کتابخانهٔ
...س شورای
اسلامی

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی

جمهوری اسلامی ایران

کتاب مجنگ

مؤلف

مترجم

شمارهٔ قفسه ۱۵۲۴۲

شماره ثبت کتاب ۹۰۷۶۶

۱۳۱۸۲

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی
کتاب جُنگ
مؤلف
مترجم
شمارهٔ قفسه ۱۵۲۴۲
جمهوری اسلامی ایران
شماره ثبت کتاب ۹۰۷۶۶
۱۳۱۸۲

١٥٢٤٢

على ما تبينته من كلامهم به وانهم جميعا كانهم له رجل واحد ونفس واحدة على ان اجيبهم الى ما س

ان يصير الي فاني احب ان يقيم في موقيته ايامي فو الى ان اعود وتترتب عني في ام المدينة … وان

وتنزل في منزل الخاص فانه معد لك لاني قد تركت زوجتي عند ابيها لما عزمت عليه من الغيبة وان

تشرف على امورها وتدبرها كما تكون في عفاف وصيانة ولئلا يخطر ببالك انه يفكر ما من اجل غيبتي

عنها رجل على انها مرتبة بالجلوس الجيد وابوها شيخ فاضل كريم مبغض للشر الا ان المراة محتاجة

الى من يصونها ويضبطها لان في طبعها شهوة الجماع وهذه الشهوة ان لم تمنع في كل وقت

ازدادت مثل الشجرة التي تعتلي غلا ان لم تقطف وتنقى وانا ارى ان الصديق اكثر حفظا

للمراة واشد استقصاء عليها من ابيها لان الصديق يخلو من حسن الظن بالمراة مثل الذي

عند ابائها من حسن الظن بها وحسن الظن يمنع من التقويم … ولا يعدل اولى

رسالة بقراط الى فيلومس صديقه من اهل ابديرا يذكر فيها حال رؤيا راها لما اخلف ابو…

رايت رؤيا في وقت الفجر علمت انه لم يصبه شي يحذر عليه منه وهي اني رايت اسقليبيوس بالتوهم مني وكانا

بلغنا الى باب ابديرا الا اني لم اره كما كان من عادتي ان اراه عليه واراه صورته لكني رايته كبير الهمة

… وتبعه تنين هائل … واسعا وتوصيفهم امر عاد وتبعه قوم يحملون … اني جلوه

ادوية وبعد ذلك اعطاني يده فاخذتها بالسرور وتضرعت اليه في ان يكون معي عند معالجتي لديموقراطيس

فتبعت ورايت امراة حسناء طويلة بهية غاية البهاء وكان ابهاما فيها … عنها … صاف

… الكواكب فقبضت علي … بالشدة وجذبتني الى المدينة وهي انسة فلما قربنا الى

انطلقت وقالت لي غدا … اذا صرت الى ديموقراطيس فقلت لها اسالك يا فاضلة اي شي

من انت فقالت انا الحق فلما مضت رايت لي امراة اخرى ليست … الا ان الشجاعة … فيها

وهي تسعى … وتبادرني باسمي فقلت من انت … والتوهم واوى في ابديرا

فلما استيقظت اقبلت افكر في الرؤيا وتأويلها ووضح لي … ليس يحتاج الى طبيب وان

الذي … لا حقيقة له لاني اصدق المنامات اذا كانت حافظة للترتيب والطب صاحب

للرجل لان ابا الصناعتين واحد وهو ابوللن الذي هو اب لنا قديم لانه … بالامراض

الحاضرة وينذر بالاتية

٥ رسالة بقراط الى داماغاطيس بعد لقائه ديموقراطيس

من بقراط الى داماغاطيس السلام والعافية الذي ظنناه وحدسناه من حال ديموقراطيس وان الذي

ذكر من ذهاب عقله محال كان صحيحا وصلت الى ابديرا الصديق السفينة التي اكتريتها وكانت جيدة جدا

ركبتها الى ابديرا ووصلت اليها في ذلك اليوم ووجدت جميع اهلها على ابوابها ينتظرون اتي

[library stamps]

[...] ديمقراطيس الحكيم يستدعون فيها حضور بقراط الحكيم يستدعون لعلاج ديمقراطيس الحكيم

[...] في الحكمة والكتابة على تفتيش كتب الاوائل وشرح الحيوان من وسواس عرض له

من جماعة ابديرا الى بقراط بن اسقلينوس

يا بقراط انا احتجنا الآن الى مشاركتك اياه ومساعدتنا عليه وحملك على نفسك بالنهوض الى [...]
ذلك ان ديمقراطيس الحكيم رئيس بلدنا ومدبره ومن لبابه العجز والانقطاع قد احوجه التعب الشديد ومداومة
[...] في طلب الحكمة الى ان تغير رأيه واضطراب عقله وقد فسد امر مدينتنا بفساد رأيه وعقله
[...] كل امر حتى امر نفسه وقل نومه وكثر ضحكه وتعجبه من كل شيء وطلب الوحدة والتوحد
تغير لونه وقل فهمه ونحن [...] لك بالله خالق الكل ان تعجل نحونا لتعالجه وتصلح مدينتنا و
ابائنا [...] علاج [...] وليس تعالجه فقط بل سائر اهل ابديرا وجميع الموجودات
مرض [...] واحوالنا مختلفة تشغله عن النظر فيها وبعد [...] وتحضر معك جميع المواد التي تصلح لعلاجه
وتسرع الينا بالبخت السعيد والطائر الميمون وقد اعددنا لك عشرة قناطير من الذهب لتطلعها
عند انقضاء [...] ٥

الجواب من بقراط لبنت الملك وجماعة اهل ابديرا

[...] السلام [...] رسولكم بكتابكم واتفق في الوقت حضور عيدنا الذي فيه الغضب ووقفت
على قلقكم وانزعاجكم بسبب ديمقراطيس وما ذكرتم انه عرض له من الف في رأيه وعقله وا
استدعائكم اياي للحضور لعلاجه وما بذلتموه لي من المال وهو عشرة قناطير من الذهب فقد
عجبت منه لو اردت شيئا من المال لكان ما يبذله لي ملك فارس اكثر واعظم فانه يمنعه
الآن [...] والصناعة لم تأمرني ببيع صناعة الطب والذين يأخذون على مثل هذه الصناعة
اجرة يتعدون [...] بل ان يكون هذا الذي وقع في نفوسكم عن ديمقراطيس
لاحقيقة له وان حاله [...] ومشاهدة محبتكم له دعتكم الى التوهم عليه انه قد لحقه ما
اتصل بي عنه انه ركيك حسيف جار على عاداته وانه زين مدينتكم وانا افعل ما لزم
من المصير اليكم فان كان ديمقراطيس سليما من المرض فهو صديقنا وان كان كما ذكرتم وبرأته [...]
تصداقه يكون اكد ٥

رسالة بقراط الى ديونيسيوس صديقه يستدعي حضوره [...]
يعلمه ما وقع على [...] الى اهل ابديرا ديمقراطيس

[...] يا اخي رسول اهل ابديرا
بكتابكم يسئلونه [...] المضي الى مدينتهم من اجل ديمقراطيس لأعالجه من مرض ذكروا انه عرض له وحملني

رسالة [...] ات الطبيب وبالله اقسم ان الذي حملني على كافتهم ما توهموا انه لحق لديمقراطيس
جميل الفعل فلما رأوني تبشروا وزال عنهم ما كانوا فيه وحسن ظنهم واقبل على فيلوقوس يحدثني
الى النزول في منزله واهل المدينة معه فقلت لهم لست اصنع شيئا قبل ان ارى ديمقراطيس فسروا
بما سمعوه مني ومضوا معي مسرعين وقد احاطوا بي وانا اداريهم واطيب نفوسهم وبلغنا الى منزل
ديمقراطيس فوجدته قريبا من السور واصعدوني [...] على تل عال مظلل تحت الاشجار [...]
فاشرفت على ديمقراطيس من حيث لم يرني فوجدته جالسا تحت دلبة عالية وعليه ثوب غليظ
وبدنه نحيل وكان مع ذلك محلوق اللحية ومن جانبه الايمن ماء يجري جريانا هادئا وفي اعلى ذلك التل
[...] وحل [...] ظلله كروم [...] ورأيت على ركبتيه كتابا ينظر فيه وهو في خلوة
في وقار ومن جانبه كتبا اخر وقد جمع بين يديه [...] حيوانات كثيرة وقد شرح اعضاءها
وهو يكتب دفعة ويتأمل الحيوانات دفعة فلما رأى اهل ابديرا هذا منه قالوا الا رأيت يا بقراط
كيف تغير حال ديمقراطيس واختلال عقله ثم ان واحدا منهم لما اراد ان يبين انه مجنون بكى بكاء
شديدا يشبه بكاء المرأة الثكلى او [...] الذي قطع عليه فكان ديمقراطيس اذا سمع هذا [...]
يتبسم ثم يضحك ويحرك رأسه متعجبا منهم فقلت لهم تباعدوا ودعوني ادنو منه لاخاطبه وانا [...]
ونزلت اليه فلما دنوت منه وجدته يكتب فوقفت انتظر استراحته من الكتاب فلما دنوت منه
قال السلام عليك يا غريب فقلت وانت فعليك السلام [...] ايها الحكيم فتبسمت [...]
حيث لم يدعني باسمي ثم قال ما اسمك فان السبب في مخاطبتي اياك بالغريب اني لم اعرفك
فقلت له اسمي بقراط فقال الطبيب من الجنس [...] جنس ابرقليس المشهور يا حكيم الطب
فما انتهى الى [...] السبب الذي من اجله جئت الى ههنا فاجلس عندي لكي ترى هذا الورق [...]
[...] عندي من المجالس النفيسة التي يتنافس فيها ويحسد عليها الى ان تكون [...]
فلما جلست قال جئت الى ههنا لامر خاص ام عام فاذكره لي لاعاونك [...] فقلت
سبب مجيئي الى ههنا الشوق الى مشاهدتك والاقتباس منك فقال قبل كل شيء [...]
[...] عندي معرفة اني نزلت عند فيلوقوس صديقي فقال اي ذامون الذي نزل عند
[...] فقلت عنده نزلت وسألته عما تكتب وفيما انت [...] فقال لي اني نظرت فيه
في هذا الوقت [...] وسواس العارض للناس والسبب المحدث له والطريق الى علاجه
ومن تشريح الحيوانات لاشاهد موضع المرة السوداء ووصولها [...] لتعلم ان سبب الوسواس
هو هذه المرة على الامر الاكثر اذا كثرت في ابدانهم [...] الطبيعي ومن موضعه [...]

[illegible] الحكيم ابي علي سينا [illegible]

اللهم ليس لك شريك فارجوه ولا وزير فارشوه اطعتك بمنك فلك المنة علي وعصيتك
الحجة علي واني متوسل بتحريم هذه الخمرة وشاهد بذلك ليوم الآخرة مع تفاوت درجات ان
كنت قد حللتها مثلا لما وعدت به المتقين المتبع سيد النبي الامي غير ان قضاك قادر علي وحكمك
نافذ في والاخلاق البشرية جاذبة بزمام نفسي الامارة على تحصيل الاستلذاذ وذلك لا يجري على سبيل
التداوي في البلدان الوخيمة ومضار اهوية الاوبية لبعد الشر عن الملك المستقيم وما يضر [illegible] عمل
[illegible] والثاني لاداء الشهادة وظهور الحجة التي نطق بها كتابك الكريم ومنافع للناس [illegible]
[illegible] اجلها ما استمده البدن من ثبات صحة وما كان اثره ذلك [illegible]
[illegible] من صحت طبيعته فقد صحت نيته فان استغرقت في الاستهلاك وشغلني السكر عن الشكر والنهوض
بما وجبت علي من واجبات العبادات فالصفح بك اجمل والعفو والرحمة بها [illegible]
نفسك فاعف عني عند اقتدارك وتجاوز الذنب بالاقرار والتوبة فانا غير مستهتك
بمحارمك ولا متهجم لمناهيك فاحشرنا اللهم في زمرة المتقين بعيدا عن النار [illegible]
رحمتك يا عزيز يا متعال ويا ارحم الراحمين

ه ه

[illegible]

وحوائج الانسان [illegible] بعضهم اكثر وفي بعضهم اقل [illegible] هو موضوع [illegible]
[illegible] الامراض فقلت اقسم بالله يا ذيمقراطيس انك تقول قولا صحيحا [illegible]
انك سعيد حسن الاختيار لنفسك بما ربحته من هذا السكون والهدو في هذا الموضع وانا [illegible]
[illegible] ان اشركك في مثل ما انت فيه فقال لي فما الذي يمنعك من ذلك فقلت هذا الذي رزقه
ديمقراطيس ثم [illegible] بانه في مولدك فضحك ثم امسك وكان اهل ابديرا يرونه من بعد فمنهم
من ضرب راسه ومنهم من لطم وجهه ومنهم من نتف شعره حزنا عليه ثم قالوا لي ان ديمقراطيس قد اختلط
[illegible] اكثر ما شغله فسالته عن السبب في كثرة ضحكه وما الذي يدعو الى الضحك من الاشياء
[illegible] وقلت كانه لا فرق عندك بين الاشياء التي يضحك وبين الاشياء التي يمنع من الضحك فقال ما احسن
ما قلت يا بقراط لكنك لم تعلم بعد السبب في ضحكي واذا علمته وقفت على اني لم اضعه في غير موضعه [illegible]
التعجب مما ارى عليه امور الناس واحوالهم التي انا اثرها لك الى الضحك لانهم ينفقون اعمارهم فيما
لا يعود عليهم بنفعه ويدورون زمانهم بما يجب ان يهزا به ويضحك منه فمنهم من يجول اقطار الارض و[illegible]
[illegible] وسعها ويذلها [illegible] على اقتناء الذهب والفضة فاذا حصلا له مات وتركهما ولم ينتفع بهما ومنهم
من يشتري الخيل والدواب والضياع والمواضع الواسعة ويعمرها ويغرس فيها الاشجار ويجعلها ملكا
خاصا له وهو لا يقدر ان يملك نفسه ما هذا الا من العجب الذي لا فرق بينه وبين الجنون اذا اخذوا
المال والدواب في الارض واذا اشتروها باعوا غلاتها وثمارها واذا غلت جمعوا اموالها فكم من مرة
يتقلبون اذا لم يكن لهم ثروة [illegible] واغتموا واذا اكثروا استروا اموالهم وغطوه [illegible] عليه وخافوا
وقوع الحيلة عليهم فيه وقد ضعف [illegible] وخطوا [illegible] الحق وغلبوا عليها المحبة للمعالي بعضهم يعادي
بعضا ومنهم من يخاصم اخوته واولاده واباءه وبني مدينته بسبب اغراض الدنيا التي اذا ماتوا
تركها ولم يكن مالكا لها فلم اعذل يا بقراط على ضحكي الا ترى ان السكارى اذا اختلطت عقولهم ضحك
منهم والذين يعيشون فيضحك منهم [illegible] وليس بهم من الراحة اكثر [illegible] فالملوك منهم [illegible]
الى الحظ والسعادة للعامة والعامة تشتهي الملك والمدبر للمدينة يقول ان الصناع [illegible] اسعدوا
[illegible] عاقبة والصناع يغبطون مدبري المدن لانهم متسلطون على سائر اهل المدينة فقلت الحق قلت
يا ديمقراطيس الحكيم المدح وبالله اقسم اني افدت من لقائك مواهب جليلة كثيرة [illegible] والانصراف
[illegible] علي [illegible] منك وودعته وقام مودعا لي [illegible] ودفع اليه كتابا [illegible]
[illegible] اهل المدينة ينتظرون فقلت لهم ايها الرجال اني اشكر لكم على انكم كنتم السبب
في اجتماعي مع ديمقراطيس الحكيم الفاضل هذا ما اجرى به عن ديمقراطيس وما [illegible]
وبينه كن معافى ه

...الى بقراط صرت الى يا بقراط لتعالجني كما عالج من تغير عقله واردت القول من قوم
يرون ان التعب في الفضيلة جنون ووجدتني الكتب على كيفية العالم والسما والكواكب فلما
علمت اني اعرفت على طبيعة هذه وانها مجهولة افضل الحيلة واني في غاية البعد من الجنون وحتى علمت
جهل العموم الذين ارادوا ان يحملوك على معالجتي لانك لو اطعتهم وتعيفتني الحمق تلحقني بالجنون لو العقل
وطعنا عليك وعلى صناعتك وعلى لوك وكنت سببا لاحداث علة بي فان الحمق ادام به الصحيح
عن فهمه واذا شرب من بعد عقله شيء منقوع جدا فلذلك ينبغي للطبيب ان لا يحكم على الظاهر حتى ينظر
في البلاد والمزاج والسن والعادة والوقت الحاضر من اوقات السنة وفي جنس المرض وما حل من هو في ابتدائه وزيادته
وانتهائه وانحطاطه فعند ذلك يتأتى بالتدبير ۞

الجواب عن هذه الرسالة

من بقراط ان اكثر الناس لا يعرفون فضل صناعة الطب ذوي الاكثر الاوقات يسمون المتعة الى ثقل المرضى
من تبين صناعة الطب الى امه عز وجل اسمه فاذا اجارت الطبيعة شي من الكثير وملك المرض عذلوا الاطبا
ونسبوا ذلك اليهم وانا ارى ان هذه الصناعة يلحقهما من العدو والثلب اكثر من الكرامة ولم ابلغ
انا الى اخرها على اني قد انتهيت الى الشيخوخة ولا اسقليبيوس الذي هو اصلها انتهى الى اخرها
واما الرسالة التي عذلتني فيها فقد اجابها استدعيت لعلاجك على انك متغير العقل
ولم اكن بهنا ولا اداجا ولا كان لي ان اعلم كيف انت فلما لقيتك اقسم بالله اني لم ار افضل
منك فمدحتك عقلك ووصفت فضلك وعذلت الذين نسبوك الى انك لا تحتاج لها وحكمت
بانهم المحتاجون الى المداواة وان كان السبب في اجتماعي معك ومشاهدتي فضلك ۞

رسالة ارطحشست الكبير ملك فارس الى فيطس لما عرض في ايامه للفرس الموتان

من ملك ملوك الكبير ملك فارس ارطحشست الى فيطس المتوحش السلم والعافية عرض لاهل بلادنا المرض المسمى الوبا ولم ينجح بالة
وتجلدنا عليه ولا كف عنا شره فاسلك ان ترشدني الى ما زال ما شكوته اما من تلك السديد واما من افعال الصنائع
الطبيعية واسال ان تطرح حيلا له قوة على شفا الامراض فيتعده البشارة في كل مكروه هذا المرض ساس
وعظمت اذيته لاهل بلدنا وتحل ذلك علينا بعد ان سمع الفكر الصحيح ۞

الجواب لملك الملوك الكبير ارطحشست من فيطوس السلم والعافية وقفت على كتب
به الملك من حال المرض الوافد وبقراط الطبيب قادر على مقاومة هذا المرض لان جنسه دو رتعاما وهو نسبه
قو واباه ارقليدس بن غير سيد لقوس بن ابيرودس بن موسطاطس بن با دودس بن قلاو وهو ابن الماس
بن قوسناميس الملك فهذا ابا الطبع الشريف الفاضل نسبا لان الكايع من افراسامن الملك والتاسع عشر
من اسقليبيوس والعشرون من زاوس وامه فراكسيثا بنت فيهارطي من بنت ارقليس ابو حسين
فاضلين لان اباه من ال اسقليبيوس وامه من ال ارقليس وتعلم صناعة الطب من ابيه ارقليدس

دارص

ومن جده بقراط ومما اشار اليه اصول صناعة الطب وبقراط آخر على آبائه في الصناعة وتجاوزهم وهو قادر
على صرف هذه الامراض المتلفة الهائجة العسرة البرء فلذلك استحق ان يشرف في كل موضع من الارض وان يوجب
الكرامات التي كان اهل اثينية يعدونها الى ابنه ارقليدس والى اسقليبيوس فانفذوها اليه ايضا لانه اصل البرء
والصحة ومعه قوة على شفاء الامراض وهو القول الصحيح من العلم اللائق بالله عز وجل ۞

من ملك الملوك الكبير ارطحشست الى اوسطانوس

فكتب ارطحشست الى اوسطانيوس عامله بمدينة قو يستدعي منه حمل بقراط اليه

وقفت على فضل بقراط بن اسقليبيوس في صناعة الطب واحببت الى حضوره فادفع اليه من
الذهب ما يريد قنطار وانفذه الي بكرامة واجلال ليشفي اهل فارس من المرض الذي عرض لهم فانفذ
اوسطانيس الكتاب الى بقراط الطبيب وساله اجابة الملك الى ما سال ۞ **فاجابه بقراط**
قرات كتاب الملك ووقفت على استدعائه اياي واما ما بذله لي من الذهب وغيره فلا حاجة لي في
شيء من ذلك ولا احب ان اعالج الفرس اذ كانوا اعداء اليونانيين ۞

[illegible]

فانفذ اوسطانوس الجواب الى الملك فلما قراه احفظه وكتب الى اهل قو
من ملك الملوك الكبير ارطحشست الى اهل قو سلموا بقراط الطبيب الى رسولي من غير تاخير
واعلموا انكم ان اخرتم انفاذه عجلت عقوبتكم واخربت مدينتكم وجعلتها رسما في البحر ولا تنفعوا
الله ورأى ملك اليونانيين وسائرهم ان يؤهل بقراط للكرامات التي اهلها ارقليدس بن زاوس
وان يوضع على راسه اكليل من ذهب من الف مثقال وان يشهر فضله ويعرف حقه وتطلق لاهل قو
ان يربوا اولادهم باثينية ويجروا مجرى اولاد اهل اثينية اذا اخرجت مثل بقراط وردوا اليه بهذه المدينة

۞

قال علي بن رضوان كانت صناعة الطب قبل بقراط كنزا وذخيرة يكنزها الاباء ويدخرونها للابناء
وكانت في اهل بيت واحد منسوب الى اسقليبيوس وهذا الاسم اعني اسقليبيوس اما ان يكون اسما لملك
بعثه الله فعلم الناس الطب واما ان يكون قوة قد علمت الناس الطب وكيف تصرفت الحال فهو اول من علم
صناعة الطب ونسب المعلم الاول اليه على عادة القدماء في تسمية المعلم ابا للمتعلم وتسلسل من المعلم
الاول اهل هذا البيت المنسوبون الى اسقليبيوس وكان ملوك اليونانيين والعظماء منهم ولم يكونوا
يمكنوا غيرهم من تعليم صناعة الطب بل كانت الصناعة فيهم خاصة يعلم الرجل منهم ولده او ولد ولده فقط
وكان تعليمهم بالمخاطبة ولم يكونوا يدونونها في الكتب وما احتاجوا الى تدوينه في الكتب دونوه ودونوه
بلغز حتى لا يفهمه احد سواهم فيفسر ذلك اللغز الاب للابن وكان الطب في الملوك والزهاد يقصدون به الاحسان
الى الناس من غير اجرة ولا شرط ولم يزل كذلك الى ان نشأ بقراط من اهل قو وديمقراطيس من اهل ابديرا
وكانا متعاصرين فاما ديمقراطيس فزهد وترك تدبير مدينته واما بقراط فراى اهل بيته قد اختلفوا في صناعة الطب
وتخوف ان يكون في ذلك سببا لفساد الطب فعمل على ان دونه بالغموض في الكتب وكان له ولدان

فاضلان وهما باسالس ودراقن وتلميذ فاضل وهو فولونس فعلمهم هذه الصناعة وشرع انها قد
يخرج عن اهل استقليبوس الى غيرهم ووضع عهدا استحلف فيه المتعلم لها على ان يكون لازما للطهارة
والفضيلة ثم وضع ناموسا عرف من الذي ينبغي ان يتعلم صناعة الطب ثم وضع وصية عرف فيها
جميع ما يحتاج اليه الطبيب في نفسه ٥

ناموس بقراط نقل حنين

قال بقراط ان الطب اشرف الصنايع كلها الا ان نقص فهم من ينتحلها صار سببا لثلب الناس
لانه لم يوجد لها في جميع المدن عيب غير جهل من يدعيها ممن ليس باهل للتسمي بها اذ كانوا اشبهوا الاشباح
الذي يجيء بها اصحاب الحكاية ليلهوا الناس بها فكما انها صور لا حقيقة لها كذلك هولاء الاطبا بالاسم كثير
وبالفعل قليل جدا وينبغي لمن اراد تعلم صناعة الطب ان يكون ذا طبيعة جيدة مواتية وحرص شديد
ورغبة تامة وافضل ذلك كله الطبيعة لانه اذا كانت مواتية ينبغي ان يتعلم على التعليم ولا يصح لينطبع
في فكره ويثمر ثمارا حسنة مثل ما يرى في نبات الارض اما الطبيعة فمثل التربة واما منفعة التعلم
فمثل الزرع واما تربية التعليم فمثل وقوع البزر في الارض الجيدة فمتى قدمت العناية في صناعة الطب
بما ذكرنا ثم صاروا الى المدن لم يكونوا اطباء بالاسم بل بالفعل والعلم بالطب كنز جيد وذخيرة فاضلة
فاخرة لمن علمه مملوا سرورا سرا وجهرا والجهل بها لمن انتحله صناعة كنز سوء وذخيرة ردية عديم السرور
دايم الجزع والتهور والجزع دليل على الضعف والتهور دليل على قلة الخبرة بالصناعة ٥

وصية بقراط المعروفة ترتيب الطب نقل حنين

قال بقراط ينبغي ان يكون المتعلم في جنسه حرا وفي طبعه جيدا حديث السن معتدل القامة متناسب الاعضا
جيد الفهم حسن الحديث صحيح الراي عند المشورة عفيفا شجاعا غير محب للفضة مالكا لنفسه عند الغضب
ولا يكون تاركا له في الغاية ولا يكون بليدا وينبغي ان يكون مشاركا للعليل مشفقا عليه حافظا للاسرار
لان كثيرا من المرضى يوقفونا على امراض بهم لا يحبون ان يقف عليها غيرهم وينبغي ان يكون محتملا للشتيمة
لان قوما من المبرسمين واصحاب الوسواس السوداوي يقابلونا بذلك وينبغي لنا ان نحتملهم
ونعلم انه ليس منهم والسبب فيه المرض الخارج عن الطبيعة وينبغي ان يكون حلق راسه معتدلا لا يحلقه
الحلقة ولا يدعه كالجمة ولا يستقصي قص اظافير يديه ولا يتركها تعلو على اطراف اصابعه وينبغي
ان يكون ثيابه بيضا نقية لينة ولا يكون في مشيته مستعجلا لان ذلك دليل على الطيش
ولا متباطيا لانه يدل على فتور النفس واذا دعي الى المريض فليقعد متربعا ويختبر منه حاله
بتان لا بقلق واضطراب فان هذا الشكل والترتيب افضل من غيره ٥

٧	٤	ط	٢	١	٥	٩	٦	٦	١	١
٩	٥	١	١		٥			١	١	١

قال بقراط ينبغي ان يكون المتعلم في جنسه حرا الحر يقابل العبد فاما العبد فانه ثلثة احدها عبد الرق
فهذا لا يصلح للتعليم وان كان فائق الطبع من قبل انه عودنه بقوته على مداومة التعليم والحرص الشديد عليه والرغبة التامة فيه لكن ان
عتق او ملكه مولاه وكان فائق الطبع امكن فيه ادراك هذه الصناعة وذلك انه حرا لكونه فائق الطبع فان العبد
كثيرا ما يسوء الطبيعة خبيثا والثاني عبد الطبع وهو من كان قوي البدن جلدا على الكد في المهن مثل
الاكارين والحمالين وساير من شابههم فهذا ونظراوه لا يصلح لتعلم الطب من قبل ان قواه الاتي
وجلده ولم يمنع ان يخرج من اولاد هولاء من هو فائق الطبع فيكون بذلك عائدا الى الحرية
الطبع والثالث من العبيد عبد الشهوة وهو المنهمك في الاكل والشرب والجماع والجملة في اللذات البدنية
والعوام يرون ان هذا اخس واشر من العبيد وذلك انه دائم التشبه بالبهائم قوله
في طبعه جيدا اي راغبا في الجميل مايلا الى الخير بالطبع مطاعا عن الشر قوله حديث السن اراد ما بين
سن الصبي ومن بعده وعشرين سنة فان هذا السن هو سن الاحداث وارى ان الوزنة فيها على ما يكون من الاعتدال
قوله معتدل القامة متناسب الاعضا لانه علامة صحيحة على اعتدال مزاجه واستواء بنيته لان قوى النفس
تابعة لمزاج البدن واما من كان قصيرا فقوى النفس فيه محصورة ومن كان طويلا فقوى النفس فيه مبددة كانه
المعارف ارى طولا كس فلذلك لا يصلح والصحيح في التعليم قوله شجاعا فليس يهوله ما يسالم الاحراص
المهولة ولا يجبن على علاجها قوله غير محب للفضة رغبته في علاج المرضى ما يعلمهم لا المكسب
ينبغي ان يكون ما يعمله الطبيب موصلا واحسانا وما يصير اليه من المال لا على وجه الاجرة بل على وجه الصلة
او الهدية وقد كان اهل اسقليبيوس يقبلون ذلك كما يقبل الملوك هدايا الرعية قوله حافظا للعلم
اي محتالة جيدا يبلغ الى ان يتم بما يجب للمريض من الالم قوله محتملا للشتيمة لان قوما من اصحاب الوسواس
السوداوي يقابلونا بذلك وينبغي لنا ان نحتملهم والسبب فيه المرض الخارج عن الطبيعة

٥

بعضی از اخبار از لب التواریخ

نسب حضرت رسالت پناه محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مرة
بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک بن نضر بن کنانه بن خزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار
بن معد بن عدنان و نسب عدنان با اسمعیل بن ابرهیم علیهما السلام می‌پیوندد اما محقق نشده که بچند پشت و مادر حضرت
آمنه بنت وهب بن عبد مناف بن زهرة بن کلاب بن مره است و مرضعه آنحضرت اول ثویبه کنیز ابولهب
بعد از و حلیمه بنت عبدالله بن الحارث السعدیه از بنو سعد بن بکر بن هوازن ۝

آنحضرت از مدینه بعثت رسول بپادشاهان اطراف فرستاد و هر یک نامه نوشت و ایشان را باسلام خواند عمرو بن امیه ضمری را
به نجاشی ملک حبشه فرستاد نجاشی نامه پیغمبر را احترام نمود و از تخت فرود آمد و نامه را بر سر نهاد و نامه را مطالعه نمود
و جواب نامه نیکو نوشت و بجهار ... مسلمان شد و دحیة بن خلیفه کلبی را به هرقل قیصر روم فرستاد او هم جواب
نامه نیکو نوشت و در اسلام او اختلافست و عبدالله بن حذافه سهمی را به پرویز پادشاه ایران فرستاد مسلمان نشد و نامه را
پاره کرد و در حق رسول علیه السلام بی‌ادبی کرد آنحضرت او را نفرین کرد بدین سبب ملک او بر باد رفته شد و از نسل او
کسی دیگر پادشاهی نیافت و حاطب بن ابی بلتعه را به مقوقس اسکندریه فرستاد مسلمان نشد اما نامه را
جواب نوشت و تحفه فرستاد و دلدل از آن تحفه‌هاست که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام سوار میشد و شجاع بن وهب اسدی را
به حارث غسانی شام فرستاد مسلمان نشد و نامه را جواب نوشت و سلیط بن عمرو عامری را بهوذه حنفی
پادشاه یمامه فرستاد مسلمان نشد و نامه را جواب نیکو نوشت اما سلیط را جامه‌های خوب پوشانید
و انعامی فراخور داد و علاء حضرمی را بمنذر بن ساوی ملک بحرین فرستاد مسلمان شد و جواب نیکو نوشت ۝

پیشدادیان
۱۱ تن مدت ۲۴۵۶ سال

کیومرث بعضی از مورخان او را آدم و بعضی او را از نسل سام بن نوح [گویند] در غارها بودی و لباس حیوانات پوشیدی
در آخر عمر عمارت ساخت و جاه کرد و شهر ... بنا کرد ... از سال عمر یافت اما ... سال پادشاهی کرد از آثار او
بعضی از اصطخر فارس و دماوند و بلخ است ۝ هوشنگ بن سیامک بن کیومرث در عدل و داد کوشید چون
پیش از و آتش زاد نبوده بود او را پیشداد لقب کردند و بعضی او را ایران خوانده‌اند و گویند ایران زمین
باو منسوبست و بعضی گویند با نوح بن ... منسوبست و بعضی طراز و جلعات از معادن و کار بیرون آورد
از آثار او شهر شوش و کوفه و بعضی اصطخر فارس است ۝ طهمورث بن هوشنگ بن سیامک بن کیومرث او را دیوبند
دیوبند گویند رسم بت‌پرستی در زمان او پیدا شد از آثار او کهن‌دژ مرو و اصل طبرستان و اصفهان و کرداباد
از جمله مدائن است مدت پادشاهی او سی سال جمشید بن طهمورث طبقات مردم را از هم جدا کرد و بعضی
سپاهی کرد و بعضی را به برزیگری مشغول کرد آهن از سنگ بیرون آورد و از آن آلات حرب و اسلحه ساخت
علم طب در زمان او اظهار کردند آورده‌اند که در آخر عهد دعوی خدائی کرد از آثار او تمامی اصطخر است چنانکه
دوازده فرسخ طول و ده فرسخ عرض داشت و شهر همدان و طوس و پل سنگی دجله است چون اسکندر او را
گفت از عظمت پادشاهان ... آن ... مدت پادشاهی جمشید هفتصد سال در آخر ضحاک بر او غلبه یافت ضحاک از نسل سیامک بن کیومرث است خواهرزاده جمشید بود بر او خروج کرد و پادشاهی او
مدت پادشاهی او هزار سال از آثار او کنگ دژ است بابل ۝ افریدون بن اتبین از نسل جمشید است ضحاک را گرفت
و آن روز که بر او مستولی شد مهرجان نام نهاد از آثار فریدون ... و خندق شهرهاست و فریدون افسونها نیکو
دانستی ... و ... در عهد او ... حاصل شد از ... او
... کارنامه کردار ... صورت کردار نیکو باید نگاشت ۝

منوچهر بن ایرج بن فریدون ... نهر فرات و شط ... آورد و ... ساخت و الواح
و اشجار از ... مدت سلطنت وی صد و بیست سال بعد از آن درگذشت ۝
نوذر بن منوچهر افراسیاب او را بکشت مدت ملکش هفت سال و افراسیاب از نسل تور بن فریدون است بعد از نوذر
بر ایران مستولی شد و خرابی بسیار کرد زال بن سام نریمان او را از ایران راند و پادشاهی به زو بن طهماسب
داد مدت استیلای افراسیاب بر ایران دوازده سال ۝ زو بن طهماسب بن منوچهر در بعضی از تواریخ
او را زاب نوشته‌اند در سن هشتاد سالگی پادشاه شد هفت سال ... از جهان برداشت از آثار او
... خانه ... که آب از ... و ... و از زابین ... مدت پادشاهی او
بروایتی پنج سال و بروایتی دوازده سال و بعضی گفته‌اند سی سال ۝ گرشاسب بن زو در حال حیات پدر پادشاهی
با درایت ... ... و رستم دستان از نسل اوست افراسیاب او را بکشت مدت سلطنت او
بروایتی سی سال و بروایتی شش سال و بعضی از مورخان پادشاهی او مسلم نداشته‌اند ۝

کیانیان ده پادشاه مدت ملکشان هفتصد و چهل سال

کیقباد بن زو بن طهماسب جهان پهلوانی برستم داد ... بنیاد فرسنگ او نهاد و ... کرد مدت
پادشاهی او صد سال دارالملک او اصفهان بود از شعرائی که در زمان او بودند ... و ... و ... علیهم السلام
کیکاوس بن کیقباد بعد از مدتی بجانب مازندران شد و آنجا گرفتار گشت و رستم او را خلاصی داد
و بعد از کشته شدن سیاوش بن کیکاوس رستم با ... ترکستان را خراب کرد و ... عام
نمود مدت پادشاهی او صد و پنجاه سال از پیغمبران ... که در زمان او بوده‌اند داود و سلیمان و لقمان علیهم السلام
کیخسرو بن سیاوش بن کیکاوس بعد از قتل پدر ... متولد شد و چون ... کیو او را از ترکستان
بیاورد و بعد از قتال بسیار افراسیاب را بکشت و بعد از آن شصت سال پادشاهی کرد و لهراسب را ولیعهد کرد گویند
... در کوه ... در ... از شاهان ... که در عهد او بوده‌اند ... داود ...
و لقمان حکیم ۝ لهراسب بن اورند شاه بن کی ... بن کیقباد چون کیخسرو را بسود پادشاهی داد و دیوان ... او نهاد
و جمله لشکریان ... و بخت نصر ... مشورت ... آورده‌اند که بخت النصر که از ... اوست او را با ... فرستاد
و بیکار ... بن سلیمان ... بیت المقدس ... و چون گشتاسب پسر او ... روم ... او
ملک ... پادشاهی ... وقبلیم کرد ... مقام کرد و ... مدت پادشاهی او صد و
... از شاهان انبیا که در عهد او بوده‌اند ارمیا و عزیر علیهما السلام اند ۝ گشتاسب بن لهراسب در شهر بلخ تاج
و تخت باو رسید زردشت ... در عهد او دعوت کرد و گشتاسب دین ... و گشتاسب در
اصطخر ... و ... مشغول شد و ... ساخت مدت پادشاهی گشتاسب صد و بیست سال از آثار
گشتاسب قلعه سمرقند و دیواری در میان ایران و توران ... از سوی سمرقند و شهر ... فارس
و از حکما که در زمان وی بوده‌اند سقراط و جاماسب که در علم نجوم بی‌نظیر بوده است و ... او در فارس است
بهمن بن اسفندیار بن گشتاسب بحکم وصیت پادشاه شد و بکین پدر بجنگ خاندان رستم رفت و فرامرز بن رستم را
بکشت و زال را محبوس کرد ... خلاص داد ... برادر ... و ... در ... و
بیت المقدس را عمارت کردند و جمله بنی اسرائیل را بمقام خود ... ساسان نام و دختری
همای نام بهمن همای را زن کرد و پادشاهی بدو داد ساسان از رشک ... مشغول شد مدت
پادشاهی بهمن صد و دوازده سال از حکما ... و ... در زمان وی بوده‌اند ۝

ک بعد بهمن اوبود ... بزرگ آمد چون حب پادشاهی بر بهمن غالب آمد او را در صندوقی نهاد و
در آب انداخت گازری آن صندوق را یافت و پسر را داراب نام کرد و چون بر همای ظاهر شد که داراب پسر
اوست پادشاهی بدو تسلیم کرد بعضی گویند که چهل منار و جامه عظیم که در وسط اصطخر بوده است و ستون‌ها
را مسجد ساخته اند و بعضی بر آنند که مسجد سلیمان است مدت پادشاهی او سی و دو سال از آثار او شهر جرباد است
داراب بن بهمن بجای مادر پادشاه شد و صاحب حران با عسی کرد با حر رود در ساخته و جهان و
منار زر اسب بست و داراب را پسری بود دارا نام او را ولیعهد خود گردانید مدت پادشاهی
او دوازده سال و پسر بهمن و بنات پسر بود از ایام روس داراب جرد و کوره که بدان منسوب است از آثار
که در عصر او بوده اند افلاطون اکبر که شاگرد سقراط است ❍ دارا بن داراب پادشاه شد بهمانی
اسکندر رومی بر سر او آمد بعضی از ولایات ایران که در تصرف رومیان بود می‌خواست ابقا دارد و کشته شد و
بعد وصیت دارا که نگاه بر اولاد ملوک ایران نگاه داشتند ملوک طوایف بگماشت مدت پادشاهی دارا
چهارده سال از آثار او شهر زابرست ❍ اسکندر ذوالقرنین بن دارا و بعضی گویند پسر فیلقوس رومی
او تمام جهان در ضبط آورد و ارسطاطالیس حکمت و فلسفه و منطق و مجسطی و اقلیدس و هیئت
غیر آن از ایران بروم فرستاد از آثار او سد یاجوج و ماجوج است بمشرق و اسکندریه بمغرب و دمشق
و مرو و هری و خراسان و سمرقند و ماوراءالنهر و بردع چون اسکندر رحلت جهان کرد جهان بر ملوک
طوایف بخش کرد در ایران نود پادشاه بعضی گویند مدت پادشاهی او چهارده سال و وفات او در شهر
زور بوده است در آن وقت بسی کس از اعاظم حکما بر سر او حاضر بوده است و در اسکندریه دفن کردند و از
وعزا معاصر او بوده اند بعد از مَلِک بزرگ اوش نام که شاگرد ارسطاطالیس بود وعظ کردند قبول
نکرد و تعلیم و عبادت مشغول شد از امثال بعد اسکندر رومی را و غوش نام پادشاهی بود که سند و او را ابطلس
گفتند یعنی ملک بزرگ و عو بعد از وی بیست سال از پادشاهی او برد و بعد از او دقیانوس پادشاهی رسید
و بعد از و غسطوس پادشاه شد و چون از پادشاهی او پنجاه و شش سال بگذشت عیسی از مادر بزاد و میان
عیسی و اسکندر سیصد و شش سال بود

ملوک طوایف از عهد اسکندر تا زمان اردشیر بابکان مدت پانصد و یک سال و سه ماه ... بعضی گویند بیشتر

فرقه اول ابطلس رومی است که اسکندر خراسان و عراق و بعضی از فارس و کرمان با و داد و چهار سال پادشاهی کرد و بعد
اشک بن دارا کشته شد فرقه دوم اشکانیان دوازده پادشاه مدت ملکشان صد و پنجاه و سه سال
اشک بن دارا از تخم کیقباد پنهان شد و بعد از آن بر انطیخس خروج کرد و او را بکشت مدت پادشاهی او ده سال
اشک بن اشک مدت حکومت او ۱۰ سال شاپور بن اشک بن دارا او بعد از برادر پادشاه شد و کیک رومی
و سپاهی که اسکندر بود سپاه را آورد مدت پادشاهی ۶۰ سال بهرام بن شاپور ۱۱ سال بلاش بن بهرام ۱۱ سال
هرمز بن بلاش ۱۹ سال نرسی بن بلاش ۴۰ سال فیروز بن هرمز ۱۷ سال بلاش بن فیروز ۱۲ سال خسرو بن بلاش ۲۰ سال
بلاسان بن بلاش ۲۴ سال اردوان بن بلاسان ۱۳ سال فرقه سوم اشغانیان از نسل فیروز بن کیقباد
هشت پادشاه مدت ملکشان صد و شصت سال اردوان بن اشغ با اشکانیان جنگ کرد و دولت از خاندان
ایشان بیرون آورد مدت ۲۳ سال خسرو بن اشغ ۹ سال بلاش بن اشغ ۲ سال عیسی در عهد او
متولد شد گودرز بن بلاش کسی که ... از نسل اردوان بود مدت ۳۰ سال نرسی بن گودرز مدت ۲...
نرسی بن نرسی ۱۰ سال نرسی بن نرسی بن نرسی ۱۱ سال اردوان بن نرسی آخر ملوک طوایف مدت ...
فرقه چهارم ساسانیان که ایشان را اکاسره خوانند سی و یک پادشاه مدت ملکشان پانصد و ... سال
اردشیر بابکان جد مادری او بابک اسفندیار بابک از اهل اردوان حاکم فارس بود و شهر بابک میان فارس و کرمان

بدو منسوب است و پدر اردشیر را ساسان نام بود از نسل اسفندیار بن بهمن پدر اردشیر ساسان بابک ... در
خوابی دید از نژادش پرسید اظهار کرد و بابک او را عزیز کرد و دختر بدو داد اردشیر از او متولد شد چون بلوغ
رسید اردوان او را گرفت و با کنیزکی از آن او سر برآورد و هر دو گریخته به فارس رفتند اردوان لشکر به دارالملک
اردشیر فرستاد و مظفر شد و ملک اردوان گرفت و او را ظاهراً بعد از جنگ بکشت و در ملک مستولی شد و هم
نقل کرد و ملوک طوایف را قهر کرد از آثار او خوره فارس است که عضدالدوله اکر او را فیروزآباد نام کرد و شهر گوار
که دارالملک کرمان است و در اول اردشیر خوانده‌اند و شهر و دهستان خوزستان و جره و هرمزد اردشیر و دارابگرد
و رجب‌بوده که اکنون دهست و بهمن‌شیر که اکنون بصره خوانند و شهری در ولایت سواد عراق و زبان بر
دو ... و اکنون ویران است و اشنه رود در اصفهان میان رعایا بخش کرد مدت پادشاهی اردشیر
چهل سال و دو ماه ❍ شاپور بن اردشیر شاپور که طهمورث ساخته بود و اسکندر ویران کرد آباد کرد و آنرا
در شعبی از صور آن شهر عمارتی هست که صورت شاپور از سنگ تراشیده اند چند شهر در خوزستان او ساخت
هرمز بن شاپور بکسال و چند ماه پادشاهی کرد هرمز بن شاپور دو سال پادشاهی کرد از آثار او شهر رام هرمز است
و دستگره میان بغداد و خوزستان بهرام بن هرمز چون پادشاه شد مانی را اول تعظیم کرد تا اسباع او را
بر سر آورد آنگاه حکما را جمع کرد تا با مانی مناظره کنند و مانی مغلوب گشت و او را بکشتند و پوستش پر کاه کرده بر دروازه شهر آویختند
حجت کردند قبول نکرد بهرام بفرمود تا پوستش پر از کاه کردند و بر درگاه آویختند مدت ملک او سه سال و سه ماه
بود بهرام بن بهرام بن هرمز مقام و ... سه سال بهرام بن بهرام بن بهرام او را شاهنشاه خوانند
چهار ماه حکم کرد نرسی بن بهرام بعد از برادر پادشاه شد ۹ سال هرمز بن نرسی اول پادشاهی از
اکاسره که بنشستن دیوان مظالم نشست ۹ سال شاپور ذوالاکتاف بن هرمز بعد از فوت
پدر متولد شد چون کودک بود از عرب طایر غسانی لشکر کشید و بعضی ممالک ساسانیان غارت کرد
و خواهر هرمز را اسیر کرد چون شاپور بحد مردی رسید بجنگ طایر رفت و دختر ملکه با او بود بعشق طایر را
بکشت و بسیاری از قوم عرب بکشت چون از قتل ملوک آزرده بود دو کتف ایشان سوراخ کرد
بسبب آن می بردند اعراب او را ذوالاکتاف خواندند بعد از آن ... بروم رفت و قیصر او را
گرفتار کرد و بعد از چندی خلاص شد و بگریخت و بتوس آمد و در ایران صومعه و باغی کوچک بود
در آنجا پنهان شد ... وزیر شاپور در آن ... و لشکر در
رسید بسیار و داد ... و قیصر را بگرفت و در بغداد او را بکشت و
آثار ... و سه ... و ... شهر ... شاپور
چهار ده سال ❍ اردشیر نیکوکار برادر شاپور ذوالاکتاف بود از آنجا که در حین وفات شاپور کوچک بود
پادشاهی بدو دادند تا چون شاپور بزرگ شود بدو سپارد مدت دولت او ده سال شاپور بن شاپور
ذوالاکتاف بعد از عم پادشاه شد و در شکارگاه بادی سخت آمد و ستون بارگاهی بشکست و بر سر او آمد و هلاک شد
مدت پادشاهی او پنج سال و چهار ماه بهرام بن شاپور مدت او سیزده سال یزدگرد بن بهرام بعد از پدر پادشاه شد
حکم کرد فارسیان او را در عهد او پادشاهان نیاوردند یزدگرد بزه‌کار بن شاپور بعد از برادر زاده پادشاه شد
مدت پادشاهی او بیست و یک سال ... بهرام گور بن یزدگرد بن شاپور میان او و کسانی که بعد از یزدگرد پادشاهی
یافتند ... تاج شاهی میان دو شیر گرسنه نهادند و قرار دادند که هر که تاج بردارد او پادشاه باشد
بهرام شیران را بکشت و تاج برداشت ... از خطا رفتن زمان او زمان عشرت و طرب بود بهرام گور از هند

دوازده هزار لولی که مطرب بودند بیاورد و از نسل ایشان هنوز در ایران مطربی میکنند و او گرد بهرام گور
مدت پادشاهی شصت سال بهرام بن یزدگرد بهرام گور برادرش فیروز با او جنگ کرد و او را هلاک گردانید
مدت او یکسال فیروز بن یزدگرد بعد از فرو برادر پادشاه شد در زمان او قحطی عظیم خاست هفت سال
خراج برداشت با صفحار رعیت ستاند بکرد خوش نواز ترک او را بکشت مدت دوازده سال
بلاش بن فیروز پادشاه شد رفت و خوش نواز بکشت مدت پادشاهی چهار سال ○
قباد بن فیروز بعد از برادر پادشاه شد و در زمان او مزدک دعوی پیغمبری کرد و مال و زن
مشترک گردانید قباد بدو بگروید جهان بر قباد بشورید و او را بند کرده جاماسب را بر تخت
عالی او نشست باز عود با دشاه پادشاه شد قباد پادشاه شد و ملک بر او قرار گرفت
اما سوخان نام جاماسب در پیش پادشاهان بیاورده اند مدت پادشاهی قباد شصت و چهار سال
انوشروان عادل بن قباد او را کسری گویند و هر که بعد از وی بود هم را کسری خوانند اصل مولدش
و ضبط لشکر گروه گروه کرد و فرض نهاد بوزرجمهر را وزارت داد روم بگرفت و قیصر را در زمان
آورد و با او خراج مقرر کرد و ماوراء النهر رفت و با خاقان چین صلح کرد بشرط آنکه با فرغانه
انوشروان را باشد و دختر وی است و با سعد طارق محاربه حیاطله رعیت دوان را در گرد ملک
و کاتب بیشتر و خوش وقت ایشان صلح کردند و خراج قبول نمودند و صحاح رعیت و ایشان را
دهر کرد و در بند تمور کردانید گیلان و دیلمان بسر ساخت کتاب کلیله و دمنه و شطرنج بعهد او
از هند بایران آوردند بود و بوزرجمهر در مقابل نرد ساخت در زمان او ولادت پیغمبر علیه السلام شد
دریاچه ساوه خشک شد و دوازده کنگره از ایوان کسری بیفتاد از بناهای وی یکی مدائن است که بشکل
انطاکیه ساخته است عجب مداین پیوسته در بارگاه وی چهار کرسی زرین بودی یکی از برای
او در تجهیز دوم برای قیصر سیوم تخت ملک چین چهارم تخت ملک هیاطله مدت ملکش چهل و هشت سال
هرمز بن انوشروان ○ هرمز بن انوشروان ظالم و ستمکار بود در زمان او ساوه شاه از ترکستان با صد هزار
سوار و قیصر روم و قوم عرب روی بایران نهادند لشکر کشید بهرام چوبین را با لشکر بساوه شاه فرستاد و بهرام او را در جنگ بکشت و ما
بیرون گرد و قرنی کرد و از غنیمت چیزی برای هرمز فرستاد هرمز او را برنجانید و خلعتی زنانه بجهت او فرستاد بهرام بر او عاصی
شد و پسر پرویز را او متهم کرد و سکه بنام خسرو پرویز زده و بر ادرهم و دینار زد تا هرمز پادشاه از پسر بدگمان شد
خسرو پرویز از اینها ترسید و بگریخت بعد از آن لشکر بهرام او را بگرفتند و هرمز را کور کردند بعد لشکر و پرویز را آوردند پس هرمز را بکشتند مدت ملکش دوازده سال
بهرام چوبین مولد او از ری بود از نسل گرگین میلاد بود و نسب او از بهرام گور بود و با پادشاهی خواست بهرام با خسرو پرویز پادشاه شد و با
با پرویز جنگ کرد و پرویز منهزم شد و بروم رفت و دختر قیصر روم را بزنی گرفت و مدد قیصر با ایران آمد و بهرام را بشکست
بهرام او را بکشت و بر خاقان چین رفت و آنجا کشته شد استیلای بهرام بر ایران دو سال و کسری خسرو پرویز بن هرمز بن انوشروان
بعد از بهرام پادشاهی بر او قرار گرفت که ملوک نداشتن از نسل وی بود و ابادی ده هزار کنیزک پرتکلف و هشتاد هزار جهاز داشت
و پنجاه هزار و پانصد بارگیر اسب عربی و رومی و کمر اسبی و مطلاء و مرصع بر ترتیب داشت که در خطر او بوده و او در شهر
داشت و چون سوار شدی در ولد کشتی با علم های چهار زرین در حوالی رفتی تا باد موی خوش بدو رسانیدی و بهرام پادشاه که ایشان
بیرون آمد کشته شدند نیز باکره و فروشنده دارویی خوب و شکوه حشمت حق و خدمت در روز و شب
بر زمان خود بود دعوای او را بود که دیگری را نبود اول اکثر مال طلا داشت و از ۸ سطل که خواستی دو دانش از آن را حق
و دیگری از عقاب و مانع آمدن خون او را فرزند بود سه انجیر آن بخر داد از آن بیمار دی چون او را به مولد شیرین آن انگشتان فرا گرفتی
نجم طالع و فرق داشتی و شود از و شیخ خبر پرسیدی و گاه او چون از آن آگاه بود که انگار آن در او درنده بار پرسیدی

وپلی سند که بعد او در ایران که آورد و بازان خلل را تولد غلط شد و بارید مطرب که با غنای مثلا درین علم سوی نه
او را پنجه تن بود و پیر سیصد و شصت و شش نوا تمام روز بکتهنه وگنج بادآورد و اخبار بود که میان او و حشم ملک ختاد
روز آهنگ ملک او کرد و بکنار دریا مسیر او بسر از جوانی اجداد و اجداد خود بنام خویش بنهاد مادر عرار در بار مهد بادکن کسر ها
تن سپرده اندر ساعد و آن بیهم خواسته روزها او شد چون از ملک او نود و سال بگذشت بعلم با ما لرزد و چیزی نزد شه
و چون از وجی نوده سال بگذشت بر رسول نامه کرد و او نامه پیغمبر بدرید و پیغمبر آنجا نفرین کرد که درهم او و اولاد پرده
ملکه کام و کتاب و شیرویه او را بکشت و آن واقعه در سیزده شهر جمادی الاول گشته از سه واقع بر سر کسی بعد از سرم گور کنند
از آثار او قصر شیرین و ایوان که در ستون همچنان است و تمام شد مدت پادشاهی او سی و هشت سال ○ شیرویه بن پرویز
بعد از مقتل پدر پادشاه شد و بعد از شش ماه بمرد مدت عمرش بیست و دو سال اردشیر بن شیرویه بعد از پدر پادشاه شد
بر دست بنده کشته شد توران دخت ایشی بود از امرای پرویز و بعضی پادشاه ایران گویند و بعضی شهر براز کوشید اما حاکم
ملک روم بود چون دولت ساسانیان زوی در انحطاط نهاد او طمع در ملک کرد و غلبه و استیلا یافت و مدت دو سال
حکم کرد ارکان دولت با او خشمناک شدند و او را بکشتند و بر سر بالای او کردند و هم مخلیها یکشنبه و شنبه این نامی گرد
قوم که به ارجادان ملکشه و دعوی پادشاهی کرد بر ای او آن پادشاه ○ توران دخت بنت پرویز چون از اهل
کسری کس نیافتند ملوک آن دختر پادشاهی باو دادند ذی عاقله بود و پیغمبر در زمان او به دار القرار رحلت نمود مدت
پادشاهی او یکسال و چهار ماه آزرمی دخت بنت پرویز بعد از خواهر پادشاه شد زنی جمیله و عاقله بود
لشکر خراسان که باو عشق بازی کند او را خلوت راه داد و بکشت مدت ملکش چهار ماه فرخ زاد
پیکارها حکم کرد و برادر شاه بر دست بنده کشته شد یزدگرد بن شهریار بن پرویز او ملوک عجم بود چون در آن
نبود پادشاهی با او دادند چون لشکر اسلام ملک عجم آمدند یزدگرد رستم فرخزاد را امیر و سالار رستم فرخ زاد
و قوت گرفت یزدگرد از عراق بخراسان رفت و بیامد ماهوی سوری با او بود لشکر عرب بخراسان در قصد
کشتن دارد ملک او رفت ماهوی با برزن صنوق شد و بیرون کرد که عراق کرد یزدگرد عاقبت کرمان پادشاه ترکستان
دریای آمویه آمدند و برزن پادشاه ترکستان ماهوی را با فرزندان بکشت و لوحشت مدت پادشاهی یزدگرد بیست سال
امام چهار سال بیشتر رواج نگذشت شاد و دو سال دیگر از هر طرف بکار طرف ایران بود پادشاه اسلامی و مملکت عجم
گشته شده و دولت اکاسره که آن شد ○
لشکر اسلام ابوبکر دو سال و سه ماه عمر در ماه جمادی الاول سنه ثلث عشر بن خوشه و در زمان او مسلمانان یرموک به دمام
حوی ملیکرد ویکشنبه و بعضی از عراق عرب بعضی از شام فتح کردند عمر ده سال و نیم حکم کرد و در زمان او مسلمانان فارس و عراق
عجم و شام و از بلاد دیار بکر و بعضی از روم و دیار بکر فتح کردند و در ماه ذی الحجه سنه ثلث و عشرین ابولولو او را کارد زد
بکشت عثمان بن عفان برضای او شش دینار و بیست سال و دو ماه حکم کرد و در مدینه او را فرو کوفتند و در هشتاد سالگی
سرکشی و بلش او را بکشتند در زمان او مسلمانان خراسان بگرفتند حضرت امیر المومنین علی بعد از آن چهار سال و نیم عالم را
نور ولایت منور ساخت و بدست ابن ملجم کشته شد بنی امیه چهارده تن بودند هزار ماه حکومت کردند یکی از ایشان
اول معاویه بن ابی سفیان بن حرب بن امیه علیهم ما فاسد در عهد عمر امیر شام بود و در سنه احدی و اربعین جمیع ممالک اسلام
حاکم شد و در منتصف رجب سنه ستین فوت کرد دوم یزید بن معاویه بعد از پدر امام حسین علیه السلام و اهل بیت و قتل عام در مدینه و شیم
بار زدن و مدیر از کشن ابی اخمد و تخریب و ویران کردن کعبه محقق در ربیع الاول سنه اربع و ستین فوت کرد و در زمان او عبد الله بن
زبیر خروج کرد و عراق بگرفت و ملک در دست او بماند تا ایام عبد الملک که او را بکشت

سوم معاویه بن یزید بعد از او حکومت کرد و بعد از وفات پدر در شش ماهگی بن زید حکومت کرد حی گرفت قبول نکرد چهارم مروان بن حکم بن
ابی العاص بن امیه جمیع عبیدالله زیاد حکومت نشست و در زمان او سلیمان بن صرد و مسیب بن نجبه و جمعی از شیعه به طلب
خون حضرت امام شهید خروج کردند و از بنی امیه هر که در کوفه یافتند بکشتند و مروان در ماه رمضان سنه خمس و ستین
در حالی بن یزید که در حباله او بود در شب بالش بر دهان او نهاد و در آن شب بمرد در هفتاد و یک سالگی عمر داشت
پنجم عبدالملک بن مروان بعد از پدر پادشاه شد و در کوفه مختار بن ابی عبیده ثقفی در منتصف ربیع الاول سنه ست و ستین
خروج کرد و عراق و دیار بکر و انبار و آن حدود را مسخر کرد و در طلب خون امام حسین سائر کسانی که با عمر سعد در آن حرب
و هر که در کربلا با حضرت امام جنگ کرده بود کشتند و ابراهیم اشتر با هفت هزار کس با عبیدالله زیاد در حدود موصل جنگ کرد
و غالب شد و عبیدالله زیاد کشته آمد و اکثر سامان کشته شد و شهر واسط در زمان او بنا کردند عبدالملک در
دمشق منتصف شوال سنه ست و ثمانین بمرد بیست و یک سال و یک ماه پادشاهی کرده بود ششم ولید بن عبدالملک
ملک و حکومت او زیاده از پدر شد در زمان او قتیبه بن مسلم از خراسان ترکستان گرفت و ماوراءالنهر
و خوارزم و دیگر ولایات به تصرف گرفت و از طرف شمال مسلمه بن عبدالملک عموریه و قسطنطنیه را مسخر کرد
مسجد بنی امیه در دمشق ولید ساخت عمر عبدالعزیز را به مدینه فرستاد تا خانه‌های ازواج رسول را
خراب کنند و داخل مسجد رسول صلعم کردند و در آن روز اهل مدینه می‌گریستند که این خانه‌ها را نمی‌گذاشت
تا مردم ببینند و بدانند که پیغمبر خانه در دنیا اکتفا کرد در زمان ولید حجاج بن یوسف بمرد و ولید بن عبدالملک
در روز شنبه منتصف جمادی الاول سنه ست و تسعین بمرد مدت ده سال و هشت ماه پادشاهی کرده بود و چهل
و نه سال عمر داشت هفتم سلیمان بن عبدالملک بعد از برادر پادشاه شد در زمان او یزید بن مهلب گرگان
و طبرستان بگرفت و جمعی کثیر در زمان او بمردند و روزه تمام عسکر آزاد کردند و در حضور بیدی ... سلیمان عمر عبدالعزیز
را ولی عهد ساخت و در روز آدینه ... سنه تسع و تسعین بمرد دو سال و هشت ماه حکومت کرد. هشتم
عمر عبدالعزیز بعد از عم زاده پادشاه شد اهل بیت را اکرام کرد و مردم را از لعن امیر منع کرد و در زمان او در سنه
مائه ابتدای دعوت بنی عباس شد و علی بن عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب داعیان بارادتی فرستاد عمر عبدالعزیز
روز آدینه پنج روز از رجب سنه احدی و مائه بمرد دو سال و پنج ماه حکومت کرد و چهل سال عمر داشت نهم یزید بن عبدالملک
بعد از عم زاده به حکومت نشست در زمان او در سنه اثنی و مائه ابو مسلم خراسانی در خراسان به دعوت بنی عباس
مشغول شد و یزید چهار سال و یک ماه حکومت کرد و در سنه خمس و مائه بمرد دهم هشام بن
عبدالملک بعد از برادر به حکومت نشست در زمان او زید بن علی بن امام زین العابدین در سنه احدی و عشرین و مائه در کوفه
شهید کردند هشام در سادس ربیع الاول سنه خمس و عشرین و مائه بمرد نوزده سال و هشت ماه حکومت کرده بود
یازدهم ولید بن یزید بن عبدالملک بعد از عم پادشاه شد در زمان او یحیی بن زید ... و ابو العباس
ابراهیم ... را ولی عهد ساخت ولید بن یزید ... را در
جمادی الاول سنه ست و عشرین و مائه بکشتند مدت یک سال و دو ماه حکومت کرد ... سنه ... و ... و ...
دوازدهم یزید بن ولید بن عبدالملک ... در رجب سنه ست و عشرین و مائه ... عم زاده نشست ...
شش ماه حکومت کرد و در سیم ذی الحجه سنه ست و عشرین و مائه در دمشق طاعون بمرد ... مدت
سیزدهم ابراهیم بن ولید بعد از برادر پادشاه شد دو ماه حاکم بود مروان حمار را ... کرد و ... کشته شد
چهاردهم مروان بن محمد بن مروان بن حکم بن ابی العاص بعد از ابراهیم بن ولید به حکومت نشست ... مروان حمار گویند
چون حکومت بنی امیه تا او رسیده بود در عهد او فتنه بسیار شد در خراسان ... عباس ... ابو مسلم ...
... در این اثنا ابو مسلم در سابع عشر رمضان سنه تسع و عشرین و مائه ... دعوت بنی عباس اظهار
کرد ... جنگ ... بسیار ... و ... ابو مسلم ... در ربیع الاول
سنه اثنین و ثلثین ... ابو مسلم ... ابو مسلم ... ولایت ...
صاحب ... قحطبه بن شبیب طائی با لشکر ... عراق فرستاد و او ... عراق ... عراق ... کوفه ... نمود

یزید بن هبیره که مقدم لشکر مروان حمار بود از واسط به جنگ قحطبه آمد در کنار فرات هم ...
در شب حسن بن قحطبه ... کرده ... شد ... سفاح بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس را بیرون آوردند و بیعت
کردند و شام ... با او بیعت کرد چون مروان حمار ... ابراهیم بن محمد برادر سفاح که در ... حران ...
و لشکر به جنگ سفاح ... سفاح ... عبدالله و عبدالصمد پسران علی بن عبدالله بن عباس را به جنگ او فرستاد
بر کنار فرات جنگ کردند مروان منهزم ... لشکر بنی عباس از عقب او رفتند و او را در حدود مصر در ماه ذی الحجه
سنه اثنین و ثلثین و مائه بکشتند و حکومت بنی امیه به آخر آمد سفاح اولاد بنی امیه را طلب کرد هشتاد کس را یافتند همه را
بکشتند و بادشاهان بنی امیه را بغیر از عمر عبدالعزیز از گور بیرون آوردند و بسوختند ۞ والحمد لله رب العالمین

بنی عباسیه و ایشان سی و هفت کس اند مدت دولتشان پانصد و بیست و چهار سال ۞

السفاح عبدالله بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس در روز آدینه ثالث عشر ربیع الاول سنه اثنین و ثلثین و مائه را بیعت کردند
در ثالث عشر ذی الحجه سنه ست و ثلثین و مائه وفات یافت مدت حکومتش چهار سال و نه ماه. المنصور کنیه او ابوجعفر
عبدالله بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس بعد از برادر در حکم وصیت به حکومت نشست و چون ابو مسلم مطاع و غالب شده
بود و او ابوجعفر تکبر و ... و ... او را ... خود طلبید و در رومیه مدائن ابو مسلم را ... از ...
محمد بن عبدالله بن حسن بن امام حسن در مدینه و برادرش ابراهیم در بصره بر ابوجعفر خروج کردند و بعد از محاربات مغلوب
کشتند و شهید شدند ابوجعفر در سنه خمس و اربعین و مائه شهر بغداد بنا کرد و در سادس ذی الحجه سنه ثمان و خمسین و مائه در ...
میمون بمرد و پسر خود را ابوعبدالله ولی عهد ساخت و او را المهدی لقب کرد مدت عمرش شصت و سه سال مدت جلوس
بیست و دو سال المهدی کنیه او ابوعبدالله محمد بن منصور بعد از پدر پادشاه شد در زمان او حکیم بن هاشم در خراسان خروج کرد ...
آورده ... بولایات ... و ماه نخشب ... اول در دیوان ابو مسلم کاتب بود در جنگ ...
... چشم ... و ... اسب ... چه ... عظیم ... دعوی خدائی کرد و خلق بسیار بر او گرد آمدند و در ولایت
کش و نخشب قلاع چند فرو گرفت کار او به خروج تمام یافت مهدی ... را به جنگ او فرستاد چون جنگ آمد
اقربای خود را در آب زهر داد تا تمامت بمردند و خود را در میان آتش انداخت چنانکه از اعضا و جوارح
او هیچ نماند ... اتباع او گمراه شدند و گفتند او به آسمان رفت و این واقعه در سنه ... و ستین و مائه و ...
... و ماه بود مهدی ده سال و یک ماه جلوس کرد و چهل و سه سال عمر داشت و در ...
سنه تسع و ستین و مائه در گذشت الهادی کنیه او موسی بن مهدی بعد از پدر پادشاه شد یک سال و سه ماه حکومت کرد
... در ... ربیع الاول سنه سبعین و مائه ... الرشید کنیه او هارون بن مهدی بعد از برادر ... او
... و وزارت یحیی بن برمک داد و در ... سال او را ...
ولایت عربی را ... حلوان ... اسلام ... محمد امین را داد و ولایت شرقی ... مامون ... و روم و دیار بکر و
دیگر ... قاسم ... لقب کرد و ... محمد امین ... مامون ...
... سال ... هارون در ... سنه ثلث و تسعین و مائه ...
در ... ربیع الاول ... و ... در گذشت ...
... امین محمد بن هارون ...
... و ... در سنه ... و ... مامون ... محمد ... بعد از ...
... و ... فضل بن سهل ...
در حمام بکشتند و مامون ...
... مامون در سابع عشر رجب سنه ثمان عشر و مائتین وفات کرد ...
در ... المعتصم کنیه او ابواسحق معتصم بن هارون بعد از مامون خلیفه شد و در سنه عشرین و مائتین سامره بنا کرد و معتصم
... در سنه سبع و عشرین و مائتین ... و ... معتصم ...
... و ...
... ملک ... هزار ... هزار دینار میراث گذاشت

الواثق بالله ابو جعفر هرون بن معتصم بعد از پدر جلوس نمود مدت پنج سال و نه ماه حکومت کرد در اواخر ذی الحجه سنه اثنی و ثلثین
و مایتین بمرض استسقا مرد المتوکل علی الله جعفر بن معتصم بعد از برادر بر جای او نشست گویند با اهل بیت رسول
عداوت داشت و آب در هوای کربلا افکند تا حاکم اکنون مشهد مقدس [illegible] آورد و با سادات [illegible]
آنجا مشهد حایر خواند مدت حکومت متوکل پانزده سال در منتصف شوال سنه سبع و اربعین و مایتین بود
غلامان کشته شد باغوای پسر منتصر بعد از متوکل دولت عباسیان ضعیف شد و دوست بود و سال [illegible]
و تصرف ایشان در دست غلامان بود المنتصر بالله ابو جعفر محمد بن متوکل بعد از پدر شش ماه حکومت کرد و در منتصف
ربیع الآخر سنه ثمان و اربعین و مایتین [illegible] المستعین بالله ابو العباس احمد بن محمد بن معتصم بعد از
عم زاده حکومت بر او قرار گرفت سه سال و نه ماه حکومت کرد در اوایل محرم سنه اثنی و خمسین و مایتین غلامان مستعین
خروج کردند و او را خلع نمودند و محبوس گردانیدند و طعام ازو باز گرفتند تا وفات یافت در ایام او الداعی الی الحق
حسن بن زید العلوی در طبرستان سنه خمسین و مایتین خروج کرد و دیلم با وی یکی شدند و از ملک ری تا کنار بحر [illegible]
گرفتند و با سنه احدی و سبعین و مایتین حکومت طبرستان در دست داعی بود المعتز بالله ابو عبد الله زبیر بن متوکل
بعد از مستعین بخلافت نشست معتز سه سال و سه ماه و بیست روز حکم کرد بعد از آن غلامان بر معتز خروج کردند تا [illegible]
و او را او بودند با خود در اطلو کرده [illegible] او را زنده کردند و او را در حمام کرده آب بر او بستند تا مرد
و روایتی در حبس او گرسنه مرد و این حال در سابع عشر رجب سنه خمس و خمسین و مایتین بود المهتدی بالله ابو اسحق
محمد بن واثق بن معتصم بعد از معتز یازده ماه حکومت کرد غلامان او را گرفته حبس کردند و بعد از آن بکشتند در
نامن عشر رجب سنه ست و خمسین و مایتین المعتمد علی الله ابو العباس احمد بن متوکل بعد از مهتدی بخلافت نشست
و بیست و سه سال حکم کرد و در عهد او ابو الحسن علی بن حسین بن علی بن عمر بن الامام زین العابدین علیه السلام
و در سنه سبع و ستین و مایتین در زمان معتمد طلوع نمود و مردمان دعوت و حلی را [illegible] کرد تا او را بلند شد مردم
علم یافتند او در ثالث شعبان سنه اربع و ثمانین و مایتین وفات یافت و [illegible] و اعتقاد عظیم دارند و بمعتمد او
معتمد در اوایل رجب سنه تسع و سبعین و مایتین وفات یافت تمام ایام حکومت او بیست و دو سال و یک ماه بود و
از معتمد خلافت بمعتضد رسید المعتضد بالله ابو العباس احمد بن موفق بن متوکل بعد
[illegible] گرفت عالی همت و کامل و عاقل و صاحب تجربه بود بعد از خلافت [illegible]
قرار داد [illegible] معتضد از احوال او رسید گفتند [illegible] معتضد را سلاح کرد
او را اکرام نمود و گفت چون خلافت بمورث [illegible] معتمد [illegible]
کردی و اموال بسیار [illegible] حکم کرد [illegible] ارکان دولت [illegible] معتضد
خروج علویان [illegible] معتضد مدت نه سال و نه ماه خلافت کرد در اوایل ربیع الاول
سنه تسع و ثمانین و مایتین از او اطراف [illegible] المکتفی بالله بعد از پدر بخلافت رسید در زمان او [illegible] کردند
و [illegible] المکتفی [illegible] شش سال و هفت ماه و بیست روز خلافت کرد در ماه ذی القعده سنه خمس
و تسعین و مایتین درگذشت المقتدر بالله ابو الفضل جعفر بن معتضد بوصیت برادر خلافت [illegible]
و در عهد او قرامطه قوت گرفتند و در مکه قتل عام کردند و حجر الاسود از مکه بحجر نقل کردند و در زمان او [illegible]
حامد منصور حلاج را بکشتند مقتدر بدست بعضی از خواص در سابع عشر شوال سنه عشرین و ثلثمایه کشته شد بیست
و پنج سال خلافت کرده بود القاهر بالله ابو منصور محمد بن معتضد بعد از برادر جلوس نمود بعد از یک سال [illegible] او را خلع
کردند و میل کشیدند در اواسط جمادی الاول سنه اثنی و عشرین و ثلثمایه الراضی بالله ابو العباس محمد بن مقتدر بعد از عم خلافت
[illegible] رسید ابن مقله خطاط وزیر او بود [illegible] بمنصب امیر الامرایی [illegible] ابن مقله [illegible]
[illegible] بود و دیگری را امیر الامرایی [illegible] در سنه تسع و عشرین و ثلثمایه بود در راضی شش سال و ده ماه
حکم کرد و در سابع عشر ربیع الاول سنه تسع و عشرین و ثلثمایه درگذشت از خلفا اول کسی که در ایام [illegible] خطابت [illegible] بود
او بود المتقی بالله ابو اسحق ابراهیم بن مقتدر بعد از برادر بخلافت نشست در عهد او [illegible] در بغداد [illegible] در اساس [illegible]

وبا بیعت کرد [illegible] بعد از آن در عربی [illegible] سنه ثلث و ثلثمایه او را
معزول کردند و میل کشیدند چنانکه مدت خلافت او چهار سال بود در سنه تسع و ثلثین و ثلثمایه درگذشت المستکفی بالله ابو القاسم عبد الله
بن مکتفی بعد از متقی بخلافت نشست چون یک سال و چهار ماه خلافت کرد معز الدوله او را گرفت و خلع کرد و میل
کشید و این صورت در اوایل جمادی الاولی سنه اربع و ثلثین و ثلثمایه بود المطیع لله ابو القاسم فضل بن مقتدر بعد از مستکفی
بسعی معز الدوله بر مسند خلافت نشست و در واسطه صلح کرد و حجر الاسود را بمکه باز گردانید [illegible]
مدت بیست و نه سال و نیم در خلافت بماند پس مطیع [illegible] خود را خلع کرد و خلافت به پسر خود طایع داد و این صورت در اواسط
ذی القعده سنه ثلث و ستین و ثلثمایه بود و مطیع دو ماه دیگر بزیست و در محرم سنه اربع مرد الطایع لله عبد الکریم بن مطیع خلافت
[illegible] و مدت هفده سال و دو ماه خلافت کرد و در اوایل شعبان سنه احدی و ثمانین و ثلثمایه بهاء الدوله دیلمی او را
خلع کرد القادر بالله ابو العباس احمد بن اسحق بن مقتدر بعد از طایع خلافت بنام او مقرر گردید و در عهد او سلطان محمود
سبکتگین بخراسان پادشاه شد قادر چهل و یک سال و چهار ماه خلافت کرد و در یازدهم ذی الحجه سنه اثنی و عشرین و اربعمایه مرد
القایم بامر الله ابو جعفر عبد الله بن قادر بعد از پدر جلوس کرد و طغرل بیک سلجوقی خراسان گرفت و قایم بامر الله او را
رکن الدوله لقب کرد بعد از آن بساسیری [illegible] دیلم بود و دعوت اسمعیلیان [illegible] قصد قایم بامر الله کرد
و او را گرفته محبوس کرد قایم از طغرل استعانه خواست سلطان طغرل لشکر بعراق برد و بساسیری در سنه [illegible]
کوفه بساسیری [illegible] سلطان قایم را بدار السلام آورد و بمسند حکومت رسانید و بعد از [illegible] سلطان
طغرل بیک آمد قایم چهل و چهار سال و [illegible] ماه حکومت کرد در اواسط شعبان سنه سبع و ستین و اربعمایه مرد المقتدی بامر الله
ابو القاسم عبد الله بن احمد بن قایم بوصیت جد بر حکومت نشست مدت نوزده سال و [illegible] حکومت کرد و در اواسط محرم
سنه سبع و ثمانین و اربعمایه [illegible] المستظهر بالله ابو العباس احمد بن مقتدی بوصیت پدر بحکومت نشست [illegible]
بغداد و [illegible] سیاست [illegible] بیست و پنج سال و سه ماه حکومت کرد و او در زمان حکومت [illegible]
در ربیع الآخر سنه اثنی عشر و خمسمایه درگذشت المسترشد بالله ابو منصور فضل بن مستظهر بعد از پدر بحکومت نشست [illegible]
[illegible] تمام در دست سلاطین سلجوقی [illegible] سلطان مسعود سلجوقی محاربه [illegible]
مسعود گرفتار [illegible] سلطان مسعود محبوس گشته و این صورت در [illegible] بود بعد از آن ملاحده [illegible]
در [illegible] کار او تمام کردند و آن در گذشت مدت هفده سال و دو ماه حکومت کرده بود الراشد بالله ابو جعفر منصور
[illegible] در جنگ سلطان مسعود [illegible] بعد از حکومت [illegible] اوصاف سلجوقیان [illegible]
[illegible] جنگ سلطان مسعود [illegible] سلطان مسعود [illegible] بغداد [illegible]
آمد [illegible] در سابع [illegible] رمضان سنه اثنی و ثلثین و خمسمایه [illegible] خلافت او هشت ماه [illegible]
[illegible] ولایات یک سال و چهار ماه المقتفی لامر الله ابو عبد الله محمد بن مستظهر [illegible] سلطان مسعود در [illegible] بود
حکومت او رواجی نداشت سلطان مسعود درگذشت کار او قوت گرفت بیست و چهار سال و یازده ماه حکومت کرد
در اوایل ربیع الاول سنه خمس و خمسین و خمسمایه درگذشت المستنجد بالله ابو المظفر یوسف بن مقتفی بعد از پدر بحکومت نشست
[illegible] و [illegible] لطیف طبع بود اشعار نیکو دارد یازده سال حکومت کرد در اوایل ربیع الآخر سنه
ست و ستین و خمسمایه درگذشت المستضیء بنور الله ابو محمد حسن بن مستنجد بعد از پدر جلوس نمود [illegible] عطا [illegible] نه سال
و [illegible] ماه حکومت کرد و در [illegible] شوال سنه خمس و سبعین و خمسمایه درگذشت الناصر لدین الله ابو العباس احمد بن مستضیء بعد از
پدر جلوس نمود مردی دلاور و دانا بود در وقت او بغداد و ملک عراق [illegible] مدت چهل و شش سال و یازده ماه
در حکومت بماند در عهد او خوارزمشاهیان سلطنت [illegible] سلجوقیان [illegible] و حکم [illegible]
ایران مستولی گشتند و قتل عام کرد [illegible] در سلخ شوال سنه اثنی و عشرین و ستمایه بود الظاهر بامر الله ابو نصر
محمد بن ناصر بعد از پدر حاکم شد مدت نه ماه و [illegible] در خلافت [illegible] و در ثالث عشر رجب سنه ثلث
و عشرین و ستمایه درگذشت المستنصر بالله ابو جعفر منصور بن ظاهر بعد از پدر بحکومت نشست و او [illegible]

ورحم بود در هر حال که اولاد عباس در پانصد سال جمع کرده بودند اکثر رسید در زمان او مغول مستولی شده و مامون بونس
از مغول بغداد رفت و مابرون الدین اعمال شرابی محاربه کرد و شهر مستعصم مدت حکومت او معلوم نشد در آخر
جمادی الآخر سنه اربعین وستمائه در گذشت المستعصم بالله ابو احمد عبدالله بن مستنصر بعد از پدر بخلافت نشست
آخر خلفای بنی عباس است مردی مستورع بود اما رای نداشت مدت پانزده سال و هفت ماه حکومت کرد
از پادشاهان مغول هلاکو خان لشکر بجنگ او آمده و در اوایل صفر سنه ست و خمسین وستمائه او را با اکثر
اهل بغداد بکشت در تاریخ وصاف الحضرت حسن تحریر است که در بغداد هشتصد هزار آدم کشته
شده بود و دولت بنی عباس بآخر رسید بعد از آن مغول بر عراق عرب مستولی شدند ۞

سلاطین که در زمان بنی عباس متصدی امر سلطنت بوده اند طاهریان پنج تن بودند

طاهر بن حسین بن مصعب خزاعی است که او را ذو الیمینین میخواندند و محمد امین برادر مامون بدست او کشته شد و ذو الیمینین از آن گویند که حرنا
با حضرت امام علی بن موسی الرضا بیعت کرد و دست راست او به بیعت مامون مشغول بود دست چپ را اعطا کرد امام گفت
که دست چپ تو هم دست راست است گویند که او را امیر توان خواند و او را ذو الیمینین لقب کرد و مامون بر طاهر خشم گرفت برادر محمد امین
را کشته بود او را از پیش خود دور کرده حکومت خراسان بدو تفویض نمود در سنه عشر و مائتین و او در خراسان مستقل گشت
و در سنه سبع و مائتین وفات یافت طلحة بن طاهر بعد از پدر بحکم مامون حاکم خراسان شد و در سنه ثلث عشر و مائتین وفات یافت
مدت حکومت طلحه شش سال و علی بن طلحه بعد از پدر حاکم شد و در امر کی دو سال او را در نواحی هرات بکشتند عبدالله بن طاهر
بعد از فوت طلحه ولی حاکم خراسان شد هفده سال حکومت کرد و در سنه ثلثین و مائتین وفات یافت طاهر بن عبدالله
بن طاهر بعد از پدر حاکم خراسان شد هجده سال حکومت کرد و در سنه ثمان و اربعین و مائتین وفات یافت محمد بن طاهر
محمد بن عبدالله بن طاهر بحکم مستعین بالله بعد از پدر در زمان او یعقوب لیث صفار در سیستان خروج کرد و لشکر
خراسان کشید و از علویان حسن بن زید الحسنی که بهر امر کی سر شوریده در طبرستان مستولی شد و کار کار
چون محمد بن طاهر را از دو طرف دشمن پیدا شد مر اول کشته و یعقوب لیث ... و سپاه ...
از خلیفه داری بنمای با اطاعت کنم و اگر منشور بدانی ... خلیفه ... یعقوب ... سپاه ... از
...ون آورد و یعقوب منشور ... در سنه سبع و خمسین و مائتین و محمد بن طاهر را ماخذ
و ... از خاک ... گرفت و ... سیستان ... و دولت طاهریان در خراسان آخر آمد ۞

صفاریان از ایشان نه کس بسلطنت رسیدند مدت حکومت ایشان سی و چهار سال ۞

یعقوب بن لیث ... از نجد ... سیستان بود چون در وجود ... که ... روی ... از ولایت ... بعضی ... بعد از آن
... سیستان بود ... و ... لشکر ... بعد از آن ... یعقوب ... در ... ملک ... در ... کرد
و سیستان مستولی شد در سنه ... و خمسین و مائتین ... سنه سبع و خمسین و مائتین ... خراسان ... و محمد طاهر را در نیشابور
بگرفت و سلطنت خراسان یافت و بعد از آن ... بگرفت ... ولایت ... از ... که ... آورد
اول امیر ... سلطنت داد خلیفه ... بعد از آن آهنگ عراق و ... کرد و ...
... و ... بعد از آن ... ملک کرد و ... خلیفه ... و ... یعقوب ...
... در ... یعقوب ...
... عمرو بن لیث بعد از برادر بپادشاهی نشست ... سال ... کرد ... خراسان
... عراق ... و کرمان و سیستان و ... مستولی شد ... در بغداد ...
خلیفه را دعا ... عمرو ... خراسان و عراق ... و معتضد خلیفه ...
اسمعیل سامانی را که والی ماوراء النهر بود ... عمرو ... اسمعیل ... با دو ... هزار ...
... آمد عمرو ... هفتاد هزار ... آمد ... و ... جنگ ...

ث ... کرد و او را در ... بود و ... اسمعیل سامانی آورد و ... که ... در منتصف ربیع الاول
سنه سبع وثمانین ومائتین بود امیر اسمعیل عمرو لیث را بمعتضد نزد خلیفه فرستاد خلیفه او را محبوس کرد و دو سال در حبس بود
و بعد از وفات معتضد خلیفه او را در حبس فراموش کردند و از گرسنگی مرد و عجب آنکه در زمان پادشاهی معتضد سر
در ... عمرو ... بود ...
طاهر ... و سیستان رفت ارکان دولت او ... طاهر بن محمد ... عمرو ...
و پادشاهی ... دولت صفاریان آخر شد ۞

سامانیان مدت ملکشان صد و دو سال و شش ماه نه تن بودند

سامان از عجم بهرام چوبین بود و ...
پیش از اسلام حکام ماوراء النهر بودند و بعد از اسلام صاحب لشکر ... سامان را ...
سامان را کوهر بزرگی بود ... در ... مشغول شد پس ... اسد بن سامان را در عهد مامون
... بعد از ... مامون ... ولایات امارت داد و در سنه ...
ماوراء النهر ... بن احمد بن سامان ... در ... وفات ... در گذشت ... اسمعیل قرار گرفت
امیر اسمعیل بن احمد بن اسد بن سامان اول کسی از سامانیان که پادشاهی کرد او بود چون صفاریان را بر انداخت
... ملک ... و ... پادشاهی ... سلطنت ...
و وفات ... در رابع عشر صفر سنه خمس و تسعین و مائتین احمد بن اسمعیل بعد از پدر ... سال ... پادشاهی
... در سنه ... بکشتند ... نصر بن احمد بعد از پدر بپادشاهی نشست ...
... کرده ... مدت سی سال پادشاهی کرد و در شعبان سنه احدی و ثلثین و ثلثمائه ...
نوح بن نصر بعد از پدر ... پادشاهی کرد و ... در ...
شوال سنه ... و ثلثمائه منصور بن نوح مدت ... سال بعد از برادر بپادشاهی کرد و در منتصف ... سنه
خمس ... وفات یافت نوح بن منصور بعد از پدر پادشاه شد امیر خراسان ...
با امیر سبکتکین ... غزنه بود ...
از ... خراسان با امیر سبکتکین و ... سلطان محمود داد ... دولت سلطان محمود غزنوی
... ملک ایلک ... و ... بود و وفات ...
... منصور بن نوح بعد از پدر پادشاه شد ... ایلک ... حکم کرد بعد از آن ...
... امیر الامرای ... او را در ... و ...
سبع و تسعین وثلثمائه عبدالملک بن نوح بعد از برادر پادشاه شد ... خراسان از سلطان محمود
سبکتکین ... عبدالملک ... ملک ایلک خان
... ماوراء النهر ... و ... در ... سنه تسع ...
عبدالملک ... عبدالملک ...
بعد از آن دولت سامانیان منقرض شد ۞

غزنویان عدد ایشان چهارده تن مدت ملکشان صد و پنجاه و پنج سال ۞

سبکتکین اصل ایشان است و او غلام البتکین بود ... سامانیان بود البتکین در زمان سامانیان مدت
... سال ... و ... هند ... پادشاهی کرد بعد او حکومت آن ملک به سبکتکین رسید و در سنه اربع و ثمانین
و ثلثمائه در گذشت ... سلطان محمود ... او نشست و بعد از انقراض دولت سامانیان ...
... السلطان یمین الدوله ابو القاسم محمود بن سبکتکین پادشاه ... بود ... هند ...
... او ... سلطان محمود ... هند ...
در سنه ... و ... ایلک خان که پادشاه ماوراء النهر بود ... جنگ ... سلطان محمود ظفر یافت

و بعد از آن با قدرخان و ارسلان خان که از ماوراءالنهر بملک او آمده بودند جنگ کرد و غالب شد و از جیحون بگذشت و در ماوراءالنهر
خرابی بسیار کرد و بخراسان معاودت نمود و در آخر عهد بعراق عجم مستولی شد و مجد الدوله را در [illegible] بگرفت و عراق بپسر خود
مسعود داد و چهار هزار کس را از اعیان مردم اصفهان بقتل رسانید و در روز پنجشنبه بیست و سیم ربیع الآخر سنه احدی و عشرین
و اربعمایه وفات یافت او را در قصر فیروزه غزنین دفن کردند عمرش [illegible] سال سلطنتش سی و یک سال مسعود بن محمود
بحکم وصیت پدر سلطنت عراق و خراسان و خوارزم بر وی مسلم گرفت و دیار هند برادرش محمد بن محمود داشت مسعود
او را در آن التماس کرد و او را در خطبه شریک گرداند محمد اجابت نکرد پس مسعود او را بگرفت و [illegible] احوال او
سبکتکین محمد را میل کشید و بقلعه فرستاد و [illegible] سلطان مسعود رحیم ممالک پدر [illegible]
چون میان مسعود و سلجوقیان [illegible] محمد مکحول را از قلعه بیرون آورد و [illegible]
بگذشت لشکر مسعود بر وی [illegible] محمد مکحول را سلطان [illegible] و مسعود را گرفته پیش محمد آوردند محمد
او را بقلعه فرستاد و در راه لشکر او را بکشتند در جمادی الاولی سنه ثلث و ثلثین و اربعمایه مدت سیزده سال پادشاهی
کرد بعد از آن محمود [illegible] محمد بن محمود سبکتکین در حیات پدر
اول عهد چهار سال [illegible] پادشاهی کرد [illegible] بعد از قتل مسعود یک سال دیگر [illegible]
در سنه اربع و ثلثین و اربعمایه [illegible] مودود بن مسعود رحیم خروج کرد و [illegible]
با عمام و اولاد [illegible] مسعود [illegible]
کم مدت [illegible] سال پادشاهی کرد در شعبان سنه احدی و اربعین و اربعمایه [illegible] مسعود بن مودود بعد از پدر
طفل بود [illegible] پادشاهی [illegible] علی بن مسعود بن مودود بعد از
پادشاهی [illegible] عبدالرشید بن محمود [illegible] مودود [illegible]
[illegible] و اربعین و اربعمایه عبدالرشید بن محمود بعد از برادرزاده پادشاه شد و در سنه
اربع و اربعین و اربعمایه [illegible] فرخزاد بن مسعود بن محمود بعد از عبدالرشید پادشاه شد در سنه [illegible] و خمسین و اربعمایه
متوفی گشت ابراهیم بن مسعود بن محمود بعد از او پادشاه شد چهل و دو سال در پادشاهی بماند او را سی و شش
پسر بود و چهل دختر [illegible] قرآن بخط خوب نوشتی و هر سال یک
مصحف نوشتی [illegible] وفات او در سنه [illegible]
و اربعمایه بود مسعود بن ابراهیم بن مسعود بعد از پدر پادشاه شد [illegible] سلطان سنجر [illegible] آورد
مدت [illegible] سال پادشاهی کرد و در سنه [illegible] و خمسمایه [illegible] شیرزاد بن مسعود بعد از پدر پادشاه شد و یکسال
حکم کرد برادرش ارسلان [illegible] در سنه تسع و خمسمایه ارسلان بن مسعود بعد از برادر
پادشاه شد [illegible] بهرام [illegible] سنجر [illegible] و ارسلان [illegible]
و بعد از [illegible] ارسلان [illegible]
عالم [illegible] ارسلان [illegible]
[illegible] و خمسمایه بهرامشاه بن مسعود بن ابراهیم بعد از برادر پادشاه شد و ادب
پرور [illegible]
در آخر عهد علاء الدین حسین [illegible] که اول ملوک غور است [illegible]
علاء الدین حسین برادر [illegible] پادشاهی غزنه داد [illegible]
آمد [illegible]
[illegible] علاء
[illegible] و خمسمایه درگذشت خسروشاه بن بهرامشاه بعد از پدر پادشاه شد چون علاء الدین حسین [illegible]
[illegible] علاء الدین حسین غزنه را غارت کرد [illegible]

ملک غیاث [illegible]
محمد بن سام را پادشاهی غزنه داد ملک غیاث الدین خسروشاه را با مواعید وعده امیر کرد و بعد از آن او را با لشکر
گرد و بقلعه فرستاد و آن صورت در سنه خمس و ثمانین و خمسمایه بود خسروشاه ده سال در قلعه محبوس بماند در
سنه خمس و ثمانین و خمسمایه درگذشت دولت غزنویان بسر آمد و ملک ایشان بغوریان رسید ۞

غوریان پنج تن اند مدت ملکشان شصت و چهار سال

اصل ایشان از نسل سوری پادشاه غور بود که در لشکر سلطان محمود غزنوی او را بر انداخت نبیره سوری ابراهیم سلطان بهندوستان گریخت و او را پسری
بود سام نام مسلمان شد و تجارت میکرد و او را پسری بود حسین نام [illegible] سام با پسر و اتباع و اهل [illegible]
براه دریا عزیمت غور کرد و باد مخالف برآمد و کشتی غرق شد حسین بن سام دست در تخته زد که بکنار افتد
ببری در آن ... در کشتی بود آن نیز هم دست در آن چوب زد باقی مردم در گرداب فنا غوطه زدند حسین با ببر
سه روز بر سر آب بماند چون بساحل رسیدند ببر بجست و حسین برست و بساحل دریا بشهری رسید
بجنت عسس او را بگرفت هفت سال در زندان بماند بعد از هفت سال پادشاه آنجا [illegible]
حسین نیز آزاد شد و متوجه غزنین گشت چون بدان حدود رسید قومی از قطاع الطریق او را
خوب صورت یافتند اسب و سلاح دادند همراه ایشان بود [illegible] اتفاق در آن شب طایفه از لشکر سلطان
ابراهیم غزنوی که مدتی در طلب آن جماعت بودند بر ایشان ظفر یافتند و همه را بکشتند چون جلاد خواست حسین
بکشد حسین گفت الهی میدانم که بر تو غلط روا نیست چون است که مرا بی گناه میکشند جلاد از احوال او
پرسید سرگذشت خود بشرح باز گفت و حکایت او بسمع سلطان رسید سلطان بر حال او رقت کرد و او را
نوازش نمود و در مرتبه خاص آورد و از اقربای خود زن داد و چون سلطنت بمسعود بن ابراهیم رسید او را
امارت غور داد کارش بلند شد بعد از وی پسرش حسن بن حسین بر جای او نشست ۞ علاء الدین حسین
بن حسین بن سام چون دولت غزنویان روی در نقصان داشت او بر ملک ایشان مستولی شد و در سنه خمس و اربعین
و خمسمایه مدت [illegible] سال پادشاهی کرد و در سنه احدی و خمسین و خمسمایه درگذشت سیف الدوله محمد بن علاء الدین حسین
بعد از پدر پادشاه شد بخشنده و عادل و رعیت پرور بود ملک [illegible] غیاث الدین محمد بن سام داد
بعد از سلطان سنجر [illegible] غزان [illegible] سیف الدوله در آن جنگ کشته شد در سنه ثمان و خمسین
و خمسمایه مدت سلطنتش [illegible] سال غیاث الدین ابوالفتح محمد بن سام [illegible] بعد از عم زاده پادشاه شد و [illegible]
و باغزان جنگی عظیم کرد و بسیاری از ایشان بکشت و برادر خود سلطان شهاب الدین ابوالمظفر را در هراة نیابت خود داد
و خود غزنین دار الملک ساخت و چهل سال در پادشاهی بماند و در سنه ثمان و تسعین و خمسمایه درگذشت از آثار او
مسجد جامع هراة است [illegible] شهاب الدوله ابوالمظفر بن سام بعد از برادر
پادشاه شد و چهار سال سلطنت کرد و بعد از آن در حالت نماز گزاردن فداییان هندوی او را شهید کردند
محمود بن محمد بن سام [illegible] بعد از عم سلطنت بر او قرار گرفت مدت [illegible] سال پادشاهی کرد و در سنه [illegible]
[illegible] او را در [illegible] کشته یافتند مملکت غوریان بخوارزمشاهیان مشغول شد ۞

[illegible] جلال الدین [illegible] علاء الدین [illegible] محمد [illegible]

فصل بعضی از مطالب اقالیم از کتاب جهان‌نامه محمد بکرانی نوشته

بحر البحار بحر محیط گرد ربع مسکون برآمده از هر جانب الا دو شاخ بزرگ از وی کشیده شده‌اند که آنرا یکی از طرف مشرق و [illegible]
[illegible] خلیج مشرقی خوانند و دیگری از طرف جنوب و آن جنوب برگشته و او را خلیج مغربی خوانند و این هر دو خلیج را با طلاق بحر [illegible] خوانند
و بعضی گویند بسبب آن که بحر محیط پیوسته و هر دریا که بحر محیط پیوسته باشد او را بحیره خوانند [illegible] آن مسکون
و اسامی آن و این دو خلیج را که گفته شد آب آن هم شور باشد و تواتر [illegible] این هر دو [illegible] نزدیک [illegible]
[illegible] خلیج مشرقی او به موضع که رسد آن ولایت را خوانند که [illegible] آن [illegible]
[illegible] که آب در آنجا [illegible] از آن راه [illegible] باز [illegible] و [illegible]
بعضی گویند [illegible] و بعضی گویند از اول ماه قمری [illegible]
[illegible] و چون نور قمر روی [illegible] و این قول [illegible] است اما خلیج مغربی هر موضع
[illegible] آن موضع [illegible] خوانند [illegible] این خلیج [illegible] و ابتدای او از بحر محیط از جانب [illegible]
[illegible] این دریا را اعتبار [illegible] اندلس خوانند بعد از آن بحر [illegible] بعد از آن بحر روم و اگر [illegible] اعتبار [illegible]
[illegible] خوانند بعد از آن بحر افریقیه بعد از آن بحر مصر بعد از آن بحر شام [illegible] خلیج [illegible]
بحر روم [illegible] و طول این بحر [illegible] ابتدای این دریا [illegible] ولایت [illegible]
اندلس [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
و اسلام [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] بحر طبرستان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] بحر گیلان [illegible]
[illegible] بحیره [illegible]
[illegible]

گاو و باب الابواب گویند [illegible] پس موقان از حدود ارّان پس گیل و دیلم پس طبرستان [illegible] و حدود
پس آبسکون که اول از آنجا آغاز کردیم این جمله [illegible] است که [illegible] این بحر است و طول این بحر از آبسکون [illegible]
طول [illegible] و [illegible] در [illegible] و اگر [illegible] روز کشتی [illegible]
[illegible] دارد و [illegible] در روی [illegible] از حدود [illegible] دیلم و گیلان و آب این بحر سیاه [illegible]
باشد [illegible] اما موج [illegible] در میان این بحر [illegible]
[illegible] ماهیان بزرگ که صید کنند [illegible] که او را سنگ آبی خوانند [illegible]
[illegible]
[illegible] عظیم [illegible]
[illegible]
[illegible] آنست که آب [illegible]
[illegible]
[illegible] خوارزم [illegible]
[illegible] موجی عظیم باشد بحیره خند و خوارزم و در این بحیره صد فرسنگ
[illegible] ده فرسنگ و آب او شور است و جیحون خوارزم در این بحیره می‌ریزد و همچنین جیحون چاچ و فرغانه و میان هر دو
بحیره سی فرسنگ [illegible] داخل می‌شود و با آنکه مسافت آن [illegible] آب او زیادت می‌شود
[illegible] که آب [illegible] بیرون می‌شود [illegible] بحیره ارمنیه

[illegible]

موقوف بلاد حبش حوض خیزای که دارالملک ایست ارعمارتها و ...
حکایت کنند که خیزای که سواد اعظم ممالک حبش است مساحت
محیط آن و بیست و چهار فرسنگ باشد سطح زمین مسطح مبر و ...
درخشت کمه و سنگ و اماکن و مساکن از چوب افراخته و تنوق
... تماثیل خوب پرداخته از اغاز شهر تا منتهی سه موضع نام نسته
طول معظم اسواق آن سه فرسنگ نشان داده اند شمار تر
شصت و چهار مربعه مشاکل جهان معادل ارکان و حاصل
عامه ملک هر روز سعد یاش حاوست و کثرت ارباب وقت
تا حدیست که صناع صنعت صباغی ... دو هزار نود اعداد
امده اند ماهی را دکان التیاس علی ذلک و معابد بی ال ... لکم
و معابد بی ان عسح را عماره در دو دوان و حس ... کشته
و معبد کلیسا قلوه آسا مت و چهار ... ال ... ادکری
... است و عسس ... گروه گروه در سر ... و محلات ... احاط
تمام مینشینند و در میان سعد سعید و سعد موضع قول
ساحه ... دو ... رودخانها مسحب ... در ... ماهی ...
و انواع سعادت و معابر ... دوان که ... تعداد ان
... نکند این حال دارالملک اصلی است اما چهار صد
شهر دیگر سواد ... وسیع بقعه از نواحی ... که مختصر
شهری از ان ارسواد بغداد و فارس ... اعظم تر باشد
از ان جمله لکلس حوته و رتبوت و حصن کلان و در سار
... ممالک ربع و سکی زمین ساسید که کامل عمارت
و ارزاعت عاطل افتاده باشد بلکه تمام ... و معمور است

۵

... قصبه قوام است و در سیم شهرهای شام ارکان آبادان [illegible] **انطاکیه** [illegible] طول او عا عرض لد [illegible]
ولایان [illegible] حصار است [illegible] دیوار او [illegible] آبها [illegible] **شیراز** شهری کوچک است اما نعمت خوش
و نعمت بسیار طول عاله عرض [illegible] **کوکاب** هم شهری کوچک است و دیواری محکم دارد [illegible] **معرة النعمان** شهری است محکم و نعمت فراوان دارد از آن
و کتان [illegible] طول عا عرض له **تدمر** شهری است [illegible] طول عا به عرض
شهری [illegible] **حلب** شهری است در صحرا و سوری استوار دارد [illegible]
وار جانب شرق [illegible] **منبج** شهری است در نعمت [illegible]
که آثار [illegible] طول [illegible] عرض لو **صریح** [illegible] **خناصره** [illegible] **حمص**
شهری [illegible] کنار رود فرات طول [illegible] عرض لو **بالس** هم بر کنار فرات [illegible] طول عا عرض [illegible]
شهری است بزرگ [illegible] **رحبه** شهری است کوچک بر غربی فرات و قلعه استوار دارد [illegible]
[illegible] **اذنه** شهری است بر رود سیحان آبادان [illegible] طول سط عرض لو **مصیصه و عین زربه** دو شهر اند بر رود جیحان
[illegible] **مرعش** شهری است کوچک [illegible] **ملطیه**
شهری است بزرگ [illegible] **سمیساط** شهری است کوچک [illegible] طول عا عرض لو ه

بقاع مصر **قوص**

شهری است بزرگ از صعید اعلی مصر بر جانب شرقی رود نیل [illegible] **تنیس** [illegible]
[illegible] **ارمنت** شهری است بزرگ بر کنار نیل [illegible]
عرض له **سیوط** شهری است بزرگ بر غربی نیل [illegible]
[illegible] **اسکندریه**
[illegible] **اسوان** شهری است [illegible]
[illegible] **الفسطاط** شهری است از صعید [illegible]
[illegible] **قاهره** [illegible] **مصر** شهری است [illegible] بر کنار نیل [illegible]
[illegible]
طول [illegible] عرض [illegible] **قلزم** شهری است بر کنار دریا [illegible] **دمیاط** شهری است [illegible]

شهرهای مغرب **سوس اقصی** شهری بزرگ است [illegible] **طنجه** [illegible] **سجلماسه**
[illegible] **باب الابواب** شهری است بزرگ [illegible] **تاهرت السفلی** شهری است [illegible]
شهری است [illegible] **تونس** شهری است بر کنار دریای روم [illegible] **قیروان** [illegible]
[illegible] **مهدیه** شهری است کوچک بر کنار دریای روم [illegible] **اطرابلس مغرب** شهری بزرگ است بر کنار دریای مغرب [illegible]
[illegible] **برقه** شهری است در میان بیابان مغرب [illegible] **شهرهای اندلس** **سنتمریه** شهری است بر کنار دریای محیط طول [illegible]
اشبیلیه [illegible] **قرطبه** ولایت اندلس است و پادشاهان [illegible]
[illegible] **بلاد افرنج** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **شاطبه**
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ... در اقلیم ... [illegible]

طول ... [illegible] ... دراد ... [illegible] ... طول او

[illegible] ... **باب ... عرب** ... **تبوک** در است میان حجاز و شام ... [illegible]

... **وادی القری** شهرست ... [illegible] ... طول ... عرض ... **حجر** ... [illegible] ... قوم ثمود ... [illegible]

... **مدینه** شهر ... [illegible] ... طول ... عرض ... **عدن** شهری ... [illegible]

... **جده** ... [illegible] ... **مکه** ... [illegible]

یمامه شهرست ... [illegible] ... **ذمار** شهرست ... [illegible] ... **صنعا** شهری بزرگست ... [illegible]

... **نجران** شهریست ... [illegible] ... **طائف** از شهرهای حجازست ... [illegible]

... **ظفار** شهریست ... [illegible] ... **مرباط** ... [illegible] ... **قصبه سام** ... [illegible]

... **عمان** ... [illegible] ... **هجر** قصبه بحرین است ... [illegible]

... **لحسا** شهریست ... [illegible] ... **قطیف** هم از شهرهای ... [illegible]

باب ... عراق ... ... **هیت** شهریست ... [illegible] ... **شهرزور** ... [illegible]

... **کوفه** شهری بزرگ ... [illegible] ... **انبار** شهریست بر کنار فرات ... [illegible] ... **مدائن** ... [illegible]

... **بغداد** شهری ... [illegible] ... **واسط** ... [illegible] ... **بصره** شهری بزرگست ... [illegible] ... **ابله** ... [illegible] ... **عبادان** ... [illegible]

... **رقه و رافقه** دو شهرند بر کنار فرات طول ... عرض ... **حران** شهری ... [illegible]

... **راس العین** ... [illegible] ... **ماردین** ... [illegible]

... **کفرتوثا** ... [illegible] ... **جزیره** ... [illegible] ... **قرقیسیا** شهریست بزرگ بر جانب شرقی ... [illegible]

... **عانه** شهریست کوچک در میان رود فرات ... [illegible] ... **سنجار** شهریست کوچک ... [illegible]

... **حدیثه دجله** شهریست ... [illegible] ... **موصل** شهریست بزرگ ... [illegible] ... **حدیثه فرات** ... [illegible]

... بر کنار دجله طول ... عرض ... ۵ **باب ۴ شام** **مدین** شهری کوچکست بر کنار دریای قلزم ... [illegible] ... **سن و بوازیج** دو شهرند ... [illegible] ... **تکریت** شهریست ... [illegible]

... **بیت المقدس** شهریست ... [illegible] ... **غزه** شهریست بر کنار دریا روم از شهرهای فلسطین ... [illegible]

... **عسقلان** شهریست ... [illegible] ... **قرس** ... [illegible]

... **رمله** شهری بزرگست از شهرهای فلسطین ... [illegible]

... **زغر** شهریست ... [illegible] ... **نابلس** شهریست کوچک ... [illegible] ... **طبریه** شهریست بر کنار دریا ... [illegible]

... **قیساریه** شهری بزرگست بر ساحل دریای ... [illegible] ... **عکا** شهری کوچکست بر کنار دریای روم ... [illegible]

... **صیدا** شهریست ... [illegible] ... **بصره** شهریست ... [illegible] ... **صور** شهریست ... [illegible]

... **اطرابلس** شهریست بزرگ ... [illegible] ... **جبیل** شهریست ... [illegible]

... **بلده** ... [illegible] ... **انطرطوس** ... [illegible]

... **جبله** هم بر ساحل دریاست ... [illegible] ... **لاذقیه** شهریست ... [illegible] ... **حصن ...** ... [illegible]

... **حمص** شهری ... [illegible] ... **افامیه** شهری بزرگست ... [illegible]

[illegible]

۱۰۲

در نسخه توریة و انجیل مسطورست که چون ملائکه ابلیس را از ترک سجود ملامت کردند گفتند که تو خدای را سابق و هم الکارسکی ما می دانی که او قادر و عالم است

بهمه چیز او تواند کردن و هرچه آفریند را برکرده او سوال نرسد ابلیس گفت من مسلم میدارم که او خدای منست و خدای همه عالمیان است و هم حکیم است

و ام او سوال نرسد الا آنکه مرا شبهه چند در فعل و حکمت او وارد شده است اول آنکه چون او عالم بود [illegible] آفرینش میدانست که از

من چه فعل صادر شود مرا او آفریند و حکمت در آفرینش من چه بود دوم آنکه چون مرا بحسب اراده و مشیت خود آفرید چرا ملزوم بحق

تکلیف کرد و چون او را در طاعت منفعتی و از معصیت مضرتی نیست در تکلیف کردن با طاعت چه حکمت بود سوم آنکه چون بیافرید

و تکلیف کرد و من تکلیف او را قبول کردم و طاعت او را التزام نمودم چرا بطاعت سجود آدم مرا امر نمود و حکمت در این تکلیف خاص چه بود

چهارم آنکه چون من ترک سجود کردم و گفتم من بهتر از آدمم چرا مرا لعنت کرد پنجم آنکه چون لعنت کرد چرا راه داد که در بهشت روم

و آدم را وسوسه نمودم که گندم خورد و از بهشت بیرون کنند ششم آنکه چون قادر بود بر آنکه او را بهشت احسان آفریند که هیچ کس

ایشان را اغوا نتواند کرد چرا مرا بر ایشان مسلط کرد هفتم آنکه چون [illegible] مهلت خواستم چرا مهلت داد

با ایشان را نیز اغوا نمودم حکمت در این چه بود چون روز قیامت بر خلق غالب شوم [illegible]

چون بر هلاک من حکمت [illegible] صلاح خلق چرا ایشان را هلاک نگرداند چون ابلیس شبهات خود را ادا کرد

حق تعالی وحی کرد که بگوید که تو آنچه در اول گفتی من مسلم داشتم که او پروردگار عالمیان است و هرچه آفریند او را سوال

نرسد اگر در این صدق بودی چون و چرا مشغول نمیشدی و در حکمت او سوال نمیکردی و چون [illegible] ما لا الله تعالی علیکم

که جمیع آن دعاوی باطله و اهوا و اعتقادات مختلفه از مثل این کلمات پدید آمده و مجموع اختلافات و شبهات

با محابرا اعتقادات مابین شبهات راجع است و تمام عقلا متفق اند بر آنکه این عالم را از صانعی ناگزیر است اما در تعیین

و لعنت سهو و از صفات سلبی و اضافی اختلاف کردند و مجموع علما و عقلا دو طایفه اند ارباب ملل و ارباب نحل

اگر ارسال کتب [illegible] باشند ایشان را ارباب دیانات و ملل خوانند و اگر نه اهل اهوا و نحل

چهار اند اهل اسلام و یهود و نصاری و مجوس چه مجوس را هرچند کتاب نیست اما شبهه کتاب هست و ارباب ملل

میگویند عیسی پیغمبر بود بلکه تقریر دین موسی بود و بنا بر آنکه احکام ناسخ است و تغییر شنبه و اباحت خنزیر از عیسی بود یهود

بلکه از قوم او بود و ایشان را یهود خوانند از آن جهت که موسی علیه السلام گفت انا هدنا الیک یعنی با تو رجوع کردیم و کتاب

ایشان توریة است و گویند اول کتابی که از آسمان فرود آمد توریة بود و هرچه پیش از آن نازل شد آنرا صحف خوانند و توریه

مشتمل بر چند سفر است سفر اول مشتمل بر ابتدای آفرینش و اسفار دیگر بر احکام و قصص و مواعظ و الواح

مشتمل بر اقسام علمی و عملی آن و ایشان بر چند فرقه اند و هفتاد و یک فرقه اند و مشهور ایشان چهار فرقه اند **عنانیه** که منسوب اند بعنان

بن داود که مهتر قوم جالوت شد و ایشان مخالف سایر یهود اند در شنبه و از خوردن گوشت مرغ و آهو و ماهی نخورند و حیوان را از

قفا ذبح کنند و عیسی را در مواعظ و اشارات تصدیق دارند **عیسویه** که منسوب اند با بی عیسی اسحق بن یعقوب اصفهانی و گویند

نام او عوفیه الوهیم بود یعنی عابد خدا او در زمان منصور بود دعوی کرد که رسول است و مسیح است وحی بوی آمد و گویند

تابعان او اهل قری را از دست ظالمان خلاص دهد بسیاری از یهود در وی جمع شدند گفتند او صاحب آیات و معجزات است و گویند چون با او محاربه

کردند از دلگاه بیرون آمد [illegible] کشته شد [illegible]

داره و امام [illegible] بوده با وی احسان و او را [illegible] نبوت و دعوی کرد **یوذعانیه** منسوب اند بیوذعان و او از همدان بود و نبی گویند

نام او یهودا بود بسیاری از یهود تابع او شدند و ایشان را بزهد و عبادت و کثرت طاعت و عبادت و خوردن خمر باز داشتی و دعوی

کردی که تورات را ظاهر و باطنی است و در تاویلات آن با سایر یهود مخالفت کرد [illegible] حق که عامه یهود قایل اند

و نبی ... **موشکانیه** اصحاب موشکان و هم بر مذهب یوذعان بودند الا آنکه موشکان [illegible] مخالفان

و هفتاد شاعر و [illegible] وی کرد و او را ماموره بنی در حدود قم هلاک کردند **سامره** گروهی اند از ایشان که در بیت المقدس

دو [illegible] میباشند و او بعد از موسی بنبوت هارون و یوشع بن نون قایل اند و نبوت دیگران که بعد از ایشان بودند منکر اند

هر یک پیغمبر که ظاهر شده است اما کرامت خود و میگویند که توریه یک پیغمبر است که بعد از موسی بیاید و با احکام توریه مخالفت نکند و در جهان

ایشان [illegible] ظاهر شد نام او دعوی کرد که آن پیغمبر منم و قبله ایشان کوهیست که او را [illegible] خوانند و گویند آن کوه طور است

[illegible]

۱۰۱

در کتب توریه و انجیل مسطورست که چون ملائکه ابلیس را بترک سجود ملامت کردند گفتند که تو خدای را سالک و هم انکار میکنی مایی دانی که او قادر
بهمه چیز او تواند کردن و هم آفرینه را برکرده او سؤال نرسد ابلیس گفت من مسلم میدارم که او خدای من و خدای همه عالمیانست
و رام او سؤال نرسد الا آنکه مرا شبهه چند در فعل و حکمتاو وارد شده است اول آنکه چون او میدانست که از آفریدن من چه
می چه فعل صادر شود مرا او آفرید و حکمت در آفرینش من چه بود دوم آنکه چون مرا بحسب اراده و مشیت خود آفریده چرا مرا
تکلیف کرد و چون اورا در طاعت و معصیت نفعی و ضرری نیست در تکلیف کردن من بطاعت چه حکمت بود سوم آنکه چون
مرا تکلیف کرد و من تکلیف او را بپذیرفتم و طاعت الزام نمودم چرا بطاعت سجود آدم مرا امر نمود و حکمت در این تکلیف
چهارم آنکه چون من نکردم و لعنتم کرد بحکم الا آنکه امر ابلیس غضب کرد پنجم آنکه چون لعنت کرد چرا مجال داد که در بهشت
و آدم را وسوسه نمودم که گندم خورد و او را از بهشت بیرون کند ششم آنکه چون قادر بود بر آنکه از دشمنان احسان آفرید
از این را متواتر... ... ... بطاعت و مؤمن ... مشغول گردند چرا نیافرید و از روی مرا ...
چون بر هلاک من ... قادر بود ... صلاح خلق ... ایمان ... مرا هلاک نکرد حق تعالی ... ابلیس ...
حق بوحی کرد که بگوید که تو آنچه در اول گفتی ... که او ... در عالمیان است و هم آفرید را
نرسد اگر این صدق بودی بچون و چرا مشغول نگشتی و از حکمت او سؤال نکردی و چون ...
که جمیع آنچه ... باطله و اهوا و اعتقادات مختلفه از مثل این کلمات ... آمده ... و جمیع اصلاها
ما معا ... اعتقادات ... شبهات راجع ... و تمام عقلا ... اند ... ... عالم ...
و ... آثار و صفات سلبی و اضافی ... کردند و مجموع علما و عقلا دو طایفه اند ارباب ملل و ...
اگر ... مشهور باشند ایشان را ارباب دیانات و ملل خوانند و اگرنه اهل اهوا و نحل ... و ارباب
جماعت اهل اسلام و یهود و نصاری و مجوس ... مجوس را هر چند کتاب نیست اما شبهه کتاب هست
میگویند عیسی پیغمبر نبود بلکه ... دین موسی بود و ... احکام ... است ... شنبه و ...
ملکه ... ایشان را یهود ... ایشان ... موسی ... اللّه ... الکتاب ... یعنی ... رجوع کردیم
ایشان توریه است و گویند ... که از آسمان فرود آمد توریه بود و هم ... ایشان نازل شد از ... صحف ...
مشتمل ... چند ... سؤال ... مشتمل ... احکام ... قصص و مواعظ و ...
شامل ... اقسام علمی و عملی ... ایشان ... اند ... ایشان ... چهار فرقه اند **عنانیه** که
... داود ... قوم جالوت شد و ایشان ... مخالف ... بودند ... گوشت ... و ماهی نخورند و
قضا ... کنند و عیسی را در مواعظ ... اشارات ... مصدق دارند **عیسویه** که منسوب اند بابی عیسی اسحق
... ابو عیسی ... بود ... خدا ... در زمان منصور ... دعوی کرد که ... مسیح ... وحی ... و
... گوسفند کرد ... که ... میبود ... روح ... و ... و مجاز ...
دارد ... آن ... اند ... مسیح ... توریه ... است ...
نام او ... واحد ... اند ... آن ... **یودعانیه** منسوب اند بابو دعان ... واو ... ایشان بود
... بود ... ایشان را ... و عبادت ... طاعت و ... خوردن ...
... ظاهر و باطنی است ... آن ... مخالفت ... کرد ... عامه یهود قایل اند
... **موشکانیه** اصحاب موشکا اند ... بودعان بودند الا آنکه موشکا ... خروج کرد ...
... ایشان ... کرد ... **سامره** گروهی اند از ایشان که در ...
... ساکن می باشند ... موسی ... هرون ... قایل اند ... ایشان ...
... پیغمبر ... که ... بعد از موسی ... احکام توریه مخالفت ...
... آن ... نام ... دعوی ... ایشان ... خوانند و گویند آن کوه طور ...
... آسمان ... ایشان ... گردند ... یهود است

[illegible]

۱۷

ترجمه لغات بزبان فرس قدیم

رنگ تلخی هفتو رنگ نبات النعش رنگ برکوبی کنام محل قرار آزنگ چین وکره

رنگ نارنج بیلک سرانگشت

[illegible]

[illegible]

نقل النص من كتاب السموم والعلاجات املاه ابو بكر احمد بن علي بن قيس الكلداني المعروف بابن وحشية

في لدغ الافاعي اعظم ذوات السموم سما واسرعها هو الافعى وحافظة لعطش منها فانها لا تلبث ان تقتل وربما كان ذلك في غير زمان ساعة البتة وربما تاخر على مقدار طبع الافعى في باب الرتبة والعطش فان لم يكن الافعى عطشانا تاخر الموت عنه نصف يوم اكثر او الى سبع ساعات بحسب مزاج الملدوغ ورداءة مزاجه كالنفس حال الافاعي تختلف في باب التفاضل في صورها في السم ونقصانه واما اذا ذكرت ما يشفي اللدغ ويبرئه اجمع عليها اكثر من ما رايت وان كانوا اتفقوا فاني اذكر جميع ما ذكروه من دواء مخلص من الموت من سمه ثم اذكر انفع في سموها وقد ينبغي على الملدوغ قالوا انجا من الموت ليكن في الاكثر يكون النجاة باجتماع احد الادوية مع الرقى فيهم السلام والنجاة والبرء فاعلموا ذلك علاج من نهشته افعى ان يبادر فيعطيه شيئا من الشليثا المحكم العمل وزن بلية مثاقيل بشراب جيد متوسط من شراب العنب بايل ثم يحسيه مرج من بين امرائه به فان جرف بعد شرب البس فهو دواء الاكبر فان لم تقدر فرجعه واطعمه حسن نيش من شربه ما اكل دائما فان لم تحضر الشليثا فخذ من الزراوند المدحرج والجعدة والقسط المر والكاما والمرطيانا والزرنباد وقصب الذريرة وفلفل اسود وفلفل ابيض ودار فلفل والزنجبيل وسنبل وزنجبيل مكة من كل جزء وورق الكاكنج ودار صيني وافيون مكد بلبة دراهم ونصف درهم الا الافيون فليكن نصف وزن درهم من اعواد معطل والقسط هندي ودم وحية سر وبزر الكرفس الرومي وبزر الكرفس البستاني وحب البوز وحرف وقرنفل وسكة سالم وبابونج واسارون والانيسون ودار فلفل وبزر الكبر مكد بلبة دراهم سوا فتحق الادوية وتجمع صدا جلما عصير كالعقار وتعجن بشراب متوسط بمقدار الكفاية وترفع في اناء وتعطى ولا يسقط الا بعد ستة اشهر ثم يتخرج الاثمار والعصار وتعطى منها شيئا مثل بربع ثم يعطى مع الخلط وزن دانق ارطال الفصار ومن كثرة الدوا الافيون اذا اخذه يسهل فقدا الملسوع شليثا ونواحل كل ساق وانجو اعود محكم كمانع وبمكمل الترياقية والكاسود وجميع دواب السموم واذا ارادت كملة وتوسطت السم بخبث السكباج والاوراق سوداء وصلها وسند اشر علمها المد والنهب ما يحسن واذا اصيب ما لي دار اوجاع الكرف كلها والامعاء والارتعاش والنظرات الوثم بالحمية والطلع على كسرح فاذا ارادت استعمال المسهل اللاصق اكبر من الكمال ازرح فمثال بلين او اه واذا اردت استكمالة كالواجح قال ثم تشغال

٦٤

النحل سنه الاثان من حسب استعامه لدها ولطولها واسارد كرها من اناثها واحتصاصها بالالقاح والذكر طلعها كراع المنح وطلعها علاق كانه الى يكون الولد حبتها ولو قطع راسها يهلك ولو اصاب جمارتها آفة يهلك كم الاثان ولو قطع منها غصن لم يرجع بدله وعليها الف كثر الاثان واذا قارب من ذكورها واناثها حملت حملا كثيرا الا انها تستانس بالمجاورة واذا كانت ذكورها من اناثها الفتها بالريح وربما قطع النهار الذكور فلا تحمل تراقه وربما العمل اللقاح بالطلع فيلقح برؤس النعم واذا دام شربها لماء العذب سمي الماء الملح او لطع الملح في اصولها فيحسن ثمرتها وتكثر ويعرض لها الغم وعلاجها الغاء الغار حولها نهار الاليلا ويعرض لها الهرم وعلاجه ان يقطع من اسفلها قدر ذراعين ثم تحلل بالكرد حتى تخرج الماء والتراب منه للتوون ثم يوس فانها تخرج وتحامي الارض ولقيه تحلة نابته ويعرض لها العشق وهو ان تميل الى نخلة اخرى ويخف حملها ويهزل وعلاجها ان يشد منها ومن المعشوقة حبل او يعلق عليها سعفة منها او يجعل فيها من طلعها ويعرض لها منع الحمل وعلاجه ان تحفر فاس وتدنوا منها ويقول لا بد من ان اقطع هذه النخلة لانها لم تحمل فيقول له آخر انها تحمل في هذه السنة فيقول لا او يقطعها والضرب بها بثلاث ضربات وتمسكه الآخر ويقول لا تفعل فانها تثمر في هذه السنة فانها في ذلك العام تحمل حملا كثيرا ويعرض لها سقوط الثمر وعلاجه ان يحفر لها ويطعمها من الاترب فيكثر ثم بها والا سيط او يمد او يدار حسب البلاطه ويرفعهم حولها في الارض ومن عجيب امرها انها اذا احرقت نوى نخلة وزرعت منها الف نخلة جاءت كل واحدة لا تشبه الاخرى قال صاحب كتاب الفلاحة اذا انقعت نوى التمر في بول البغل وزرعت جاءت نخلة كلها ذكورا وان نقعت النوى في الماء كانت اناث وزرعت جاءت بره كلها اناثا وان نقعت في بول البقر وجعلته في سعفه ثم جففته ثلث مرات ثم زرعته جاءت كل نخلة تحمل حمل نخلتين واذا احرقت نوى التمر الاحمر وحشوته في التمر الاصفر وزرعته جاءت تمره اصفر وكذلك بالعكس وكذلك النوى المطاول والنوى المدور ويشبه غرسه ان يجعل اغلاظ اطراف النوى مما يلي الارض وموضع النقر الى القبلة وحكى ان صنعة شهر معقل كانت كلها تخرج الطلع في السنة مرتين وحكى ان في احد اعمال بغداد نخلة تخرج في كل شهر طلعة واحدة على ممر السنين ووصف جالس صوابح النخل لعبد الملك بن مروان سواكي الى الوصل المطعمات في المحل المليحات بالنخل تخرج اسقاطا علاطا وابساطا كانها ملبت رباطا ثم تنوى عن قصبان الخص المنظومة ثم تصير ذهبا احمر بعد ان تكون زبرجدا اخضر ثم تكون عسلا في وعاء معلق في الهواء

المشمش ان اردتها ملا نوني فاقطع وسطها ثم ... يلع ملها ... لك الموضع ... وتى ركبت اللوز في المشمش
اكتسب من طعمه وحلاوته ٥ التفاح اذا اردت ان تحمل التفاح ... ان تحرث او ماء الارض ثم ... الذي فيها التفاح ... اكل الاوتاد ... واملاها ماء الى ان تقع شعاع
الشمس عليها في نصف النهار ... التفاح ومن ركب التفاح في ... وحلو ... اصله واصل الخوخ ...
الكمثرى احمر ... اصله ... من سائر الامراض ... ومى غرست العنصل حولها لم يسود
ومتى اردت ان يكتب على التفاح ... بالاحمر فاكتب عليها بمداد ... واتركه واذا
احمر ... ذلك ... اذا قطعت ورقه ... حتى ...
... واذا ... وادا ... ورسمها ... صحيفه ...
... ومن الارض ... واذا ... الصحيفه واذا اردت التفاح ...
طويلا فالقاه في ... واجعلها تحت الارض ادى حوق الكلس ٥

قال الجاحظ عيوب الاكل سبعة عشر خصلة وهي

١ اللاعق الذي يمص اصابعه ثم يدخلها في القصعة
٢ والدفاع الذي يدفع اللقمة في فيه بيده
٣ والنفاخ الذي ينفخ في الطعام الحار والايصبر
٤ والرشاش الذي يتكلم ويخرج الطعام من فيه ٥
٥ والمنغل الذي ياخذ اللقمة الكبر اكثر مما يسع له
٦ والمتنقل الذي يتخلل وياكل ما يخرج ٥
٧ وذاق الفرح الذي يشرب الماء وفي فيه الطعام ٥
٨ والمغمس الذي يغمس اللقمة في المرق ثم في الخل
٩ واللاث الذي يسعل بالماء ما يسعل باكل ٥
١٠ والمشمشدر الذي في الطعام يرين يدى اصحابه ٥
١١ والمغلق الذي في فيه لقمة وفي يده اوى
١٢ والمسوسق الذي يعض الطعم من اللقمة ثم يرى ماده
١٣ والمغربل الذي يدرك ... يجمع الملح فياكله ٥
١٤ والمجاذب الذي اذا قرب اليه الطعام اخذ منه صدرا وجعله من ... والكل من القصعه ٥
١٥ المخضرم الذي يعرك يده بالاشنان واذا فرغ ... بذلك به فمه ٥
١٦ المستفدع الذي يمتخط في الطشت وينتخع فيه ٥
١٧ المتحمر الذي يوصل يده ...
صدف ٥

من استوحش من الناس انس بالله سبحانه من حقر لاخيه المؤمن بداوه فيها من انس بتلاوة القرآن لم توحشه مفارقة الاخوان من عظم صغار المصائب ابتلي بكبارها من كثرت نعم الله عليه كثرت حوائج الناس اليه

فان قام فيها بما اوجب الله سبحانه اهلها للدوام ومن منع ما اوجب الله فيها فقد عرضها للزوال من استغنى على الناس اغناه الله من انفرد عن الناس انس بالله من استحيى من قول الحق فهو احمق من وصل الى الناس

فمن لم يطلع بان يدخل مجالس فيك من خالط الخلق فكر ورعه من يعلم العلم به لم توحشه … من كثر تقديره كثر اعاديه من طال عمره كثرت مصائبه من كتم وجعا اصابه ثلاثة ايام وشكا الى الله كان الله

معافيه من … من بلغ غاية امله فليتوقع اجله من قرع باب الله فتح له من غلب عقله هواه افلح من غلب هواه عقله افتضح من عمل بطاعة الله ملك من رضي بالدنيا فاته الآخرة من ابصر

عيب نفسه لم يعب احدا من قل كلامه قل اثامه من قال ما لا ينبغي سمع ما لا يشتهي من قنع برزق الله استغنى عن الخلق من راقب اجله اغتنم مهله من ذكر المنية نسي الامنية من تفكر في الاء الله

وفق من تفكر في ذات الله تزندق من اكثر ذكر الموت نجا من خداع الدنيا من رغب في نعيم الآخرة قنع بيسير الدنيا من اشتغل بما لا يعنيه فاته ما يعنيه من قبل عطاك فقد اعانك على الكرم

من كسب مالا من غير حله اضر باخرته من ركب الاهوال اكتسب الاموال من كتم الاطباء مرضه خان بدنه من اظهر فقره اذل قدره من احسن … من قنع شبع من سعى في الدنيا فاته

من بعد عن الدنيا اتته من عرف الدنيا زهد من عرف الناس تفرد من احسن الملكة امن الهلكة من كثرت ادواؤه لم يعرف شفاؤه … من لباس التقوى من نزل جهد

طاقته بلغ كنه ارادته من حرم السائل مع القدرة عوقب بالحرمان … قادر فليتكلم بكلمة عدل عند سلطان جائر من مدحك بما ليس فيك … ان عقلت … ولكنى من قول لا حول ولا قوة

الا بالله العلي العظيم من هني النعم سعة الارزاق من كمال المكارم الاحسان في الفاقة من ضيق العطن لزوم الوطن من شرائط الايمان حسن مصاحبة الاخوان من علامة الادبار مقارنة الاراذل من افضل النصح

الاشفاق بالصلح من جفاء الدنيا على اهلها ان لا ينال بالدين الا تركها من كمال الايمان مكافاة المسيء بالاحسان من اعظم مصائب الاخيار حاجتهم الى مداراة الاشرار من شرف الهمة لزوم القناعة ما اشتد ضيق

الامور الا قرب الله مخرجه ما ولدتم فللتراب وما بنيتم فللخراب وما جمعتم فللذهاب وما علمتم ففي كتاب مدخر ليوم الحساب ما احسن تواضع الاغنياء للفقراء طلبا لما عند الله واحسن منه تيه الفقراء على الاغنياء

اتكالا على الله ما نزلت آية الا وعلمت فيما نزلت واين نزلت في نهار او ليل او جبل او سهل وان ربي وهب لي قلبا عقولا ولسانا قؤولا ما جالس احد هذا القرآن الا قام بزيادة او نقصان زيادة

في هدى او نقصان في عمى ما اكثر الاخوان عند الخوان واقلهم عند حادثات الزمان ما احسن بالانسان ان يقنع بالقليل ويجود بالجزيل ما اقبح بالانسان باطن عليل وظاهر جميل ما لابن آدم والعجب اوله نطفة

وآخره جيفة … لا يرزق نفسه ولا يدفع حتفه ما قصم ظهري الا رجلان عالم متهتك وجاهل متنسك هذا ينفر عن حقه بهتكه وهذا يدعو الى باطله بنسكه ما اقبح القطيعة بعد الصلة والجفاء بعد الاخاء

والعداوة بعد الصفاء وزوال النعمة بعد استحكامها … مودة الجهال متغيرة الاحوال وشيكة الزوال … مثل الدنيا كظل ان وقفت

وقف وان طلبته بعد مجالس الاسواق محاضر الشيطان معاداة الكريم اسلم من مصادقة اللئيم مرارة الصبر … مادحك بما ليس فيك مستهزئ بك فان لم تسعفه نوالك بالغ

في ذمك وهجائك معاشر الناس ان النساء نواقص الايمان نواقص العقول نواقص الحظوظ فاما نقص ايمانهن فقعودهن في ايام حيضهن عن الصلوة والصوم واما نقصان حظوظهن فمواريثهن

[illegible]

ظفر بجنة المأوى من أعرض عن زخارف الدنيا، على قدر المؤونة تكون من الله المعونة، على قدر البلاء يكون الأجر، عجبت لمن علم أنه ينتقل عن دنياه كيف لا يحسن التزود للأخرى، عجبت لمتكبر كان أمس نطفة وهو غداً جيفة،
عجبت لمن يشتري العبيد بماله فيعتقهم كيف لا يشتري الأحرار فيسترقهم، عجبت لمن ينكر عيوب الناس ونفسه أكثر شيء معاباً ولا يبصرها، عجبت لمن ينكر النشأة الأخرى وهو يرى النشأة الأولى، عجبت لعامر دار الفناء
وتارك دار البقاء، عجبت لمن نسي الموت وهو يرى من يموت، عجبت لمن يرجو من فوقه كيف لا يرحم من دونه، عليك بالاعتصام بالله في كل أمورك فإنها وقاية من كل شيء، عليك بمنهج الاستقامة فإنه يكسبك السلامة
ويكفيك الملامة، عليك بالصدق فمن صدق في أقواله جل قدره، عليك بلزوم الحلال وحسن البر بالعيال وذكر الله في كل حال، عليك بالصبر والاحتمال فمن لم يصبر هانت عليه المحن، عليك بالإلحاح في الدعاء فإنه أطلق بالإجابة، عليك
بالقنوع فلا شيء أدفع للفاقة منه، عند الشدائد تجرب الإخوان، عداوة الأقارب أمض من لسع العقارب، عداوة العاقل خير من صداقة الجاهل، علم بلا عمل كشجر بلا ثمر، عليكم في قضاء حوائجكم بشرار النفوس ذوي الأصول الطيبة
فإنها عندهم أقضى وهي لديهم أزكى، عشرة خصال من لقي الله بهن دخل الجنة شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله والإقرار بما جاء من عند الله وإقام الصلاة وإيتاء الزكاة وصوم شهر رمضان والحج إلى بيت الحرام
والولاء لأولياء الله والبراءة من أعداء الله واجتناب كل مسكر، غاية الدين الإيمان وغاية الإيمان الإيقان وغاية اليقين الإخلاص وغاية الإخلاص الخلاص، غطوا المعائب بالسخاء فإنه ستر العيوب، في الشدائد تختبر الصديق
في الضيق تتبين مواساة الرفيق، في الموت راحة السعداء، في الدنيا رغبة الحمقى، في تصاريف الدنيا اعتبار، فقد الولد محرق الكبد، فوت الدنيا غنيمة الأكياس وحسرة الحمقى، فرض الله الإيمان تطهيراً من الشرك والصلاة تنزيهاً
عن الكبر والزكاة تسبيباً للرزق والصيام ابتلاء لإخلاص الخلق والحج تقوية للدين والجهاد عزاً للإسلام والأمر بالمعروف مصلحة للعوام والنهي عن المنكر ردعاً للسفهاء وصلة الأرحام منماة للعدد والقصاص حقناً للدماء وإقامة
الحدود إعظاماً للمحارم وترك شرب الخمر تحصيناً للعقل ومجانبة السرقة إيجاباً للعفة وترك الزنا تحصيناً للأنساب وترك اللواط تكثيراً للنسل والشهادات استظهاراً للمجاحدات وترك الكذب تشريفاً للصدق والإسلام أماناً
من المخاوف والإمامة نظاماً للأمة والطاعة تعظيماً للإمامة، قد يورث اللجاج ما ليس للمرء إليه حاجة، قبول عذر المحروم من مواجب الكرم ومحاسن الشيم، قوام الدنيا بأربعة عالم يعمل بعلمه وجاهل لا يستنكف أن يتعلم وغني يجود بماله
على الفقراء وفقير لا يبيع آخرته بدنياه، قلة الأكل تمنع كثيراً من أعلال الجسم، قلة العفو أقبح العيوب والتسرع إلى الانتقام أعظم الذنوب، قلة الكلام تستر العيوب وتقلل الذنوب، قلب الأحمق في فيه ولسان العاقل في قلبه
قل من أكثر الطعام فلم يسقم، قليل يكفي خير من كثير يطغي، قول لا أعلم نصف العلم، قل من عجل إلا هلك، قل من صبر إلا ملك، فقر العاقل خير من غنى الجاهل، كل يحصد ما زرع ويجزى بما صنع، كل معز غير الله
ضعيف، كل مانع عنف، كل مالك غير الله مملوك، كل عالم غير الله متعلم، كل داء يداوى إلا سوء الخلق، كل شيء فيه حيلة إلا القضاء، كل فان يسير، كل طامع حقير، كل حريص فقير، كل أرباح في الدنيا خسران، كل شيء يميل
إلى جنسه، كل وعاء يضيق بما فيه إلا العلم فإنه يتسع، كل بلاء دون النار عافية، كل يسار الدنيا إعسار، كل شيء يحتاج إلى العقل والعقل يحتاج إلى الأدب، كم من إنسان أهلكه لسان، كم من ذي ثروة قد جعلته الدنيا
حقيراً وكم من ذي عز ردته الدنيا ذليلاً، كم من صائم ليس له من صيامه إلا الظمأ والجوع، كم من قائم ليس له من قيامه إلا العناء، كيف يعمل للآخرة المشغول بالدنيا، كيف يستطيع الإخلاص من يغلبه الهوى، كيف يصلح غيره من لا يصلح نفسه
كيف يصفو فكر من يستديم الشبع، كيف يستطيع صلاح نفسه من لا يقنع بالقليل، كيف يجد لذة العبادة من لا يصوم عن الهوى، كيف يزهد في الدنيا من لا يعرف قدر الآخرة، كيف يبقى على حالة والدهر مسرع في إحالته
كفى بالمرء جهلاً ضحكه من غير عجب، كفى بالمرء جهلاً أن يرضى عن نفسه، كفى بالمرء جهلاً أن يجهل عيوب نفسه ويطعن على الناس بما لا يستطيع التحول عنه، كثرة كذب المرء يذهب بهاءه، كثرة ضحك الرجل تفسد وقاره

كثرة الهزل آية الجهل، كثرة الأكل والنوم يفسدان النفس ويجلبان المضرة، كثرة الإلحاح توجب المنع، كثرة الوفاق نفاق، كثرة الخلاف شقاق، كثرة السؤال يورث الملال، كثرة الدين تصير الصادق كاذباً والمنجز مخلفاً
كثرة المال تفسد القلوب وتنسي الذنوب، كن حسن المقال جميل الأفعال فإن مقال الرجل برهان فضله وفعاله عنوان عقله، كمال العظمة بتجليها، كلما قويت الحكمة ضعفت الشهوة، كلوا الأترج قبل الطعام وبعده فإن آل محمد يفعلون ذلك
كلكم عيال الله والله سبحانه كافل عياله، كرور الأيام أحلام ولذاتها آلام ومواهبها فناء واستقامة، كان لي فيما مضى أخ في الله وكان يعظمه في عيني صغر الدنيا في عينه وكان خارجاً عن سلطان بطنه فلا يشتهي ما لا يجد ولا يكثر إذا وجد
وكان أكثر دهره صامتاً فإن قال بذ القائلين ونقع غليل السائلين وكان ضعيفاً مستضعفاً فإن جاء الجد فهو ليث عاد وصل واد لا يدلي بحجة حتى يأتي قاضياً وكان لا يلوم أحداً على ما لا يجد العذر في مثله حتى يسمع اعتذاره
وكان لا يشكو وجعاً إلا عند برئه وكان يفعل ما يقول ولا يقول ما لا يفعل وكان إذا غلب على الكلام لم يغلب على السكوت وكان على أن يسمع أحرص منه على أن يتكلم وكان إذا بدهه أمران نظر أيهما أقرب إلى الهوى فخالفه فعليكم بهذه الخلال
فالزموها وتنافسوا فيها فإن لم تستطيعوها فاعلموا أن أخذ القليل خير من ترك الكثير، كلوا الرمان بشحمه فإنه دباغ للمعدة وفي كل حبة من الرمان إذا استقرت في المعدة حياة للقلب وإنارة للنفس وتمرض وسواس الشيطان الرجيم، كلوا الهندبا
فما من صباح إلا وعليه قطرة من قطر الجنة، لكل هم فرج، لكل ضيق مخرج، لكل حي داء، لكل علة دواء، لكل كربة فرج، ولكل جمع فرقة، لكل مقام مقال، لكل امرء حال، لكل شيء زكاة وزكاة العقل احتمال الجهال، لكل شيء سبب فاجملوا في الطلب، لكل داخل
دهشة فابدؤوا بالسلام، لكل شيء بذر وبذر العداوة المزاح، للإنسان فضيلتان عقل ومنطق فبالعقل يستفيد وبالمنطق يفيد، للأحمق مع كل قول يمين، للظالم من الرجال ثلاث علامات يظلم من فوقه بالمعصية ومن دونه بالغلبة ويظاهر
القوم الظلمة، ليس شيء أحرى من الكرامة الأجر إلا المتقي من عمر الموضع، ليس عند الله سبحانه أعظم من ثواب السلطان العادل والرجل المحسن، ليس للمؤمن من دنياه إلا ما أنفقه على أخراه، ليس مع الخلاف ائتلاف، ليس للعبد أن يخرج في سفر إذا حضر شهر رمضان
لقوله عز وجل فمن شهد منكم الشهر فليصمه، ليس عمل أحب إلى الله من الصلاة فلا يشغلنكم عن أوقاتها أمور الدنيا فإن الله عز وجل ذم أقواماً فقال الذين هم عن صلاتهم ساهون يعني أنهم غافلون استهانوا بأوقاتها، لم يتحل بالقناعة من لم يكتف باليسير من الوجد
لم يتحل بالعفة من اشتهى ما لا يجد، لم يأمرك الله إلا بحسن ولم ينهك إلا عن قبيح، لو اعتبرت بما أضعت من ماضي عمرك لحفظت ما بقي، لو رأيتم السخاء رجلاً لرأيتموه حسناً يسر الناظرين، لو رأيتم الإحسان شخصاً لرأيتموه شكلاً جميلاً يفوق العالمين، لو كانت
الدنيا عند الله محمودة لاختص بها أولياءه لكنه صرف قلوبهم عنها وأجاعهم منها، لو جرت الأرزاق بالعقول لم تعش البهائم، لو كشف الغطاء ما ازددت يقيناً، لو ضربت خيشوم المؤمن على أن يبغضني ما أبغضني، ولو صببت الدنيا على
المنافق ليحبني ما أحبني، لو يعلم المصلي ما يغشاه من الرحمة لما رفع رأسه من السجود، لو لم يتوعد الله سبحانه على معصيته لوجب أن لا يعصى شكراً لنعمته، لو لم يرغب الله سبحانه في طاعته لوجب أن يطاع رجاء لرحمته، لقاء أهل المعرفة
عمارة القلوب، لن لمن غالظك فإنه يوشك أن يلين لك، من غرب لسانه كثر إخوانه، من كثر من شيء عرف به، من أراد الله كرامته تحقق أن يريد الناس إكرامه، من أوسع الله عليه نعمه وجب عليه أن يوسع على الناس إنعامه، من لم يحتمل زلة الصديق مات
وحيداً، من لم ينفعك حياته فعده من الموتى، من لم يصلحه الكرامة أصلحته الإهانة، من طلب رضا الناس بسخط الله عاد حامده من الناس ذاماً، من طلب رضا الله بسخط الناس رد الله ذامه من الناس حامداً، من توكل على الله ذلت
عليه الصعاب وسهلت عليه الأسباب، من خاف الله آمنه الله من كل شيء، من خاف الناس أخافه الله من كل شيء، من قنع بيومه يرى غناه(?)، من عرف نفسه عرف ربه، من كثر ضحكه مات قلبه، من عرف بالكذب لم يقبل
صدقه، من ساء خلقه ضاق رزقه، من كرم خلقه اتسع رزقه، من تدرع العدوان حصد الخسران، من فعل ما شاء لقي ما ساء، من اكتفى باليسير استغنى عن الكثير، من كانت همته ما يدخل بطنه كانت قيمته ما يخرج منه

انما الكيس من اذا اساء استغفر واذا اذنب ندم انما الدنيا شرك وقع فيه من لا يعرفه انما سمي العدو عدوا لانه يعدو عليك فمن داهنك في معايبك فهو العدو والعادي عليك انما سميت الشبهة شبهة لانها تشبه الحق انما العالم من دعاه علمه الى الورع
والتقى والزهد في عالم الفنا والتوله بجنة المأوى آفة الملوك سوء السيرة آفة الكلام الاطالة آفة العلماء حب الرياسة آفة الغني البخل آفة الاعوان خون السلطان آفة المعاش سوء التدبير آفة النعم الكفران آفة السخا المن آفة الهيبة المزاح آفة القضاة الطمع
تعرف الفهم يكون الفهم بعقل الرسول واديبه يستدل على عقل المرسل بالقناعة ينال العز بالشكر يدوم النعم بالصمت يكثر الوقار بادر شبابك قبل هرمك وصحتك قبل سقمك بادر غناك قبل فقرك وحياتك قبل موتك بئس الشيم النميمة بطن المرء عدوه بالتوبة
تمحى الذنوب لمن اراد ها كون الشيب والخليس مكنه بركة المال في الصدقة بركة العمر حسن العمل ترك جواب السفيه ابلغ جوابه تضييع المعروف وضعه في غير محله تعلموا القران فانه ربيع القلوب واستشفوا بنوره فانه شفاء الصدور تعرف حماقة الرجل في
ثلث كلامه فيما لا يعنيه وجوابه عما لا يسأل عنه وتهوره في الامور تفتح ابواب السماء في خمسة مواقيت عند نزول الغيث وعند الزحف وعند الاذان وعند قراءة القران مع زوال الشمس وعند طلوع الفجر تصدقوا فان الصدقة بالليل تطفئ غضب الرب
جل جلاله تشرف الشباب طهورها ثلث اصوات وشأنك وطر يعني قيمتها ثمرة العلم حسن الخلق ثمرة الحلم السلامة ثلثة تدل على عقول اربابها الرسول والكتاب والهدية ثلث من كن فيه فقد نال خير الدنيا والاخرة الرضا بالقضاء والصبر على البلاء والشكر
في الرخاء ثلث تمتحن بهن عقول الرجال كثرة المال والولاد والمصيبة ثلث من اعطي البلاء كثرة العائلة وغلبة الدين ودوام المرض ثلثة لا يظلم امام الجنة نقر حساب الامام جائر وتاجر كذوب وشيخ زان ثلث من كن فيه فقد كمل ايمانه سنة من ربه
وسنة من نبيه وسنة من وليه فالسنة من ربه كتمان سره قال الله تعالى عالم الغيب فلا يظهر على غيبه احدا الا من ارتضى من رسول واما السنة من نبيه فمداراة الناس قال الله تعالى خذ العفو وامر بالمعروف واعرض عن الجاهلين واما السنة من وليه
فالصبر في البأساء والضراء قال الله تعالى والصابرين في البأساء والضراء ثلثة حق الا يحجبوا عمن اصابته ذلة بعد العز وغني اصابته فاقة بعد الغنى وعالم يستخف به اهله وجهال قومه ثلث يحسن فيه الكذب المكيدة في الحرب وعدتك
زوجتك والاصلاح بين الناس ثلث يقبح فيه الصدق النميمة واخبارك الرجل عن اهله بما يكرهه وتكذيبك الرجل عن الخبر ثلث خصال هي اصول الكفر الحرص والاستكبار والحسد فاما الحرص فآدم حين نهي عن الشجرة حمله الحرص حتى اكل منها
واما الاستكبار فابليس حين امر بالسجود فابى واما الحسد فابنا آدم حين قتل احدهما صاحبه حسدا ثلثة يشكون الى الله مسجد خراب لا يصلي فيه اهله وعالم بين جهال ومصحف معلق قد وقع عليه غبار تنزلوا اموالكم بالصدقة
ثروة العاقل في علمه وعمله وثروة الجاهل في ماله وامله جد مما تحب تجد حمال العبد الطاعة حمال العيش القناعة جاهد شهوتك وغالب غضبك وخالف سوء عادتك تزك نفسك ويكمل عقلك وتستكمل ثواب ربك
جهل الغني يضعه وعلم الفقير يرفعه حسن التدبير ينمي قليل المال حسن التوبة يمحو الحوبة حسن الدين من قوة اليقين حب الدنيا رأس كل خطيئة حب المال يفسد الاعمال وتقوى الامال حب المال يفسد المآل حق يسير خير من باطل كثير
حسبك من التأدب القناعة رضاك بما قسم الله سبحانه لك حصنوا انفسكم بالصدقة حصنوا الاعراض بالاموال حراسة النعم في صلة الارحام طول العمر في قطيعة الرحم حديث كل مجلس يطوى من بساطه حق المسلم على المسلم
ان يسلم عليه اذا لقيه ويجيبه اذا دعاه ويعوده اذا مرض ويتبع جنازته اذا مات ويحب له ما يحب لنفسه ويكره له ما يكره والمواساة له في ماله خير الثنا ما جرى على السنة الابرار خير من صحبته من لا يحوجك الى الحاكم بينك وبينه خير الاعمال
ما قضى فرضك خير الاموال ما وقى عرضك خير الدنيا حسرة وشرها ندم خير الضحك التبسم خير الناس من اذا غضب حلم وان ظلم غفر وان اسيء اليه احسن خير كل شيء جديده وخير الاخوان اقدمهم خير الامور النمط الاوسط اليه يرجع
العالي وبه يلحق التالي خفف ذلك حوبا شغلك عن دنياك وارض رجاء من الاوس خوفه خذ من كل شيء احسنه فان النحل يأكل من كل زهر ازينه فيتولد منه جوهران نفيسان احدهما فيه شفاء والاخر يستضاء به خمسة يتبعهن
من خمسة كثرة المجون من كثرة اللعب والحرص في الكبار والبخل في الاغنياء والتحية في النساء وفي المشايخ الزنا خمسة من خمسة محال النصيحة من الحاسد محال والشفقة من العدو محال والوفاء من المرأة محال والهيبة من الفقير محال خالفوا
اصحاب المسكر وكلوا التمر فانه فيه شفاء من الادواء خيار خصال النساء شرار خصال الرجال الزهو والجبن والبخل فاذا كانت المرأة مزهوة لم تمكن من نفسها واذا كانت بخيلة حفظت مالها ومال بعلها واذا كانت جبانة فرقت
من كل شيء يعرض لها دع ما تحب خوفا ان تسمع ما تكره

دواء النفس الصوم عن الهوى والحمية عن لذات الدنيا دوام العبادة برهان الظفر على السعادة دوام الشكر عنوان درك الزيادة داووا مرضاكم بالصدقة ذكر الموت يهون اسباب الدنيا ذر الاسراف مقتصدا واذكر في اليوم غدا
ذوو العيوب يحبون اشاعة معايب الناس ليتسع لهم المعذرة في معايبهم رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره رأس الورع ترك الطمع رأس العقل التودد الى الناس رأس الجهل معاداة الناس رأس الحكمة مداراة الناس رأس الايمان
الاحسان الى الناس رب ساع فيما يضره رب ملوم لا ذنب له رب كلام كالحسام رب جهل انفع من علم رب غنى افقر من فقر ربما ادرك العاجز حاجته ربما خرس البليغ عن حجته رضا الله مقرون بطاعته رزقك يطلبك فارح نفسك
عن طلبه رزق الرجل على قدر نيته رتبة العلم اعلى المراتب رسولك ترجمان عقلك رضي بالحرمان طالب الرزق من اللئام زيادة الدنيا نقصان في الآخرة زيادة الفعل على القول فضيلة ونقص الفعل عن القول رذيلة زد طول
املك تقصر عملك ولا يغرنك صحة جسمك وسلامة امسك فان مدة العمر قليلة وسلامة الجسم مستحيلة زيارة بيت الله امن من عذاب جهنم زلة العالم كانكسار السفينة تغرق ويغرق معها غيرها سبب الفقر الاسراف
سامع ذكر الله ذاكر سادة اهل الجنة الاسخياء والمتقون سادة الناس في الدنيا الاسخياء وفي الآخرة الاتقياء سنة اللئام قبح الكلام سل عن الجار قبل الدار سلاح المؤمن الدعاء سعادة المرء في القناعة والرضا سلاح الدولة الاستعداد
سوء التدبير سبب التدمير سلوني قبل ان تفقدوني فاني بطرق السماء اخبر منكم بطرق الارض شكر الغرور العبد من شكر المحمود ستة تختبر بها عقول الناس الحلم عند الغضب والصبر عند الرهب والقصد عند الرغب
وتقوى الله في كل حال وحسن المداراة للناس سهر الليل شعار المؤمن وشيمة المشتاقين سمع الاذان لا يشبع من علم القلب سوء المنطق يفسد الاخوة سوء الخلق يوحش القريب وينفر البعيد سكر الهوى اصعب من سكر الخمر يدعوا الى حلول النقمة
ست خصال من المروة ثلث منها في الحضر وثلث منها في السفر فاما التي في الحضر فتلاوة كتاب الله وعمارة مساجد الله واتخاذ الاخوان في الله عز وجل واما التي في السفر فبذل الزاد وحسن الخلق والمزاح في غير المعاصي
شكر المؤمن يظهر في عمله شكر المنافق لا يتجاوز لسانه شر الناس من لا يقبل العذر ولا يغفر الذنب شر ما ضيع فيه العمر اللعب شر الاعداء ابعدهم غورا واخفاهم مكيدة صلاح الانسان في حفظ اللسان صاحب العلماء
وجالس الحلماء واعرض عن الدنيا تسكن جنة المأوى صحبة الاحمق عذاب الروح صدر العاقل صندوق سره صيام القلب عن الفكر في الآثام افضل من صيام البطن عن الطعام صحبة الاشرار توجب سوء الظن بالاخيار صحبة
الجاهل شر صحبة الاخيار تكسب الخير كالريح اذا مرت بالطيب حملت طيبا صحبة الاشرار تكسب الشر كالريح اذا مرت بالنتن حملت نتنا وسئل عليه السلام عن العالم العلوي فقال صور عارية عن المواد عالية عن القوة
والاستعداد تجلى لها فاشرقت وطالعها فتلألأت والقى في هويتها مثاله فاظهر عنها افعاله وخلق الانسان ذا نفس ناطقة ان زكاها بالعلم والعمل فقد شابهت جواهر اوائل عللها واذا اعتدل مزاجها وفارقت الاضداد فقد
شارك بها السبع الشداد صبرك على تجرع الغصص يظفرك بالفرص ضاع من كان له مقصد غير الله ضرورات الاحوال تذل رقاب الرجال طوبى لمن تحلى بالعفاف ورضي بالكفاف طوبى لنفس ادت الى ربها فرضها طوبى لمن اخلص لله علمه
وعمله وحبه وبغضه واخذه وتركه وكلامه وصمته طوبى لمن بادر العمل قبل ان يسقط اسبابه طوبى لمن عصى فرعون هواه واطاع موسى تقواه طوبى لمن ذكر المعاد واستكثر من الزاد طوبى لمن شغل قلبه بالفكر ولسانه بالذكر طاعة الله اعلى العماد
واقوى عتاد طاعة النساء شيمة الحمقى طلب السلطان من خدع الشيطان طوبى للزاهدين في الدنيا الراغبين في الآخرة اولئك اتخذوا الارض بساطها وترابها فراشها وماءها طيبا والقرآن شعارا والدعاء دثارا وقرضوا
الدنيا على منهاج المسيح طاعة الهوى يفسد العقل طاعة النساء غاية الجهل طلاق الدنيا مهر الجنة وسئل عليه السلام عن القدر فقال طريق مظلم لا تسلكوه وبحر عميق فلا تلجوه وسر الله فلا تتكلفوه

فی علم الحیل وعلم حیل عبارتست از معرفت اصول که بدان قادر شوند بر اظهار امور عجیبه و ... سوار از کتاب ... العیون

حیله که ابناء موسی و محمد و حسن و احمد ... اند اگر خواهیم قدحی سازیم که چون مقداری از آب ... در انجا ریخته باشیم اگر مقدار مثقالی بران زیادت کنیم هر چه دران قدح باشد ریخته شود ... آب حوض کنیم و ... انبوب ... سازیم چنانکه طرف انبوب را که برابر ... است باسفل او ملصق کنیم و طرف دیگر که برابر ... است باعلی و انبوب دیگر مثلا که آن انبوب ... باشد ... چنانکه علاوه انبوب ... باشد و طرف ... مسدود باشد و طرف ... ورست باسفل قدح وار و ... کردیم معلوم می شود که چندانکه آب بالا رود ... در قدح ... مرتفع شود و از ... ریخته نشود ... انبوب ... و چون ... از مقدار مثقالی بر او زیادت کنیم در انبوب ... روان شود و بعضی ... ما هر چه در قدح باشد ... بواسطه انکه طرف انبوب ... زیر ... از طرف انبوب ... است و صورت این است

حیله اخری اگر خواهیم ابریقی سازیم که مقداری را که در او کنند اگر ... ریزند قبول کند و اگر در میانه دیگری را قطع کنند دیگر ... ریزند قبول نکند ... آب ... کنیم و بر ... الصاق کنیم ... از داخل انبوب ... مسدود الاسفل ... کردانیم و در ... باز کنیم ... انبوب ... که از داخل انبوب ... رود و از اسفل ... کنیم و از داخل انبوب ...

و انبوب ... که ... او باسفل ابریق رود ادراج کنیم و ... انبوب ... و بیش ... او الصاق کنیم و بر طرف انبوب ... که ... است ... تا ... انبوب ... باشد چنانکه طول انبوب ... انبوب ... باشد ... و ... چون آب ... در انبوب ... رود و انبوب ... و ... اسفل ... قبول کنند و چون ... قطع کنند ... در انبوب ... باشد در انبوب ... رود ... در نصف اعلا بوده ... چون ... خواهند که ... ریزند قبول نکنند بواسطه انکه انبوب ... باشد و صورت اینست

حیله اخری اگر ... ودوعی ... و ... اگر ... باشد در ... اگر ... دیگر ... دیگر ... در کاسه ... در حال ... سعد

سمت

علیه اللعنه الی یوم الدین ومن اکرمهم ... ولا عند الله جزای ... ومن اذانی ... خصمه یوم القیمه و جزاوه جهنم و ... منه ... اللام علیکم ... دینکم وکتب علی ابن ابی طالب بامر رسول الله ... شهر ... طلحه و زبیر و عبد الرحمن ... ابوذر ... والمقداد الاسود و جماعة من المومنین ۞

تمت الوصیه

نقلت من کتاب ... عن ... النبی ... الی محمد ... احمد بن علی ... ۞

ان من نكد الدنيا انها لا تبقى على حالة ولا تخلو من استحالة تصلح جانبا بفساد جانب وتسر صاحبا بمساءة صاحب فالكون فيها خطر والثقة بها غرور والاخلاد اليها محال والاعتماد عليها ضلال ان الدنيا ظل الغمام وحلم المنام والفرح الموصول بالغم والعسل المشوب بالسم
سلابة النعم حلابة النقم ان الدنيا والآخرة عدوان متفاوتان وسبيلان مختلفان فمن احب الدنيا وتولاها ابغض الآخرة وعاداها وهما بمنزلة المشرق والمغرب وماش بينهما كلما قرب من واحد بعد من الآخر ان الدنيا كالحية لين
مسها قاتل سمها فاعرض عما يعجبك فيها لقلة ما يصحبك منها ان دنياكم هذه لاهون من عراق خنزير في يد مجذوم واحقر من ورقة في فم جرادة ما لعلي ولنعيم يفنى ولذة لا تبقى ان الدنيا خيرها زهيد وشرها عتيد ولذاتها قليلة وحسراتها طويلة
يشوب نعيمها بؤس ويقرن سعودها نحوس ويتصل بها نصب ويمزج طولها بمر ان الدنيا تطوي وتزعج وتتنكد وتمنع وتوحش وتونس وتقطع وتؤنس تعوض عنها السعداء وترغب فيها الاشقياء ان الدنيا دار اولها عناء وآخرها فناء حلالها
حساب وحرامها عقاب من استغنى فيها فتن ومن افتقر فيها حزن ان الله تعالى جعل الدنيا لما بعدها وابتلى فيها اهلها ليعلم ايهم احسن عملا ولسنا للدنيا خلقنا ولا بالسعي لها امرنا وانما وضعنا فيها لنبتلى بها ونعمل فيها لما بعدها ان
اني منع المقتصد احسن من عطاء المبذر ان رواة العلم كثير ورعاته قليل ان الله سبحانه يجري الامور على ما يقتضيه لا على ما ترتضيه ان عمرك عدد انفاسك وعليها رقيب يحصيها ان ولي محمد من اطاع الله وان بعدت لحمته وان عدو محمد
من عصى الله وان قربت قرابته قال امير المؤمنين عليه السلام عندي في النبي صلعم ان الصبر لجميل الا عنك وان الجزع لقبيح الا عليك ان كمال الله لا ينقض الحكمة فلذلك لا تقع الاجابة في كل دعوة ان اكرم الموت القتل والذي نفسي بيده
لالف ضربة بالسيف اهون علي من ميتة على الفراش ان العبد من نعمة وذنب لا تصلحهما الا الاستغفار والشكر ان اعظم الناس حسرة يوم القيامة رجل اكتسب مالا من غير طاعة الله فورثه رجلا انفقه في طاعة الله فدخل به الجنة
ودخل الاول النار ان في الموت لراحة لمن كان عبد شهوته واسير اهويته لانه كلما طالت حياته كثرت سيئاته وعظمت على نفسه جناياته ان للمحن غايات وللغايات نهايات فاصبروا لها حتى تبلغ نهاياتها فالتحرك لها قبل انقضائها زيادة لها ان للقلوب اقبالا وادبارا فاذا اقبلت فاحملوها على النوافل واذا ادبرت فاقتصروا بها على الفرائض انا الصديق الاكبر آمنت قبل ان يؤمن ابو بكر واسلمت قبل ان اسلم
انا الساقي على الحوض انا حامل اللواء يوم القيامة انا باب مدينة علم رسول الله صلى الله عليه وسلم انا زوج فاطمة بنت محمد سيدة نساء العالمين انا ابو شبر وشبير انا مكلم الموتى انا امير البررة انا قاتل الكفرة انا الفاروق انا الولي انا الوصي
انا اخو جعفر الطيار انا محيي السنة ومميت البدعة انا خليفة رسول الله وموضع سره انا الشهيد ابو الشهداء انا مطلق الدنيا ثلاثا لا رجعة لي فيها انا دمي دم رسول الله ولحمي لحمه وعظمي عظمه وعلمي علمه وحربي حربه وسلمي سلمه
وزوجي فرعه ونجيي نجيه وصوي جسمه انا صاحب ذي الفقار انا صاحب سفينة نوح النبي من ركبها نجا انا صاحب يوم غدير خم انا صاحب جسر انا محارب الملحدين ومشيد الدين انك لست بسابق اجلك ولا بمرزوق ما ليس لك
انك لن تدرك ما تحب من ربك الا بالصبر عما تشتهي انك ان تواضعت رفعك الله انك ان تكبرت وضعك الله انك ان احسنت السيئات نلت رفع الدرجات انك ان اطعت الله
نجاك الله واصلح مثواك ان اطعت هواك اصمك واعماك واقصد منقلبك وارداك انكم مؤاخذون باقوالكم فلا تقولوا الا خيرا انكم الى اكتساب صالح الاعمال احوج منكم الى مكاسب الاموال
انكم ان رغبتم الى الله غنمتم وان رغبتم الى الدنيا خسرتم وهلكتم انكم في زمان القائل بالحق قليل واللسان عن الصدق كليل واللازم للحق ذليل اهله منعكفون على العصيان
مصطلحون على الادهان فتاهم عارم وشيخهم آثم وعالمهم منافق وقاريهم مماذق لا يعظم صغيرهم كبيرهم ولا يعول غنيهم فقيرهم انما الدنيا دار مجاز والآخرة دار مستقر فخذوا من ممركم
لمستقركم

مرسل عليه الصلوة والسلام كم من اولاده يريد الدنيا غير معدم كم من ازواجه يريد الى قريش

واسم سلمان روزبه بن خشنان مال وذلك لم ارسله ثمان وثلثين وثلثمائة في ذي القعدة قال ابو عبد الله والذي سأل الرجل عن اسم سلمان عند اهله قال ماهبه وقال بعضهم لوزبه وقال ابو الحسن علي
بن محمد العلوية واخبرني ابو محمد العلا بندار فارس ان هذا النسخ في ديوان فارس منذ زمان المهدي والمنصور واحضر الكتاب الى الفضل بن العميد فيها نوح عليه خط امير المؤمنين عليه السلام
من رسول الله صلى الله عليه وآله ذكر انه كتبه لجد جد هذا الشيخ بن ابي حسان اخي سلمان الفارسي ونظرنا اليه مكتوبا في اديم ابيض فاذا هو على انواع من الرق والادباح في جانب مثل الدوات من ابنوس وعليه
خط النبي صلعم ختم على علمه السلام وكان فيها مكتوب هذا كتاب من محمد رسول الله وما ملأ الخط وصار في الاحبار وخط على القوي والمصطفى وهذه نسخة العهد تولاه وفق الرجل من ابا ام
بسم الله الرحمن الرحيم هذا كتاب من محمد رسول الله سأله سلمان الفارسي وصيته باخيه مهروخ واهل بيته وعقبه من بعده ما تناسلوا من اسلم منهم واقام على دينه سلام الله احمد الله الذي ان الله
امرني ان اقول لا اله الا هو وحده لا شريك له اقولها وامر الناس بها والخلق خلق الله والامر كله لله خلقهم وامانتهم وهو نشرهم واليه المصير وكل امر يزول وكل شيء يبيد ويفنى وكل نفس ذائقة الموت سبحان الله
مالك السموات والارض الذي يعلم الامور وكيف توجد وبرأ الخلق كما شاء سبحان الذي لا يحيط به صفة قائل ولا يبلغه وهم متفكر والله الذي بصر الذي اوضح بالحجة كتابه وجعله ذكرا ووحيا من عباده شكرا
احمد على النعم التي لا نحصيها واعوذ به من عذابه واشهد ان لا اله الا الله لقوة السمع والبصر والكلام والعصمة ايها الناس اتقوا ربكم واذكروا يوم ضغطة القبر ويوم نار جهنم للفوز الاكبر والدائم
والوقوف بين يدي رب العالمين ادعوكم الى ادب المرسلين لتسلكوا بهم على السبيل القويم ولتعلموا بآياته فتحمدوا من آمن بي وبما جاءني من وحي فله مالنا وعليه ما علينا وله العصمة
والرحم في جنات النعيم والامن والخلاص من الهلكة هواما وعداوة المؤمنين فان الله رحيم من شاء وهو العليم الحكيم شديد العقاب لمن عصاه وهو الغفور الرحيم لاوليائه اهل القرآن على حبل
وانه خاشعا متصدعا من خشية الله فمن لم يؤمن به من الصالحين ومن آمن بالله ورسله ومن الآخر على كتابي هذا من المؤمنين والمؤمنات فليحفظهم وليكرمهم وليعرف ان يعوض لهم في الاذى والمكاره
وعوننا ومن اعقبها عن طلوسه والمصوع عليهم ومن وقف على كتابي هذا من المؤمنين محمد رسول الله على ابائهم واموالهم وسهلها وجبلها
والحسن والعشر وساير المؤن والكلف فان سالوكم مالا فاعطوهم وان استعانوا بكم فاعينوهم وان استجاروا بكم فاجيروهم وان اساءوا فاعفوا عنهم وان اسيء اليهم فامنعوا عنهم وليعطوا من
مال المسلمين في كل سنة ما يحتاجه ومن الاواقي مائة في شهر رجب ومائة في الاضحى فقد استحق سلمان ذلك من رسول الله والمؤمنين فان الله فضل سلمان على كثير من المؤمنين وانزل علي في الوحي
ان الجنة الى سلمان اشوق من سلمان الى الجنة وهو ثقتي واميني تقي نقي ناصح لرسول الله والمؤمنين وسلمان منا اهل البيت فلا يخالفن احد هذه الوصية كما امرت من حفظ
والى الاهل بيت سلمان وذراريهم من اسلم منهم واقام على دينه ومن خالف فقد خالف الله ورسوله وعليه اللعنة الى يوم الدين

بسم الله الرحمن الرحیم هذه من الفواید النفیسة المنتخبة من کتاب عیون الحکم من کلام امیر المؤمنین علیه السلام

القناعة عنوان الفاقة • العجب عنوان الحماقة • التواضع یرفع • التکبر یضع • البطنة تمنع الفطنة • الانصاف من شیم الاشراف • اجتناب السیئات اولی من اکتساب الحسنات • اضاعة الفرصة غصة • اعجز الناس من عجز عن اکتساب الاخوان • الورع الیأس • الذل فی مسئلة الناس • البخل بالموجود سوء ظن بالمعبود • الصدق نجاة • الکذب فضاح • الکتب بساتین العلماء • الحکمة روضة النبلاء • المغتر بالآمال مخدوع • المواصل للدنیا مقطوع • الکذب فی الدنیا عار وفی الآخرة عذاب النار • الدین والادب والعقل نتیجة العقل • الحرص والکبر والشح نتیجة الجهل • الکریم من جاد بالموجود • السعید من استهان بالمفقود • الفکر فی العواقب ینجی من المعاطب • المبادرة الی الانعام من اخلاق الایام • الفقر بین الملا موتیح • الکریم اذا وعد وفی واذا اقتدر عفا • الفرص سریعة الفوت بطیئة العود • العاقل من اذا علم عمل واذا عمل اخلص واذا اخلص اعتزل • الدهر یومان یوم لک ویوم علیک فاذا کان لک فلا تبطر واذا کان علیک فاصطبر • الکذاب متهم فی قوله وان قویت حجته وصدقت لهجته • الایمان شجرة اصلها الیقین وفرعها التقی ونورها الحیاء وثمرها السخاء • الغضب نار موقدة من کظمها اطفاها ومن اطلقه کان اول محترق بها • الاحمق غریب فی بلدة مهان بین اعزته • الحسد ندیب الجسد • الموت ضیرة الابد • الدنیا بالاتفاق والآخرة بالاستحقاق • الراغب من باع العاجل بالآجل • الدنیا سم آکله من لا یعرفه • الکریم من سبق نواله سؤاله • العاقل من صدقت اقواله افعاله • الاحمق لا یحس بالهوان • اللسان میزان الانسان • المداهنة نوع من الجنون لان صاحبها یندم وان لم یندم مجنون استحکم • المتعبد بغیر علم کحمار الطاحونة یدور ولا یبرح مکانه • الانس فی ثلثة الزوجة الموافقة والولد البار والاخ الموافق • المروة العدل فی الامرة والعفو فی القدرة والمواساة فی العسرة • الاخوان جلاء الاحزان • المنع الجمیل احسن من الوعد الطویل • الکریم من صان عرضه بماله واللئیم من صان ماله بعرضه • الانصاف راحة واللجاجة وقاحة • العاقل صدره صندوق سره • العالم افضل من الصائم القائم الغازی فی سبیل الله • العالم من عرف ان ما یعلم فی جنب ما لا یعلم قلیل فعد نفسه بذلک جاهلا فازداد بما عرف من ذلک فی طلب العلم اجتهادا • اربعة لا یدخل بیتا الا خرب الخیانة والسرقة وشرب الخمر والزنا • اصرف عمرک من التضییع فی غیر العبادة والطاعات • امح اللهو فانک لم تخلق عبثا فتلهو • اجعل نفسک میزانا بینک وبین غیرک فاحبب له ما تحب لنفسک واکره له ما تکره لها • اضرب خادمک اذا عصی الله واعطف اذا عصاک • امح اخاک وان عصاک وصله وان جفاک • اقبل عذر من اعتذر الیک • اکرم اهلک احسن الی من اساء الیک • اغتنم من استقرضک فی حال غناک واجعل قضاءک فی یوم عسرتک • انظر الی الدنیا نظر الزاهد المفارق ولا تنظر الیها نظر العاشق الوامق • اجتنب مصاحبة الکذاب فان اضطررت الیه فلا تصدقه ولا تعلمه انک تکذبه فانه ینتقل عن ودک ولا ینتقل عن طبعه • اخبر من کل شیء جدیده ومن الاخوان اقدمهم • الزم السکوت واصبر متمتعا بایسر القوت • اطع من فوقک یطعک من دونک • اصلح سریرتک یصلح الله علانیتک • اتقوا الله الذی ان قلتم سمع وان اضمرتم علم • احسنوا تلاوة القرآن فانه انفع القصص واستشفوا به فانه شفاء الصدور • انقوا دعوة المظلوم فانه یسال الله حقه والله سبحانه اکرم من ان یسال حقا الا اجاب • امجوا الفناء الا من نطر لشیح ویکلم بکم ویسمع لوعظکم وینفس من جرم • استعیذوا بالله من سکرة الغنی فان له سکرة بعید الافاقة • استنزلوا الرزق بالصدقة • اخلصوا الکل جلالکم لله ولا ترجوا احدا سواه فانه ما رجا احد غیر الله الا خاب • اتقوا شرار النساء وکونوا من خیارهن علی حذر • اتقوا معاصی الخلوات فان الشاهد هو الحاکم • العدوا علی الظلم فانه اعظم الجرائم واکبر الماثم • اجملوا فی الخطاب تسمعوا جمیل الجواب • اتقوا الآمال فکم من مؤمل یوما لم یدرکه وبانی بناء لم یسکنه وجامع مال لم یاکله ولعله من باطل جمعه ومن حق منعه اصابه حراما واحتمل به آثاما • اهجر بوادر الدنیا واصرفوا قلوبکم عنها فانها کسجن المؤمن حظ فیها قلیل وعقله فیها علیل وناظر فیها کلیل ۵

فوایــــد ونوادر قرآنی وغیره

یک سوره ایست در قرآن که عدد آیات ایشان دویست و کم ضری است ودر یک سورة نظار است وآن اقتربت والرحمن واذا وقعت
دو آیتست در قرآن که هر یک از ایشان جمیع حروف ابتث تمام دارد یکی در سورة آل عمرانست ثم انزل علیکم من بعد الغم امنة
دوم در آخر سورة الفتح محمد رسول الله تا آخر سوره • چهار آیه در چهار سوره ساجع است که در هر آیه دو قافست در سورة البقره الم تر الی الملأ من بنی اسرائیل ودر سورة آل عمران لقد سمع الله قول الذین ودر سورة ق الم تر الی الذین قیل لهم ودر سورة مائده واتل علیهم نبأ ابنی آدم بالحق الآیه • یک آیتست که در او هفت واو است در سورة نورست وقل للمؤمنات یغضضن الآیه • سه آیتست که در او واو است باید سبزه کام درزه • ما ابی که ثم شقعنا الارض شقا فانبتنا • چهار آیتست که در او الف نیست فکر وقدر ما ثاکه عبس وبسر • در سورة یوسف ایست حرف که ازای یکدیگر واقع دارد رایت احد عشر کوکبا • از آیات ما کاف کوکب
چهار ایشم ببلوی یکدیگر علام عمر بعک حدقلم ایست در قرآن که مقلوب شام حروف انوی یکی در سورة یس کل فی فلک
دوم در سورة مدثر وربک فکبر • ۴ ظاء واو یک آیتست که او طی ۵ در سورة محمد طاعة وقول موقوف • یک آیتست که آخر شش است کالعهن المنفوش ودو آیه است که در او ش عین است در رعد بالحسنی الدنیا فی الاتباع • ودر سورة المؤمن ولا یسمع یکاد ۵

[illegible]

نکتــــه محمد اکرم بیگ
باید دانست که در تمام مصرع محاور سوره‌ع
مصرعها ساقط است
[illegible]

[illegible]

احادیث قدسی و خبرها از کلام انبیا و اولیا علیهم صلوات الله

قال الله عز وجل من لم یرض بقضایی و لم یشکر علی نعمایی و لم یصبر علی بلایی فلیخرج من ارضی و سمایی و لیطلب ربا سوایی ۵

و قال الفقراء عیالی و الاغنیاء وکلایی فمن بخل بمالی علی عیالی فادخله فی النار و لا ابالی ۵ قال النبی صلعم الدنیا حرام

علی اهل الاخرة و الاخرة حرام علی اهل الدنیا و هما حرامان علی اهل الله ۵ وجه حرمة الاخرة علی اهل الله غیرتی بنفسه و لمحنة الی لکل حتی یهوی انه رنبا و هو سولنا و نیع النفس ۵

قال علیه السلام من سعی فی حاجة اخیه المسلم فکانما عبد الله تسعة الاف سنة صایما نهاره قایما لیله ۵ قال الکیم ما علی لا یصلح الکذب الا ثلثة مواضع فی اصلاح ذات البین و فی عدة الزوجة و فی الحرب ۵

[illegible]

عمرو بن الجموح گوید

توب الی الله فیما مضی و استعزا الله من زیاده

و انی علمه بالاتیه باعلان قلبی و اسراره

من کلمات الحکیم بن بحث المحاسب فی خلق الانسان ان تحمل اسعمل التروته هرب و اما التوسعة علی نفسه و اما ما طلب و لوله تموت من طلبه و هربه فیکون عیشه فی الدنیا عیش الفقرا و حسابه فی الاخرة حساب الاغنیا و هو مع ذلک و هو مع ذلک لا یلتفی اصلا الاوفق اسعد حالا سالمه منه لانه فی الدنیا متعب بجمعه و فی الاخرة یعاقب بمنعه و غیره فی الدنیا متریح من همه و هو فی الاخرة بری من اثمه فکون فقال الشاعر

امن خوف فقر تعجلته و خلت بانفاق یا تجمع

فصرت الفقیر و انت الغنی فما کان ینفع ما تصنع

قال یعقوب الکندی

التیه من خلق السفیه و التطلف اثر من الخیف

قال ابی عثمان الدمشقی

من نظر الی الموت بعین امله فنوراه بعید و من نظر الیه بعین عقله راه قریبا ۵ شعر

اضا کرد عنک کی لا یتمرد علیک قال البطالة تنتج ضروبا من الشر

قیل المحسوس من الحکما الا تخلع الملک فی اطلاقک قال کلا فان الملک اصل و القضا اسرع من ان یبنی علی حال واحد ۵

[illegible]

دعایی که حضرت یعقوب می کرد

یا کثیر الخیر یا دایم المعروف رد علی ابنی یعقوب

مذکور فی النوادر که آخر کتاب الوصف قیل الواحد من الحکما ما دام لم تعلم الفقه قال تعلمت ثلث مسایل من کتب الفقه من کتاب النکاح ان الجمع بین الاختین حرام بالنص فعلمت الدنیا اخت الاخرة و لا جمع بینهما و من کتاب الطلاق ان مطلقه النبی علیه السلام لا یجوز نکاحها بالنص قال الله و لا تنکحوا ازواجه من بعده ابدا فعلمت الدنیا مطلقه النبی علیه الصلوة و السلام فلا یجوز ان اردجها و من کتاب البیوع الحنطة بالحنطة مثلا بمثل یدا بید و الفضل ربوا فعلمت الصاع من العمر بصاع من الرزق و الفضل حرام فنیل اهل الاسرار علوم الاولین و الاخرین ۵

[illegible]

في الطيبات عن الاحاديث والروايات

قال النبي صلى الله عليه وسلم لا تكرهوا اربعة فانها لاربعة لا تكرهوا الزكام فانه امان من الجذام ولا تكرهوا الدماميل فانه امان من البرص ولا تكرهوا السعال فانه امان من الفالج ٥ قال علي عليه السلام اكل البطيخ على الريق يورث الفالج ٥ قال النبي صلى الله عليه وسلم لا تغسلوا الهندبا فان ما من طلل من طلال الجنة

من كلام الامام علي كانه الامام امير المومنين علي عليه السلام المومن بشره في وجهه وحزنه في قلبه اوسع شيء صدرا واذل شيء نفسا يكره الرفعة ويشنأ السمعة طويل غمه بعيد همه كثير صمته مشغول وقته سهل الخليقة لين العريكة نفسه اصلب من الصلد وهو اذل من العبد ٥ حضرت امير تسلیتان سوم در حقیقت نهد دردو است از قرآن مجید قال الله تعالى لكيلا تاسوا على ما فاتكم ولا تفرحوا بما اتيكم ٥ ايضا قول عليه السلام رحم الله عبدا سمع حكما فوعى ودعي الى ارشاد فدنا واخذ بحجزة هاد فنجى راقب ربه وخاف ذنبه قدم خالصا وعمل صالحا اكتسب مذخورا اجتنب محذورا رمى غرضا واحرز عوضا كابر هواه وكذب مناه جعل الصبر مطية نجاته والتقوى عدة وفاته ركب الطريقة الغراء لزم المحجة البيضاء اغتنم المهل وبادر الاجل وتزود من العمل ٥ ايضا منه عليه السلام في وصف القرآن فيه خبر من قبلكم ونبأ من بعدكم وحكم ما بينكم ٥

حجاج ملعون محمد حنفيه را عليه السلام نوشت عبد الملك خواند وكفت اكر مصلحت بكويي تو را قصد كنم نمود اى حجاج الحمد من جواب نوشت كه كنت آن حسب كنت صوتني ابي ان الله تعالى في كل يوم ثلثمائه وستين لحظه وفي كل لحظه ثلثمائه وستين قضيه فلعله يكفيك في قضيته فاذهب حيث شئت ٥

اهل تواریخ [...] امر ششم نظر کنند علما امل کرده‌اند از بهر اسلام هیچ صاحب امر ششم را نیافتند مگر که او را خلع کردند و بکشتند عوارض
اول اسلام اعتقاد امور دین محمد بود پس ابوبکر و عمر و عثمان و علی و حسن ششم بود او را خلع کردند و زهر بکشتند آنگاه معاویه بود و امیر
و معاویه و مروان و عبدالملک و عبدالله بن زبیر ششم بود و را خلع کردند و بیاویختند آنگاه ولید بن عبدالملک بود و سلیمان بن عبدالملک
و عمر بن عبدالعزیز و یزید بن عبدالملک و هشام بن عبدالملک و ولید بن یزید ششم بود و را خلع کردند و بکشتند آنگاه کار مروان
در ابراهیم اعداد و کری از آن تن منهی شد که با دیوان گفتی با اشعار خلاف با آل عباس شد اول ایشان سفاح بود و منصور و مهدی
و هادی و رشید و امین ششم بود و را خلع کردند و بکشتند آنگه مامون بود و معتصم و واثق و متوکل و منتصر و مستعین
ششم آمد و را خلع کردند و بکشتند آنگاه معتز بود و مهتدی و معتمد و معتضد و مکتفی و مقتدر ششم آمد و را خلع کردند
یکبار باز پس رد کردند پس بکشتند آنگاه قاهر بود و راضی و متقی و مستکفی و مطیع و طایع ششم آمد و را خلع کردند و بند
بر نهادند و بدست قادر دادند آنگاه قادر بود و قایم و مقتدی و مستظهر و مسترشد و راشد ششم آمد و را خلع کردند
و آن الامر بدست ملاحده خذلهم الله کشته شد و این از عجایب اتفاقست که سبب آن خدای تعالی داند و صورت تشتی در حساب
جمل او است و واو در لغت عرب یک بود ۵ بوالعجب

مروان بن محمد گفت که ما در کتب یافتیم که علی بن عبدالله بن عباس میم بن میم بن میم را بکشد و من مروان بن محمد بن مروانم ابن الحکم که عبدالله
عمر بن عبدالعزیز را بکشد از نسل عبدالله بن علی رسید گفت مروان غلط نبود اشت عبدالله بن علی پسر [...] عبدالله پسر علی پسر
عبدالله پسر عباس پسر عبدالمطلب پسر عمرو العلا پسر عبدمناف و مروان [...] را بکشت چنانکه گفته بود احمد خواص اعداد
حسن گویند که حرف میم بر میم غالب بود ۵ نوادر

فایده

و از نصف النهار که بر بالای افق است صد و هشتاد درجه باشد و از این صد و هشتاد درجه نیمی که در جنوبست آب دارد و آن
نیمی دیگر که در شمال است نود درجه باشد [...] از خط استوا است و از این نود درجه شمالی مقدار [...] درجه
آبادانیست که در وی آدمیست و ابتدای وی از دوازده درجه است و سی و نه دقیقه از خط استوا اما آن
[...] دوازده درجه و سی و نه دقیقه بعضی آب دارد و بعضی زمین محترق است نبات نروید که از حرارتش بسوزد
بسبب نزدیکی و جایی که نبات نروید حیوان نباشد مگر نادر خاصه آدمی و بهایم و وی [...] درجه
است و بیست و پنج دقیقه بدان سبب که از آن سی و نه درجه و سی و پنج دقیقه که باقی ماند از نود درجه مقدار
بیست و چهار درجه هم آب دارد و مقدار شانزده درجه که حکمت نبات نروید و حیوان نزاید بسبب
سردی هوا و دوری آفتاب و آن مقدار [...] درجه که آبادانیست هفت قسم کرده‌اند و آن را
هفت اقلیم خوانند و درازی هر اقلیمی صد و هشتاد درجه است بقسمت و مساحت و آن بسبب
که اول هر یک از اقصای مغرب است و آخر هر یک با اقصای مشرق و لیکن عرض هر یک متفاوتست
از آنچه که پهنای اقلیم اول هفت درجه است و چهل و هشت دقیقه و عرض اقلیم دوم شش درجه است و پنجاه و [...] دقیقه
و عرض اقلیم سیوم شش درجه است و چهارده دقیقه و عرض اقلیم چهارم [...] درجه است و [...] دقیقه و عرض اقلیم پنجم چهار درجه
و بیست و نه دقیقه و عرض اقلیم ششم سه درجه است و چهل و هشت دقیقه و عرض اقلیم هفتم سه درجه است و چهارده دقیقه
و سبب این تفاوت آنست که چون غایت درازی روز اول آبادانی دوازده ساعت و چهل و پنج دقیقه است و غایت درازی
آخر آبادانی شانزده درجه و پانزده دقیقه است پس تفاوت میان اول و آخر سه ساعت و نیم است و این سه ساعت و نیم
را چون بیرون هفت قسمت کنی هر یکی را نیم ساعت رسد پس عرض هر اقلیمی آن مقدار است که نیم ساعت درازی تفاوت کند
و نیم ساعت قسم اول هفت درجه و چهل و هشت دقیقه تفاوت می‌کند و نیم ساعت هفتم سه درجه و چهارده دقیقه چنانکه حس گواهی
میدهد با ارتفاع شمس و دیگر این مقیاس و بدانکه هر درجه از آن مقدار [...] فرسنگ [...] هر فرسنگی سه میل است و هر میلی چهار
هزار ارش و هر ارشی بیست و چهار انگشت و بدانکه در درجه ماخوذ یک درجه [...] و شش میل و ثلثان میل بیابند از آن جهت
که یک درجه از قطب شمالی [...] مسافت ارتفاع و انحطاط یافته است در بیابان سنجار [...] بامتحان [...]
ابوریحان در زمین هند پس مسافت هر هفت اقلیم ده بار هزار هزار و چهارصد و شصت و نه هزار و دویست و چهل [...] کنند
و نقطه هر شهر از خط استوا عرض آن شهر خوانند و از اقصای مغرب طول آن شهر و اقصای مغرب دو است یکی ساحل بحر
محیط و دیگر جزیره‌ها که در دریای محیطست که آن را جزایر سعادات و جزایر خالدات خوانند و از ساحل تا جزیره [...] درجه است ۵

کتاب التعلیم

فصل بیست و سوم در علم تعبیر خواب از کتاب مواقیت العلوم نقلا بلفظ نقل شد

بدان که علم تعبیر علمی بزرگست و در همه ملتها پسندیده و نگاه داشته و اعتماد کرده است یوسف صلوات الله علیه بدان تحدث میکند وارد تو
بزرگی خدای تعالی بشمرد میگوید رب قد آتیتنی من الملک و علمتنی من تاویل الاحادیث تاویل احادیث تعبیر خوابهاست و پیغمبر صلعم میگوید
ذهبت النبوة و بقیت المبشرات و المبشرات گفت پیغمبری رفت و خوابهای بشارت دهنده بماند قال الله تعالی لهم البشری
فی الحیوة الدنیا و مفسران گویند این بشری خوابهای نیکوست و پیغمبر صلعم میگوید رویا الرجل الصالح رایا اوبری له جزو من ستة و اربعین
جزا من النبوة گفت خواب مرد نیک که او بیند یا کسی از برای او بیند یکی و باشد از چهل و شش جزو پیغمبری و تخصیص گفت
این اعداد آنست که پیغمبر را صلعم شش ماه پیش از وحی خوابهای درست نمودند انگاه بیست و سه سال وحی کردند و شش ماه
از بیست و سه سال نیست یکی و دار د از چهل و شش جزو و معنی تعبیر گذاردن باشد [illegible] عبر الوادی زود گذارده گرد
پس تعبیر عبور باشد از تخیل حکم بحقیقت معنی بمجاز که ملاح کشتی را از آب گذارد کند نگار معبر خواب را از صور تهای
خیالی گذارد کند بمعانی معنی **مسئله** خواب بر چند قسمت و درست از آن کدام است **جواب** خواب بر سه قسمت قسم اول
خوابیست که از فساد و تغیر مزاج باشد چنانکه کسی را که سودا غالب بود مردگان و ترس و بیم بیند و اگر صفرا غالب
بود آتش و چراغ و چیزهای زرد بیند و اگر بلغم غالب بود شکوفه‌ها و انهار و برف و یخ بیند و اگر خون غالب بود
بادها و دف و غنا و سرود بیند و جمله این هم دیو بود **قسم دوم** از خواب آن باشد که پیش از وقت خفتن
بمدتی مردی نیک حرص را بکسی در خاطر باشد و همچنین صورت آن در خیال بمانده و با اندران صبر اندیشه بسیار کرده بود
و صورت آن در خیال حاصل آورده اگر گذشته بود و اگر نا آمده چون بخسبد آن صبر را بعینه که در خواب بیند
و این اقسام را اضغاث احلام گویند و اضغاث دستهای گیاه رنگ رنگ بود چنانکه رنگهای گیاه نمایش
بی حاصل باشد صور این خوابها بر نمایش بی حقیقت بود و ایمچنین خوابها را هیچ تعبیر نکنند که قالوا و ما نحن بتاویل الاحلام
بعالمین زیرا که این صورتها نه در خواب بیند بلکه خود را اندر خیال گرفته است چون بخسبد باز بیند اندر چنانکه موسیهای
نیز گرفته و غیر **قسم سوم** اما تعبیر قسم سوم راست که آن فرشته خواب بفرمان خدای تعالی از لوح محفوظ در لباس صورتها
کردکه آن باشد باز نماید بشارت را یا انذار را و دلیل بر این جمله خبریست که روایت کنند از رسول صلعم الرویا
ثلثة فرویا بشری من الله و رویا تحذیر من الشیطان و رویا مما یحدث بها الانسان نفسه فی النوم **مسئله**
خواب کرا درست بود و کرا نبود **جواب** پیغمبر صلعم اصدقکم حدیثا اصدقکم رویا هر کرا راستی بردل و زبان غالب
باشد خواب او درست تر باشد چنانکه خواب امامان پاکدل و پادشاهان عادل و عالمان عامل و ازادگان پارسا
و بندگان مطیع اما کسی ذکر در اصل خلقت ناقص باشند یا دروغ و هزل بر طبع ایشان غالب بود خواب ایشان درست
نیاید چنانکه خواب خصی که نه از عداد مرد است و نه از زنان و خواب شاعر درست نبود زیرا که بنای سخن او بر دروغ
و خواب کسانی که مجادله و مغالطه بر طبع ایشان غالب باشد و خواب مخنث هم درست نبود و خواب کودکان همچنین
زیرا که هنوز سرانجامهای باطل باشند و همچنین خواب زنان و شعبده‌بازان و مقامران که اعمالشان در صناعت ایشان مجوز است
و در خواب کودکان خرد خلافست و خواب زنان دون خواب مردست و خواب کافر چنین و در خلافی در سست
و خواب مست گفته اند که درست بود **مسئله** خواب شب و خواب روز کدام درست تر آید و خواب سحرگاه درست شود
جواب هزار است که هیچ حال از لطف و سبکی اوقات بامدادان و شب خواب را نتوان یافت از آنکه در خواب بسیار رسید و
رود آنگاه که هر چند که آن صبر هنوز دور باشد تا نفس در نوع کرشش [illegible] منبسط می‌شود با وقت رسیدن اما اگر حرص
خواب رسید تا آنکه نماید که مردی که در آید تا از بیم اندوه آن گرسنه نشود و عیش وی منغص نکردد و از خوردم نیوار [illegible]
نیک دیر فرا او رسد و خواب روز دیر تر باشد و حکایت می‌کند و معبرین متوسط قرار [illegible]
رسیدن بار بماند و بر او وقت رسیدن بار بماند **مسئله** اعتماد تعبیر بچند چیز بکرد **جواب** بر شش چیز باشد
لغات و اختلاف ادیان و اختلاف صناعات و اختلاف زمان و اختلاف مکان و اختلاف احوال اما
اختلاف لغات چنان باشد که اگر پارسی زبانی بهی در خواب بیند گاز او به گردد که بهی بهتری بود و اگر تازی زبان بیند

کنانی

بارکی کند که بهی تازی سفرجل باشد یعنی سفر جل و اما اختلاف ادیان چنان بود که چون جهود بخواب بیند که گوشت اشتر خورد
روزی حرام و مکروه یابد زیرا که گوشت اشتر بر جهودان حرامست و اگر اهل قبله دیگر بیند روزی حلال باشد که گوشت اشتر
بمه دینها حلال است مگر بر جهودان و اما باختلاف صناعات چنانست که اگر زاهدی که تمیز و پره و کار
وزاهد زاهدیش تباه شود و اگر لشکری بیند حال او نکو شود و اما باختلاف زمان چنان باشد که اگر در خواب
بیند تابستان که پوستین پوشیده یا آتش همی نشیند رنجی بدو رسد زیرا که تابستان رنج باشد و اگر بزمستان بیند رنجی
ازو بر خیزد زیرا که گرما زمستان راحت بود و اما باختلاف مکان چنان باشد که بخواب بیند که در بازار برهنه
ایستاده است مصیبت شود و اگر برهنگی در گرمابه بیند باکی نباشد زیرا که در گرمابه برهنگی عیب نیست و در بازار عیب است
و اما باختلاف احوال چنان بود که کسی بیند که بزرگ همی شود اگر هنوز به بالا نرسیده باشد رنجی بدو رسد و اگر به بالا
بزرگ یابد و لیکن بزرگی **مسئله** اصول تعبیر از چند چیز باید کرفتن **جواب** از شش چیز کتاب و حدیث پیغمبر
و مثل و علامت و نام و افعال رسنده و اما از کتاب چنان باشد که کشتی بیند نجات باشد قال الله تعالی
فانجیناه واصحاب السفینه و اما از حدیث پیغمبر صلعم چنان باشد که ترس و بیم دلیل نصرت باشد قال النبی صلعم نصرت
بالرعب مسیرة شهر و اما از مثل چنان باشد که دست شستن دلیل نا امیدی باشد که در مثل گویند دست
از این کار شستم سایر گوید اغسل یدیک باشنان و نقیها غسل الجنابة فی معروف عمان اما از علامت
چنان باشد که زنی بخواب دید که انگشتری سیاه از همسایگان در خانه او آمدی و شکم شوی و برادرش را دیدی
ابی کور دیدی زن این خواب از ابن سیرین پرسید و بر اکفت سیاه از همسایگان تو در خانه تو آمده است و اگر شوی [illegible]
رسانده دینار برده‌اند آن زن چون بخانه آمد شوی را دید جامه دریده و فریاد میکرد که دزد در آمد و آن مبلغ زر برده
و آن حکایت خواب باز کرد و سیاه را بگرفتند و زر باز ستدند و بیان این تعبیر آنست که کور به فرد بود در خواب و سیاهی سیاه
چیلت دزد و اصلی مردمال بود و نام کور بر تازی سنور بود و ده تا سنور بشمار حساب جمل سیصد بود و چون ده تا و واو
شش و راد و دست این جمله سیصد و شانزده بود چندانکه عدد دینار بود اما تعبیر بفال از راه اسماء چنانکه در منام کسی
نام محمد یا سعید یا فتاح یا مبشر یا نصیر شنود تعبیر به محمدت و سعادت و صلاح و بشارت و نصرت کند چنانکه یکی روز نوروز بود
و عید و آدینه بنزدیک معبر شد با خواب گذارد معبر او را گفت نام تو سعد است گفت آری ادکاد استی گفتا همو نوروز است
و عید و آدینه از کوه آمدن ان سه سعید را تسمیه کو سعد تا می انکه خواب او را بر سعادت تعبیر کرد اما تعبیر بافعال
سائل چنان باشد که در آن حال که خواب می پرسید یکی از کتف دست بر سر برد و کار او بالا گیرد و اگر بزیر باید
بود با گوش و بینی بسوزد او را ضمیمها و کاریز ها آب و سیلابها باشد و اگر بر زوی برد در شهری بزرگ شود
و روی بیابانی کرده و اگر سینه برد در بیابان افتد و اگر بر زیر برد مدبر شود **مسئله** اجناس خوابها چند است
جواب خواب چهار است یکی آنست که بلفظ دلیل کند بر تفسیر مردی دید که چشمش از سر شده بود عاقبت دیده او
رفت که در تازی ذهب باشد یعنی برفت دوم آنست که بسیار چیزها دلیل کند بر چیزهای بسیار چنانکه مردی از حرب
بخواب دید که همی پرد و چیزی میگوید که قصد آن دارد و چون ای رسد او را بر مرغان بر آمد تا و غاز عریب بر بد
عاقبت آن چنان افتاد که با جاهی حولش آمد و نام دهان غریب بغربت افتاد و سوم آنست که یکی دلیل کند بر چیزهای
بسیار چنانکه مردی بخواب دید که دندانهای او بریده است از معبران بسیار پرسید یکی گفت آب روی او ریزد
و یکی گفت در روش نباشد و یکی گفت که ذکر او منقطع شود و یکی گفت که هلاک او در هلاک مال او باشد و
یکی گفت مرگ فرزندان او باشد و یکی گفت از زن جدا گردد و یکی گفت از خویشان جدا گردد و یکی گفت بمحاق
وصف و خانه او برند عاقبت چنان افتاد که این مرد بهمه ی این حال خویش را طلاق داد انگه سوی شهر وار
خویشتن فرزندان جدا گشته و در آن شب چون میان دریا رسید بادهای سخت برخاست و موجها کشتی بگرفت
کشتی بشکست و ماهی که آنرا کوسج گویند در دکر و خانه او آورد و ببرید انکه او با جماعت بسیار هلاک شد و همه تاویل
در قول جولقی راست گفتند و چهارم آنست که بسیار چیزها بر یک چیز دلیل کند چنانکه مردی دید که با نحل نظر می داشت

ولی مرد او بی سر د و بر دیگ شاه مات رسید الله رفاست و الکوکت و در بیمارستانی کرفت که نام آن آتش بود اگا در غار
بنیاد و بر داغ او درحق بر رست عاقبت چنان افتاد که نام خانه این مرد سعاد و ران او شکسته و نزدیک مرگ رسید
و بیکی مرد آن جمله برین یک بکبت دلیل کود **مسئله** اگر مردی بیند که با ماه بحث میکوید تعبیر آن چه باشد **جواب** ماه دلیل
شو بود زیرا که رهن او رست بر دوام چنانکه رفتار بیا فرموده کویند کالک البدر والدنیا نهاره فیالیالیک الا لیله دار
اما حالات شو با حسلات حال ترکند چنانکه مردی معبر را رسید که خواب دیدم که با ماه بحث میکنم و ماه بر دیگ شده بود دم
معبر گفت در دریا سوکی بیخبان بود الگاه پس از آن سالی دیگر همان خواب دید و همان معبر را پرسید گفت
ترا بیماری دق افتد مرد گفت این همان خوابست که پار دیدم و دلیل سفر دریا کردی چگونه اکنون دلیل بیماری میکنی گفت
زیرا که آن وقت ماه بر ارزان بود در میان کشتی و بر دیگ شده تو بود و دلیل کرد که بکشتی در دریا سفر کنی و اکنون که
این خواب دیدی ماه بکشف باز بسته و بحث باریک و لاغرست دلیل بیماری باریک میکند و عاقبت چنان افتاد
و بالجمله ماه دلیل چند چیز است در بر پادشاه بود و رئیس بود و دوست بود و غلام بود و کنیزک بود و عالم بود و پدر و مادر بود
و شوهر و زن بود و دختر بود و کار باطل باشد و شو بود **مسئله** اگر کسی بیند که صاعقه از آسمان بیفتاد و در وی گرفت
چه باشد **جواب** صاعقه آتشی باشد که از سحق و بخار او را اضداد مختلف دلالت کند اگر این صاعقه کسی که صاعقه
او را بسوخت اگر درویش بود توانگر کردد و اگر توانگر بود درویش کردد و اگر در حال شادی باشد اندوه و ترس بیند
و اگر در حال اندوه و ترس بود فرح و ایمنی باشد و اگر در سفر بود با جای خویش آید و اگر در جای خویش بود سفر شود
و اگر بنده بود آزاد کردد و این همه از جهت آن گفته اند و مردی بخواب دید که صاعقه فرود آمد و سر او بسوخت چنان افتاد
کو آتش مرد اما آتش بر ضد چیز دلالت کند در خصومت فتنه آشوب و خشم سلطان و بیماری و رکوع با دلیل
و او علم بر کشش و مال چنان خوردن و طاعون و برسام و ابله و وبا و سلطان و بیم و رسوایی و مال حرام **مسئله** اگر بیند که چشم
رسیل است **جواب** بینائی چشم اندر خواب بیماری فرزند بود چنانکه زنی بخواب دید که دو چشم او را درد
رسید است و پسر داشت هر دو بیمار شدند و بر عکس اما مردی بخواب دید که بر او بیمار شد و درد چشم رسید او را در
جمله چشم عضوی کرامیست دلیل رهبری کند چون روشنایی و راه راست و سلامت و فرزند و مال و علم و حشمت و بیماری
در خواب دید که کسی او را کی بر وی پیش آن چشم شوها ازان بیماری خلاص یابی اما چنان افتاد که بیش
رفت تا او را معالجه کرد و شفا یافت و مردی در خواب دید که دو چشم او بر دو ماهی او با شیر الفتان بود که دو دختر
برو بنده خویش داد با فرزندان که از سعد کار آمدند **مسئله** اگر کسی در خواب بیند که از وی کم با آدم و از کسی آن سپید
تعبیر آن چه باشد **جواب** تعبیر آن با اختلاف مردم بکردد اگر این کس ورده بود و زن نوشند و بیمار شنا شده و اگر
زن بود و شوی ندارد او را شوهر دهند و بر کسیه و اما کسان دیگر و این دو نوع که در این خواب بیند نیک نبود زیرا
که در خبر است رفتی از اهل آن ذهب خوانند که ذاهب است و نیز اگر آزادی بیند هم باشد او را بر دی برند و نیز و بسته
مسئله اگر کسی بیند که کوشت خویش میخورد چه باشد **جواب** این خواب دلیل کند که مردمان در خویش را غیبت میکند زیرا
که غیبت ان نا غیبت است و این خواب دید که گوشت خویش میخورد از آنکه او را اوقات رنا بعیش او آمد و دیگری
خواب دید که زبان خویش میخورد معبر گفت صناعت عیا و سرود دانی گفت دانم و لیکن بکنم گفت یکی که معاشی تو
از آن باشد و ایمان بود و این سخن است که مردی بخواب دید که ستاره میخورد معبر گفت تعبیر تو و بعضی از اصحاب
که طاعت ملوک را مخصوص کرده است تعبیر آن چگونه است **مسئله** اگر کسی بخواب بیند که
ملوک برای تخت است و چنانکه مردی بخواب دید که جای معروف می رود و آن ملک از ملوک سفر است و او را
بکند کنج یافت از آنجا کی اضرورت آن ملک که دیده بود برای تمامیش بود تمت

در صفات الحیوان و خواصه

[illegible]

زرنج جانوریست مانند شتر و آنرا دو کوهان باشد [illegible] شش نر دارد و هیچ حیوانی از دست او خلاصی ندارد [illegible]

[illegible]

کرگدن [illegible]

[illegible]

زرافه جانوریست [illegible]

[illegible]

شتر [illegible]

[illegible]

اسب [illegible]

[illegible]

[illegible]

استر [illegible]

[illegible]

گاو [illegible]

[illegible]

گوسفند [illegible]

[illegible]

آهو [illegible]

[illegible]

خوک [illegible]

[illegible]

خرگوش [illegible]

[illegible]

کرک [illegible]

[illegible]

باب اول [illegible] باب دوم [illegible]

[illegible]

باب سیم [illegible]

[illegible]

باب چهارم [illegible]

[illegible]

[illegible]

اورا بدان اشارت کنند باید که [illegible] بسیار [illegible] شتر [illegible]
درباره [illegible] و احتیاج بسیار [illegible] گشاده دارد و [illegible] بسیار [illegible] کرده [illegible] دارد
[illegible] درآن [illegible] کشیده [illegible] آنست که از [illegible] اعلم
باب [illegible] در [illegible]
[illegible] کار [illegible] خال [illegible]
درمیان [illegible] و [illegible] جای [illegible] کند [illegible] دارد [illegible]
[illegible] سیاه [illegible] و [illegible] درآن [illegible] آنست که [illegible] سود [illegible]
و اگر [illegible] شود و [illegible] آن [illegible] باشد و [illegible]
[illegible] کند و [illegible] شود و اگر [illegible] باشد [illegible] شود [illegible]
[illegible] اصل [illegible] باشد [illegible] آن خال [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] باشد [illegible] و [illegible] آید [illegible]
[illegible] کند [illegible] خال [illegible]
[illegible] در [illegible] سیاه [illegible] سوده [illegible] کند [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] شود [illegible] آید
و اگر [illegible] شود و اگر [illegible] شود [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] سود [illegible] آن موضع [illegible]
در [illegible] آن موضع [illegible] و [illegible] سیاه
و اگر [illegible] آن موضع [illegible] شود و در آن موضع [illegible]
[illegible] شود [illegible] آید

آید [illegible] در [illegible]
[illegible] باشد و [illegible] سود [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] شود [illegible]
[illegible] کند و [illegible] آن [illegible] سود و [illegible] باشد [illegible]
[illegible] و [illegible] شود [illegible]
و اگر [illegible] باشد [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] باشد و [illegible] آن [illegible]
[illegible] سود و [illegible] آن [illegible]
و هرگاه که [illegible] باشد [illegible]
و هرگاه که [illegible] است [illegible] باشد [illegible]
[illegible] آن [illegible] هرگاه که [illegible] شود [illegible]
و [illegible] آن [illegible] و اگر [illegible] شود [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] و اگر [illegible] شود [illegible]
[illegible] شود [illegible] اعلم [illegible]
[illegible] شود و [illegible] دارد و [illegible]
[illegible] کرد و این [illegible]

استعمال الانجان اما الاصلاح نار به التراب وتسكين الغثيان كما يستعمل الجوز بن الرياس والتفاح واما الصلوة
كالسكر ونبات الجلات واما لو خاده في المعدة كما يستعمل بالطين والاشياء الاتالة في الانجان فقد
وسائر الحلات وطين الخراسانة والفستق والبندق واللوز المملوح والرياس من الاحجار
سعدار حار رطب بارد بارد حار حار بارد

علم محاوره
عبارت از معرفت مواقع کلام و بدایع
حرف با طبقات خواص ... لطایف و نکات ...
و ابیات و بعضی ازین فن را علم محاضرات ...

در آداب محاوره و وصف او باب اول
از آثار و آیات و حکم
و امثال و ابیات باب
پنجم در ظرف و لطایف
باب اول در آداب
محاورت الی آخره

لا حول ولا قوة الا بالله العظیم

صاحب كتاب اللاجة اذا انتعه البا قلا
... نظر ... وزرعته ارعى سابة قبل
... الواعة وما يلتوى سابه الى الصبعكر الراس
... اصوله ويرى علمه رشا والطوالي
... لورث اللم والتمر والرن وكولك ثمنة
كتاب تحفة الملوك
الباذنجان اذا شق الباذنجان وحب
... الطل ثم يحيى بحم السير وطلي به ثدي البنات
قبل ان يطلع فانهما لا يتوليان على الصدر
ابدا تحفة
... هي شجرة اعرابية كانت ... ترب
... واسافل اصلهم ... عنه رجمته بيعد
الى هذه الشجرة ويشد غصنا من اغصانها
الى الآخر وشدا وثيقا ... اعادها
... ذهب الى تلك الشجرة فان راهما
على حالهما علم ان زوجته لم تخنه وان
وجدهما محلولين ايقن ان زوجته خانته
تحفة الملوك

وحل ابو علقمة النحوي على اعين
الطبيب فقال اني اكلت لحوم هذه
الجوازي فطسئت طسأة فاصابني
وجع بين الوابلة الى دابة العنق
فلم يزل يربو وينمو حتى خالط الشراسيف
فهل عندك دواء قال نعم خذ خرقفا
وسلقفا وشبرقا وزهزقة فاغسله
بماء واشربه فقال لا ادري ما تقول
فقال ولا انا دريت ما قلت

بر آنکه فلاحت برزگری ورزیدن [illegible] و تباهی ... و اصل آن

في الفلاحة

و در سکونت ... با بعد ... که ...

اصل کلمه فلاحت از شکافتن زمین است و لیکن زمین شکافته را افلح گویند گفته اند که نشان بهترین زمینها آنست که ترتیبش سیاه بود که هم بارانها و آبها احتمال کند و هم از آب اول لسنده شود و زمینی که گل او سرخ بود و ابها و سیلها بر روی او نباشد یا مدتی آب در او ایستاده باشد و انگاه خشک گشته میانه بود و زمینی که گل آن یکسان سفید باشد یا شوره بود و یا گیاهها آن خرد بود و یا گیاههای عرب در روی کاشته بود و یا سنگستان بود در آن هیچ خیر نبود و چون خواهد که اصلاح زمینها شوره کند در وقتی که باران آمده باشد گاه بروی ریزند و بگذارند تا بهم آمیزند در آن افکنده و چنان کنند که در زمین پوسیده شود و تخمها بکارند که تخم او دور در شود چون جو و عدس و نخود و مانند آن ● و درو دمیدن جو باید که زود باشد زیرا که اگر دیر درو کنند نقصان بسیار کند و گندم نیز باید که هنوز تری در تخم باشد تا نیکو باشد و طعمش شیرین بود و در انبار کنند و در انبار دیر تباه گردد اما آنچه دیر درو کنند زود تباه شود و در سنگ باشد و آنچه در بیگاه درو کنند به باشد که هم روز و چون خواهی که غله از زمین سوی انبار نقل کنی باید که پیش از طلوع آفتاب باشد تا هنوز سرد بود و دیر تباه شود و انبار گندم و جو را سوراخهای بسیار باید در برابر مشرق چنانکه او را بی از جانب مشرق بدان در افتد و بخار در او گرفته نباشد و باید که جای آن از نم و بخار و جهت اصطبل چهارپای دور باشد

آفات او از حکونه دفع باید کرد اما اگر زری کرد بار فرا خود خود بگیرد در وقت جوان ساق او را ابی بفن از چوب بلوط ساده شکافتن و سنگی کوچک در میان نهادن و کم مردم کمی گرده درین آن رگی اول اندک اندک رگ تاکان آمیخته درین وی کردن ● و درین که بیمار شده باشد گل از اصلش باز باید کردن اگر چنانکه کرم درو ی باشد باد گرفتن و اگر نباشد خاکستر هیزم رز گرد شش و در ساقش باید مالیدن و گل باز جای کردن و اگر خواهد که رز از کرم و آفت نگاه داشته شود در وقت رز بریدن داس را که باید آلودن و نیز اگر رگ را در کنند زود باد هد کرم و آفت هلاک گردد ● تطعیم درخت انگور کردن بدانکه تطعیم رکیب درخت بر درخت باشد و در هم بوش درخت از عجایب صنع خداست و این گونه تطعیم انگور را بحث غرست واضاف بود که سوراخی بکند در ساق رز کنند آنکه تاکی که از بن آن رز بود و بک باشد درین سوراخ کشد محکم و بمحکمی مقدار دو سال بگذارد و گاه گاه سرتهای بپوند را باهمی ای از تا نیک در یکدیگر ملیم گردد انگاه بن آن تاک که در سوراخ کشیده باشد از ما در ش جدا کرد داند و آن باقی که بر بالای سوراخ بود از ساق اصل پاره ببرد و بدان تر ساده کرد اند و گل بر بر درختهای وی زمین سک و بگذارد تا یک شود ● ترکیب درخت انگور بر هم درخت نشاید کردن و هم درخت ترکیب انگور قبول نکند مگر درخت چنار از جهت لطافتی که میان ایشان است در چوب و برگ اگر کسی خواهد که رز را بروی ترکیب کند درخت چناری که نو باشد و از بند سطر تر نو و تازه و بشاط باشد از او بیاده ببرد چنانکه قدر دو انگشت از زمین بر ده شده بود انگه ترشال تطعیم انگور میان او را از جماعت مشهور است ترکیب کند و در زیر ریگ بپوشار تا گرفته شود و در روم گفته اند چون بار گیرد تنی چند باشد خاصه و حنف نتوان کردن ● هیچ ممکن بود که از اصل یک زمین خوشهای انگور رنگارنگ بر آید که این که چنانکه انگورها مختلف باشد از سیاه و سفید و سرخ آوردن یا سه تن مختلف یا بما با هم باید آوردن و میان ساق آن بروی کشیدن تخت پس بعد هشت روز را که در مادت باشد بر بالای آن اول بردم قدر انگشتی که با کوارد و باره گل بر بر جهای رنه و رها کند و رگها گرد اورد آنچنان بر آرد و باید جیدن و آنگاه بر بالای آنچنان بر آرد با هم بند و هیچ دور آن بروی کرد تا آنگاه که به بینند که با همه یکدیگر ملیم گردد و جمله یک شاخ شود پس دیگر سال پس دیگر سال چنانکه بس فرو برد و آن ساق که از گیاهای مختلف یکی شده باشد در زمین نهند و بر شش ریالا کنند و بهاهها گل ساکنه یا تیک بود نه و ساق چهار آرد انگاه آنچنان شکسته با شیخ چنانکه الحق بوز از رسیده و گیاه و لوست درخت بروید بیکد انگاه که تحت و هوی کرد خوشها انگور بر آرد ملون و در میان دانها بوکهای کوچک برسته ● حیله صلب باید کردن با انگور احسان شود که دانه در وی نباشد از شاخ که خواهد نهادن نیمه در شش بود باز شکافد و موی که در میان آن خورد و باشد بیرون آمیخی که

آهنی که گوش بدان پاک کنند بیرون آرد از هر جانب اگر میان گشاده باشد تا مگر بند بند ادام و که خویش نرم تر پیچد سخت و بع آن شاخ در میان پیاز عنصل نهد و در کاسه افکند و گل در انبار و بازر کرد د انگور را آورد که در وی هیچ استخوان نباشد و همی عمل مادرخت انار نیز کنند و آن در شهرها مشهور است چنانکه در شهر بخارا و دیگر جایها و باید که درخت انگور از یکدیگر دور باشند بقدر هفت قدم اگر زمین بود و اگر ریگ بود بقدر یازده قدم تا سایه بر یکدیگر نیفکند در فصل آمدن است قال اکرمه باز بنا ابعدوا عنی ظللک اجمل حملی و حملک ● علامت تمام رسیدن چنانچه گفته اند آنست که باشش زود بهاده باشد سوم بکردد و گروهی گفته دانه در میانش سیاه گردد و گروهی گفته نشان آنست که چون فشارند دانه بیرون جهد بر جنبه چنانکه از دانه انگور هیچ را در وی چسپیده نباشد و اصحاب تجارب گفته اند انگور را که یا چون گره زیاد شود و آن یازدهم تشرین الاول باشد و هم گفته اند که در شکاف ها بماند چون با تباه نگردد ● از عجایب رگ درختها آنست که اگر سیب پالام و در درخت بید ترکیب کنی میوه آن گوهر دارا سخت تلخ نبود و اگر یا بی ترنج ترکیب کنی لیمو بار آرد و همچنین اگر بر یخ بادام ترکیب کنی لیموی بزرگ بار آرد و طعم زرد آلو که بر بادام ترکیب کنند تر از آن باشد که بر شفتالو ترکیب کنند و اگر تیخ در درخت توت سیاه ترکیب کنند یخ سیاه بر آرد و همچنین سیب بر توت سیاه سیب سیاه آید و مجملا باید دانست که هر میوه که موصل باشد لطیف و نیکوتر بود ● درخت که بار بسیار آورد گروهی گفته اند که اصل درخت را بمیان شکافتن و در میان شکاف یکی سمی از چوب بلوط یا چوب جوز در او کوفتن تا بصلاح باز آید و میوه بپرورانند و گاه با گل آمیخته درین درختهای ... نه آنچه که با قل و گفته اند اگر شاخ انار شیرین بر رگ خوش ترش نار بسیار آورد ● اگر خواهند که بادام تشرین و لطیف بر آید بادام نوب سیاه آوردن و سه چهار روز اگر در لطیف تر بود سوراخ دانگه سه شبان روز اورا در آب بر سر افکندن و روز چهارم در آب او را از آب افکنده و تخم او را در ارزانها نرم گشن و معالجه ان پکی بر است چنانکه که بکشد و در هر مغاک سه بادام بنشاند او بیکو بر آکنده و آن بر که تر باشد در زمین باید کردن و آنکه نکو ترکیب بر نشاندن و بعد ده روز آب دادن و چون دو سال بر آید آن را از آن گل که در وی بود از بن بیرون باید کردن تا یکایک در دیگر که محب آید و اگر خواهد که بادام بی پوست گرد از جوانب درخت بر ربع سوراخها کنند و بگذارد تا رطوبت از وی سایل گردد و هر سال چنین کنند تا مشتری شود که ای بکر نقیه بگ در بالش با او کردن با مشتری شود ●

انگور بر باق از عجایب عملهای روم یکی است و بسیار مستعمل است یکی از که خواهند ساختن و از بن وی بود سر آنکه با شکافد و چنانکه در صورت عیسی کم جسم میان آن از آهن پاک کنند و انگه بیرون بر باک ... که پس با هم نهند و هم آنجا که بادکرد هم بخشش نو کم در یکدیگر افکند تحت بپیچد و بن وی در میان سیار عنصل نهد و در گاه افکند و گل بالای کنند تا کرد تا خار آرد و انگه سوی کم در آن که گرداند کنند و درین ابن از درخت که چنانکه بن وی و ساق از هم نوبسته بود و در به ... که مروی که چنانکه از اصل او را دو باشد انگه وقت بهار هر سال اول بر باق در آب جل کند و در آن سوی افکند و ... آب دهد تا آنگه که آب بود دارد هم دانه ای از انگور ... از ریاق ... بر آن ... که در تریاق کرده اند در وی باشد و ... بر باک ... سیاه ... آن انگور ... سو دار باشد و اگر محموده ما کشد آن انگور مسهل صفرا شود ● ابواب

اذا الحدی الرصاص طوف و طوفت
به شی بثمرة حفظها و لم

لسقط ده حائع لعداد

[illegible]

زرافه در بلاد حبشه باشه سر او چون سر شتر است و شاخ او چون شاخ گاو و پوست او چون پوست پلنگ و اظلاف او چون اظلاف گاو و دنب او چون دنب آهو و دو دست او دراز و دو پای او کوتاه حبشی گویند که ضبع با ناقه جمع میشود پس حیوانی ازو متولد شود که بعضی از او مشابه ضبع بود و بعضی مشابه ناقه و چون این حیوان مذکر بود و با گاو وحشی جمع شود زرافه حاصل آید ه

کتاب عجایب المخلوقات
تصنیف زکریای

هند ای اکو سعدی باشه که او را اشق ده باشه یکی بر موضع معهود و یکی بر سینه و دو بر دو کتف و دو بر ران او و پای او ... سال علیم است در بعضی از او از جوزهم و صنف سقار او ... کشی باشد آنرا مردم کشی سازند و بر پادراید ه

اسکندریه شهری بزرگ است از بلاد مصر و در عهد بطلمیوس اعظم بوده است و از عجایب دنیا مناره بوده است اسفل آن مربع بوده از سنگ تراشیده و طول آن نود ذراع و بر فوق آن مناره مناره دیگر بود که طول آن نود ذراع بوده و بر فوق آن مناره مدور بوده که طول آن سی ذراع بوده و بر سر آن مناره حکمی آینه عجیبه کرده بوده اند که هرگاه لشکر روم بود جنگ ایشان مردم آمدندی در آن آینه بدیدی شدندی پس مردم ای ملعون اسباب حرب مشغول میشدند یکی از مردم روم ولید عبد الملک را فریب داد که اموال ملوک ماضیه در زیر آن مناره است و از عجایب حافظ جمعی را با آن ... فرستاد و ایشان نصف آن مناره بینداختند و آن آینه از موضع خود برکنده شد پس آن مردی ... گریخت دانستند که مکر کرده و از عجایب عالم بود لیست در آن اسکندریه چو مناره بزرگ و سنگ بطولیکی و قاعده آن بر سنگ ... و از آن علو دو سنگی ارتع ... مساوی اسفل و اعلی است ه

حمص از بلاد شام است از عجایب آن است که آن موضع نشو نماید و بر شد کژدم و در آنجا کس بکوه و در مسجد آن صورت نصف اعلی آن صورت آدمی و نصف اسفل آن صورت کژدم چون ... با گل بر آن صورت بنهد و آنرا در آب اندازند و مردم کژدم زده از آن آب بخورد شفا یابد ه

سبتیه از بلاد مغرب بر کنار دریا و جای که موسی و یوشع علیهما السلام ماهی بریان بیا برد آن و آموختن کردند ماهی ای نسبت دادن ماهی بعد از آنکه نصفی خورده بودند زنده شد و در دریا رفت و حالا از نسل آن ماهی در آن جا صنفی از ماهی است که طول آن یک ... عشر و ماهی آن یک شبر یک چشم و یک نیم رود و یک نیم ...

تغازه شهریست از ترک که محیط سور آن شهر و دیوارهای خانهای ایشان همه از نمکست و درهای خانها از قطعات نمکست که جلد حیوانات آنرا پوشیده اند و اراضی همه چون ... و در بلاد ... و یکی از ایشان ... میبرند و ... کوه ... شود و از عجایب آنکس که در ... همه شوره وار است و آن جاییها همه شیرین است ه بر صحرایی

وره زایج کوه است از ... در جنگ که ... کوه زیاد ای ... دارد صنفی از کره ... که بال دارد چون بال خفاش و می پرد ه

قاع پایاب است میان عمان و حضرموت چون باوان ... و متوجه عمان شد آوازی میشنود که فلان ابن فلان با او ... و ... آن ... است چون عمان در آمد ... آنرا زیاده از ان ... ه

جبل الشمع کوهی است در تبت هر که بر آن کوه بگذرد او را ... شود و بعد از آن ... ه

انصنا شهری قدیمست از دیار مصر ... و سبب اعمال ... اهل آن را ... و عمارات همه سنگ ساخته و حالا ... میشود صورت زن که بارو خود ... و قصابی که گوشت پاره میکند و کودکی در ... و ... ه

براق قریه است از قرای حلب در آنجا معبدیست که چون بیماری شب در آن معبد باشد در خواب بیند که کسی او را میگوید که شفای تو در فلان چیز است و آن را بسیار تجربه کرده اند ه

بلینا شهریست از دیار مصر بر کنار نیل ... ساخته اند که چون ... از ... آن ... باشد ... پر شود ... بیرون ... کنند ه

جیزه از نواحی مصرست و مدینه ملک ریان است که در زمان یوسف علیه السلام بود و آنرا از ریگ گرفته و برهای دیوار بهم ... ساحل آن ... از سنگ ... و در حائط غرفه است ... و در آن غرفه ... که ... نام ... ه یوسف علیه السلام است ه

سنجار از نواحی مصر است ... جامع آن ... که هر گاه ... آنرا از مسجد بیرون آورند ... در آن موضع در آمد و ... آنرا بار ... ببرند ه

ستون از قری کرمان است و در ... آن حصار است که در آن موش نباشد و اگر موش را ... ببرند چون ... آن ... بمیرد ... ه

مکه معظمه مسجد حرام در زمان خلیفه ثانی باشد ... که در حوالی کعبه بوده ... و مسجد بنا کرده اند و دیوار آنرا بلند ساخته بود ... عادت مردم در زمان عثمان ... دیوار آنرا بلند تر ساختند پس عبد الله ابن زبیر آنرا عمارت کرد ... پس عبد الملک ابن مروان او تمام حیطان آن زیادت کرد پس ولید ابن عبد الملک عمارت ... آنرا زیادت کرد بعد از آن ابو جعفر دوانیقی و پسر او مهدی در حسن بنای آن ... مبالغه نمودند و طول ... سیصد و ... ذراع ... و عرض آن سیصد و ... ذراع و مساحت آن ... و در وسط مسجد حرام ... که ... ارکان خانه ... دارد و طول او ... ذراع و ده اصبع است و عرض آن ... ذراع ... و طول ... و ... ذراع ... و عرض آن ... ذراع ... و ... ذراع ... نزدیک ... خانه ... دیوار ... آن ... سنگ ... که ... و ... ذراع ... که ... عمارت ... و ... حجر الاسود ... معلوم ... سه ذراع بوده است ... دو ذراع ... و ... بر وسط دیوار است ... و ... دیوار ... بوده ... دو جانب او ... اصبع است و ... او ... و مقام ابراهیم سنگی ... است ... قدم ... ابراهیم ... از سنگ است ... اصبع است و چاه زمزم در محاذات ... خانه است و قطر آن سه ذراع ... ذراع ... پس دور آن ... ذراع و ... آن ... در ... و از عجایب کعبه آنست که ... بر بالای خانه ... چون ... خانه ... جانب ... دیوار ... باد ... در ... بود که ... جانب ... و کوه ابو قبیس ... که هر کس بر آن کوه ... خورد ... در آن ... و از عجایب حرم آنست که گرگ ... صید آهو ... در صحرا چون آهو ... در آید گرگ باز گردد و ... ه

مدینه رسول صلعم و اورا یثرب گویند از خصایص این بلده آنست که هر که ... در آنجا ... سنگ و ... و در مدینه ... و ... جایی ... آنرا ... گویند ... از آب آن ... شفا یابد ه

شام اهل او مشهور اند با طاعه حاکم خود ... باشد و در بادیه شام ... است که ... آن چون ... نماید ... بود ... و چون آن ... باز ... روشنی ... و جبل طور سینا ... است ... از آن کوه انواع میوه ها ... در آن کوه بسیار ... ه

... شهرست نزدیک دمشق در آنجا ... حکمت ... که ... روز آنرا ... کنند حکیم شود ... سال ... از آن آب می آید ... سال دیگر حکمت ه

بیت المقدس شهری مشهورست از بلاد شام داود آنرا بنا نهاده و سلیمان علیه السلام آنرا تمام کرده و در آن زمان در آنجا خانه بنا کرده بود ... مصقول ساخته هر کس در آن خانه در آمدی صورت خود را در آن خانه بدیدی صورت ... سفید و صورت ... سیاه بودی و مسجد اقصی آنجاست در وسط مسجد سنگی بزرگست ... قدم ... بر آن ... و ... و محراب ... و دیگر ... و طول آن ... و ... است و عرض آن ... و ... ساحت آن ... و ... هزار ... صد ... و ...

شیراز ... آنرا بنا کرده و محمد ابن ... آنرا عمارت کرده بعد از آنکه ویران شده بود و قبر سیبویه نحوی آنجاست ه

صعید ناحیتی است در ولایت مصر در جبال آن غارهاست که در آن موتی ... از آدمی و ... و گربه و سگ و غیر آن همه ... نکفنی کتان ... در ... و ... و در آن ... است که ... سکه ... دراهم ... گویند که آن دراهم ... و ... شده و عصای موسی علیه السلام ... والله اعلم ه

37

... در حاشیه ... ه

عین الشمس از نواحی مصرست بر کنار نیل و لنگرگاه و دوست و عمارات و عمود عالا در زیر زمین منطمس شده گویند که درین موضع بوده که زلیخا پیراهن یوسف پاره کرده و درحسب بیماری درین موضع است در مواضع دیگر هر چند آنرا اغری کرده اند روغن ازان حاصل شده گویند جایی است که ازان درخت ازان جاه آن میوه هند و علی ... دران حاصل کرده و از عجایب دنیا درانجا مناره ایست از یک سنگ مربع برکشیده مسوط سنگهای سیاه مربع الشکل طول آن صد و در عست بالک و طاراکه آن عمل حسن کهت و بر سر آن عشایست از مس وارکت ازان ... قطرات آب بریخ میکند و ماده در این پایین می آید و ازان درمیکوادی و بر موضع سیل آن طحلبی پیدا شده و شب در روز این آب از دو ترشح میکند ٥ غوطه ناحیه ایست از ولایت دمشق و آنرا از جنان دنیا شمرده اند فرات شهری بزرگست از افریقیه و از عجایب دنیا انجا دو ستوانه است که هر دو آن مسلم بیت و هر روز جمعه پیش از طلوع آفتاب ازان آب بریخ میکند و در باقی اوقات نیست که اگر ولایتی است از جبال افریقیه دران کوه گندم که زراعت کشند بانقدر حاصل شود جبل السماق کوهی است در کوهپایه آن از اعمال حلب و چشم آن گرم دران کوه هم حیوانی که علق علق او منبعث شود چون ازان آب خورد و در کرد آن چشمه بگردد علق او قطع شود

مصر ولایتی مشهورست میان هر یک از طول و عرض آن ولایت چهل شبانه روز است از جمله عجایب آب و لاب آنست که در بعضی اراضی آن چون باران ... وز آن بنکو رود و اگر باران آنکه ضعیف بود و بلغ بهوی انجا عاصر بزرگ شود و شن ... و انجا وحی است ... بروک ... و از نیل ماهی میگیرد و ... بموضع دیگر نمود و از اعجاب آن نیل وصمون ... و دران کوه مقیم است که ... در بلاد کوهی است که آنرا جبل ... گویند انکارست و از عجایب آن ولایت موضعی است که آنرا ناطول گویند و انجا عارست و دران عار چشمه آبیست از میان آن ارایش دو هرم ... است که از احجار عظام بنا کرده اند و از عجایب دنیا هرمان مصرست در محاذات قسطاط و هر یک و ... چهار شکل متساوی الاضلاع ... ارتفاع راس آن مخروط مسعد ... احجار ... ارتفاع و الحافظ ... وگویند که بران نوشته اند که ... صحیفه ... دران اخبار و وضع طوفان نوشته بود ... طوفان ... پادشاه زمان که او را سوری ... و بعد از وفات ایشان ... و آن هرم ... در زیر زمین است و حالا ظاهرست و بعضی گفته اند بانی آن ادریس پیغمبرست علیه السلام قبل از طوفان بوده ٥ از عجایب دنیا قنطره ایست بر نهر سنجه که در دیار مصرست و عرض آن نهر ... و آن قنطره یک طاقست از سنگ تراشیده بنا کرده اند طول هر سنگی ده ذراع و عرض آن پنج ذراع ٥

مکران گویند درانجا نهریست که بران قنطره ایست از یک قطعه سنگ هر کس بران قنطره گذرد اورا قی واقع شود ٥

موتمه ازحدود شام است ارض آن یهود را قبول نکند و اگر یهودی را در آن موضع دفن کنند از قبر بیرون افتد و از عجایب آنست که چون زن را ولادت واقع نشود ... بعد از ولادت او ... عود کند ٥

ناصره قریه ایست بنوسطریه و ... ازانست و اهل آن قریه مریم را علیها السلام تهمت کردند لشوم آن هیچ دختر که انجا متولد شود بکر نباشد ... زنی ... ادر ... ادر بای ... موضع فرج او مفتوح نباشد ٥

[illegible]

آذربایجان نهر ارس دران ولایت است گویند هر کس بران نهر پیاده عبور کند چون بای خود برگشت زن حامله باله در وقت وضع حمل زادن برو آسان گردد ٥

اصفهان درانجا مسجدیست که هر کس دران مسجد سوگند دروغ خورد عضوی از اعضای او خلل پیدا کند ٥

اطلستان ... سنان و ... در کوه آن غاریست که آب از آن بیرون می آید چون آن کم شود مردم جامهای نو پوشند و بدر آن غار روند و اهل ساز و خوانندها جمع شوند و ... تا آب بیرون آید ٥

در کتاب طلسمات مثل این عمل در بیرون آوردن آب از چشمها مسطورست ٥

بابل نام قریه ایست برکنار فرات و در زمان قدیم معمور بوده و حالا ویرانست و درانجا چاهیست که از آنجا دانیال گویند بوده و نصاری انجا آیند از عیادت خود و مشهور آنست که چاه هاروت و ماروتست و سنگ عظیم بر سر آن چاه است مجاهدی ... در زمان حجاج بانجا رفته و ... گویند با آن ... بر آن چاه با اود و ملک را با او نماید ... دران چاه رفتم ایشان را دیدم ... کوهی و سنهای آهنی بر پای ایشان بس چون ... دیدن ایشان زاکنت اسم اکبر چون این کلمه را شنیدند اضطراب عظیم در ایشان پیدا شد چنانکه نزدیک بود که این سندها منقطع گردد ٥

بلور ناحیه ایست نزدیک کشمیر و درانجا خانه ایست که دران صورتیست از سنگ زن چون مرض کسی متطاول شود او را انجا برند چون دست بر پستان آن صورت مالند قطره ازان بیرون آید آنرا با آب بیامیزد و بخورد مرض ازو زایل شود یا فی الحال بمیرد و از مرض خلاص شود ٥

اردبیل گویند در بیرون آن شهر سنگی است بزرگ که بشکل ماهی زیاده از دویست من چون مردم محتاج باران باشند آنرا بر عجله نهند و در شهر آورند باران شود و مادام که سنگ در آن شهر باشد باران آید ٥

افشنه دهی است از دیهای بخارا ولادت ابوعلی سینا انجا بوده بطالع سرطان و زهره و مشتری در سرطان و قمر و عطارد در سنبله و زحل در عقرب و آفتاب در اسد و راس و شوکی ... طالع چون ده ساله شد علوم عربیه تمام بدست آورده و در دوازده سالگی فتوی بمذهب ابی حنیفه و در شانزده سالگی قانون طب تصنیف کرده و چون بیست و چهار ساله شده هیچ علمی از علوم نبوده که تحصیل نکرده بود و وفات او در همدان بوده سنه ثمان و عشرین واربعمایه و عمر او پنجاه و هشت سال بوده ٥

[illegible]

بوجرد اصحاب ... گویند که در قدیم الایام لشکری بدر آن شهر آمدند چون صباح شد حصار حصین سیاه و تو به را سنگ کرده بود و آثار آن تا این زمان باقیست ٥

بسطام عود درانجا بوی ندهد و سایر طیبها انجا در غایت بوی بود ٥

بصره از عجایب بصره آنست که در وقت رطب بر نخلها غراب بسیار جمع شوند و بر نخلها نشینند جائیکه سیاه شود و تنگ خرمارا از سر ... و چون خرما بریده شود در پای درختها ... بیفکنند و خرما و حشف ... تیکنند بخورند و چون خرما بر درخت باشد ... با در موضعی که آنرا ... اصلا مگس بران نشیند و اگر در موضع دیگر ... مگس بران نشیند که سیاه شود ٥

تبریز ... شهر غور است ... طالع آنست ... آنرا ... و در فتنه ... انجا در آید صحت یابد ... آن را ... گویند

جبل بیستون کوهی است میان همدان و حلوان ... بلند
و از اعلی تا اسفل او املس است و در دامن آن کوه ایوانی از
سنگ بریده اند و در وسط آن ایوان صورت فرس کسری که
آنرا شبدیز گفتندی کشیده اند و آن اسبی است که پادشاه هند
بهدیه ... فرستاده ... روی ... کوه ... مانده
و ماوام که ... و ... شبدیز ... و ...
... در دهان او ... آنست ...
و گروهی بسیار از آن ... چون مصوران این صورت
کشیدند ... در این سنگ ... دیگر صورت
کسری که عشق ... بود ... شده اند ... که ... و ...
... آن در دل از سکینه ... گویند شنیدم که شخصی ...
صورت ... که عشق ... شد ... از آن ...
صورت ... کرد ... دیگر ... این صورت ...

جرجان شهری مشهور است بطبرستان در او چشمه است که آنرا
چشمه سنگ سیاه گویند و در راهی که آن چشمه میرود بهمنی از
زمین است که چون ... آب از آن چشمه بگیرد و در راه ... او
... گرم ... آن آب تلخ شود

چو ... ازقری همدانست و قصر بهرام گور آنجاست قصری عظیم
و منازل و غرف و بیوت بسیار دارد ... سنگ کوهی بوده
که در آن این عمارت بریده اند و هیچ مفصل ندارد

حصن الطاق حصنی محکم است در طبرستان و در زمان
قدیم ... ملوک فرس بوده و آن ... است در کوهی که سلک
صعب دارد و چون در آن ... مقدار ... میل
... از آن ... پیدا شود ... شهری بزرگ
و در وسط آن چشمه آنست که آب از ... بیرون می آید و ...
... دیگر فرو میرود ... این ... در ... است
و از عجایب آنست که نزدیک ... حصن طاق ... که ...
چون آنرا ... بسیار ... پیدا شود و ...
باریدن گیرد ... آن وقت که ... گردد

جبل اروند کوهیست مشرف بر همدان و در آن
چشمه آبیست که در وقت معین از او ... سال آب
عذب در ... خشکی از آن چشمه بیرون آید چون آن
وقت بگذرد آن چشمه بی آب شود تا سال دیگر
بهمان وقت و از امام جعفر صادق منقولست که
ان هذا الجبل عینا من عیون الجنة و ...
آن چشمه است ... که از آن آب بخورد
شفا یابد و مردم بسیار انجا میروند جهة استشفا
و از عجایب آنست که اگر مردم بسیار باشند آب
بسیار بیرون آید

جبل ساوه ... ساوه ... صاحب صور
الاقالیم گوید بر آن کوه بالا رفتم چون ...
ایوانی ... و ... که ...
در آن ... و از سقف آن ... سنگ ...
... بیرون ... و از سنگ آب
... شود و در ... ان ایوان ... است که
دو در دارد و از اهل ساوه شنیدم که ولد الزنا
چون در آن ... در آید از آن طرف بیرون ...
... که ولد الزنا ... بیرون رود

دامغان ... از قری ... چشمه است که چون ...
... در آن چشمه ... باد ... شود
... در وقت ... اگر باد ... این عمل کنند

... درست ... موصل و اربیل ... را ...
باشد چون ... شفا یابد

... خاک آنرا در دفع ... عقرب ... عجیبست
و اگر آن خاک را در سوراخ ... کردم ... بمیرد
... آن ... سهام ... است
... مردم ... را

زنگان شهری مشهور است ... گفته که ... کردم ...
... در ... و ... گویند و چون کردم از آن ...
بیرون برند ... موضع باز آید

سیران موضعی است از نواحی بامیان و در کوههای آن چشمهایی است
که چون کسی ... در آن اندازد آب آن جوشیدن گیرد و بسیار ... شود
و در عقب او روان شود و اگر ... را فرو گیرد

... موضعیست میان اصفهان و شیراز در آن چشمه است
... و آن از عجایب ... و آن چنانست که ...
... در موضعی پیدا شود از آن آب ... اطراف ... را
در راه ... و کسی که از آن آب ... چشمه در آن راه ...
... و ... گویند ... آن آب
شود ... آن موضع ...
... و عجب آنکه ... در حوالی آن
چشمه ... نبینند

شیز از ولایت آذربایجان است در میان آن شهر ...
... و ... آن ... که آسمان ...
در ... در آن ... اند ... و از عجایب
... که ... سنگ ... آن شهر ... در آن ...
آتش پرستان ... بوده ... که دائم آتش ...
و آتش ... و اصلا خاکستر ... نمی شود

طغماج شهری بزرگست از بلاد ترک ... بسیار دارد و در میان
دو کوه است و یک راه تنگ دارد که ... از آن راه باید
گذشت ... مردم ... و از عجایب
آنست که ... چون ... واقع میشود ... نوبت ...
... معاودت ... نماید ... و دو چشمه است یکی شور و یکی
شیرین ... و ... جمع میشود و از آن ... روان
میشود یکی شور و یکی شیرین

غرشه ... ولایتیست در طرف خراسان ... که ...
چشمه است در او که ... در آن ... باران شود ...
... از آن ... بیرون ... شود

غور ولایتی است میان هراه و غزنه و جبال بسیار دارد
و ... که ... گویند ... آتش ...
و آتش ... بیرون آید ...

سلماس شهریست از آذربایجان میان ...
و ارمنیه و در او ... که مجذوم چون از آن
آب غسل کند شفا یابد و این بسیار ... کرده اند

شهرزور موضعی است نزدیک همدان ... آن
اکثر ... و طالوت ملک بنی اسرائیل از آنجا بوده و طالوت
ملک بنی اسرائیل از آنجا بوده است و گویند ...
... گرفته است و آن برکت دعای داود ...
است که در آن موضع ...
از انگور ... یک ... انگور بار آورد و یک بار
میوه دیگر که ... معادل ... باشد
... و آنرا ... گویند ...
در آن موضع ... دیگر ...

طبرستان ... گویند ... است
که چون ... آن در آب اندازند ماهی که
در آن آب بود بمیرد و جبل طارق ...
دیگر ... گویند چون ... نماکی شود
... که آن چشمه شود
و گویند ... از ... فاخته ... ایام بهار
ظاهر شود و چون پیدا شود ...
شوند و یک عصفور ... دارد ...
... ان عصفور را بخورد ...
عصفور دیگر بیاید ... او را بخورد
... تا ... بهار ...
... دیگر

فراهان قریه ایست از قری همدان و در حوالی آن ... است
... در ... و آن ... نمک شود و از عجایب
آنست که اگر مردم را از آن نمک منع کنند آن آب
... نمک ... شود ... مردم ...
نکنند نمک شود و گویند ... طلسمی است
که بلیناس ساخته در آن موضع

وسس میان همدان و حلوان است قیادین فیروز ای بخت بنا
کرده صد ذراع در صد ذراع از سنگ تراشیده و آن سنگها را
بمسامیر آهنین ریخته بر یکدیگر استوار کرده اند و چنانکه گمان می‌بری
یکپاره است و درمیان کسری بایوان طول او یک صد ذراع است و جمع
شده و بر وی نقشها مثل فغفور چین و خاقان ترک و داهر هند
و قیصر روم و ازین طرف کسری بر آن موضع چهار فرسخ بوده است
او از یک موضع صف کشیده هیچ طلسم نکند
کرد ها شهریست از امیر ترک در ناحیت تبت و درای چشمه‌ایست که
آهن و مس و سایر جواهر منطبعه را چون در آن آب اندازند بگدازد
ماذرسبان موضعی است نزدیک حلوان ای اوانا عظمت و در
پس آن ایوان آثار باغ عظمت و از عجایب این ایوان آنست که
یک صف که بر آن است رنگ بسیار سفید و دیگر صف دیگر رنگی اصلاً
خسرو آنرا ذوالوزین بنا کرده بود که جهت حکیم ازین بالشت الی طاق
کوبند در موضعی درو نشسته بود و دیوار کهنه در آن موضع پنهاد و
چون کله آدم از آن بیرون افتاد یک کله شکسته شد و دندانهای او
ریخت یک دندان او را گوید دو من بود
همدان شهریست نزدیک همدان آنرا نوح پیغمبر علیه السلام بنا کرد
در آنجا سنگی عظیم است و در آن سنگ مقدار یک شبر و روز
از آن یک نوبت آب بیرون آید و بسیار زراعت از آن آب
خورد و باز منقطع گردد تا روز دیگر
نینوی بلاد و قری است برشرق دجله نزدیک موصل گویند
که اینجا طاحونیست که همه ادوات آن شکسته چون کار آن تمام
که سنگ آسیا سالی بود گویند آسیا بحی بوده سنگ آسیا گرد
و چون فارغ شود گویند از سعل جو فارغ شدم سنگ در
حرکت آمد
همدان آنرا همدان بن نوح بنا کرده و اسباب آن عالیست
و آنکه طالع آن بو رسته و از خواص آن شهر آنست که چون
کسی بآن شهر در آید شادمان گردد و نیکی بلاهت را دارد
از زیادت جسم و ملابس حکیم در آن بلاد شکل طلسمی ساخته
بصورت شیری که دفع برودت و کثرت ارض
یل موضعی است در سه فرسخی از آن در آنجا کوهی است صورت
جمعی کثیر از آدمیان و گوسفندان و سایر حیوانات در آن کوه هست
سنگ شده گویند جامعه بوده اند که این احوال بایشان رسیده

فروش در آنجا چهار نخل است که دعا در آنجا مستجاب
و مهم حاجات آنرا شهر ساخته و در زیر آن نخلها رستنی
اگر کسی از آن نخل برگیرد و تبی ابدا ملازم او ظاهر شود و بلا
شود و در قدیم الایام آنجا مار و گژدم بسیار بود یکی
از حکما طلسم ساخته تا مار و گژدم بهلاکت رسیدند
که از دیگر نشست و هیچکس بجهت آن نمی‌تواند
ماذران موضعی است میان سمنان و دامغان و در
نصف حال آن دره ایست که در یک وقت از اوقات
سال از آن باد سخت بیرون آید و هر حیوان که در
او باشد هلاک کند و این در دربند که سخت
و یکسان او چهار صد درعست و از این باد تا دو
فرسخ میرسد
نصیبین نزدیک سکارست و از خواص آن شهر آنست که
حاکم آنجا عادل نباشد و حاکم آنجا ظلم بسیار کند
نهاوند نزدیک آن چشمه ایست در شعب کوهی
چون کسی محتاج آب باشد در شعب آن کوه در آید
و با واز بلند گوید که محتاج آبیم و مقدار آن آب
زراعت خود روان شود و آب از عقب او جاری
شود و چون زراعت او آب خورد نزد
آن شعب رود و بگوید آب کافیست و پای
بر زمین زند آب منقطع گردد
هراة شهریست آنرا اسکندر بنا نموده و در وقتی که متوجه
چین بوده بآن موضع رسید هوای آنرا موافق مزاج
خود یافته مردم را فرموده که شهری بسازند و طول
و عرض آنرا تعیین کرده و مقرر نموده که چون بازگردم
آن شهر ساخته و چون بازگشته بر آن
و صرف که می‌گفته بودم بنا نکرده باید ایشان را
چیزی ندهد
سمرقند در حوالی سمرقند کوهی است و در آن چشمه آبیست
در تابستان آب آن یخ می‌شود و در زمستان گرم
می‌شود که چون دست در آن آب نهند بسوزد

بلسکان شهریست بزرگ در بلاد خراسان معدن نقره آنجاست
و معدن دیگر که از آنجا سنگی شبیه بلعل بیرون می‌آورند
و لعل بیت گویند حکیم نام خسرو پادشاه بلخ بود و اهل
هیکل بلخ بر او بیرون آمدند و او بگریخت و این موضع را حصار
ساخت و آنجا عمارات غریبه بنا کرد از جمله حمامی است بنا
از عجایب و بنا حمامه خانه اش مربع است و او را منقش ساخته
بصور حیوانات و در آن حمام سه چاهست و بر حیطان آن
جامه خانه بیست و چهار حلقه است هر حلقه را که بکشند دری
باز شود و قبه پیدا شود مثل قبه اول الا آنکه رو و از آنها
آن نه حلقه تو در هر حلقه را که بکشند قبه پیدا شود مثل قبه
ما قبل الا آنکه حلقهای آن بحث بود هر حلقه آنرا که
بکشند درین قبه در حمام باز شود و عالم بعیر این بحث
حامی بود و اگر غیر حامی از پیش خود ازین بحث در
یکی بنشیند خود بکشد خود را در جامه خانه او بیند
و در بن حمام از کسی اجرت طلب ندارند و سطل و طاس
و مئزر و هر چیز که محتاج الیه شود همه مهیاست و چون
از حمام بیرون آید او را طعام دهند بقدر حال او
و این حمام اوقاف بسیار دارد و متصرف اولاد آن حکیم
خسرو است و از عجایب این حمام آنست که تمام جاهای
حمام یک جاهم روشن میشود و در وسط این حمام
کسی را نمی‌گذارند و کسی عالم بطریق بنای آن نیست
روم در بعضی بلاد روم چشمه ایست که چون سگ در آن
فرو برند بسوزد و در آن کوهی است که او را جبل الاستانا
گویند و در میان آن کوه دره ایست که مستور است
هر کسی در آن دره بگذرد در حال که شش نان با شیر
خورد و اگر بدن سگ دیوانه او را ضرر رسد
اگر کسی را سگ دیوانه از ستان دوای آن
شخص بیرون رود و از آن خلاص شود
شلف شهریست باندلس روم آنجا از رقص گرگ و
طبیعت ایشان موزون نیست

آمد شهریست بر دجله از بلاد جزیره اینجا کوهی است
و در آن کوه شکافیست و در آن شکاف شمشیریست هر کس
دست در آن شکاف کند و قبضه آن شمشیر بگیرد و در اضطراب
آید و انگشت بلرزد و آن شمشیر آهن نخود کشد چون مقناطیس
افسوس از بلاد روم است شهر دقیانوس است و اصحاب
کهف از آن شهر فرار نموده‌اند و میان شهر و کهف دو فرسخ است
و در کهف جانب مات الغیص است و اصحاب در آن در نماید
شش از ایشان بر پشت تکیه نموده‌اند و یکی رجانب ملیح و در
پایان ایشان کلبی است خفته و از اعضای ایشان و اعضای
کلب هیچ نریخته و نزد کهف مسجدی است که دعا در آن مستجاب
و در شب زیارت آن کهف نوری عظیم پیدا میشود چنانکه اهل آن
شهر می‌بینند
باب الابواب نزدیک شروانست از سنگ بنا کرده اند
طول آن میان قریبی است و عرض آن چهار صد ذراع است
و درهای آهنین بر آن نشانده و برجهای بسیار دارد و در
هر برجی مسجد است
بطه شهریست باندلس در حوالی آن کوهیست که آنرا
جبل الکحل میگویند در اول ماه از آن کوه سرمه
سیاه ظاهر میشود تا نیم ماه و چون نیمه بگذرد آن سرمه
ناقص میشود تا هیچ نماند
ترکستان صاحب صور الاقالیم از بعضی تجار نقل کرده است
که در بلاد ترکستان موضعی هست که در آنجا حشیشی از حبوب
زراعت کنند پس چون غره آن پیدا شود در حوالی آن
زر کیاهها که بارک ناخشه زراعت کنند پس چون آن میوه رسد
پوست آن شق شود و بره از آن ظاهر شود و از آن گیاه
بخورد و چون آن گیاه تمام شود وقت گردد و از آن
بیرون آید و همه اعضا دارد الا آنکه او را دنبه نباشد
اخلاط از بلاد ارمنیه است و بوتب ان از عجایب
دنیا یکی است و ده ماه در آنجا ماهی و هم حیوان
ظاهر نباشد و در دو ماه چندان ماهی ظاهر شود که
بدست بگیرند و بسایر بلاد برند

شغر تن شهریست باندلس بر ساحل بحر نزدیک کوهی
و عنبر اشهب از آن آورند و در بعضی از اوقات دریا
آنرا بساحل اندازد و حیوانی از آن بحر بیرون می آید
و خود را در سنگها می مالد و پشمی از و جدا می شود
لعابست نرم و رنگ زر سرخ است مردم آنرا جمع کنند
و از آن جامه سازند در غایت حسن و این جامه را از آن شهر
بیرون نمی گذارند

شنتره مدینه ایست باندلس از عجایب آنجا یکی آنست
که در آنجا عسل حاصل میشود و در آن شهر بسیار است

طرطوشه شهریست از بلاد اندلس و در حوالی آن
غاریست که در آن پیوسته آتش ظاهر است و چوب و هر چه
که در آن غار افتد فی الحال مشتعل شود و بسوزد

طلیطله شهری بزرگست از بلاد اندلس و در وی سنگی است که چون آنرا دائم سازند باران پیدا شود
و چون آنرا بیندازند باران باز ایستد

قبره شهری عظیم است از بلاد اندلس و در آنجا کهفی است
که چون جامه یا چیزی در آن کهف درون فرستند باد آنرا
بیرون اندازد و بجانب علو بالا برد یکی از ملوک نیز اسپ
فرستاد تا آن غار را از کار کردند و مردم بر در آن غار
نشستند یاد روز را آن کار آورد آن مردم عاجز شدند
از نگاه داشتن هیچ کس را معلوم نشد که آن کار بکدام
جانب رفت

قسطلونه شهری قدیمست باندلس و در کوه آن غاریست
و در آنجا مسجدیست که هیچ معلوم نیست که پیدا شده و معلوم
نیست که چه کس ساخته است

قنطره شهری عظیمست از بلاد روم و در آنجا حمامیست
که بلیناس حکیم ساخته قنطره را ساخته از عجایب دنیاست
جایی که در زیر حمام آتش کنند گرم میشود و در
آن کوهی است که در آن مار بسیار است طلسمی ساخته اند که
ماران از آن کوه بیرون نمی آیند

بورقه شهری بزرگست از آنجا کوری حاصل میشود
که خوشه آن ... رطل ... شود
حاصل می شود که مردم از آن ...
از ... متعارف است ...
هر سال ... می آورد ...

با

مدینه نحاس شهریست در بیابانهای ولایت اندلس
دور آن همه مربع است و ارتفاع آن پانصد ذراع بوده
گفته اند که ذو القرنین آنرا بنا کرده و صحیح است که سلیمان
علیه السلام آنرا بنا نهاده و عبد الملک بن مروان در زمان
حکومت خود موسی بن نصیر که عامل بلاد مغرب بود از جمله
او نوشت که برو و احوال این مدینه را معلوم کن و او از
قیروان حمل و سه روز با لشکر خود سیر کرد تا بپای مدینه
رسید و مردم را فرمود تا بر دور این مدینه گشتند هیچ دری
نیافتند پس متصل بسور آن بنای عالی ساختند و نردبانها
بر هم ترکیب کرد و کسی را فرستاد تا بر سور رفت پس در آن
شهر نگاه کرد و بخندید و خود را در آن شهر انداخت و چند
کس دیگر فرستاد هم بدین طریق خود را در آن شهر انداختند
در آخر کسی فرستاد و ریسمانی بر بند در میان او بستند
چون بسر سور رسید و میل کرد که خود را در آن شهر
اندازد ریسمان را بکشیدند تا آن شخص
بدو نیم شد و از آن شهر اصوات هایله بسیار شنیدند معلوم
کس ساکنان آن شهر جن اند و هر کس را که بر بالای سور می آید
او را بجانب خود می کشند و هیچ خبر معلوم نکردند

مراغه از بلاد آذربایجانست آنجا چشمه آبیست بغایت گرم
چون آن آب قدری از آن چشمه دور شود سنگ گردد

ملطیه از بلاد روم است در کوه آن چشمه آبیست که چون ...
از آن بخورند مضر شود و چون اندک مسافتی برود سنگ شود

یونان موضعی بوده در زمین روم و قرب بحر با و حالیا آنرا
آب گرفته و از عجایب آن زمین آنست که هر کس در آن زمین چیزی
یاد میگرفته از یاد او فراموش نمی شده و بعضی گویند که چون
بآن موضع رسیدی هر کس از اصحاب کتب هر چه را فراموش کرده باشد
او را یاد آید و از آن موضع حکمای مشهور بسیار بوده اند

ابوله شهری بزرگست از بنای فرنگ و هوای آن بحدی گرم است
که زنان در آن شهر در نیایند و شاطران و صنعه ... در آن ...
و انگور بسیار و ... بسیار باشد چنانچه جمیع ولایتهای ایشان
از آن بانگوره باشد

باکویه شهری بر ولایت شروان است و از عجایب آنست که خاک
آن حرارت ندارد و مردم در صحرا چون جانوران صید کنند اسوبه
از پی بر پوست صید محکم کنند و آنرا در خاک دفن کنند و سر آن
اسوبه را بیرون گذارند بعد یک لحظه ما حصب آن لحم را از اسوبه بیرون
آمدن گیرد و پس چون ما بیست آن تمام شود گویند را بیرون آورند
پخته شده باشد

بلاد بنواح قومی از ترکند که ایشان را الحمیت و سلطنت پادشاه
ایشان همیشه علوی باشد از نسل یحیی بن زید و در حق علی علیه السلام
را بغایت اعتقاد دارند و علامت پادشاهی که از نسل ایشان است
طول لحیه است و آنرا محو آن پادشاه دارند در بلاد ایشان
بزرگان باشند و مثل بسیار بود

بلاد تغزغز قومی از ترکند اسب را بغایت بسیار سکنند و چون قوی ...
طاهر بعد کنند و محمد الدم در آنجا چون احصین اعناب
سوند چون بار ایستند

بلاد خلخ قومی از ترکند محارم را نکاح کنند بهیلا و جوراد و تمام
الشمس را عبادت کنند و سنگ فادزهر از آنجا آورند

بلاد خانج در آنجا کوهی است که در آن صنفی از مار است که چون
نظر او بر کسی افتد بمیرد

بلاد خرلخ قومی از ترکند عادت ظالم و سیاه ایشان قمار بسیار است ایشان
و دختران قمار کنند و مادام که در مجلس قمار نشسته جایزست که فرو اینهمه
و باز ستانند و چون از مجلس برخیزند اختیار از دست برود

بلاد خرخیز قومی از ترکند مار مسکوار ندارند و محبوب و در آن کلامی
موزون میخوانند که یا جوان و رطل درهم را انعطاط کنند و آن را
شوم شمرند و در آنجا سنگیست که آتش چون از آن داغ درخشد

بلاد خزر جامعی را دارند که حلف باب الابواب بعضی از ایشان معبد بند
در عبادت خال و بعضی پیکوم کو ح در عبادت نیستی و ایشان را اقرار جواد
و پادشاه ایشان چون از حمل بگردد او را عزل کنند و بکشند و گویند
عقل او ناقص شد دیگر مملکت نتواند کرد

بلاد خطلج قومی اند که خواهران را نکاح کنند و در دین ایشان حلال
باشد و مهر آن تمام مال زوج باشد و پادشاه را اگر هر نکاح
بکنند و از آن نکاح کنید او را بکشند

بلاد روس عادت ایشان آنست که اگر کسی دزدی کند
او را بر درختی کشند و سنجاب بگوارند تا هم دوازهم زرد

بلاد کیماک صنفی از اتراک ایشان صنفی از غیب اند که بعضی
از آن عبادت سعد است و بعضی عبادت سیاه و از صنفی از
سنگست که چون آنرا در آتش اندازند باران آید و هر کس
از ستاره سال بگور دارد او را عبادت کنند مگر آنکه
معروب باشند

بلاد روسیه از بلاد روسست شهریست بغایت بزرگ
دور آن سه روزه راهست و در هر فرسخی سه دروازه است
دو سور محیط بر آن از سنگ رخام و عرض سور آن صد
ذراعست و ارتفاع آن صد ذراع و پای
هر دو سور دو بیست ذراع و نهری در ما بین هر دو سور
که بر تمام خانها دور آن سلکه و عرض آن نهر ...
و سه ذراعست و دو دروازه است از دروازهای آن
یکی را باب الذهب و دیگری را باب الملک گویند و سلفه
ما بین این دو دروازه حجاب کشند و در ما بین این دو
دروازه بازارست که اسطوانهای آن همه از مس
و سقف آن نیز از مس است و در بالای آن بازار بازار
دیگر هست و تجارت عالم و کنیسی عظیم هم بسیار
از جمله کنیسه ایست که هزار و دویست اسطوانه از زر دارد
و هزار و دویست اسطوانه از سنگ منهب طول هر اسطوانه
پنجاه ذراع و هزار و دویست دوازده گاه از اصول اسطوانه
و چهل هزار ... و او از اعاجم و الری بسیار
و صدو بیست هزار ... و اندکی ... که در حال
از آن معنی است و طول آن ...
آن و دیگر طلسمهاست و کسهای دیگر در آن شهر هست که
در آن موضع بطولیس ... اند که ...
آن شهر بلغه عجایب آنرا العدوی بکنند

شابرا شهریست در نواحی باب الابواب و آنجا چاهی هست که آنرا چاه بیجن گویند که پادشاه ترس بوده که او را
در آن چاه بند کرده بوده اند و سنگ عظیم بر سر آن نهاده و رستم بر سیل برق آنجا رفته و آن سنگ را بتنها از سر چاه
دور کرده و بیجن را بیرون آورده و آن سنگ در حوالی آن چاه است هر کس می خواهد که آن سنگ را بجنباند عاجز آید

سد یاجوج و ماجوج ایشان از اولاد یافث بن نوح اند علیه السلام و آن سد در میان دو کوه عالیست و بنای آن [illegible]
اساس آن چندان فرو بردند [illegible] و آن را از سنگ [illegible] روی مس آورده اند [illegible]
از خشت آهنی بالا برده اند هر خشتی یک دراع و نیم [illegible]
ارتفاع آن چندانست که با آن کوهها برابر است [illegible]
[illegible]

شروان ناحیتی است نزدیک باب الابواب که انوشروان آن را عمارت کرده [illegible]
[illegible]

سیسو [illegible] شهریست بر کنار بحر محیط و در درون شهر چشمهای [illegible]
[illegible]

فاراب ناحیتی است نزدیک بلاد ساغون [illegible]
[illegible] از علمای اسلام [illegible]
[illegible] صاحب صحاح اللغة و [illegible] صاحب دیوان الادب [illegible]
فاراب [illegible] در گذشت

قسطنطنیه شهریست [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

مدینه [illegible]

بلغار شهریست [illegible]

[illegible]

ركنات السوانح

في التصوف

حضرت معو ... قدس الله روحه گوید که هر مسئله ای مشکل آمد از جمله آن یکی تصوف بود از حد بیرون رسم کمی از احوال ... مصطفی صلی الله علیه وسلم در جواب ... گفتم ... مسئله ... مشکلت ... بگو ... گفتم ما التصوف ...
الدعاوی و کتمان المعانی دعوی ها ... پنهان داشتن دیگر گفتم ما التوحید ...
... التوحید ... الشرک ... والتشبیه والتعطیل ...
... توحید ...
... گفتم ما العقل ... ترک الدنیا ... ترک الدنیا ...
... عقل را ترک دنیا ... ذات خدای تعالی ...
... عبارت است ... توبه ... صدق ... ورع ... شبهات ... توحید و آن نهایت کار بود
که ... جلال حق تعالی ... سلطان
توحید ...

[illegible]

ذکر سلطان الپ ارسلان جغری بیک بن میکائیل بن سلجوق ... [illegible]

... سلاطین آل سلجوق ...
... سلطان ... میکائیل ...
... سلجوقیان ...
... سلطان الپ ارسلان ...
... بعد از آن سلطان ملکشاه ...

[illegible]

طبقه سوم در سلاطین سلغریان در سنه ثلث وخمسین وخمسمائه چون دولت آل سلجوق در فارس بسر آمد و آفتاب دولت ملکشاه بن محمد بن ملکشاه
غروب کرد [illegible]
[illegible]

[illegible]

بعد از محمد شاه سلجوق شاه که در ظلم و اعتقاد مخصوص بود [illegible]
[illegible]

طبقه چهارم در ذکر امرای مغول در بهور سنه سبع و ستین و ستمائه [illegible] استیلای یافت

[illegible]

ملک اعظم جلال الدین مسعودشاه و ملک اعظم غیاث الدین کیخسرو و امیر اعظم شمس الدین محمد بر یک [illegible] در مملکت دارای الملک نظم نموده ملک جلال الدین مسعودشاه

[illegible] و شصت هجری [illegible] شیراز [illegible] و ملک غیاث الدین کیخسرو و [illegible] سلجوقشاه [illegible]

[illegible] جلال الدین [illegible] و [illegible] برادران [illegible] قائم گشته [illegible] غیاث الدین کیخسرو [illegible]

[illegible] و سلطنت [illegible] مسعودشاه [illegible] و برادر دیگر امیر محمد [illegible]

[illegible] مسعودشاه [illegible] اعظم [illegible] و در کردستان [illegible]

[illegible] مسعودشاه [illegible] شهر آمده [illegible] شمس الدین محمد را

[illegible] و شیراز [illegible] جلال الدین [illegible] آمد [illegible]

[illegible] مسعودشاه [illegible] شیراز [illegible]

[illegible] مدت [illegible] جلال [illegible]

[illegible] سنه اربع و ستین [illegible] شیراز [illegible] سلطنت کرد [illegible]

[illegible] در خطه اصفهان [illegible] اصفهان [illegible]

[illegible] ⊙ **طبقه ششم** در ذکر سلطنت جلال الدین

شیخ ابو اسحق بن محمودشاه [illegible] و ستین و سبعمائه ملک اشرف [illegible] شیخ ابو اسحق [illegible] شیراز [illegible]

[illegible] ملک اشرف [illegible] شیخ ابو اسحق [illegible]

[illegible]

[illegible] ملک اشرف [illegible]

[illegible] جلال الدین مسعودشاه [illegible]

[illegible] جلال الدین [illegible]

[illegible] مسعودشاه [illegible] جلال الدین [illegible]

[illegible] شیخ ابو اسحق [illegible] شیراز [illegible]

[illegible] شیراز [illegible]

[illegible] ابو اسحق [illegible] ملک اشرف [illegible]

[illegible] شیراز [illegible]

[illegible] ⊙ در ذکر طایفه که در ایام ملک سعید [illegible] شیراز [illegible]

[illegible] شیراز [illegible]

[illegible] شیراز [illegible]

برادرزاده [illegible] شیراز [illegible]

[illegible] سلطان ابوسعید [illegible] عضد الدوله [illegible]

[illegible] سلطان [illegible] امیر [illegible]

[illegible] زکی الدین [illegible] محمودشاه [illegible]

[illegible] شیراز آورده‌اند ⊙ **در ذکر بقعه سادات که در شیراز مدفون است** منهم الامام ابن الامام احمد بن موسی الرضا

علیهما السلام حضرت امام موسی الرضا [illegible] اسامی ایشان [illegible] علی حمزه ابراهیم

عباس قاسم جعفر هارون احمد محمد حسن عبدالله عبیدالله اسحق فضل سلیمان اسمعیل [illegible]

[illegible] امام زاده احمد بن موسی [illegible] مسعود [illegible]

[illegible]

[illegible] احمد بن موسی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] حسین بن موسی [illegible]

[illegible]

[illegible] **و منهم** [illegible]

[illegible] علیهم السلام [illegible]

[illegible] علاء الدوله [illegible] شیراز [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] **و منهم الامام ابن الامام** علی بن حمزه بن موسی الکاظم [illegible]

[illegible] علی بن حمزه [illegible]

[illegible] عضد الدوله [illegible]

[illegible]

السید [illegible] **و منهم**

حسن بن علی بن ابی طالب علیهم السلام [illegible] عضد الدوله [illegible]

[illegible]

[illegible] عضد الدوله [illegible]

[illegible] **و منهم** [illegible]

[illegible] **و منهم** [illegible]

[illegible]

[illegible]

و منهم [illegible]

[illegible] در مدرسه [illegible] مدفون است ⊙

ومنهم الشیخ الوحی ناصر الدین عمر بن ناصح الهاشمی از اکابر سادات است و در روایت احادیث نظیر نداشته در رباط معارض
بجوار اجداد خود مدفون است ومنهم الشیخ العالم المحدث حیدر بن منصور الهاشمی از افاضل شیراز بود در زمان
اتابک سعد بن زنگی شهرت عظیم یافت و در سنه عشر وستمائه وفات یافته و در مدرسه مذکور در جوار اجداد کرام خویش مدفون است
ومنهم ابو الفتح بن ابی الفتح [illegible] و در اوایل سلطنت عضد الدوله [illegible] از آمده و حضرت موی از روی
مبارک حضرت رسول صلعم از اجداد خود میراث یافته بود با خود داشت و [illegible] وصیت کرده تا آن موی
در چشم او نهند و او [illegible] و آن موی را با او در خاک نهادند و این زمان [illegible] مزار مبارک او در [illegible]
اشتهار دارد ومنهم السید العالم الشیخ ضیاء الحق والدین علی بن عربشاه در علوم [illegible]
بوده [illegible] عزلت و انقطاع اختیار فرمود و سال سنه خمس عشر وستمائه وفات یافت و در [illegible] مدفون است
بجوار [illegible] و بعض [illegible] از [illegible] سعد الدین الحق بن امام العالم ضیاء الدین علی بن
عربشاه که از [illegible] علم و تقوی [illegible] بود و در محله [illegible] مدفون است و از طرفی دیگر [illegible]
منصور [illegible] حیدر بن عربشاه بن علی بن عربشاه که بکمال سیادت و علوم [illegible]
[illegible] است ومنهم السید العالم اصیل الدین عبد الله بن علی بن سعد العلوی [illegible] بود سال
سنه [illegible] وستمائه وفات یافته و در [illegible] ومنهم العارف [illegible] فی انواع [illegible]
محی الدین [illegible] بن ابراهیم بن حسین [illegible] در [illegible] بوده و در سنه [illegible] وستمائه وفات یافت و در [illegible]
[illegible] مدرسه [illegible] سعد محمد الدین ابو المعالی است مدفون شد ٥

ذکر مزاراتی که در شیراز واقعست

ومنهم الشیخ زبران بن عثمان مزار وی [illegible] و در محله [illegible] واقعست
و آن زمان [illegible] الدین عبد الرحیم [illegible] ساخته [illegible]
ومنهم الشیخ محمد بن [illegible] از کبار [illegible] بوده و در محله [illegible] مشهور است [illegible]
شیخ شهاب الدین [illegible] سوم [illegible] از کوی [illegible]
[illegible] در آن مزار [illegible] و شیخ محمد بن [illegible]
[illegible] ومنهم منذر بن قیس [illegible]
[illegible] ومنهم شیخ ابراهیم [illegible] مزار مبارک او در کوچه [illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ دوله [illegible]
موقوفست و آن محله [illegible] ابراهیم بن مالک [illegible] ومنهم الشیخ [illegible]
[illegible] ومنهم معاذ بن جبل از جمله مزارات مشهور است [illegible]
[illegible] و محققان [illegible]
مندر قیس بوده [illegible] ومنهم منذر بن عبد الله بن منذر [illegible] از اولاد
[illegible] در محله [illegible] واقعست و مزار وی [illegible] ٥

ذکر [illegible]

ومنهم ابو عبد الله محمد بن خفیف المشهور بشیخ کبیر [illegible]
[illegible]
[illegible] حیدر [illegible]
[illegible] عضد الدوله [illegible]
ومنهم [illegible] ابو محمد الحذاء [illegible]
[illegible] و در زمان سلطنت عماد الدوله [illegible] عضد الدوله [illegible]
[illegible]
ومنهم ابو عبد الله الحسین بن محمد البیطار [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] کرد

وسال سبع وسبعین وستمائه وفات یافت و در [illegible] مدفون است ومنهم الشیخ العارف حسین بن محمد بن احمد
المعروف [illegible] شیخ حسن آورد و حسن [illegible]
ولایت [illegible] و در سنه [illegible] وفات یافت و در [illegible]
مدفون است ومنهم الشیخ العالم الفاضل [illegible] بن محمد بن عبد الله معروف بابی احمد [illegible] عبد الله [illegible] در سال سبع و ستمائه
وفات یافت [illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ السالک الحسن بن علی معروف بابی [illegible]
یافت [illegible] ومنهم الشیخ العارف ابو الحسن سالبه بن احمد البیضاوی [illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ الزاهد ابو عبد الرحمن عبد الله [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ الاجل ابو عبد الله محمد بن عبد الرحمن [illegible]
[illegible] آن مسجد مدفونست [illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ العالم ابو عبد الله محمد بن عبد الله بن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ ابو الفضل [illegible] عبد الوهاب [illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ الزاهد احمد بن حسن [illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ ابو [illegible]
الشیخ منصور [illegible] ومنهم
[illegible]
[illegible] ابو الحسن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] عضد الدوله [illegible] سلطنت فارس [illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم ابراهیم بن علی [illegible]
[illegible]
ومنهم [illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ومنهم الشیخ المحدث ابو [illegible]
[illegible]
سال سنه سبع و [illegible] وستمائه وفات یافت و در رباط [illegible] مدفونست ٥

ومنهم الشیخ الامام ابو القاسم الحسن بن محمد ... صوفی ... در جامع ... از قراءت و املاء احادیث
احیانا بر سر منبر وعظ گفتی مدتی مجاورت حرم کعبه نموده بود در سنه تسع و ... فوت شد ومنهم الشیخ الصالح ابو عبدالله
بن علی ... اصل او از ... نیشابور بوده ... روایت حدیث ... از ...
السلمی داشت و ابو نصر ... امام ... بود ... در سنه ... وفات ...
... رباط مشهور ... مدفون است ومنهم الشیخ الزاهد ابوبکر هبة الله بن الحسن المعروف بالعلاف ...
در سنه ... وفات یافت ... اصطلاح ... دستور اعظم ...
الدوله والدین ... قبر عالی ...
... طبقه سیم ...
ابو شجاع ... [illegible]

[illegible]

ومنهم الفاضل الکامل قاضی ابو القاسم عمر بن قاضی فخر الدین ابی عبد الله محمد بن قاضی صدر الدین ابی الحسن علی البیضاوی و در روایات الی الی
علماء الی ابو علی الحوفی و از شیخ بغدادی و امام الدین ... و شهاب عمر سهروردی و امثال آن فاضل و فنون ده بود و
خرقه از شیخ محمد الله ... در سنه ... و سبعین و سبعمایه ... و در مدرسه ... که محله ... او را ... قد
مدفونست و خلف ... او قاضی ناصر الدین عبد الله بن عمر که علامه عصر بود و از مصنفات ... المشهور کتاب
غایة القصوی ... و شرح مصابیح و منهاج اصول فقه و طوالع و مصباح در اصول کلام و نظام التواریخ ... در
سنه ثمان و سبعمایه به شهر تبریز وفات یافته و در ... مدفونست ومنهم الشیخ المحدث شمس الدین محمد
بن محمد القزوینی استاد ... عصر بود و از اجله اصحاب ... فاضل که در سنه ... و سبعمایه ... و در مصلی ... مدفونست
ومنهم الشیخ ... محمود بن محمد المعروف ... و اعظم صاحب ... متنول الغول بود ... ابن سعید ابن
جمال الدین ... الامام المحدث السعدی از کبار اهل علم بود ... و در آن خانقاه مدفونست ومنهم الشیخ العارف
... در سنه اربع و سبعین و سبعمایه ... و در ... دروازه ... مدفون ...
العلامه شرف الدین ... بهرام الترکی ... عصر بود در سنه ... و سبعمایه ... و در ... مدرسه ...
بصحبت ... و فاضل ... اصیل الدین ... عبد الله ... در ... مدرسه ... خوزی
فضلای عصر بود ... آن بزرگ ... ناصر الدین محمد معروف ...
بن محمد ... ومنهم الشیخ العارف جمال الدین حسن
... در سنه ... و سبعمایه ... و در محله ... حنیف ... و مسند ... العلم ... صیلی
العالم الکامل المتطبب کمال الدین ابو الخیر بن المصلح المتطبب ... ومنهم العالم
عصر ... شیخ زین الدین علی ... مسند ... عراق ... بود و ... عصر ...
و خمسین و سبعمایه ... و در ... مدفونست ومنهم ... المتقی از اکابر القضاة ...
... در سنه ... و خمسین و سبعمایه ... ومنهم الشیخ العارف نجیب الدین محمد بن علی بن محمد ...
و اسماع ... از فضلا که زیارت ... بوده ... مدفون
ومنهم الشیخ العارف اصیل الدین عبد الله ... مجرب و مجید ...
... در سنه ثلث و ستین ... در ... کبار ...
مولانا امام الدین مسعود ... مدفونست ... مزار گوارش
... و شیخ اصیل الدین محمد ... در سنه ... و سبعمایه
... در صحبت ... اصیل الدین ...
... صاحب ...
... و ...
... اصیل الدین ...
در سنه ثمان و ... و سبعمایه ... مدفونست
ومنهم الشیخ العالم زین الدین علی ... از اجله افاضل بود در سنه ... و سبعمایه ... و در ... خانقاه
... الاسلام امیر الدین ... مدفونست ... ومنهم الامام عبد الرحمن ...
... مدفونست ومنهم الشیخ الزاهد عفیف الدین محمد بن عبد الرحمن ...
در سنه ... و سبعمایه ... و در ... مدفون ...
مدفونست ... رکن الدین منصور ... ومنهم الشیخ ... حاجی
... در سنه اربع و خمسین و سبعمایه وفات یافته ...
... مدفونست ومنهم الشیخ المرشد ... الدین عبد الرحمن ... دار ...
... در سنه اربع عشر و سبعمایه ... مدفونست ومنهم الشیخ المحدث

زین الدین یونس بن الصدر العالم شمس الدین محمد ... اهل ... و در فن حدیث و دیگر علوم مشهور بود و از تصنیف
کتاب ... از مصنفات ... صدر بزرگوار شمس الدین ... کرمان ... در سنه عشرین و سبعمایه ...
ومنهم العالم الزاهد نور الدین محمد بن ... عثمان ... در اصول ... و فقه ... تمام دا
در سنه ... و اربعین و سبعمایه وفات یافته و در ... فخر الدین ... مدفونست ومنهم المولی العلامه
قطب الدین ... محمد ... اعاظم علماء عصر بود ... و از مصنفات ... کشاف و ... کتاب ...
... در الکشاف مشهور است در سنه ... و عشرین و سبعمایه ... ومنهم ... صفی الدین ابو المکارم مسعود
بن محمود بن ابی الفتح السیرافی ... مقصد ... و اجتهاد ... و ... فارسی ... مشغول ...
و کتاب شرح کشاف ... از مصنفات ... در سنه ... و ستین و سبعمایه وفات یافته ... مولانا
اعظم رکن الملة والدین یحیی ... ومنهم ... الاکابر تاج الملة والدین محمد بن شرف الدین
... مولانا ناصر الدین عبد الله بن عمر ... کتاب طوالع و منهاج ... مصباح ...
... در سنه ... و عشرین ... کرد و در شهر
... وفات یافته ... شرف الملة والدین ... مدفونست ومنهم
صاحب الکشف والابهاج امین الملة والدین محمد بن علی ... که ...
... در سنه خمس و اربعین و سبعمایه ...
در خانقاهی که ... مدفونست

اما تواریخ از ابتدای زمان آدم تا زمان خاتم انبیا صلوات ... علیهم ...
... آدم ... سال بود ... میان آدم ... هزار و ... سال ... ابراهیم ...
... [illegible]

[illegible]

من سلسلة الذهب

سر نهد شیخ بار شور و شغب / حیثیه صبحگاه و نیمه شب
سر پر از کبر و دل پر از حجاب / روی در خلق و پشت در محراب
هست این شیخ و گر بسلوند / بوش غفله ذکر می شوید
گو فلان خواجه با امیر رسید / حضرت شیخ را مجب ... [illegible]
دیگر را شد ختان بلند آهنگ / که از آن مردم آفتوبه تنگ
ان یکی برده های کیک آورده / در کف خود طبایخ پنهان خورده
خشکی چند کرده خود را گرم / نور خالق ز نار خلایق شرم
سحر اکثر شب رانده واز الهام / زرق گوید میان حال و مقام
او ز عشق دم زند اما / رسم تقلید تا ذوقش رسوا
سر می قوال را شنید آواز / ناکشیده ز ره نشاط آغاز
اندرش نغمه خارج آهنگ / نغمه سازی که ذوق کرد چنگ
حلقش از صوت بر خراش درد / کرد و ذوق را پاره کرد
دیگران هم موافقت کردند / می ز جام موافقت خوردند
هیچ یک را بدل قبول نه / پای کوبان ولی اصول نه
چون بوقتی که مصلحی بینند / خوش خوشان از سماع بنشینند
سفره از جوام مالامال / همه صحنی درو بنوعه حلال
گوشت های گوسفند حرامی / که ز دو دست ترک تیماری
وز حلوا و ترنج بالوده / داده تر دامنانی آلوده
شیخ و یاران او شهوت بر آز / چون بسفره کنند دست دراز
آن یکی را گرفته تلواسه / که خورد بیشتر ز همکاسه
این دگر لقمه بیعنه نمی کرد / لقمه و جیحه اش [illegible]
کاه کردی خلاف سنه او / توه کی اخلاق سنه او
میشهند آن دگر ز نفس دغل / لقمه در آستین و تغل
هشتان لقمه ها برکات / هر که این لقمه خورد یافت نجات
شیخ بهر فتوح روزه جاکه / فاتحه خوانده [illegible]
باد انفاسسان الخبیثین پناه / چون نباید بسوی ما لا راه
چون که بهم داد الطعم رد / کار شند نه [illegible]
شکم مجو طبلی پرش بشنند / روی در خوابگاه گوش کنند

ورد اوراد صبح نخوانده / خویش را افرح الحسد مانده
صف نشسته گردش از خوان کله / در تکیده نشهر و کوله
ناگهان حزدلی دو بد از در / کرده در گوش شیخ و یاران سر
شیخ و اصحاب او ز دست شدند / وز شراب غرور مست شدند
گشت خشک از فغان سقف شکاف / ذاکران از درون لب تا ناف
وان دگر یک بهایهای در زخ / کرده آغاز گریهای فرخ
شیخ چون دگر را درود آورد / رو بمیدان کهی دگر آورد
زد ربد و نکته توحید / گوید اما شوب با تقلید
چون معارف بآخر انجامد / شیخ از گفتگو بیاز آمد
خنده از گوشه نه آوازی / نغمه سازی ترانه پردازی
بس که نغمه شود گلو کش / سر فرو آید ای بحر رشس
قول قوال چون برس مینوال / گرم شو حجت صوفی و لالای
یکی از جیب یکی ز آستین دواج / گردشان حلقه بسته بر دواج
همه بر مالک پای ودی رقصاح / لیک از قصاب ماند نقصان
خادم مطبخ آورد [illegible] / بعد اطعام قوت [illegible]
ناخن از کند فی که سحبه شهر / از صفراب دو گرفته [illegible]
خود که مت آراسته گرد [illegible] / صدره افزون که حوالی اش
میوه از بوستان بیوه زنانی / کنده ذکا [illegible]
زند آن ان شیره زان راه / که فراش کند [illegible]
لقمه را از شتاب سحر خاید / کاو دندان [illegible]
گر کند در حساب زنجه غلط / گوید او را [illegible]
کند اظهار علل وضعف را / لیک [illegible]
کاتب که زخوان درو شان / میرم [illegible] خانه و چون [illegible]
خوش شکم را شی زمان بالا نبند / سفره را از میانه [illegible]
لیک آن فاله ز کبر و زبا / نرود از [illegible]
کنه تعب شود خرد آید / سبله و نشیمان [illegible]
همه با عیوبهای آگنده / همه با خلط [illegible]
خرد انواز ذکر شان کاری / نه زحال سماع [illegible]

شلاب — حصن اشان از اعظم حرایم است [illegible] و زنی که زنا کند دست و پای او را ببندند و او را بر تیر یاره یاره کنند و چون پسری بالغ شود پدر ترکهان بأو دهد و گوید برو که خود کار کن و او را از مسکن خود بیرون کند و از اهل او غربت واحتی دارد

نامی [illegible] و آنجا کوهیست که تا نشود [illegible] و اکثر [illegible] بودند ملات و بسیار اهل آن [illegible]

معشقه — شهری واقعست در بلاد صقالبه در کنار دریای [illegible] دارد و مرد زنان آنجا بسیار بود و مهر پسران از رواج بود هر که از پسران معشوق باشد درویش شود و هر که از دختران معشوق باشد غنی گردد

بلاد وراء — میان آن و بلغار سه ماهه راه است اهل بلغار کالا برند و هر کسی متاع خود در موضعی نهند و نشان کنند و بگذارند چون روز دیگر بیایند در برابر متاع او عوض آن نهاده باشند اگر راضی شود عوض برگیرد والا متاع خود بردارد و بایع و مشتری یکدیگر را نمی بینند

آنچه درین کتاب از عجایب و غرایب مذکور شد
در احوال بلاد فضلا که شنیده و نقل کرده شد
والعهدة فی صحة ذلک وعدمها علیهم

[illegible]

49

نقل بعضی اخبار از بلاد شیراز و فارس که بعضی از اهل سیر تصنیف کرده

مدائن فارس پسر فهلوس بن سام بن نوح بود . و او در عهد خود مالک این مرز و بوم بود . و فارس بنام او اشتهار یافته و بعد از آن زمان فهلو بور فارسی بوده و در تصنیف فارس از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام روایت است که ان الله تعالی خیرتین من خلقه فمن العرب قریش و من العجم اهل فارس و در شان سلمان و نوده سلمان منا اهل البیت لو کان الایمان معلقا بالثریا لتناوله رجال من ابناء فارس و در قرآن سه محل ذکر اهل فارس واقع شده اول قوله تعالی ستدعون الی قوم اولی باس شدید که تفسیر آن بعضی از قوم فارس گرفته و اسم آن را معلوم کرده دوم قوله تعالی و آخرین منهم لما یلحقوا بهم که اول تعالی ثم اولی بالسلمان جمیع آن اخبار از آن بر آمده که اشاره به ابنای فارس است سوم و ان تتولوا یستبدل قوما غیرکم ثم لا یکونوا امثالکم اشاره به فارسیان است و در عهد ملوک بابل از حد صحون مالک آن خراب را بلاد فارس می خوانند بعد از ظهور اسلام حدود داخل عراق شد و حصه فارس حدودی با جرجی در حدود و ثانی ارضی حدود فارس را شمالی آن از ولایات اصفهان ما محدود از قبه دیگر جنوبی از کنار دریا ما محدود کرمان جنوبی از اعمال کرمان ما محدود سرحد حبل از اعمال خوزستان ما محدود دریای عمان و ارجان و در عهد الامام فارس مشتمل بود بر پنج شهر معظم هر یک بنام پادشاهی که بانی آن بوده اول کوره اصطخر دوم کوره دارابگرد سوم کوره اردشیر خره چهارم کوره شاپور پنجم کوره قباد ۵ اما کوره اصطخر اول شهری است که در فارس بنا کرده اند و در طهارت بنا نهادند و بعد از آن کیومرث بنا کرده و قلعه اصطخر در عهد سلاطین عباسی معمور بود و عضد الدوله در آن قلعه حوضی ساخته که آن را در عمق آن حوضه قامت است کوه را از یکبار بهار در آن حوض آب سیل در شده یکسال عیش کند سعادتی و در میان حوض ستونی از سنگ چهار پهلو آورده و آن را مستقف کرده اند و در فارس معتاد است قلعه بوده و ما لک جلال الدین عادل معمورا خراب کرد . و جمشید در اصطخر عمارات و قصور و صحن ستون بر سنگ برآورد و کوشک بر آن ساخت طول آن یک صد و پنجاه گز و آن را از زمان قدیم ستار می خوانند و شهر اصطخر از عمارت معمور بوده تا عهد کالیجار و در اواخر عهد او امیر [illegible] قتلمش نام آن را خراب کرد و ویران گردانید الحال نوشته که از مضافات اصطخر است کوه سیاه کتاب زند در آن جایگاه محفوظ ساخته اند و در وقت ملاقات عمر والی فارس شهرک بن ماهان بود چون لشکر اسلام بفارس آمد و با شهرک محاربه کرد شهرک را قتل آوردند و در سال شانزدهم هجرت که عثمان بن ابی العاص و ابو موسی اشعری از عمان و نواحی شاپور را متوجه شدند و چون خلافت بعثمان رسید عبد الله بن عامر را با لشکر گران باصطخر فرستاد و اهل ایشان بر شهر اصطخر قتل آوردند تا آن را فتح کردند ۵ اما کوره دارابجرد دارا بن بهمن بنا کرده شهری معمور حصاری عظیم و بوای بسیار برای شهر بود و خندق عظیم کنده و در آن کالونی است که مومیای از آن حاصل می شود و تمیز کوه نمک از آن کوه حاصل می شود و قلعه محکم که میان سنگ دشوار است و حصه حسو و فسا از مضافات آن است ۵ اما کوره اردشیر خره در عهد الاکاسره اول آن را جور خوانده بودی ودر عهد کیانیان شهری بزرگ بوده گویند چون بخت النصر بفارس آمده سی سال کرد و آن را خراب گردانید رود خانه اسیر دارای که از گوی چشمه دارد اسکندر آن رود خانه را برگردانید و آب خرابه تا وقت اردشیر و آباد از آن طرف کوه بکاور آن رود خانه دا حم کرده و ملکر کرد حدس هزار آدمی در اندرون شهر بفرمود هر صد گام سنگه که اساس آن محکم تر بسته بود السقف آن الامام درآب غرق شده و شکل درختی آن میان چهارکوه بار نهاده رود کاری در آن بر آمده از شهر مالک کوه بسته که آن شهر را ایالت فارس باز آورد و چند چند در آن کوه سنگ برد تا آب از آن بر سرابی افتد و در میان حکمت شده از رحم بنام شهر مورا بنا نهاد و در میان شهر ستونی با طول و عرض مکعب و کشیده نام آن که او از آن دور آن سوراخ های ساکرد و آب داد ملک فرنحی ار برکه تا آن بالا رد و قلعه سهانه هم از مواضع آن است ۵ اما کوره شاپور به شاپور بن اردشیر بابک منسوب است گویند که طهمورث قدیما این شهر ساکرد چون ذو القرنین آن را خراب کرد شاپور دیگر آن را از کار عمارت باز آورد در کوه شاپور عمارات عظیم است و در آن غار صورت شاپور که کنده اند و عادت او و دیگر از سنگ بر کشیده اند و در آن غار گردانی عظمت که عمود آن نهاده است و شهر کازرون از عملی ولایات است و حصه و نشست و کلاه و جعفر خان حمیرا از اعمال شاپور بوده و نوبنجان و کعبه از آن شهر بزرگی بوده در ایام فیروز ابو سعید کازرون را عمارت کرده و نوبنجان را خراب گردانید اما کرمان چون بفارس آمد و الوصید از دست او کازرون نوبنجان را الحال با عمارت و قلعه [illegible]

[illegible] قباد شهر ارغان است قباد بن فیروز پدر انوشیروان بنا کرده و در روزگار دولت دیلم در نواحی آن چند قلعه معتبر است قلعه طینور قلعه در کلات قلعه [illegible] ... ن و فهبران و در آن آب و آن شهر را از جمله اعمال ارغان است ۵ دیگر شهر جوانی که محمد بن یوسف دید و شهر شیراز بنا کرد شیراز در اول قلعه امیر بنام محمد بن قاسم بن ابو عقیل بود و ملوک عجم در شان کوشک در آن بنا کرد [illegible] آن کوه که سلیمان در آن دیو بوده و گفته فال مبارک السعد در آن وقت دار الملک شهر اصطخر بوده بود در زمان ایالت محمد بن یوسف اوکشی در جوار که از کشتار صحنه عمارت تا آسمان بر سر آمده و در روی آن قلعه احداث و هم در جوار آن سلیمان که آن عجم اهل سعد که صد هزار [illegible] محمد بن یوسف هم در جوار این معمار کرد از کل ایوار ملک [illegible] بر آن بر کشید و دیگر از اصطخر بنای منصب سعدی کشته احشاد کرد اثر آن خط و دائره بر قرار دید و نمود که ملک عموده شیراز را از اساس نهادند بعد بحکم طالع اخراج کرده اند و از سعادت اعمالی طالع سنبله بود و عطارد صاحب طالع وال در زمان خلافت عبد الملک بن مروان بود و حجاج یوسف وزیر او بود و برادر حجاج محمد یوسف را بفارس فرستاد و شیراز را بنا نهاد و عرصه شیراز در طول ... ده هزار قدم و از اصفهان ... و بعد از آن در زمان الملك ... و در عهد خلافت ... بقدر ... مساجد و ... در خطه شیراز ... و در سنه ... بن [illegible] عمرو بن الليث صفاری مسجد عتیق شیراز بنا کرد و در آن وقت در کنار مسجد جامع بود عضد الدوله دیلمی چون شهر عمارت کرد و آن را فنا خسرو نام نهاد ... بزرگ و در میان آن بازار ساخت ... آن ... عضدی ... بازار ... و در عهد اکاسره ... خراج ... و در عهد عبد الملک ... در مجموع فارس ... درهم ... هارون الرشید ... و در عهد المقتدر بالله ... خراج فارس ... و در عهد ... فارس ... بعد از زمان او ... ملک فارس ... بجای ... و در عهد دیالمه قاعده مملکت ... ملک تا ... اهالی ... قلعه ... فهندز در عهد الامام ... فارس بود ... قلعه ... شاپور ذو الاکتاف ... و اهل فارس ... فهندز آن قلعه ... و آن قلعه ... بعضی ... شهر ... عضد الدوله ... عماد الدوله ... عضد الدوله ... و آن را ... عماد الدوله ... ملوک ... ۵ دیگر سلاطین که در شیراز سلطنت کرده اند اصحاب تواریخ چنین آورده اند که محمد بن یوسف شیراز را بنا کرده و بعد از وفات او ... عهد خلافت در تصرف آورده و در ... عمرو و لیث یعقوب بن لیث صفار ... و عمرو ... بلکه ... اصفهان ... در فارس ... و چهار سال در شیراز حکومت کرد ... آل بویه سلطنت کردند ... عماد الدوله ... ابو علی ... و ابو الحسن و معز الدوله احمد ... عماد الدوله ... عضد الدوله ... سلطان ... علاء الدوله ... شیراز ...

و مدت [illegible] سال سلطنت کرد و در سیصد و [illegible] وفات یافت در سنه ست و ستین و ثلثمائه بعد از آن رکن الدوله را داد و از اصفهان [illegible]
و [illegible] و سی و [illegible] سال مدت دولت او بود سه پسر داشت عضد الدوله ابو شجاع و مؤید الدوله بویه و فخر الدوله علی
همدان و مضافات آن را به فخر الدوله داد و اصفهان و آذربایجان مؤید الدوله را و فارس عضد الدوله تسلیم کرد و در سنه [illegible]
وفات یافت بعد از آن عضد الدوله ابو شجاع فنا خسرو بن رکن الدوله [illegible] آل بویه بود [illegible]
و مدت سی و چهار سال سلطنت کرد و در بغداد وفات یافت و در سیصد و [illegible] که [illegible] ساعة [illegible]
کمال [illegible] و [illegible] بود [illegible] عمارت [illegible] ساعت و از آثار او [illegible]
در [illegible] ساخته و الحکایت [illegible] عظیم [illegible] بود [illegible]
برآورده [illegible] طرف [illegible] یک طرف [illegible] کرده [illegible]
[illegible] و در [illegible] آن [illegible]
[illegible] و [illegible] بنام [illegible] و صنایع [illegible]
کوه عضد الدوله [illegible] در [illegible] و [illegible] و از آن جمله
دار الشفا عضدیست و مواضع [illegible] کرد [illegible] عضد الدوله را [illegible]
[illegible] سلطنت [illegible] بعد از آن [illegible]
دروازه [illegible] ساخت و [illegible] عضد الدوله [illegible] و از آثار او
عمارت [illegible] فنا خسرو بود [illegible] عضد الدوله [illegible]
[illegible] عضد الدوله [illegible] کردند
بعد از آن شرف الدوله بن عضد الدوله [illegible] سال [illegible]
[illegible] شرف الدوله [illegible] قاضی [illegible] سلیمان [illegible] قاضی [illegible]
[illegible] قاضی [illegible] تصنیف [illegible] قاضی دار الخلافه بود در بغداد [illegible]
[illegible] و از آثار او [illegible] عضد الدوله [illegible] و از آثار او [illegible]
[illegible] سال [illegible] و [illegible]
بعد از آن صمصام الدوله [illegible] سال [illegible]
[illegible]
[illegible] سلطنت [illegible] صمصام الدوله [illegible]
و در آن وقت [illegible] عضد الدوله [illegible] شیراز [illegible]
[illegible] عضد الدوله [illegible] کردند و [illegible]
[illegible] و [illegible] سلطنت [illegible]
[illegible] سلاطین [illegible]
سلطان محمود در اصفهان [illegible] اصفهان و آن [illegible] سلطان مسعود [illegible]
[illegible]
[illegible] دولت [illegible] علاء الدوله [illegible] کرد و [illegible]
[illegible] بغداد امارت [illegible] سال و [illegible] بعد از آن
[illegible] سال و [illegible] سلطنت کرد [illegible] الدوله [illegible]
سلطنت یافت [illegible] بعد از آن سلطان الدوله [illegible] الدوله
[illegible] جلال الدوله [illegible] عماد الدوله [illegible] سلطان الدوله
وفات یافت سلطنت [illegible] منصور [illegible] سال [illegible] کرد بعد از آن [illegible] الدوله
[illegible] بعد از آن [illegible]
در سنه [illegible] بعد از آن [illegible] الدوله [illegible]
سلطان [illegible] و [illegible] نظام الملک [illegible]
[illegible] سلطنت از نسل بویه [illegible]
ابو علی [illegible] سلطان الدوله از نسل سلاطین [illegible]
سنه [illegible] و [illegible] وفات یافت ○ الملک لله الواحد القهار

[illegible]

لطیف که موهبت در جسم کثیف و اسان [illegible] بود از روح و جسد [illegible] طالبان را هست در طریق قوم [illegible]
بود از آن لطیفه که حق تعالی در آن مضغه نهاده است که [illegible] آورده [illegible] بود از حالت [illegible] دل
[illegible] نور [illegible] دل [illegible] و [illegible] تعالی کس [illegible] که
[illegible] دل [illegible] و روح [illegible] محبت و سر [illegible]
و روح از دل [illegible] ○
ذکر [illegible] چهار [illegible] است اول ذکر زبانست با غفلت و آن را [illegible] و [illegible] علی الباب والصدر [illegible] گفته اند
دوم ذکر دل بود [illegible] مراقبه و تکلف [illegible] ذکر [illegible] سیوم [illegible] ذکر بود [illegible] شود
[illegible] دل [illegible] و [illegible] ذکر [illegible]
چهارم استغراق دل بود [illegible] مشاهده مذکور [illegible] ذکر [illegible] شود [illegible]
[illegible] الذاکر [illegible] ذکر [illegible] ذاتیست گفته اند [illegible] و ذکر [illegible]
[illegible] ○
سیوم [illegible] الفقر فخری و [illegible] اعوذ بک من الفقر [illegible] پس [illegible] آورد [illegible]
پس چرا [illegible] فقر [illegible] بود و هیچ [illegible] نیست [illegible]
[illegible] خلق [illegible] و [illegible]
[illegible] است [illegible] و غلام [illegible] که در [illegible]
[illegible] و [illegible] است [illegible]
[illegible] بود که [illegible] القرآن [illegible]
[illegible] آن [illegible] فقر [illegible] آنست که [illegible]
[illegible] که در همه احوال محتاج [illegible] است [illegible] آنست که [illegible]
فقر [illegible] یکی عام و آن [illegible] در همه حال و یکی خاص [illegible]
[illegible] السموات والارض
الا آتی الرحمن عبدا اما [illegible]
چون [illegible] حال [illegible] عبدا
شکورا [illegible] ○
و [illegible] و [illegible] ابو بکر [illegible] الخوف [illegible]
[illegible] خوف [illegible] دل [illegible] خوف [illegible]
در [illegible] ابو بکر [illegible] صاحب وقت بود و صاحب وقت [illegible]
[illegible] صاحب وقت [illegible] مقامات [illegible] است
روا باشد که طاعت صاحب [illegible] معصیت صاحب [illegible] حسنات الابرار سیئات المقربین ○
خوف [illegible] و [illegible] حال [illegible] خوف [illegible]
و اگر غالب [illegible] بود [illegible] خوف و رجا [illegible] خوف
المؤمن و رجاه [illegible]
و اگر هر دو حال [illegible] و [illegible]
[illegible] حال [illegible] خوف [illegible]
[illegible] خوف [illegible] خوف در آن وقت [illegible]
[illegible] ○
و هو حسبی [illegible] ○

در بعض الفوائد در کتاب مرصاد العباد فی التصوف اما جمله آفرینش بر دو نوع منقسم است ملک و ملکوت
آنرا خلق و امر نیز گویند چنانکه فرمود الا له الخلق والامر تبارک الله رب العالمین عالم امر عبارت از حضرت عالم ارواح
که قابل مساحت و تجزی و قسمت نیست و دیگر آنکه بیک اشاره کن بی توقف در وجود آمد و عالم خلق عبارت از عالم
لطیف و کثیف است که قابل مساحت و تجزی است اگرچه هم باشارت کن پدید آمده است لکن بوسائط و امتداد ایام
خلق السموات والارض فی ستة ایام اجسام هم ملکوت ارواح را فرامیگیرد و هم ملکوت نفوس را خاصه
بود و [illegible] قل الروح من امر ربی و فرمود والشمس والقمر والنجوم مسخرات بامره لکن روح انسانی [illegible]
اضافت من روحی مخصوص است از این جهت کرامت ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر بر عالم اجسام است
و بحر عالم ملکوت است

لطیفه خواجه علیه الصلوة فرموده اول ما خلق الله نوری و اول ما خلق الله القلم و اول ما خلق الله العقل و اول ما خلق الله روحی
هر سه [illegible] است و هر سه یکی است و [illegible] خلق در معنی [illegible] مانی [illegible] است اگر فرمود اول ما خلق الله القلم آن قلم
علم است [illegible] عظمت و جلال او [illegible] و آن روح پاک محمدی است و نور او [illegible] که حق تعالی
آن روح را [illegible] محبت بود [illegible] حیا روی [illegible] روح از حیا [illegible] عقل [illegible] او آمد از
[illegible] حیا [illegible] عقل [illegible] حیا [illegible] چون قلم [illegible] نور [illegible] بود و [illegible]
عقل اگر چه [illegible] می نمود اما [illegible] قلم بود با دو شق [illegible] بود [illegible] از ملک
و ملکوت [illegible] قلم می نوشت و آن محل قسم کرد الله ن والقلم وما یسطرون

در بیان تعلق روح بقالب انسان و حکم ملی آن در این قالب بدانکه چون [illegible] قالب بکمال رسید خداوند [illegible]
[illegible] آدم [illegible] تصرف نداده بود [illegible] خویش [illegible] شده [illegible] در وقت تعلق روح بقالب
آدم [illegible] خود [illegible] روح [illegible] لطیف [illegible] روح را در [illegible]
[illegible] خاص [illegible] ارواح [illegible] عالم اجساد [illegible] و دوست و دشمن بسیار در راه
باید که [illegible] منازل و مراحل [illegible] مشغول شود و [illegible] ذوق انسی که در حضرت یافته محروم ماند
و [illegible] **بیت** بگر تو [illegible] دوستان [illegible] دشمنان [illegible] و چون از [illegible]
بود [illegible] ذوق انس [illegible] دیگر آنکه چون روح را
[illegible] ولایت [illegible] انی جاعل فی الارض خلیفه [illegible] جمله [illegible]
[illegible] قدوم [illegible] اکرام [illegible] حضرت خداوندی [illegible] که
چون [illegible] خلافت [illegible] اکرام [illegible] روح
پاک [illegible] هزار سال در خلوت [illegible] و در مقام [illegible]
[illegible] خلافت [illegible] نیابت [illegible]
[illegible] در حضرت [illegible] احوال [illegible] خلافت و نیابت [illegible]
[illegible] سوار [illegible] **شعر** هم عقل [illegible] هم عشق [illegible] در نیاید
[illegible] **شعر** [illegible] با خلعت اضافت من روحی [illegible] جمله ممالک روحانی و جسمانی [illegible]
[illegible] در موکب او روان [illegible] خلافت [illegible]
[illegible] جمله [illegible] تخت خلافت او [illegible] فسجد الملائکة کلهم اجمعون [illegible]
[illegible] ملکوت [illegible] خلافت [illegible]

[illegible] قالب آدم در رفته بود [illegible] عمارت در ممالک خلافت او [illegible] بود [illegible] در ممالک
دل آدم [illegible] شده او را [illegible] نگرفتند و رسن شقاوت بر بستند تا وقت سجود چون جمله ملائکه
سجده کردند او نتوانست کرد زیرا که آن [illegible] رسن شقاوت بسته [illegible] در کارخانه غیب رفته بود که
الا ابلیس ابی و استکبر [illegible] ابا و استکبار او در وقت سجده بود [illegible] آن توقف سجده بود
[illegible] شقاوت ابلیس افتاد که
از رعایت ادب [illegible] در کارخانه غیب در رفت و چون بیرون آمد [illegible] گفت
خلقتنی من نار و خلقته من طین [illegible] عمارت [illegible] آن [illegible]
یافت [illegible] ابا و استکبار [illegible] رسن شقاوت [illegible] و علیک لعنتی الی یوم الدین
[illegible] جمله ممالک [illegible]
[illegible] ساعت [illegible]
[illegible] روح [illegible] عالم آدم [illegible] ممالک [illegible] وحشت دید
[illegible] دل [illegible]
[illegible] نفس اماره [illegible]
[illegible]
[illegible] ساعت [illegible]
[illegible] **بیت** [illegible]
[illegible] **بیت** [illegible] وحشت [illegible]
[illegible] **بیت** [illegible]
[illegible] شکسته دل [illegible] شکسته دل [illegible]
[illegible]
[illegible] عالم صورت [illegible]
[illegible] خطاب [illegible]
[illegible]
[illegible] آدم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] آدم [illegible]
[illegible] **بیت** [illegible]
[illegible] **بیت** [illegible] آدم [illegible]
[illegible]
[illegible] **بیت** [illegible]
[illegible]

52

دوق آن بایافت نقصان شهوت در هر که آمد علیه این صفت که کلی بر صفات حیوانیست و در گرفتن جماع ... بسیار
ربع و انس حضرت بس دیگر صفات حیوانی از خوش خوردن و خوش خفتن بر مقتضای طبیعت و هوای نفس علیه گرفت ... ربا دو
شد و انس حضرت نقصان گرفت حق تعالی را بکلی نفس از لذات و شهوات حیوانی ذوق می‌یابد بدان مقدار انس حق
از دلش کم می‌شود و بدان سبب ابتلای او درگشت و کم کسی از این صلاح باشد مگر کسی که از آدمیت بعد بسبب ... رو د
پس آدم را خبر از این بهشت و لذات و شهوات بهر آمد که در حساب نباید ابتلای و الا نو با خلد الشجره و در سال ...
ابلیس با حوا گفت آدم طفل ... از دو انبیا ... بهشت آو گفت ... در این خوش ... ها سوال ... گفت
هل ادلک علی شجرة الخلد و ملک لا یبلی ... ملک ... ملک ... سلطان از عادت ... حق
زمان ... بکند ... کوز ... ای آدم ...
... آن ... اخرجنا عن بلاد الجنة ... اما حلها ... البنا ... لا ... بهشت
... صحبت ... گردن ... در بهشت
... ای آدم از بهشت ... و ... حوا ... ای آدم ... حوا ... ار او
دور شو و ای حوا ... آدم را ... آدم را ... ای دنیا ... در ... شوند ...
گردند ... زهم ... پناه ... غم ... گاو ... حبیب ... گردان ... قریاد ...
... هم بر سر ... اول آمد با دعلم غیب ... عشق ... ربنا ظلمنا انفسنا آغاز نهاد
تا قدر الطاف تو بدانم ... معشوقه ... نو ... آدم ... خداوندا ... گردانی ...
در گرفت ... خداوند ... بدانم که ... لطف خداوند ... کرده ... کدام
اگرچه ... تو ... الموخ ... الکوه ... جاو ... گر ... بشنم
ای آدم ... آن ... تو ... آدم ... یارب ... گردم ... صد ... سال ...
و عزت ربوبیت ... عظمت ... آدم ... سال ... دیده ...
از دوستی ... یک مجلس ... هزار ساله ... راه ... دل ...
و اکنون ... شناسی ... ای ... دوست ... دوست ... دانیم ... انکار ...
... دیگر ... برد ... که در ... اول ... الفرعنه ... آدم ... دیگر ...
و ما ... بر ... و ... دیده ... جان ... مملکت خداوندا ... دیده ایم ... و ... مانیم
... در ... اسم ... کسی ... اگر ... مسکین
... در ... ای ... چون ... توبه ... مادر ... و ...
... آدم ... آدم ... کلمات ... علیه ... حلم
... آدم ... آدم ... رسید ...
... بوقت ... حق ...
... آدم ... عالم ... هم ... خداوند ... ایشان ...
... در ... ای ... نهادند معشوق
... آدم ... خلافت ... ادبیم و نقطه ... او را در ...
... الانبیا ... الاولیا الا اسلام ...

در عشر اول نه قدم بگردد و در عشر دوم هشت قدم و سدس قدمی بگردد و در عشر سوم هفت قدم و نیم بگردد و چون قوس آید در عشر
اول هفت قدم و نیم بگردد و در عشر دوم شش قدم بگردد و در عشر سوم پنج قدم بگردد و در این وا... تخمین ... است و آن ...
... چون عکس ... دارد ... زوال ... دو ... نماز دیگر ... حساب کنند ... صحیح
و صورت ... اینست ۵

وان مشهور است نزدیک ... و ... ساعات سایه ... و در ... نماز دیگر ... اگر سایه
که آفتاب بروی زوال کرده باشد ... که ... بالای آن چوب که سایه ... آن سایه زوال آن
روز ... چون سایه ... وقت نماز دیگر باشد ۵

[illegible]

چه شناختن وقت زوال و نماز دیگر و قبله که از چوب تخت یا از رخام ساده ... یک ارش در یک ارش اگر از
... تا چون هموار نهادن چنانکه آب بر ... و ... وانگه به پرگار دایره بروی کشیدن و میلی ... یک انگشت
بر مرکز دایره راست کردن ... چنانکه قایم ... پس ... از طلوع آفتاب ... که تا چون آفتاب بر آید
و سایه میل دراز ... سوی مغرب بیرون از دایره انگه چندانکه آفتاب بلند می شود سایه در نقصان می افتد و از نقصان
را ملاحظه می کنند تا نقصان ... دایره رسد از جانب مغرب چون ... دایره خواهد آمدن بر کنار دایره علامتی بکنند ...
بعد از زوال ... تا چون دیگر باره سایه در زیادت افتد ... دارد ... کناره خط دایره ... سوی مشرق
و ... که از دایره بیرون شود ... علامتی بکند ... و خطی ... علامت ... علامت ... کشد
... خط زوال خوانند ... سایه ... خط زوال ... حالکه ... دایره بگردد
... زوال ... سایه ... خط زوال ... شود ... که سایه ...
... بگردد پس اگر خواهی که ... ازین ... دایره ... زوال ... دیم ... ها ...
... بر کنار خط زوال ... بدانی ... دایره ... زوال ... قسمت ...
... دایره ... مشرق و از سوی شمال ... بکشد ... اگر ...
... قسمت ... از سوی مغرب ... که از سوی مشرق ... از خط قبله واما اگر تحقیق خواهد ...
بسیار علم بکار باید و هر کس نتواند کردن اما طریق اول ... است و در شهرهای عراق و مشرق ... شهر ... بگردد اگرچه
برهان ندارد ۵

شناختن زوال آفتاب باقدام زوال آفتاب ... سایه ...
بدانند و ... باشد که چوبی ... تا چون آفتاب برآید
سایه آن چوب بسوی مغرب افتد دراز انگه چندانکه آفتاب بر می آید
آن سایه می کاهد و بسوی مغرب ... تا آنگاه که آفتاب ...
... سایه ... که انگه دیگر باره در زیادت افتد آن ... سایه
در ... وقت زوال باشد و در علم ... آفتاب ...
... زوال کرده باشد ... که ... شود که
... اما ... آن سایه ... و ...
طول سایه ... قدم باشد اما در ... سال ... چون آفتاب بحمل آید در عشر اول سایه
چهار قدم و ... بگردد و در عشر دوم ... چهار قدم و ... بگردد و در عشر سوم ... قدم و نیم بگردد و چون
بثور آید در عشر اول ... قدم ... بگردد و در عشر دوم ... قدم ... بگردد و در عشر سوم
... قدم ... بگردد و چون بجوزا آید در عشر اول ... قدم ... بگردد و در عشر دوم ... قدم ...
بگردد و در عشر سوم یک قدم و نیم بگردد و چون بسرطان آید در عشر اول ... قدم ... بگردد و در عشر دوم ...
... بگردد و در عشر سوم ... قدم ... بگردد و چون باسد شود در عشر اول ... قدم و چهار ... بگردد
و در عشر دوم ... قدم ... بگردد و در عشر سوم ... قدم و نیم بگردد و چون بسنبله آید در عشر اول ... قدم ...
بگردد و در عشر دوم ... قدم ... بگردد و در عشر سوم ... قدم ... پنج قدم ... بگردد و چون بمیزان آید در عشر اول
... بگردد و در عشر دوم ... قدم ... بگردد و در عشر سوم ... قدم ... بگردد و چون بعقرب آید در عشر اول
هشت قدم ... بگردد و در عشر دوم ... قدم ... بگردد و در عشر سوم ... قدم ... بگردد و چون بقوس آید
در عشر اول ... قدم بگردد و در عشر دوم ... قدم ... بگردد و در عشر سوم ... قدم بگردد و چون بجدی آید در عشر
اول ... قدم ... بگردد و در عشر دوم ... قدم بگردد و در عشر سوم ... قدم بگردد و چون بدلو آید

في القيافة والعيافة والزجر والسانح والبارح وغير ذلك من الزجر والكهانة

هذه المعاني من خواص العرب وما انفردت به دون سائر الامم في الاغلب منها وان كانت الكهانة قد وجدت في غيرها فان العيافة والزجر والفال والتطير ليس لغيرها في التعلق من الامور وليس يوجد في سائر العرب وانما هو للخاص منها العطن والمدرب وملاحظتها مما هنالك من الامم فهل ان يكون ذلك موروثا عن العرب ماخوذا عنها في سالف الدهر لما اهل العرب تفرق في البلاد بتفرق لغاتها فنفس ذلك الى الحس الذي وطئت حسهم العرب ويمكن ان يكون الاوعجة ومن وصلتها ذلك من الامم اضروه بعد ظهور الاسلام عن طاوس ممن يسكن بلاد الاندلس يقال ان الكهانة للحم والزجر لبني اسد والقيافة لمدلج واحيا مضر بن نزار بن معد وبارض الحجاز وهي بلاد الرمل من بلاد مضر وارض الشام الناس من العرب في تلك الجفار يتناول الانسان من بعد ترحلهم تخليهم فيغيب عنهم الشخص ولم يروه ولم يشاهروه فان رأوه بعد من علموا انه الاثر لترحهم ولا يكادون يختلفون في ذلك وهذا من علمهم مشهور ولا يكاد يخفى عليهم اقدام اي الناس هم واهل الجبال والقفار والدهاس اخبر واعيف ۞

في الكهانة

وللمسعودي قد تنازع الناس في الكهانة فذهبت طائفة من حكماء اليونانيين والروم الى الكهنة وكانوا اهل عون العلوم من العرب فادعى صنف منهم ان نفوسهم قد صفت في مطالعة على اسرار الطبيعة وعلى ما يريد ان يكون تفهمه لان صور الاسماء عندهم في النفس الكلية وصنف منهم ادعى ان الارواح المتوجه وهي الجن تخبرهم بالاشياء قبل كونها ولا تروا عنهم كانت وقد صنعت حتى صارت لتلك الارواح مهياة موافقة وذهب كثير من النصارى الى ان المسيح انما كان يعلم الغائبات من الامور لانها كانت فيه نفس عالمة بالغيب ولم يكن كاملا في الملكية يدعون الكهانات وسمعوا ان فيما عن كان يعلم عليه من الغيب وحمرونا من الوحي فصفا بعد ذكره من ادمى هيا واحا نحوح العالم والصابئة تذهب الى ان اورياسيس والراس الاول والراس الثاني وهما هرمس كانوا يعلمون الغيب ولذلك كانوا انبياء عند الصابئة ويعوا ان يكون الحي الذي من ذكرنا بيتي من ضروب الغيب وطائفة اخرى ذهبت الى ان الكهنة بسبب نفساني لطيف يولد من صفار من الطباع وقوى النفس الحس وذكر كثير من الناس ان الكهانة من قبل شيطان يكون مع الكاهن يخبره بما غاب عنه وان الناس كان يسترق السمع ويلقيه على السنة الكهان فيؤدون الى الناس الاخبار بحسب ما يرد عليهم وذهبت طائفة الى ان سبب الكهانة من الاتصال الفلكي وان ذلك يكون من المولود عند ثبوت عطارد على شرفه وان اعلامات الكواكب المدبرات من المريخ والمشتري اذا كانت في عقد متساوية وادنا سكافية ونواظر متوازية وجب لصاحب المولد الكهانة والاخبار بالغائبات وبالكائنات قبل حدوثها ومن هولاء من اوجب كون ذلك في الروايات الكثار وذهب كثير ممن تقدم الى علم ذلك على النفس وان النفس اذا صفت وتوازت قهرت الطبع وجرت بكل معنى شريف وغاصت بلطافتها في كيفيات المعاني الغويصة فالوا وانما الناس منسوب الى جميع هما النفس والجسد ووصفا الجسد مواتا لا حركة له والاحس وكان الموات لا يعلم شيئا فوجب ان يكون العلم للنفس والنفوس طبقات منها الصافي ومنها النفس اللطيفة ومنها الكدر وهي الخبيثة والنفس النزاعية والنفس المحلية ومنهاما تحيد ادرك الانسان من جسم ومنها ما هو لكم اريد منه وما كانت الشبه النورية للانسان الى النفس كانت تدل الانسان الى الحرائق العالم وعلم الاتي وكان فطنته وطبونه الغيب والحجم واذا كانت النفس في عالم السرور ونهاية الخلوص وكان ما فيه النور كامله السعاع كان نولها الى درانه الغائب بحسب ما عليه نفوس الكهنة ولهذا وطن الكهان على هذا السبيل من مصال الاجسام وتسويه لكلى كما اتصل بما عن شق وسطيح وسملقة وزوبعة وسديف بن هوماس وطريفة الكاهنة وعمران اخي عمرو ابن عامر مزيقيا وجارية جهينة وكاهنة باهلة واشباههم من الكهان ۞

كتاب مروج الذهب

55

در فال وزجر وامثال آن

... المكه علم فال نيكوست وشمرده بكار داشته و ... [illegible] ... وان ... [illegible] ... ومعامله ... [illegible] ... كه كودكان ... كنند انگشتري در خاك پنهان كنند انگاه آن خاك را بدو نيم كنند وگويند در كدام قسمت است اسا زجر وعيافه وطيره وكهانت والدلام ... جمله در زيح حرامست اما كهانه چنان باشد كه ... سنگ ... خود ... [illegible] ... و ... نهاده و در رمان ... ميكرد اند و زبان كلانه ميكوشند ... اشكال ... آن حكم ... [illegible] ... خاك ... [illegible] ... شمارند ... [illegible] ... دانند ...

اما عرافت آنست كه جاى جمع دعوى كردند كه مادر ... [illegible] ... و ... [illegible] ... و رطب ... [illegible] ... آنست كه ... آن ... [illegible] ... [illegible]

... اما اختلاج اعضا ... دعوي كردند كه انسان ... كاينات ... [illegible] ... بر حوادث ... [illegible] ... اعضاى ... [illegible] ... اما زجر وطيره وعرافت اين جمله ... معالج خواهند ... [illegible] ... كه ... [illegible] ... ۞

عيافه

سانح

احتساب فال چون حاجتي در دل دارد وخواهد كه از حال آن فال گيرد پيش از طلوع آفتاب بيرون بايد آمد و بر سر چهار سوى كاهي كه شارع شهر باشد روى بقبله كردن وايستادن تا نخست چه چيز شنود و چه بيند پس آن چيز كه شنود يا بيند بفال گيرد و بدان كار كند ۞

فال گرفتن باوراق مصاحف نخست نيت بايد كردن وكنار مصحف باز كردن وسطر هفتمين از سوى راست برخواندن انگاه هفت ورق باز پس شمار و هفتمين سطر از سوى چپ برخواندن ... [illegible] ... از وقت ... [illegible] ... عادت آنكه سطر هفتمين از سوى راست خواندن ... [illegible] ... ۞

فرق ميان فراسه و قيافت آنست كه در فراسه استدلال كردن بود از خلق بر خلق ... [illegible] ... و قيافت آنست كه از صورت استدلال كنند ... [illegible] ... واعلم ۞

[illegible]

در وقت دعا کردن حکما گفته اند که در وقت دعا کردن اگر برای آخرت باشد و امور نیکو دارد باید که قمر در قوس باشد یا حوت

یا ناظر بود و اگر برای دنیا و طلب مال باشد باید که قمر در ثور یا میزان بود و ناظر مشتری و این کار بسیار بهتر رسیده و طلب جاه

قمر در اسد و آفتاب در حمل یا قمر در حمل باشد و آفتاب در اسد و گفته اند که اگر مشتری در سرطان یا قوس یا حوت بود و قمر در ثور یا میزان

متصل مشتری دعا مستجاب شود و همه اعمال سلطانی و وزارت باید که قمر در سرطان و مشتری در ثور باشد مشتری در سرطان

بود و قمر در ثور و تحت الکره باشد بسیار نیکو [illegible] در باب ملاحظه کف الخضیب است که یکی از ثوابت است از صور

و او کوکبی است که از صور شمالی است و چون دو کوکب قریب الی القطب الموضوع بنصف النهار رسد کواکب را که در نصف

نصف النهار رسد و از کواکب مستنیره آن صورت یک کوکب در شرق آید آن کف الخضیب است چون قمر و عطارد [illegible]

کف الخضیب شود و هر دعایی که در آن وقت کنند مستجاب شود و همه بوالکی و نعمت باید که آفتاب معاون او باشد و همه طول طالع

و بود دشمنی باید که مشتری معاون او باشد و همه طلب مال باید که زهره معاون او باشد و باید که زحل و مریخ معاون او نباشد

و اگر اجتماع شمس و قمر در درجه متوسط کف الخضیب واقع شود در آن وقت البته دعا مستجاب شود و صاحب بحر اورا امر کرده

فرموده است که چون کوکب کف الخضیب مدار نصف النهار رسد فوق الارض در آن وقت دعا مستجاب شود الا کسی

که گرای مخالف شریعت باشد که دعا مستجاب نشود و در اول سال هشتصد و هفتاد و دو هجری که اسم [illegible]

کوکب کف الخضیب در دقیقه چهل و دوم از درجه بیست و ششم حمل بوده و در بلده فاخره هرات در بازی هر کور از ابتدا وصول

آفتاب به دهم درجه جدی تا وصول آن به دوازدهم درجه سرطان رسیدن آن کوکب بنصف النهار فوق الارض می شود در روز

و در آن نصف دیگر در شب و ما جدول استخراج کردیم در تاریخ مذکور که از اول وقت وصول کوکب بنصف النهار معلوم کرده

ساعات و دقایق که گذشته از اول روز یا اول شب چون ثوابت به هفتاد سال یک درجه و که میکند حول هفتاد سال از تاریخ مذکور

بگذرد این جدول را تجدید استخراج کنند و طریق استخراج این جدول چنانست که تفاضل میان مطالع ممر کوکب

کف الخضیب و مطالع استوایی سوم آفتاب بنصف النهار دیگر بد و آن تفاضل را بر پانزده قسمت کنند خارج قسمت ساعات بعد

زمان وصول کوکب باشد بدایره نصف النهار ماضی استعمال وار ساعات بعد از نصف النهار ساعات بعد از اول روز

یا اول شب معلوم کرده و جدول اینست

الایام	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
جدی															
دلو															
حوت															
حمل															
ثور															
جوزا															

و از این عمل مامان جدول چنانست که از دفتر تقویم در نصف النهار هر روز که خواهند برج موضع آفتاب و درجات معلوم کنند

و درجات ساعات میان جدول در آیند و به برج از اعلا جدول در آیند و ملتقی هر دو ساعت و دقایق آن ساعات بعد وصول

کف الخضیب بود به نصف النهار از اول روز اگر برج موضع آفتاب از برج اعلا بود و از اول شب اگر از برج اسفل بود ٥

والله اعلم

[illegible]

جدول رسیدن کف الخضیب بخط نصف النهار بوسط السماء

الایام	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جدی							[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	سرطان
دلو	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اسد
حوت	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	سنبله
حمل	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	میزان
ثور	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عقرب
جوزا	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قوس
سرطان	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]								جدی

گویند شخصی پیش مامون آمد و گفت مردی فقیرم و صاحب عیال مامون گفت اگر تهی گو سفندی

کرد و نقض کند اما هنوز بها نداده و تنگی رها کند و رحیم تهی آید و گور کنند دست چشم

راجع باشد یا مشتری آن مرد گفت بر این مامون گفت ع الکنت الله الله او حسن الاعلام

مرد گرد در گوش تنگ نهاده اند و گلوله می اندازد مامون بخندید و او را عطا فرمود ٥

گویند مهلب چون مدیحه مغنیه را در نکاح آورد و خواست معاره کند

و وارد مدیحه را عذر رسید گفت عصم الله الامیر فار السوز مهلب گفت

ساوی الی جبل یعصمنی من الماء ٥ قیل عرض علی هرون الرشید جاریه

و قبل اما لحوط الوان سال الرشید عنهما بی بوده و متعلقا و کشوی محلت

کرا و ملها و قال انا فتحنا لک فتحا مبینا ٥ قال الرسل لمن تعلول

یا صب الناس الیک قال من اشبع بطنی قال انا اشبعک فهل تحبنی قال الحب

بالنسیه لایکون ٥ قیل الحکیم ای الاوقات احمد للاکل قال اما من قدره

فاذا اشتهی و اما من لم یقدر فاذا وجد ٥ قال رجل لحجاج من لوس

رایتک فی النوم فی الجنه قال حجاج ان صح رؤیاک فالظلم ثم اکثر ٥

قیل کان ابن سیابه امام فی مسجد فطارح فرجع من ضراط فانصرف و قال

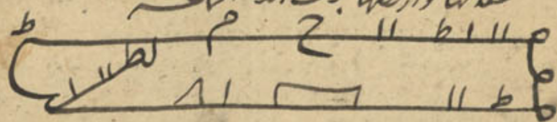
و لن یخرج الا دسیع بحماره و مضی فی صلوته ٥

[illegible]

سوال از کتاب عبدالله بن هلال که از کتاب طلاسم الفوائد است

طلسم دزد برده و رد آبق اگر چیزی دزدیده باشند و خواهند که بار دیگر باز آید این کلمات بنویس تا بول ایشان بسته شود و بول نتواند کرد آن جماعت که گمان بر ایشان باشد جمله جمع کنند و یک درم کاغذ بزرگ بر گرد و نام آن مردم جمله بنویسد و نام مادر ایشان و این کلمات در کوزه کنند و دفن کنند که آن کس که چیزی دزدیده است البته بول نتواند کرد تا چیزی باز نگرداند بول او بسته باشد و از موده است

عقد تها وارطتها بولی بعده الجماعة

در عملی که تعلق به عطارد می‌دارد آنکه طلسمات حرفی باشد که بعضی از ارباب طلاسم دارند و از جمع حروف اسمی کسه خاصه در شبها و هر مطلوب که توجه بدان سازند در جواب رسند و سوالات علمی کلمات داروها و سیاست علیهما سازند و جواب آن سازند تعلیم آن اسم و ارباب جمله علمای ایشان یکی است بشکل چهار ضلع پاک وار آن ... مساوی ... که چهار سطری وی تقدیر در وی بنشیند و رنگ او وی جامه صورت او بدین پس کشید بغایت نیکو صورت ... سیاه در دهان ... دست چپ ... و علمی در پا دارد ... که رنگ علمی نه رنگ جامه باشد اگر دیگر بود ... که هیچ خطا نشود

هح ده وس کل ص ط دکر طیا سلس

صطالا الوحا الوحا عجل الی لقاء فلایتک عقلا عقلا شمالولاسی ه

این نقشها با آهن باید کرد و آن ... وان دارند وان بعدد چهار انگشت ... آن آهنی کرد و بود طلا داده ... و آن صورت ... باید که بنویسد ... چند بار ... و چون ... در وقت خواب ... جامه ... که در جواب ... صورت ... جامه ... در ساعت و اندر هیچ وجه نکند ه

في الاعداد المتحابة انهم ذكروا ان الاعداد المتحابة هي كل عددين يكون كسور كل واحد منهما مساويا للآخر مثل مائتين وعشرين ومائتين واربعة وثمانين فان كسور كل منهما مساوي الآخر ولا محالة يكون احدهما زايدا والآخر ناقصا والعدد الزايد وهو ٢٢٠ في هذا المثال يسمى عدد المحب والعدد الناقص الذي هو الزايد صورته وهو ٢٨٤ في هذا المثال يسمى عدد المحبوب وطريق استخراج هذين العددين هو ان ناخذ زوج الزوج كالاربعة في هذا المثال ونزاد عليه واحد فيصير خمسة ثم نضرب الخمسة في ابع الزوج الذي عليه وهو الاثنان في هذا المثال تصير عشرة ... في الخمسة تصير ٥٥ ثم نضرب هذا في الاربعة تصير مائتين وعشرين وهو عدد المحب ثم ... واحد عشر تصير ... نضربه في الاربعة تصير اربعة وستين نضم الى عدد المحب تصير مائتين واربعة وثمانين وهو عدد المحبوب وهذان العددان لا يوجدان في مرتبة الآحاد والعشرات وابتدا وجودهما في مرتبة المئات ثم يوجد في غيرها من المراتب ولا يوجد في كل مرتبة الا متحابان فقط ويشترط في تحصيله ان يكون الحاصل من زيادة واحد على ربع الزوج فردا اول وكذا الحاصل من زيادة الواحد على مضروب هذا الفرد الاول في ربع الزوج الذي كان عليه في المثال وتفصيل ذلك مذكور في الارثماطيقي ثم انهم ذكروا انه اذا كان عدد ... وقته اول ... اربعة وعشرين ... مربع ٢٢٠ وعدد ... من ذلك ... مربع وفيه ٢٨٤ فان من عنده المربع الثاني يحب من عنده مربع كالاول ... اراد الحق ان يكون عند احد العدد الاقل من اي شخص كان وعند الآخر العدد الاكثر من ذلك الشخص ... المحبة بينهما بهذا الطريق والسر ... العدد الاقل للمحب ان المحب من حيث انه محب ... من المحبوب من حيث انه محتاج اليه ... الانقص والمحبوب الاكثر ثم ... بعض الوفاء الظرفاء الشرفاء ان جذب المغناطيس للحديد مستند الى كون مراجها على نسبة الاعداد المتحابة وكون مزاج احدهما على اقل العددين ومزاج الآخر على اكثرهما واول هذا احتمال لطيف لكن لا بد من التجربة فانا قد شاهدنا ان المغناطيس يجذب المغناطيس وقد كان عندنا قطعة منه قطعناها قطعا مختلفة وشاهدنا ان القطعة الصغيرة تجذب الى القطعة الكبيرة والقطعتين المتساويتين يجذب كل منهما الى الاخرى بهذا ... ان لا يكون الامر كما ذكره فان اجزاء المغناطيس الواحد كونت بعضها بعضا ولا اختلاف بينهما بحسب المزاج ولكن نوهم انه ربما كان الاجزاء المتمازجة في الصغر والكبر على ... فذلك مندفع بان الصغر على اي حد كان ... الصغير يجذب الى الكبير ولو كان الامر كما توهم لم يستمر الحكم في جميع مراتب الصغر ... المتساويين ... اجزاء العناصر ... كل منهما الى الآخر ولو كان العددان المتساويان ... المتحابة بل كانت خاصة العددين المتحابين ومن ثم لم يكن بعض العدد الاقل للمحب والعدد الاكثر للمحبوب فايده ...

مركبات الاعداد ... للثلاثة ...

قدس الله سره ...

٥٧

[illegible] حسب او توبات

بوش [illegible] ه براز بعل عالم

[illegible] از دو کار [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

٥٨

سوره الضحی در کتاب سان الاطوار والرقی سکوه آن زمان که دشمن روی خواهی کرد این آیت برخوان ولقد مننا علیک مرة اخری تا انجا و فتناک فتونا کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله تا انجا که فاهزموا القوم الکافرین کتب الله لاغلبن انا ورسلی ان الله قوی عزیز سیهزم الجمع ویولون الدبر شاهت الوجوه حم عسق لا ینصرون ٥

ابو العباس مسعودی در کتاب رقی بالسنا داورده به که هر کرا این نامها با خود دارد از دشمنان و دیوان و درد و دام و دد ایمن باشد و مظفر و منصور باشد و کلمات اینست آهیا اذونای شوماع مالخ هملوخیم شهوابها شراهیا ادونای ٥ تعویذی که ایمنه باد رمصطفی صلعم در خواب دید که رسول الله این تعویذ می‌دانست تا او بلا ها ایمن باشد بسم الله استرعیک واعوذک بالواحد من شر کل حاسد قائم او قاعد وکل خلق زائد فی طرق الموارد ولا تضره فی قعد ولا قیام ولا ظعن ولا مقام بجیش اللیل وآیة الایام ید الله فوق ایدیهم وحجاب الله فوق عاداتهم ان تعویذ کتت بافت ٥

از جمله حرزها یکی است که دارنده آن از آفات محفوظ باشد و از سرها ی محبوست این حرز ست و او را مطمح مبتداول ما فسد اما از عظمت او اساس کرده اند و صحت باو اینست ٥ ااآ م ااا ٥ آ ی و در بعضی نسخها سلم راحین تا انتم ا ا و حرف آ و بن راحین ع والله اعلم ٥

افسون تب منقول علی الصحیح اللهم ارحم جلدی الرقیق وعظمی الدقیق من شده الحریق یا ام ملدم ان کنت آمنت بالله العظیم فلا تصدعی الرأس ولا تنتری الفم ٥ افسون دیگر جهة تب ربع بر پاره کوهانی نویسند و به انکه رها نه مرغ تجریحت دهد و درد لس همچنان در زیر آتش کند تا فایه لحمه شود و کرباس شود در انکه تم مرغ لحد او بند تب دهد و کرباسی سوراخی نهد که کسی بیند کتابت اینست سقه مثلث قلمی سحعمم شافی تکافی الا الی الله [illegible] شیخ ابو اسحاق من شهریار این کلمات بر سه کاغذ نوشتی تا خداوند تب هر روز یکی به تا شیا فروردی کلمات اینست بسم الله الرحمن الرحیم لا اله الا الله ذو العرش العظیم والکبریاء والنور ٥ وجماعتی این کلمات بنویسند از الحلل سطیع و تکملا بسم الله هیسوها یا نار کونی بردا و سلاما علی ابراهیم و گروهی از سه برگ بید نویسند و انکه آن برگها را با آب دهند و این هم مجرب است ٥

افسون چشم درد ابو درب عبس عابس وحجر یابس وما قارس وشهاب قابس وردی عاس العین رددت العین الی العاین و علی احب الناس الیه فی کبده و کلیته یا دقیق اللحم ورقیق العظم دقی بنا به بلیق لا تدرکه الابصار وهو اللطیف الخبیر قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه ومن عمی فعلیها ثم ارجع البصر کرتین ینقلب الیک البصر خاسئا وهو حسیر وان یکاد الذین کفروا لیزلقونک بابصارهم ما آخر این جمله بخواند و باد بر خود دهد و یا نویسد و بر بازوی چپ فروش بندد ٥

این افسون عزیز است هر که بخواند اکرمکان الم باشد بجه تنجه قرنیه محه ر قطعا سلام علی نوح فی العالمین ٥

افسون درد سر بسم الله الرحمن الرحیم کم من نعمة لله علی عبد شاکر او غیر شاکر فی عرق ساکن و غیر ساکن حم عسق وله ما سکن فی اللیل والنهار وهو السمیع العلیم ٥ افسون درد دندان الحمد سابه بودند ان بهد و بکوید ید الله فوق ایدیهم ای نکث فانما ینکث علی نفسه اسکن والا اسکنتک بالذی یسکن اللیل والنهار وهو السمیع العلیم نعل نفس بو ع سعضا که لکی یحیی الله الموتی قال من یحیی العظام وهی رمیم قل یحییها الذی انشأها اول مرة وهو بکل خلق علیم ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم ٥

و وارث و از مجاز ... نتیجه حب جود

از مشتغل حال و لب ... اعتبار ... الله ... حس ... کشف ... که

در حساب ... و از مجاز ... عمل ... آن ... جود ... عین ... تا غیب ...

[illegible]

ازو بجا ... کشف ... خود ... خود ... اغیار ...

از جمله ... عقل ... الله ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

سبحان عالم [illegible]

[illegible]

ملک اعظم [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

نور علك

ودر نفس است پس علم نفس را او، مالا بحری است و هر دو هستند ولکن در عقل نه در حس
پس صورت نفس افلاطون در نفس کلی همچون صورت علم افلاطون بود در نفس افلاطون
پس این تفصیل و تجزی عقلی بود نه حسی و این برهان است

اخوان الصفا ای خلاصها

[illegible]

وبعد فقد قال عز من قائل كونوا ربانيين بما كنتم تعلمون الكتاب وبما كنتم تدرسون عن ابن عباس رضي الله عنه كونوا علماء فقهاء، وقال الرباني الذي يربي الناس بصغار العلم قبل كباره كذا في الصحيح البخاري

[illegible]

نخبه اخلاق ... ع مالک

اصول حکمت الهی ۵ قسم است

قسم اول در مباحث معانی که جمیع موجودات را شامل است مثل هویت و وحدت و کثرت و وفاق
و خلاف و تضاد و قوت و فعل و علت و معلول قسم دوم در مباحث اصول و مبادی علم طبیعی
و علم ریاضی و علم منطق قسم سوم در مباحث حق تعالی و تقدس و در بیان توحید او و در امتناع شریک
و در آنکه خدای تعالی واجب الوجود است بذاته و ماسوای او واجب باو و در کیفیت صفات قسم چهارم
در اثبات جواهر اولی که اول مبدعات و اول مخلوقاتند و اختلاف مراتب و طبقات آن جواهر و جواهر
که بهیکل انسان متعلق است و آن جواهر را بزبان اهل شرع ملائکه خوانند و بزبان اهل حکمت عقول و در بیان جواهر نفسانیه
که آنرا بزبان اهل شرع عرش خوانند و بزبان اهل حکمت نفوس سماوی قسم پنجم در مباحث مسخر بودن جواهر جسمانیه
سماویه جواهر او حانیه را و دلالت بر ارتباط ارضیات و سماویات ملائکه عالمه و ارتباط ملائکه عالمه بملائکه مبلغه
و ارتباط او بواحد پس گفتند و هو السمیع العلیم

فروع حکمت الهی دو قسم است

قسم اول در مباحث چگونگی وحی و نبوت و دلالت بر نبوت که آن نوبت بصاحب وحی رسیده است
و در بیان آنکه چگونه معجزه از ایشان صادر شده و در بیان انبیا و ابرار که چگونه ملهم شوند و بیان روح القدس
در مباحث علم معاد و آخرت و بیان ثواب و عقاب و در بیان سعادت روحانیه و
سعادت بدنیه اصحاب شرع بیان فرموده و قرآن مجید بیان ناطق است

اصول حکمت ریاضی چهار است

قسم اول علم عدد در این علم احوال انواع عدد و خواص هر نوع و حال نسبت بعضی اعداد را بعضی معلوم
و مشهورترین کتب در این فن کتاب ... کندی است قسم دوم علم هندسه در این علم اوضاع خطوط و
سطوح و زوایا و اشکال مجسمات و نسبت کلیه مقادیر معلوم شود قسم سوم علم هیئت در این علم
اجزای عالم و اشکال و نسبت بعضی با بعضی معلوم شود و مخفی نماند در اجسام و مقدار میان انسان و حرکات
سیارات و بهترین کتب در این دو علم ... بحر خواجه نصیر الدین طوسی است و مؤلفات او است در شمار
قسم چهارم علم موسیقی در این علم احوال نغمها و علت اتفاق و اختلاف نغم ابعاد و انتقالات و ایقاع
تألیف الحان معلوم شود و مشهورترین کتابی در این علم شرفیه صفی الدین عبد المؤمن است ...

نقل بعضی فواید از کتاب جامع العلوم مصنف العلامه فخر الرازی

علم التفسیر اصل اول در بسم الله الرحمن الرحیم بدانکه اسم غیر مسمی و غیر تسمیه است زیراکه اسم صوت
دال بر چیزی است دلالت بر زبان آن چیز ولاجرم که آن صوت غیر آن چیز است پس اسم غیر مسمی بود اما تسمیه عبارت است
از وضع آن لفظ برای آن معنی و وضع کردن لفظی از برای چیزی غیر از آن لفظ و آن چیز باشد پس اسم غیر
تسمیه باشد و الله در اصل اله بوده است همزه که فاء کلمه بود انداختند و الف لام بعوض آن در آوردند
و از انجاست که در ندا نیفکنند و گویند یا الله و این نام مخصوص حق سبحانه و تعالی است که چون دیگر
نامهای او اسماء صفات است باید که این نام اسم ذات باشد و اشتقاق رحمن رحیم از رحمت و رحمت
در لغت عرب رقت دل باشد و آن در حق حق سبحانه محال باشد ولکن درین موضع مراد رحمت الله است
خیر باشد و در رحمن مبالغتیست که در رحیم نیست پس تقدیم رحیم بر رحمن اولی بود پس جواب آن است
تقدیم رحمن بر رحیم جواب آنست که رحمن بر غیر خدای تعالی اطلاق نکنند اما رحیم بر غیر خدای تعالی
اطلاق کنند پس رحمن شایسته اسم ذات است و رحیم شایسته اسم ذات نیست لاجرم رحیم را تقدیم نکردند
بر رحمن اصل دوم در تفسیر حروف تهجی که در اوائل سورتها مذکور است و آنها که در اول سورت
در سه موضع یک کلمه است ص و ق و ن و در نه موضع دو کلمه است طه و طس و یس و حم
سته و در سیزده موضع سه کلمه است شش از آن الم و پنج الر و دو طسم و در دو موضع چهار کلمه
است المص المر و در دو موضع پنج کلمه است کهیعص و حم عسق و علما را درین حروف
مذهبهاست اول آنکه از اسرار خدای تعالی تفحص نکنند چنانکه در الم گویند الله اعلم بمراده و این
مذهب پسندیده نیست زیراکه اگر تفسیر کردن لفظی بچیزی که آن لفظ در لغت عرب موضوع نبود از برای آن معنی
روا باشد آنکه تفسیری از بعضی دیگر اولی نباشد و این موءدی باشد بتعذر فهم معانی قرآن و فتح باب اقوال
باطنیان لعنهم الله و خذلهم مذهب دوم آنکه حق تعالی بآن حروفها قسم یاد کرده است و این هم ضعیف
از آن وجه که گفته شد و نیز از وجهی دیگر و آن آنست که بعد ازین حروفها چیزی دیگر یاد کرده است از برای قسم و در یک
موضع قسم کردن بدو چیز روا نباشد مذهب سوم آنکه غرض از ذکر این حروف تنبیه است بر اعجاز قرآن
زیراکه نظم و نثر از این حروفها گشته و عرب برین حروفها و کلمات آن قادر بوده اند و چون بر آن قادر بودند
و در نظم مثل قرآن قادر نبودند معلوم شد که قرآن سخن بشر نیست مذهب چهارم آنکه عرب از استماع
قرآن احتراز میکردند و چون در ابتدا سورتها این حروفهای مقطوع می شنودند از برای آنکه حروف عجیب بود
استماع قرآن میکردند مذهب پنجم و آن درترین مذاهب است آنکه این حروفها نام سورتهاست
و هو قول اکثر المتکلمین و وجوه دیگر هست اصل سوم در بیان آنکه آن الف 67
که در اول الم است اسم همزه است و اسم الف ساکن نیست و دلیل برین دو وجه است اول آنکه واضع
اسماء حروف تهجی در اول نام هر حرفی از حروف نهاده است معلوم شد که الف نام همزه است دوم آنکه اگر
الف اسم الف ساکن بودی پس همزه را در حروف تهجی هیچ نام نبودی و الف ساکن را دو نام بودی
دیگر آنکه لا نام الف ساکن نهاده اند روا نیست و آنکه میگویند لام الف خطاست زیراکه

الاصول المشکله اصل اول در بیان ان هذان لساحران علما را در بیان آنکه ان هذان بر بوده اند
و هذین معرب نبوده شش جوابست اول آنکه گویند هذان در صیغه تثنیه هذا نیست زیرا که تثنیه هذا
و هذین باشد چنانکه تثنیه جلی جلیان و جلیین بود بلکه هذان اسمیست موضوع مر تثنیه را
در حالت رفع و هذین مر تثنیه را در حالت نصب و جر و چون چنین باشد اشکال زایل شود دوم آنکه
ان اینجا بمعنی نعم باشد و این جمله که بعد از انست مبتدا و خبرست سیوم آنکه اسم ان محذوف است
و آن ضمیر امر و شانست چهارم آنکه بلغه کنانه و بلحرث آمده زیرا که ایشان گویند جاء الزیدان
و مررت بالزیدان و رایت الزیدان در هر سه حالت پنجم آنکه ایشان از ثقل یاد رحصا الف گویند
چنانکه شاعر گوید ان اباها و ابا اباها قد بلغا فی المجد غایتاها ثم اول استشهاد جواب پنجمست
و ثم دوم استشهاد جواب چهارم ششم آنکه بحروف الف تثنیه است نه الف هذا زیرا که چون هذا را
تثنیه کنند دو الف ساکن جمع شوند یکی الف هذا و یکی الف تثنیه پس الف تثنیه حذف کردند از برای
التقاء دو ساکن ٥ اصل دوم در بیان آنکه خدای تعالی میفرماید هو الذی خلقکم من نفس واحده
و جعل منها زوجها لیسکن الیها فلما تغشاها حملت حملا خفیفا فمرت به فلما اثقلت دعوا الله ربهما لئن
آتیتنا صالحا لنکونن من الشاکرین فلما آتیهما صالحا جعلا له شرکاء فیما آتیهما فتعالی الله عما یشرکون
مراد بدین نفس آدمست و زوج او حواست و شرک را بایشان روا نباشد چه معنی بود این را که جعلا
له شرکاء جواب میگویند روا باشد که مراد بدین نه آدم بلکه اولاد آدم باشد چنانکه و اسئل
القریه مراد قریه نیست بلکه اهل قریه است همچنانکه درین آیه اسقاط مضاف کردند و مضاف الیه
قایم مقام آوردن رواست زیرا که معلومست که قریه را صلاحیت آن نباشد که او را پرسند درین آیه نیز
که شرک از آدم متصور نیست پس حرف مضاف کردن روا بود و قومی دیگر گویند چون حوا حامله شد
ابلیس صورت بگردانید و نزدیک وی آمد و گفت می ترسم که آنچه در شکم تواست بهیمه باشد یا جانور باشد چون
این سخن با آدم گفت و حوا و آدم ازین سخن ترسیده بودند پس ابلیس باز دیگر بیامد و حوا را گفت که اگر
از خدای تعالی در خواهم تا او را بر خلقت آدمی آفریند تو او را عبد الحارث نام نهی یا نه حوا او را قبول کرد که او را
چنین نام نهند و نام ابلیس در ملائکه حارث بود پس چون نزاد ابلیس بیامد و مطالبت
کرد و حوا از عهد خود بیرون نیامد حوا آن فرزند را عبد الحارث نام کرد پس آن شرک در نام
بوده است نه در حقیقت و چون چنین بود هیچ محذور لازم نیاید ٥ اصل سیوم در بیان این آیه
و اذ تقول للذی انعم الله علیه و انعمت علیه امسک علیک زوجک و اتق الله و تخفی فی نفسک ما الله مبدیه
و تخشی الناس و الله احق ان تخشاه و سبب نزول این آیه آن بود که زینب بنت جحش که زن زید
بن حارثه بود روزی بآن محبت و نیکوی وی متعجب بود رسول صلی الله علیه و سلم نظر بر وی افتاد
محبت وی در دل رسول صلعم ظاهر شد پس رسول دست بر سینه نهاد و گفت سبحان مقلب القلوب
و باز گشت و چون زینب این حکایت با زید گفت زید قصد طلاق وی کرد رسول صلعم زید را از آن
منع کرد و گفت امسک علیک زوجک تا آن وقت که این آیه نزول کرد و سؤال کرد زن که مصطفی

خواست آن زن بر شوهر حرام شدی و علما از اذ تحنیفات شمرده اند و حجة الاسلام امام اجل غزالی رحمه الله را
درین باب سخنیست که کس را نیست میگوید که این از ارباب تشدید باب شمردن اولیست که در باب تخفیفات
زیرا که چون نظر بر کسی افکند آن محبت که از عقب آن حاصل شود معذور او نباشد و چون محبت حاصل شود آن
زن بر شوهر حرام شود پس اگر مصطفی این معنی خبر دادی زنان طاعنان در ارشدی و تحمل آن متعذر
بودی و اگر خبر نزادی حکم رب العالمین اخفا کرده بودی و این هر دو کار متعذرست و چون ازین ضبط نظر
آورده مکروه لازم می آمد ضرورت شده بود رسول صلعم را که خود در ضبط آوردن و بهیچ حالت با کس نگفتی
تعذر احتیاط تمام پس این معنی را از تشدیدات شمردن اولیترست که از تخفیفات ٥
الامتحانات امتحان اول خدای تعالی میفرماید ان الذین کفروا سواء علیهم ءانذرتهم ام
لم تنذرهم لا یؤمنون خدای تعالی خبر میدهد که کفار ایمان نخواهند آوردن و هر چه خدای تعالی از عدم
آن خبر دهد اگر در وجود آید پس خبر خدای تعالی دروغ بوده باشد و چون دروغ بر خدای تعالی محالست
پس وجود آن خبر محالست و چون خدای تعالی تکلیف کرده بود کافران را بایمان پس تکلیف
او بهت تکلیف ما لا یطاق کرده جواب خبر دادن خدای تعالی از عدم چیزی موجب عدم آن چیز نشود زیرا که خبر
صدق مطابق مخبر بود و چون آن خبر در نفس خود جایز الوجود بود اگر از برای علم خبر محال شود پس خبر
خدای تعالی بمخبر نباشد پس آن خبر دروغ بود و آن بر خدای تعالی محالست و این معلوم شود که خبر دادن
خدای تعالی از عدم چیزی موجب امتناع آن چیز نباشد ٥ امتحان دوم در سوره یوسف
میفرماید انی رایت احد عشر کوکبا و الشمس و القمر رایتهم لی ساجدین و جمع نون و یا در بعض عرب
از آن عقلا باشد و کل فی فلک یسبحون و جمع واو و نون خاص عقلا را نبود جواب این اجسام
اگرچه از احساس جمادند لیکن چون سجود و تسبیح از افعال عقلاست از جهت آن تشبیه را روا داشتیم که
ایشان را بآن الفاظ ذکر کنند ٥ امتحان سیوم میفرماید فلولا کانت قریه آمنت
فنفعها ایمانها الا قوم یونس لما آمنوا کشفنا عنهم عذاب الخزی فی الحیوة الدنیا و متعناهم الی حین
حکم کرد بر اهل قریه بدانکه ایمان ایشان نافع نبود در حق ایشان پس استثنا کرد قوم یونس را و این
استثنا آنگاه درست باشد که ایمان ایشان در حق ایشان نافع باشد لیکن حکم کرده است که سبب
ایمان بخلاف ایشان در گذشت پس درین استثنا خلل بود جواب اگر این استثنا منقطع
باشد در معنی لکن بود و اگر متصل باشد جمله در معنی نفی باشد و تقدیر سخن چنین بود و ما آمنت قریه الا
الکلمه ٥

[illegible]

٤٢

منقول از جامع العلوم اعجاز قرآن در فصاحت و هیچ شک نیست در آنکه عرب از مثل قرآن عاجز بودند و آن اعجاز
معروف است یا این بود که ایشان از آمدن قرآن قادر بودند بر نظم مثل این قرآن یا نبودند اگر قادر بودند ما شک که ایشان را از
این تحدی منع شد ملکه از عاجز شدن خویش متحیر بودند زیرا که مصطفی صلعم گوید معجزه من آنست که هیچ کس بر سر نهم و هیچ
کس دست بر سر نتواند نهادن و دوم راه معجز نماند از قدرت او بر آن حاصل بلکه از عجز خود از آن متحیر بودندی و چون
این از عیش قرآن بود معلوم شد که قرآن معجز است و آنچه وجه اعجاز است آنکه در جمله سورتها موجود باشد
زیرا که تحدی بجمله سورتها موجود باشد واقع بود و آن وجه یا در معنی مجرد بود یا در لفظ مجرد یا در معانی که حاصل
نشود مگر بسبب لفظ و معنی اما قسم اول باطل است زیرا که ما بیان کردیم که تفهیم معانی منفرد از الفاظ نشود محال بود و لیکن
باشد پس معجز نبود و اگر اعجاز در مرکب بود یا آنکه جمله کمانیت بود یا آن در مناسبتی باشد که از جمله بسیار حاصل بود و اگر
در یک جمله حاصل باشد آن مرکب اگر خبری بود معجز باشد خبر مرکب استفهام و تمنی و ترجی و اگر خبری بود یا آن
خبر از وجوب واجبات بود یا از وقوع واقعات و قسم دوم اخبار از غیب است و آن در همه سورتها نیست
و اگر آن خبر از وجوب واجبات بود یا بالفعل ظاهر باشد بنوعی که ممکن باشد وجه دو قسم معجز است و اما اگر حاصل
در مجموع جملها باشد آن مناسبت جز عدم تناقض و حصول ملایمت نباشد و آن مخصوص است بقرآن پس معلوم
که وجه اعجاز در معنی مجرد نیست و در لفظ مجرد هم نیست زیرا که مخارج حروف عرب همه درست و تمام است و ترکیب لغت
ایشان همچنان آن و ما مخصوص است مجموع کلمات چون سجع و مقاطع و فواصل همه مقدور ایشان بود پس معلوم
که وجه اعجاز در مناسبتی بود که میان ترکیب لفظ و معنی بود و آن آنست که آن را کمال فصاحت نام نهادیم پس معلوم
که اعجاز قرآن در فصاحت است

[illegible]

التماس از حضرت جامع مه خسرو علیه الرحمه

در مفارقت و هجران

بروز وصل که بود دل را صبوری · که دشمن را مباداد از دوست دوری
ز سنبل گر جوی گر بشکست و تولد · شود گاه جدا کردن نوباد
گلش پژمرده و نرگس گهربار · چو شاخ زعفرانش رنگ گلنار
دمی بشنو که خوی آسمان چیست · نگاری کاسمان میگیرد از آن چیست
دهر آنست ای گردنده پرگار · که یاری را جدا گرداند از یار
گها باهم دو تن را داد پیوند · که از هم یارشان دوری بیفکند
چو حال اینست آن بیکار دهر زاد · دمی با هم بدید روی دوستان شاد
چو خواهد عاقبت بودن جدائی · غنیمت داشت باید آشنائی
بیا ای بی تو روز من شب تار · که چون شبهای دوزخ بی تو بسیار
ز روز آرم بر روی تو نکشب · نخستت پای بوسم انگهی لب

در بیان وصال هر خانه و دوگانه

شبی داده جهان را نور روز · مهی چون آفتاب عالم افروز
نموده آفتاب آسمان قدر · جمال خویش در آئینه بدر
وبال اختران نابود گشته · زحل چون مشتری مسعود گشته
زمستان بهوای انکه مشتاق · نباشد یکنفس از جفت خود طاق
بر آتش دستها در کوی و منزل · خوشا یاری که باشند دست بر دل
نه دل بر جا که غم را پای دارد · نه صبر آنکه دل بر جای دارد
از آن گاه عاشق فتح در باب · نیاز درد مندانرا اثر هاست
قبول افتاد در حضرت نیازش · بکام دل شد اختر کار سازش
چو عاشق در رسید آنکه دل آراست · بخلوت وعده باد طوله شد راست
فراوان سود در رسید آن دلستان نیز · بهار تازه و سرو جوان نیز
به کمال صبوری یاد جان را · نه یارای سخن گفتن زبان را
دو گلبن در یکی گلشن شکر خند · سخن یکدیگر از دور خورسند
قوی گشته ز حرمت عشق را حال · قوی دستان شهوت گشته پامال
بهوای دل همیگو دار دردون جوش · تحیر با لبی بر مهر که خاموش
از آن فیلسوف استاده عاشق زار · درون رفته تو هم او در دل یار
ز آن افسون نازنین با چشم پر جوش · ز حیرت نازرا کرده فراموش
نرالش را کند فتنه دریغ · نه بندی در کمان ابروش هیچ

صفت بهار

صبا چون باغ را پیرایه نو کرد · دل بلبل بروی گل گرو کرد
بباریدن در آمد ابر در بار · چو چشم عاشقان از حسرت یار
فتادند اهل دل در جان گدازی · ز سر نو شد هوای عشق بازی
پریشان گشت زلف سنبل از باد · بنفشه بوسه زد بر پای شمشاد
بر آمد سبزه گل را از بنا گوش · گرفتاران دل را کرد مدهوش
دل شاهان از هوای دلکش مانده · گرفتار هوای خویش مانده
خیال غمزه خونخوار در دل · گلش در پیش چشم و خار در دل
رشک رخساره سنبل مشکبوئی · گرفتی در دلش از لاله آتش
رنگ آبی کز دل عشاق پر درد · گل لسان گریبان چاک میکرد
بگو ای باد آن مهمان ما را · که آموخته سوزی جان ما را
دلم را خود دوائی هست گاهی · تو دیگر داغ مشکن چه خواهی
کسی مونس نه با من وز خیالت · نه تنها عشق بازم با جمالت
دلم را روزی هم مست در لبش · کرد ویران دود دل خوش

[illegible]

جمال و صحبت یاران دلجوی … غنیمت داشت باید از همه سوی
که گردون گر چه چشم آمد ابای … دو مردم دید نتواند بیکجای
نگاه دو غنچه با هم کرد رویی … که هر یک را فراق افکند سویی
چه بینی رشته ده گل رنگی شاخ … که هر یک جای رنگی کند کاخ
بیک رشته شود صد در فراهم … ولی در رشته کی مانند باهم
نمیدانم که دوران دغاباز … جدا چون بود و دور از هم باز
جدایی گر چه آمد جان گدازی … بود دشوارتر در عشق بازی
ز من یار رفت سرور استینم … زخون یکدم نشد خشک آستینم
مرا گر زهد خون آمیخت با خون … جدا دارند ام آهو چون زخم چون

بیا ای نوش داروی دل من … زتو صد تلخی غم حاصل من
زکوشش‌های مجنون کوه در پیش … فراقی با هزار اندوه در پیش
خیالت نقش بندی گشته استاد … گرفته پیشه شاپور و فرهاد
گهی تیشه زخون دل برآرد … گهی در جان شکیبم نگارد
گهی چون شمع با سوزم بسازد … که هم میسوزد و هم میگدازد
گر آمد آفتاب می نوردی … چه چاره با سپهر لاجوردی
مرا با زندگی گر کم شد امید … ترا خواهم بدولت عمر جاوید

اگر خوانم غلامی را سوی خویش … رسد سجده کنان اقبال در پیش
جو کردم چاکری را کار فرمای … دود فتح از سر خود ساخته پای
چه سود از جمله چون یار آن کسی نیست … دل دیوانه در فرمان کسی نیست
ز دلبندی که کارم گشته مشکل … بلابند دگر بگشایدم دل
نه محرومی که با او وا زگویم … نه همرازی که درد دل با او گویم
همه شب بر تنم خارست هر سو … مغیلانست قاقم زیر پهلو
مرا نیم بالکی ای مه ای نگار … جدا یا صبر و آرامی ندیدار
ترا خوش باد با همدم نشستن … مرا از دوست در غم نشستن
بشادی خسب تو با همدم خویش … حوالت کن بکان من غم خویش
تو شبها با رخ یار آرمیده … که من با یاس تو صد غم بریده
من از هجر تو شب تا روز در فشانی … بر این شب اسال او مرد کانی
گر از من دل گرفت نیست مشکل … زغمها کان بکم دجله را دل

غزلی در فراق

چو گل در جلوه ناز آمد از شاخ … گشاده وار گوشه نرگس خشم گستاخ
هوایی شد چو آغاز جوانی … سزاوار نشاط و کامرانی
نسیم صبح چون مشاطه در کار … زریور بستن خوبان گلزار
بسرخ و زرد نو رور طرب زای … عروسان چمن را پیکر آرای
بروی باغ باران بهاری … بدرپاشی و مرواریدباری
بهار از لاله و سوری بگلشن … حنابسته بپای سرو بوستان
مرغانی که گشته ارغنون زای … نمی آمد صبا را بر زمین پای
خجسته در بارش آمد گوهر و در … که گردون خواست تا دامن کند پر
زکوه از نازنینان راهی پای … شد ابدر آبله‌های گهر سای
برخ هنگامه بستان شکسته … بلب بازار خورستان شکسته
دو چشم شوخ نه خفته نه بیدار … غلط کردم که نه مست و نه هشیار
مبارک صبح از دولتش دمیده … گران چون صبح مه دامن دریده
تمکداتی نه تنگی چون دل مور … نمک چندان که در عالم قند شور
سهی سرو ازش چال گرد بستان … چراغ خانه و شمع شبستان
بناز از مشتری شکلش بدیدی … فلک بدو خنی نازش خریدی
کمی کش دل گرفتار هوایست … مه دیگر کشمش از دها بیست
چرا گل دامن از بلبل بچیند … که هر دم بر گلی دیگر نشیند
توان در چشم خود صد خار دیدن … گر نتوان یار خود با یار دیدن
اگر غم پس من میرسدم کم … نه کم دارم زخوبی تا خورم غم
هنوزم از شاخ سبزم بر برشست … هنوز این سبزه را شبنم نه شستست
هنوزم طره‌ها شوریده کارند … هنوزم غمزه‌ها خنجر گذارند
هنوزم ابروان محکم کمانند … هنوزم چشمها پیکان فشانند
هنوزم نرگس خونریز مستست … هنوزم زلف کافر پر شکستست
جو شمع از رشک جانم میسوزد … زشمعی کان ببالین تو سوزد
روا باشد گران کیفیت رمیده … تو ساغر نوشی و من خون دیده

الا ای آرزوی جان مشتاق … گر صحبت دیگران ورمن طاق
ترا خوش باد شب با یار دلکش … که من هم شب خورم پیکان بر آتش
مرا دل سوی بازوی تو مایل … ترا با دیگری بازو حمایل

در صفت جدائی

اگر هم بند تن باید جدا کرد … نه چون درد جدایی باشد آن درد
و گر در سینه گردد آتش افروز … نه همچون سوز هجران باشد آن سوز
همه کس پیش او با شد و بیدار … بدرد دوستی آید به بیدار
بنیلوفر نگر کز مهر جاوید … فرو میرد چو پنهان گشت خورشید
چو سوز عشقبازی شد ضروری … چه باد لولا از نزدیکی چه دوری
مراد از کام رسمی را شناسیست … چو عشق آمد جلاوت در جدائیست
ز بهر وصل کردن چاره سازی … هوسناکی بود نی عشقبازی
اگر تو عاشقی آتش کن آشام … که در حلوا همه کس خوش کند کام

نامه

بنام آنکه نقش خوبرویان نشاند اندر خیال مهرجویان یکی را شمع وصل آرد شب افروز
یکی را ز آتش هجران دهد سوز که ای یار وفادار جفاکار جفا با من وفایت یاد کردیار
تو یار دیگری گشته وفا نوش خیالت آرزو با من هم آغوش وفا را گر نمیدانی شماری
بیاموز از خیال خویش یاری تو در برج شرف شمع روانست تو در خواب خوش و من در خیالت
تو شبها رو نهی بر روی گلفام مرا بستر مغیلان زیر اندام نه شامم را چراغی روشنایی
نه صبحم را امید روشنایی نه دولت سایه اندازد درین سور نه آن بازو که با دولت کنم زور
تو در مجلس نشینی شاد و خرم منِ ناامید کنج دیواری خورم غم تو در بستان گل و گلزار در پیش
مرا در بسته و دیوار در پیش تو صید افکنی بر صحرا و بر کوه من مجنون در زندان اندوه
ترا گر تیر بی پیکان نه خنجر مرا تیغی نه سینه تحمل تر ترا گر خواب خوش در سینه آراست
شبت خوش باد ما را نیست دلدار تو گر بگریزی از جور تا به من خیالت بس بود همخوابه من
غمت خود در سکم دلها را که کار دل سینه این مبتلا را خوش شد کاو بدیدار و نیامد
رساند مرد دستش بر جانم چو آن نامه که مشتوره و فا بود ز خون دیده و دل ما چرا بود
پیامی شد برا و بخواست جانان که جای دلشمان بنویسد که جان ۵
چو شاه آن ما جرای جان فشان دید تو پنداری که جسم مرده جان دید چو بگشاد و سواد دین را نظر کرد
بهم زد فرق بخون دیده تر کرد چو تر کردی ز خوناب نیازش ره گرم کردی چشمک نازش ۵
ز مژگان مردم چشمش علم کرد سیاهی بسته از چشم دو ام کرد ۵

جواب نامه

فرستادی بمن نقشی راز خود سراسر چون دل مرا آتش اندود ز خون دیده دیدم مهر آن راز
هم از خون دیده کردم نقش باز چو آن راز نهانم بر لب آمد باستقبال جانم بر لب آمد
دو چون رست از جهان روز کارم که در مسکنم و طاقت ندارم یکی نادیدنی روی که خواهم
دگر رو دیدنی کردی نگاهم خیالت نقش بندی گشته استاد گرفته پیشه شاپور و فرهاد
کنم نقش تو پیش چشم دارد که هست در جان سنگینم نگارد دگر خود همت گنج بیشمارم
بهای نیم جو نازت ندارم بکار عشق شاهی بر نگیرد بغم صاحب کلاهی بر نگیرد
تنندی بکوز ای سر و خرامان که من خاکم بکش بر جان دامان کسی داند که در دو جهان می چکیست
که گنجیدی بمرد تیلالان زیست شراب درد مندان خون دیده است کسی داند که این آتش چشید است
چو بروانه کند مهمانی شمع شود چون برق ریزان اشک شمع بمردن مندر تیرا آن توایم
و گر نکن پای میگیرد امیدم شب هجران اگر صد بر لب آیم امید وصل در روی دلم در است
و گر میدارد ایام از تو دوام توی در سینه من زان صبورم درون سینه می بینم که صورت
که دل بتخانه شد زان روست ز بنجاع شوق آن آتش خامه صنم میخواند و می بوسید نامه
برون بدر رفت نامه بر زبانش درون چون نامه می بوسید جانش ز آتش می است و دیگر بار میکرد
چو بازیان شد ز سر آغاز میکرد بد ستی اشک و دستی آتش بیگاه میکند ثنای بود دل آل انان

چو نتوان نقد جان در جانکه داشت چرا نقدی دگر باید که داشت اگر از وصل زر داری جهانی
پس از مردن شوی محتاج تا ج شو چون خسروان سست بنیاد که باقی ماند از ایشان گنج نبداد
دلش خون میشد و بیرون نمیداد جگر را غوطه جز در خون نمیداد جفا بر دشمن بیرون توان کرد
چو در سینه است دشمن چون توان کرد ازین دیو سفید آن شاه آفاق برون نخت کمند بر دوشش طاق
برو گردا گماشان سیر فلک زور که شد رای کوه شیری طعمه مور در این ایوان که بینی نقش چند
زلف و چو دشمان دل اگمن بند ببین لعبت که بر روی زمین است که از زر خاک لعبت بیش از آنست
کز از دستهای چمن خواهی نمونه زمین گرد باید و از گونه چرا باید گرفتن شهر و کشور
کران ندهند بیش از هزار گر بهر چو هر گز خاک زاید خاک بادت خوش آنکس کز غم بیهوده باکست ۵

مسلسل کشتن در چشم شهزاده جهانی

مسکین نامه بالین را روان کرد که بی مهری کند تا میتوان کرد شاید میل میل آتش بتعجیل
که نور دیده شه را کشد میل ستمکاران رقیب سنبل تهد چون باد عبار آلوده سوی سر و آزاد
هر جان را خبر شد کامد آن خار گران با دام چشمی باید آزار بتسلیم قضا بنشست چندان
نرفت از جای چون با هوشمندان اگر بر دیده و جانست فرمان منم فرمان پذیر از دیده و جان
چو جان دانست کامد تیر تقدیر شده دار دیده باستقبال آن تیر جهان چشمی که از سرمه شکایش
چگونه تاب میل آرد بنازش ازین رو خضر یوسف روی چون دید که چشم از ار نعوش نخشید
اگر چه کند بود دش تیغ شاهی رفتوش بود دیمشیر آلکی فلک رای که در با دانش تر نانیست
دعای دردمندان را اثرهاست سپاس پادشاهی سکنم یاد که چشم بستد و بینایم داد
نه بیند چشم سر راز نهان را بچشم دل توان دیدن جهان را غلط بینی که از نیرو فت کور زد
که نور بی غلط در سینه شد نو فراز چشم دل بینا بکردم که از شبهای فقد کش سرمه کردم
مگر ان چشم می بستد زمانه که گردم جای بت در چشم خانه نشاید کام دل را ندل زهد کیش
که آمد در آسمان ناکامی پیش فسوس چشم ناید بیش از نیم که نتوانم که روی دوست بینم ۵
پیاپی همه دل و هم دیده می کرد رفیق روز بد کر دیده می کرارنا دو رشد فرّ آلهی
که پاینا نیاید پادشاهی نشست من که با تو هر زمانست مرا شاهی و سلطانی همانست
مباش اندیشه مند ای یار در درد اگر غارت ملک شد باغم و درد که آن گونه که شادی رفت بر باد
ندارد نام آدمی نیز بنیاد نه دولت راست پیوست استواری نه محنت نیز دارد پایداری
جهان را با هم خواری تو دوست که بنود شیون و شادیش پیوست که آرد محنت و که کامرانی
بکم مرت برد هر دو گرانی برود تیل ماند دور افلاک که هم گل می برد هم خار و خاشاک
خود رست از رفته و آینده خالیست مراد دل همان میدان که حالیست چه دل دادت کمان دیده منزل

چو مهر دوست با دل شد عنان گیر | نه از شمشیر هم آرد نه از تیر
سرکش بگو بردار تن های گوبان | ببین آن از لطافت احسان گیر
بران یاری که چون از دوستی خورد | نشاید اعتماد دوستی کرد
کسی کو سر نهد در پای خوبان | تو هر عرقه بینش حبشش تیز
بتان کو غمزه چون کس دل توانند | [illegible]

کشته شدن خضر خان

جمالی مایه غم شاد دلش بام | مخالف چون غم مهر و غم وام
همه قهر و سیاست رغبت و رای | همه توزن و عزت فرق تا پای
[illegible]

[illegible]

نقل بعضی اشعار از خضر خان و دولرانی بر خسرو علیه الرحمه

بر نامه بنام آن خداوند | که خوبان را به لطف داد سوگند
جهان نیکوان بزدود آن را | که نتوان دید در روی صورت جان
چنان بنگاشت گیسوی گره گیر | که نتوان داشت دل ها را از گیر
[illegible]

مناجات

[illegible]

مدح سلطان علاء الدین

[illegible]

در نصیحت فرزند

اباچشم و چراغ دیده من | رخت گلستان و باغ [illegible]
زنبوی دل در ایوانی که داری | چو در رفتی برون آی [illegible]
جوانا جام را بر سر کنی جای | مشو رنجه گرت بر سر [illegible]
چو کوه از سنگ باید داشت بنیاد | نشاید شد چو خس [illegible]
نهنگی شو که با دریا کنی زور | [illegible] بر و بر دریا [illegible]
چو کار افتد نه کار از بهر نان کن | غرامش و آشام [illegible]
به سیم و درهم بی مایگان را | [illegible]
[illegible]

آن شاد
ربانهزرون

اذا قصدت العلا فتلك لي فنون فمنها المقل حام و للاهي اضطرام
و للنكراذ و حام و اماطلي والضرارع منها للعقل كلال و للذهن كلال
و للفكر انزوال ه

اذا كنت ذا علم و ماراك جاهل
فاعرض منى ترك الجواب جواب
و ان لم تصب بالقول فاسكت فانما
سكوتك عن غير الصواب صواب ه

لساني كتوم لاسرار كم   و دمعي نموم لسري مذيع
فلولا الدموع كتمت الهوى   و لولا الهوى لم تكن لي دموع

[illegible]

[illegible]

ه

سئل عن افلاطون الالهي قد تحقق
من المسايل التي علمها برهان ه
اخلاق ج
افلاطون عليه بابه   من لم يعرف
[illegible] لا يدخل دارنا ه
اي المهندسة
[illegible] احفظ الناموس يحفظك
[illegible] دار ناموس [illegible] وارد
[illegible] نگاه دار [illegible]

حديث قال النبي صلعم
العلم بدون العمل وبال
والعمل بدون العلم ضلال
حديث [illegible] متمسك [illegible] و عالم متهتك ه

فانصحوا لهم [illegible] اصلاح حاجتهم [illegible] فقد قوه و اذا
قال النبي صلعم اذا [illegible] حلل زال عن مكانه فقد قوه فلم يعود الى [illegible] عليه ه
اجل زال عن خلقه ولا تقدروه [illegible]
و قال النبي صلعم الناس معادن كمعادن الذهب والفضة خيارهم في الجاهلية
خيارهم في الاسلام اذا فقهوا ه

[illegible]

قال النبي صلعم كلكم راع و كلكم مسئول عن رعيته
يعني هر يك از افراد انسانی چون مالک امور اعضا
و قوای نفسانی و جسمانی خود است راعی آن جوارح و
قوی است و هر يک وا در روز حساب از احوال رعیت
خود سوال خواهند کرد ه

قال ایضا صلعم طوبا لمن شغله عيبه عن عيوب الناس

قال الشعر   اللهم من ولی من امر امتی شيئا
فرفق بهم فارفق به و من ولی من امر امتی
شيئا فشق عليهم فاشفق عليه ه

قال النبي صلعم الذي يشرب في آنية الذهب والفضة
انما يجرجر في بطنه نار جهنم و ان ارض لله فيعاف
[illegible] ه

معنی آن برشریعت و تدبیر
[illegible] ناموس اکبر شریعت
ناموس دوم سلطان است
ناموس سوم دینار است ناموس سوم
[illegible] ناموس دوم
اقتدا به ناموس اول
[illegible] است اول جابر
ناموس آلهی را
[illegible] خوانند
[illegible]
[illegible] خوانند ه

[illegible]

از حضرت سید المرسلین صلعم مرویست که فرموده
الناس عالم او متعلم والباقی همج
صدق رسول الله

حضرت عیسی علیه السلام فرموده که از علاج
الکمه و الابرص عاجز نیستم اما از علاج احمق عاجزم ه

کلام بعض الاکابر قبل ذهب الى الآخر
الدنيا ثلثه رهن اللحم و اكل اللحم
و جلوس اللحم و ادخال اللحم باللحم ه

در حدیث نبویست که روز قیامت بعضی از گنهکاران را به بهشت خوانند و چون بجا رسند
در سرور ایشان خا نشوند و بعد از آنکه بار دیگر ندا شان را از ره دیگر خوانند دیگر بار
که آن در رسند در برروی ایشان نه بسته و همچنین با ایشان سلوک کنند الغرض که همواره ایشان را
عتاب نمایند ه

[illegible]

[illegible]

[illegible] ه

معنی روح قدسی ... جان ...

الحر فی ظل لسانه / لا فی طیلسانه
من لا ینفعک صداقته / لا یضرک عداوته
لا تطمع فی کل / ما تسمع
ان حیوة المرء بعد عدوه / وان نوما واحدا
انما الدنیا کظل زایل / او کضیف بات لیلا فارتحل
حب سوالی / علم تعالی
العفو عند الاقتدار / من علو الاقدار
او کنوم قد راه نایم / فاذا ما ذهب النوم بطل
مجالسة الملوک نار فی العاقل عارفی الکامل / مخالطة
شر السلاطین من خاف البری / ویعتمد علیه الجری

الواح موسی ده لوح بود مشتمل بر کلمات عشره واینست بسم الله الرحمن الرحیم هذا کتاب من الله الملک الجبار النور القهار لعبده ونبیه موسی ابن عمران سبحانی وتقدسی لا اله الا انا فاعبدنی ولا تشرک بی شیئا واشکر لی ولوالدیک الی المصیر احییک حیوة طیبه ولا تقتلوا النفس التی حرمت الا بالحق علیک السموات بیا قطارها والارض بافلاذها ولا تحلف باسمی کاذبا فانی لا اطهر ولا ازکی من لم یعظم اسمی ولا تشهد ما لا یسمعک ولم یحفظ عینک ولم یعقل علیه قلبک فانی شاهد باهل الشهادات علی شهادتهم یوم القیمة وسایلهم عنها ولا تحسد الناس علی ما آتیهم من فضلی ورزقی فان الحاسد عدو نعمتی ساخط لقسمتی ولا تزن ولا تسرق فاحجب عنک وجهی واغلق دون دعوتک ابواب السموات ولا تذبح لغیری فانه لا یصعد الی قربان الا ما ذکر علیه اسمی ولا تغدر بحلیلة جارک فانه اکبر مقتا عندی واحب للناس ما تحب لنفسک واکره لهم ما تکره لنفسک والسلام علیک ورحمتی وبرکتی ه

سوال ان الصادق علیه السلام کنز که در پشت دیواری بود که حضرت خضر علیه السلام عمارت آن کرد در بعضی لوحی بود از طلا مشتمل بر این کلمات مسطور شده عجبت لمن یوقن بالقدر کیف یحزن وعجبت لمن یوقن بالرزق کیف یتعب وعجبت لمن یوقن بالموت کیف یفرح وعجبت لمن یوقن بالحساب کیف یغفل وعجبت لمن یعرف الدنیا وتقلبها کیف یطمئن الیها لا اله الا الله محمد رسول الله ودر جانب دیگر لوح این نوشته بود انا الله لا اله الا انا وحدی لا شریک لی خلقت الخیر والشر فطوبی لمن خلقته للخیر واجریته علی یدیه والویل لمن خلقته للشر واجریته علی یدیه ه

چون محل وداع میان موسی وخضر واقع شد کلیم الله التماس وصیتی از حضرت خضر نمود خضر نمود اتق الله وعلیک الله یا ابن عمران کن نفاعا ولا تکن ضارا وارجع عن اللجاجة ولا تمش فی غیر حاجة ولا تضحک من غیر عجب ولا تعیر الخاطیین بخطایاهم وابک علی خطیئتک ولا تؤخر عمل الیوم الی الغد ه

معنی هارون بلغت عبری برج وسفید بود وزنگ هارون برج وسفید بود ومعنی موسی بعضی گفته اند مولست از سیه واشتقاق این اسم در هرا غول کرده در حالت کسکی وی در تابوت وبعضی گویند موبلغت عبری آب است وسی درخت چون در میان درخت وآب اورا یافتند از انجا اشتقاق اسم موسی کردند ه

حلیه مناکحت آدم وحوا بقول امیر اینست
الحمد ثنائی والکبر ردائی والعظمة ازاری والخلق کلهم عبیدی وامائی ومحمد حبیبی ورسولی انی قد زوجت الاشیاء لیسبحوا لی علی وحدانیتی اشهدوا ملائکتی وسکان سمواتی وحملة عرشی انی زوجت امتی حوا بدیع فطرتی وصنیع قدرتی ادم علیه السلام بصداق تسبیحی وتهلیلی وتنزیهی وتقدیسی وهی شهادة ان لا اله الا الله وحده لا شریک له یا آدم وحوا اسکنا جنتی وکلا من رزقی ولا تقربا شجرتی والسلام علیکما ورحمتی وبرکتی ه

کلماتی که آدم بعد از خوردن گندم تلقین آن ملهم شد ودر دعا ابراز یافت لا اله الا انت سبحانک وبحمدک رب عملت سوءا وظلمت نفسی فاغفر لی انک انت الغفور الرحیم لا اله الا انت سبحانک وبحمدک رب عملت سوءا وظلمت نفسی فارحمنی انک ارحم الراحمین ه

عمر حضرت آدم هزار سال بود ووفات آدم روز جمعه واقع شده در مکه ودر کوه ابوقبیس اورا دفن کردند وحوا بعد از وی یک سال ونیم زنده بود ودر حیات آدم متولد شده ودر دوران حملی او بیست پسر وبیست دختر بودند وقول اکثر نوزده دختر وبیست پسر ... قول اکثر ازدواج ... آدم از جهان رحلت نمود ... خود ... ه

مرثیه آدم در فوت هابیل
تغیرت البلاد ومن علیها / فوجه الارض مغبر قبیح

آسمان بود چه او آلی هبوط آدم نازل شد وبعضی گویند در زمین بوده ودلیل بر آن رحلت آدم است در روایت رحلت اکثر وبهشت را و ... از زیدان آدم ... گویند آن بهشت بوستانی بوده ... حمل الیاقوت ... مشرق در کمال ارتفاع معتدل الهوا متساوی الفصول ه

صحف آدم چهل صحیفه بوده مشتمل بر اسرار حکمت طبیعی ومعرفت ومصار ادویه ومنافع آن وگفته تسخیر جن وشیاطین وهندسه وحساب وبعضی گفته اند که بیست ویک صحیفه بوده ه

۷۱

شیث لفظی سریانیست معنی آن هبة الله است و اوریا اول نیز گویند و اوریا بسریانی معلم را گویند و شیث تنها از حوا متولد شد بعد از انقضای پنج سال از قتل هابیل چه نور محمدی که در صلب آدم بود بدو منتقل شد و گویند او پیغمبر آدم بود و بر او پنجاه صحیفه نازل شد و ان اول صحف است و گویند جمیع افراد انسانی امروز بدو منتهی میشود و در روایت مشهور عمر از سن مبارکش نهصد و دوازده سال که گذشت وفات یافت ۵

ادریس بن مهلائیل بن قینان بن انوش بن شیث و اوریا ثالث نیز گویند حمد الله در روایت حال نزد علاء کمون مصری که یکی از انبیاست و در نسل هابیل بوده که اورا اوریا ثانی میگفتند تلمذ نمود و بزبان عبرانی اخنوخ گویند و در زبان یونانیان بطلمیس و ارمس مشهور است و عرب هرمس و ادریس و المثلث بالحکمه خوانند و مراد از هرمس عطارد است و مراد از مثلث بالنعمه نبوت و حکمت و حکومت است و از اکثره درایت و تدریس صحف آبا و اجداد خویش موسوم بادریس گشت و در روایت حال نزد عاذیمون بمعنی تحصیل نمود و معنی عاذیمون سعادت است و چهار کس به نیابت او با مالیت و ریاست ربع مسکون اشتغال نمودند ایلاوس و سرسس لاوس و اسقلینوس و آمون و اختراع علم نجوم و وضع اسامی بروج و کواکب سیار و برف و وبال و غیر ذلک منسوب بآنحضرت است و اول کسی که کتابت و خیاطه از مخترعات فکر او است و در آن ما کان رفعت قوله تعالی و رفعناه مکانا علیا وی صحیح روی نازل شد مشتمل بر انواع از علوم ماتن و نحو و دعا ماست و علوم مجسمه و معرفت طبایع موجودات گویند بعد از انقضای هشتاد و دو سال از عمر خویش رایت عروج برافراخت

حلیه آنحضرت وی مردی بود خوب روی گندم گون زرد کاس تمام قد مناسب اندام قوی استخوان اندک گوشت آهسته در سخن در وقت رفتن نظر بزمین افکندی وخود را از فکر خالی نکرداشتی و چون بخشی کردی انگشت شهادت حرکه دادی ۵ از ادریس پرسیدند که حسن اعتقاد حقیقی درچه چیزست که ثمر حاصل توان کرد گفت به نیکویی معامله و ملاقات با ایشان بروجه احسن و نیز و هیچ نیکو نیست مثل راستی در وقت خشم بخشش در زمان تنگدستی و عفو در حال قدرت و فرموده عاقل آنست که نامه طاعت آنحضرت نکند اول برما کرده آن درهم تعلیم سوم به دوستان و چهارم با سلاطین گستاخی نبود عیش بر خود منغص گردد و هر که علما را خوار داشت دین خود بزبان آورده و هر که با دوستان استخفاف کرده بهال مروت ازو برگیرد و فرمود عاقل باید که طالب حکمت باشد و در مصیبتی که عام بود هیچ نتاله و هر چند مرتبه او رفیع گردد تواضع بیش نماید و بعضی که بحث مصحف باشد از آن پیش نکند و اکثر شب مال بمعنی کمال حود و راه نماید و فرموده هر که کمال عقل نیابد از کمال عمل ساس منهای امور کرا تعقل کامل نبود و تعلیم شامل وصف حرمانی و فرمود نادان در نظر بصیرت خود خواهد اگرچه از کسی باشد و دانا بعکس آن و فرمود هر که در جای متوطن گردد که در وی پادشاه قاهر و قاضی عادل و طبیب ماهر و تاجر ابن باشد در اصلاح مال ونفس خویش کوشنده باشد و فرمود توانگری عیب را بپوشد و درویشی هنر را عیب سازد ۵

[illegible]

سبب اختلاف مردم در ادیان و عبادت اوثان بعضی گویند سبب آن بود که حضرت ادریس را دوستی بود و تعلق بمحاسن اولی داشت اضطراب بسیار داشت ابلیس بصورت شخصی خود را باو نمود گفت اگر خواهی که تمثال صورت حضرت ادریس نزد تو باشد سرانجام آن تراست تا حاصل شود و آن دوست رضا داد و ابلیس صورت ادریس ساخت و چون آن شخص فوت شد ابلیس بصورت انسان در میان مردم حاضر شده گفت که ادریس و آن مرد که با او دوست بود این صورت را که صدای ذمیمه است میپرستیدند و عادت ایشان متابعت شد و اغوای ابلیس دم بدم افزون گردید و هر کسی صورتی ساخته آن ساعت و عبادت آن مشغول شد و گویند که سبب آن بود که چون آدم وفات کرد اولاد او جسد آدم را در تابوت نهاده در طواف با خود همراه می بردند و بسیار صحبت آدم میکردند که چشم قابیل و اولاد او بر آن افتاد ابلیس را مجال اضلال پیدا شد و نزد قابیل و اولاد او آمد گفت که من نیز بجهت شما چیزی میسازم شبیه جسد آدم و ایشان مشغول گرده صورت ساخت و بطول ایام هر قومی برای خود مثل آن صورت ساختند و بعد از انقضای ایام آنرا پرستیدن گرفتند و گویند قبل از ادریس جمعی صلحای سمات الدعوه بودند مسمی به وَدّ و سُواع و یَغُوث و یَعُوق و نَسْر هرگاه که یکی از ایشان فوت میشد متعلقان آن شخص جهت تسکین خاطر تمثال او میساختند و در خانه نگاه میداشتند و بعد از امتداد ایام باغوای شیطان آنها را پرستیدن گرفتند و این تماثیل در طوفان مفقود شده ابلیس هم را پیدا کرده بهر یک قومی داد تا معبود خود ساختند و وُدّ را به بنی کلب و سواع را بهذیل و یغوث را به مذحج و یعوق را بقضاعه و نسر را به حمیر ۵

در عبادت آتش پرستیدن نیز اختلاف است یکی حکایت هابیل که مشهور است و بعضی گویند در زمان حضرت ابراهیم پیدا شد چه سلطان در خاطرها القا کرد که عدم احراق نار ابراهیم را بجا آتش ان بود که او آتش میپرستید و گویند چون نمرود را بجهت بندگان و عباد را به آتش می کردند سلطان اغوای ایشان کرد که شما آتش را پرستید تا در عبادت شما را نسوزد و گویند چون زردشت کتاب زند ساخت خلایق را بعبادت آتش تکلیف نمود ۵

نوح النبی علیه السلام نوح را بزبان سریانی یشکر خوانند و بعضی اورا الملک و بعضی ملکان و لامک و لامخ نیز گفته اند و بعضی نام مبارکش را ساکن خوانند و سکن نیز گفته اند و بعضی ساکی خوانند و آدم ثانی نیز گویند بعضی شیخ الانبیا و نجی الله است و بعضی گویند که اشتقاق نوح از نوحه است که آنحضرت بعد از اهلاک تمام خلق از دعای خود پشیمان شده بود نوحه فرمود و چون نزد قوم مشهور است که نوح لفظی عجمی است اشتقاق او از نوحه کردن است محل تامل است و از نوح بسول مشهور او لوالعزم است چه آنحضرت بعد از بعثت علم بر نسخ احکام صحف آدم کشید و در اولاد قابیل که اعتقادی داشتند مبعوث گشت ۵

تنور که آب از آنجا جوشیده اختلاف کرده اند که کدام بوده بعضی گویند تنور موضعی عالی بود از زمین که آب از آنجا جوشیده و گویند تنور نانپزی است که زن نوح نان در آن میپخت و گویند آن تنوری بود از سنگ که آدم علیه السلام نان در آنجا می پخت و بمیراث به نوح رسیده بود و آن تنور نزد کوفه

باب الکنده بود از مسجد کوفه و گویند در شام بود موضعی عین الورده و گویند در بعلبک و باراضی هند گفته اند
و گویند نوح در حوالی دکان خبازی ایستاده و خباز بطریق استهزا مشغول گشت کجاست آن آبی که ما را از آن میترسانیدی
وار لگا جواب آمد نوح گفت از تنور تو همان ساعت آب از آن جا جوشیدن گرفت و از حضرت امیر علی علیه السلام
منقولست که فرموده که مراد از فار التنور ظهور فجر و طلوع صبح است و گفته اند که مراد جوشیدن آب است از روی زمین ه

صفت سفینه نوح بعضی گویند طول کشتی هشتاد گز بود و عرض آن پنجاه گز و ارتفاع سی گز و سه
طبقه داشت طبقه اسفل تمام سباع و دواب بود و در طبقه دوم وحوش و طیور و طبقه علیا مخصوص بود بنوح و اهل و عیال
و بعضی گفته اند در طبقه اول طیور بودند و در وسط آدمیان و در آخر سباع و وحوش و دواب و گویند طول
کشتی ششصد و شصت ذرع و عرض سیصد و سی ذرع و ارتفاع سی و سه ذرع مطبق سه طبقه و گویند طول کشتی
هزار گز بود و عرض پانصد و ارتفاع سیصد بر صورت مرغی از پس سر شبیه بطاوس و چشمی مانند چشم کرکس و سینه
شبیه بسینه کبوتر و ذنب مانند ذنب خروس و گویند طول کشتی هزار و دویست ذرع بود و عرض ششصد ذرع ه

عدد اهل کشتی گویند هشت نفر بودند نوح و زوجه و یافث و سام و حام با صاحبانش و گویند هفت
تن بودند نوح و اولاد ثلثه و سه کس دیگر از اهل ایمان و مقاتل هفتاد و دو گویند یعنی نوح و فرزندان او که مجموع هشتاد
و هشت نفر باشند و گویند جماعت اهل کشتی هشتاد کس بودند و هذا هو القول الصحیح ه و مشهور آنست
که عمر نوح هزار سال بود و طائفه هزار و سیصد سال گویند و هزار و چهارصد و پنجاه هم گفته اند و جمیع امم نوح
طوفان معترف اند الا المجوس و اهل ختای و نوح تمام ربع مسکون را میان فرزندان خود قسمت نمود بلاد شام
و جزیره و عراق و فارس و خراسان را به سام داد که افضل فرزندان او بود و اولاد او بودند و دیار مغرب و زنگ و حبشه
و هندوستان و بلاد سودان به حام داد و اقلیم چین و صقالبه و ترکستان به یافث سپرد و گویند که حام را
نظر بعورت نوح افتاد که در خواب رفته بود و خنده کرد و یافث و سام او را منع کرده پوشیدند چون نوح
واقف شد بر حام دعا کرد و گفت اولاد او را بندگان اولاد سام و یافث گرداند و گویند بعد
از دعای نوح از زوجه حام یک پسر و یک دختر هما متولد شده که سیاه بودند حام از مشاهده این صورت
محزون و ملول خاطر شد و بنا بر ظن متهم نمود ازین که منکوحه خویش دور جست و بعد از چندگاهی باز با وی اختلاط نمود
عورت حامله گشت و وضع حمل دو فرزند دیگر به همان صفت سابق از او متولد شد حام دانست که قضای الهی را
دافعی نیست و این واقعه مستند از تاثیر دعای پدر است و گویند در حین طغیان آب … شهوت حام
اشتعال یافته بازن خود جمع شد لون او متغیر شد و نوح بار حق نسخ مباشرت در کشتی کرده بود ه

صورت مبارک نوح گندم گون بود و نحافت جسم و دراز قد و رقیق الساقین و الساعدین و عظیم العینین و طویل اللحیه
و محاسن کشنده داشت و بکثرت عقل موصوف بود و در اول ساعات عزرائیل از ادای رسید که یا اطول
الانبیاء عمرا حال گذران زندگانی دنیا چگونه یافتی گفت عالم را مانند خانه دو در یافتم که از یکی در درون آمدم و لحظه
توقف نموده از در دیگر بیرون رفتم و چون فوت شد در بیت المقدس مدفون ساختند ه

یافث بن نوح جانب شمال و شرق نامزد او شد و حکماء ترکان او را یافه میگویند با وداد و گویند اقلیم چین را
او بنا کرد و یازده پسر داشت چین صقلاب منشج کماری ترک خلج خزر روس سدسان
غز بارج و امور انتساب جمیع اصناف ترک و مغول و تاتار و قبچاق و سلاطین و خانان ترکستان تمام باو است ه

حام بن نوح او را نه پسر بود هند سند زنج نوبه کنعان کوش قبط بربر حبش و از ذریت
ایشان سودان مغرب و سکان بلاد حبشه و زنگبار و هندوستان منشعب گشتند و تا بحال در صحاری جنوب
خط استوا عمارات و نعمتهاست که اولاد حام در آن ساکن اند ه

سام بن نوح نه فرزند داشت ارفخشد کیومرث اسود یورج لاود عیلم ارم نورد
ارفخشد ابو الانبیاست و کیومرث ابو الملوک و بر تمام ذریت سام پادشاه شد و اولاد سام در اقلیم بابل
و یمن و حضرموت و عمان و عراقین و فارس بسیار شده اند و عمارات تعمیر کردند ه

هود النبی علیه السلام نسب او هود بن عبدالله بن رباح بن حارث بن عاد بن عوص بن ارم بن سام بن نوح
و در بعضی کتب آورده اند که عابر بن شالخ بن ارفخشد بن سام عبارت از وست و بقوم عاد مبعوث گشت که قبایل
عاد فرزندان عاد بن عوص بن ارم اند و بت می پرستیدند و نام بتان ایشان یکی صمدا بود و دیگری صمودا ه
مدت حیوة هود چهارصد و شصت و چهار سال و بروایتی سیصد و چهل و یک سال و بقولی چهارصد و هشتاد سال
حلیه او صباحت و ملاحت بکمال داشت و تمام قد و بسیار موی و بعادت شبیه بود بآدم و در بعضی سواقی بصورت
نوح بود ه

شدید و شداد دو برادر بودند از اولاد عاد مسلط را گرفتند … سال در بلاد شام و شدید اگرچه مشرک
بود اما عادل بود و پیش از شداد فوت شد و شداد بعد از او رسید سلطنت استعلا یافت و معاصر ضحاک جواهر زاده
او بود که بر مملکت جمشید استیلا یافته بود و شداد از ضحاک جواهر و زر و سیم بسیار طلبید و باغی عوض بهشت
در … ساخت و مدت پانصد سال با تمام رسید از حضرموت متوجه دیدن آن جا شد یک منزل بدان
ملک الموت باستقبال آمده او را بدوزخ برد و آن باغ ناپدید شد عبدالله بن قلابه در زمان حکومت معاویه بدانجا
رسید و آن باغ را تفرج کرده پاره جواهر بستده و بیرون آمد

عمالقه طائفه بودند که پیش از عمارت کردن مکه که جای خانه ملی رج بود در آنجا ساکن بودند از فرزندان عملاق
بن لاود بن سام و رئیس ایشان در آن زمان معاویه بن بکر نام داشت ه

صالح پیغمبر قوم ثمود مبعوث گشت ثمود بن عابر بن ارم بن سام بن نوح و اشان نواعمام عاد بن عوص بن
ارم اند و طبقهٔ ثمود حمل از واقعهٔ عاد در ولایت حِجْر که واقعست در میان دیار حجاز و بلاد شام متمم بودند
و بعد از هلاک قوم عاد بدان سرزمین رخنه نقاع و منازل اشان را عمارت نمودند و چون فساد و طغیان نمودند
صالح بن عابر بن ثمود را از اشان مبعوث کردانید گویند در عنفوان جوانی بود و گویند بعد از چهل سال از
عمر او مبعوث گشت حلیهٔ صالح علیه السلام صبیح الوجه بود و رنگ رخسارش سرخ و سفید و سیاه موی و تمام
قامت و عریض الصدر و گشاده پیشانی و ضخیم البدن و هرگز کفش نپوشیدی و دایم پای برهنه زدی و بودی
صنعتش تجارت نمودی و در عیشش مواجب ترتیب نوح بود مدت حیوتش بقولی دویست و شصت
و هشت سال و بروایتی دویست و هشتاد و بقولی هشتاد و پنج و بروایتی دویست سال مدفنش بقولی حرم در دار
الندوه و بعضی میان رکن و مقام نیز گویند ۵ صفت ناقهٔ صالح گویند از یک طرف پهلو
تا طرف دیگر صد و بیست گز بود و گویند طول جثهٔ او صد گز بود و عرض وی هم صد گز و مقدار درازی هر قایمه
از قوایم او صد و بیست گز بود و مدت سی سال ناقه با بچه در میان ایشان بماند و کسی که تیر بر ناقه زد مصدع
بن مهرج بود و قدار که حرام زاده ازرق چشم کوتاه بالا و شقی اکبر بود ناقه را شمشیر زد و هفت نفر دیگر رسیده
ناقه را کشتند ۵
ذو القرنین اکثر روایت اصح آن ذو القرنین عم اسکندر رومی است که از اعقاب عیص بن اسحق است و اکثر بر آن اند
که آن ذو القرنین بعد از صالح مبعوث گشت و محل اقامت او دیار مغرب بود و در سالک عارف شد و کلام حق تعالی
واد علیها یا ذا القرنین موید آنست که آن خطاب لائق نیست الا انبیا را و سد یاجوج و ماجوج او ساخت
و گویند اسم اصلیش هرمس است و چون از شرق و مغرب رسید به ذو القرنین موسوم شد صنعتش زنبیل بافی
و می فروش از آن میکرد و حلیهٔ او سرخ و سفید بود و میانه قامت و عظیم الراس و العنق و گیسوهای سیاه
داشت و مدت عمرش چهار صد و بعضی بیش ازین نیز گویند ۵ سد اسکندر گویند طول سد صد و سی و پنج
و عرض دیوارش سی میل و ارتفاعش دو هزار و هشتصد ارش ۵ یاجوج ماجوج
یکی از اولاد یافث که منسخ نام داشت او را دو پسر بود یاجوج و ماجوج که در اقاصی بلاد مشرق جای گرفتند و ازان
دو گروه شدند و هر یک چهار صد فرقه منقسم شدند و گویند که هیچ یک از ایشان نمیرد تا هزار تن از نسل خود
نبیند و قامت ایشان منحصر در سه صنف باشد صنف اول جماعتی که هر یک از ایشان را صد و بیست گز
طول قامت بود و عرض بدن همین باشد و صنف دوم طائفه که طول قامت صد و بیست گز و عرض صد
و بیست ذرع و صنف سوم گروهی اند که طول و عرض قامت آن فرقه از یک شبر یا چهل ذراع باشد و صنف
اصغر را گلیم گوش گویند و فیل و کرگدن با ایشان مقاومت نتوانند کرد و وحوش و سباع و حشرات بهر چه
بینند هلاک کنند ۵

[illegible]

[illegible]

[illegible] دانه آید [illegible]

اگر [illegible] انگور سیاه [illegible]

اگر [illegible] انگور [illegible]

[illegible]

[illegible]

78

اگر ... وردی بیمار ... [illegible]

[illegible]

شناختن آمدن باران و صاعقه در زمستان

[illegible]

[illegible]

اندر دانستن ... [illegible]

[illegible]

فی التورية

اشكر لمن انعم عليك وانعم على من شكرك فانه لا زوال للنعم اذا شكرت ولا اقامة لها اذا كفرت والشكر زيادة في النعم وامان من الغير والتغير ۞ فنسيان النعمة اول درجات الكفر لها ۞ عن شكر النعمة تحل عظايم النعم ۞

[illegible]

كبوترنامه

[illegible]

در نگاه داشتن بعضی حیوانات

در مرغ داشتن باید که خانها که مرغ خانگی را در آن کنند گرم بود و نوعی آن را کنند که ایشان را گرم دارد
و از آنجا که باشد بیرون نتواند نگریست چنانکه جای او را سوراخهای خرد بود و در هر شکافی پاره کاه بنهند
تا خایهاشان را نشکنند و چوبها در حصن ترجایهای جایهای ایشان در نهند بنهند چنانکه از دیوار دور
بیرون بر درخت از زمین آن خانه و بهترین دانها که مرغان را دهند ملغوز چون نارسیده که با گاورس و با
نخاله گندم و بار درختی که از ارویی قسطوس گویند بسیار کار آید مرغ را که فربه بود و خایه اش بسیار کند
و نباید که چون انگور ایشان را علف دهند که خایه کم کند و اگر مرغی خایه خود بخورد او را باید کشتن
اگر بکشند دیگر مرغان از وی آن عیب نیاموزند [illegible] و اگر خواهند که مرغی بسیار زند مرغ را در خانه تاریک
و چرب کرده جو دهند نیک سرشته و علفش ارزان بود و کسانی باشند که [illegible] در سرگین [illegible] دهند و علف
دهند مرغان را فربه شوند و بهترین مرغان که نگاه دارند آنست که بزرگ باشند و آنکه [illegible]
و بزرگ بود و پایش دراز تر بود و [illegible] بود و باید که در خانه [illegible] مرغ بکشد که اگر
[illegible] باشد [illegible] و در میان [illegible] مرغ [illegible] و یکی از آن چون خایه [illegible] دارند
و در [illegible] در میان نخاله ننهند و اگر مرغی را بر خایه نشانند باید که کاه در زیر [illegible] و خانه او را
گاه ننهند و چون مرغ را بر خایه نشانده باشند پاره آهن بیش آن مرغ ننهند گویند که بدان مرغ را نگاه
تواند داشت و باید که مرغ بزرگ را [illegible] خایه بیشتر در زیر او ننهند و مرغ میانه را
و مرغ کوچک اندکتر [illegible] و خایهها که بنهند عدد فرد باید و باید که نشستن مرغ در [illegible] ماه بود
نه در [illegible] که در نقصان [illegible] و جایی که [illegible] در زیر مرغ نهند باید که خایه [illegible]
که در [illegible] مدت [illegible] بود که [illegible] باید [illegible] از خرداد ماه
برود که این مدت بهتر از اوقات دیگر بود که مرغ [illegible] که اگر نه در این مدت بود [illegible]
کم خایه بود و این وقت آنست که شش روز برود از آذر ماه [illegible] شود و باید که مرغی [illegible]
مرغ چون [illegible] مرغ [illegible] که آن را خایه بیشتر بود [illegible] بود یا دو ساله [illegible]
[illegible] سال خایه [illegible] که از خایه باز ماند و نشاید که مرغی را [illegible] بود و [illegible]
دراز بود چون خروس [illegible] که آن با خایه [illegible] و باید که آن [illegible] مرغ [illegible]
و اگر نشسته [illegible] و علف در زیر آن [illegible] و باید که چون خایهها را که
مرغ بر آن نشانده [illegible] از روی [illegible] و از مکان [illegible] دیگر و اگر کسی نگاه کند خایه مرغ که
در زیر گرفته بود چهار روز [illegible] که اگر [illegible] سال [illegible] خانه را [illegible] دارند
اگر در [illegible] خانه [illegible] مرغ [illegible] سال [illegible] و اگر [illegible] رنگ در روی [illegible]

در صفت گوسفندان بهترین میشان آنست که پشمش نرم بود و بر هم نشسته و گردنش دراز بود و شکمش بزرگ بود
و سرش کوچک و سرونش کوچک بود و رانش دراز و بهترین گوسفندان نر آن بود که در جنگ غالب باشد و جانور
بود و آنچه بنگاه داشت بود باید که جوان بود و هر گاه بیش از [illegible] گوسفند نر بباید و هر دو پیر گوسفند را [illegible]
[illegible] بود و اگر [illegible] آن را نگاه دارند [illegible] گوسفند [illegible] و بهترین [illegible] گوسفند آن بود که پشمش
دراز بود و [illegible] رنگ و چشمهاش [illegible] رنگ بود و وقت زادن گوسفند [illegible] ماه بود و چون گوسفند ده روزه
از آن [illegible] خورد که از او [illegible] گویند [illegible] گوسفندان [illegible] [illegible] معروف [illegible]
اگر [illegible] [illegible] سیاه زاید و اگر [illegible] بود [illegible]
[illegible] سفید و اگر دو رنگ بود دو رنگ [illegible] گوسفندی که آن را [illegible]
[illegible] و [illegible] که [illegible] گوسفندان [illegible] در ماه دی و باید که [illegible]
[illegible] دیگر نگه دارند که آن [illegible] در دیگران اثر کند ۵ در صفت بزان بهترین بزها آن بود
که [illegible] بود و [illegible] و اگر [illegible] چونش [illegible] و [illegible] نشود اگر [illegible] بزهای
دیگر بود [illegible] باشند و بهترین جای بز آنست که در کوهها بود و [illegible]
باید [illegible] خواه نر و خواه ماده الا که [illegible] بود [illegible]
در صفت گاوان هر که گاو را [illegible] نگاه دارد باید که ماده گاو [illegible] دراز بود [illegible]
[illegible] و [illegible] گردن [illegible] بود و [illegible]
و سینه فراخ و میان [illegible] و دستها و پایها [illegible] و گردن [illegible] و دم دراز و مویهای [illegible] بسیار و میان [illegible]
و دستها فراخ [illegible] چون [illegible] روند پای [illegible] و دیگر [illegible] بود [illegible] گاوان [illegible]
بر این صفت باید و بهترین گاوها آن بود که [illegible] سیاه بود [illegible] چون [illegible] بود و گاو
در میان بهایم زیرک تر بود [illegible] که او را [illegible] چون [illegible] نام [illegible] و [illegible]
[illegible] ۵ فحل جهانیدن بر ماده گاوان چون [illegible] که [illegible]
[illegible] دهند که سیر بخورند [illegible] که [illegible] کند و باید که فحل که
[illegible] دارند علف [illegible] نیکو دهند [illegible] ماده گاوان دور دارند و اگر [illegible] بود [illegible] و گیاه
و کاه پس در میان ماده گاوان رها کنند ۵ [illegible] ماده گاو نر [illegible] چون [illegible]
[illegible] و اگر [illegible] ماده بود [illegible]
[illegible] ماده گاو [illegible] سال [illegible]
[illegible] و وقت آنکه فحل را بر گاوان ماده رها کنند [illegible] ماه بود [illegible] روز
[illegible] و [illegible] گاو [illegible] ماده گاوان [illegible] و نه ماده گاو و گاو نر
[illegible] در [illegible] ملکه از گاوان دیگر دور کنند ۵ نگاه داشتن گاوان از مگس چون [illegible]
[illegible] و [illegible] آب [illegible] گاوان بمالند مگس بر آن گاوان ننشیند و اگر در چراگاه [illegible] از آن چراگاه [illegible]
و اگر [illegible] گاوان [illegible] که [illegible] و [illegible]
[illegible] که [illegible] و [illegible] و اگر [illegible] نکند [illegible]

در وصف خر باید که خر از جای طلبند که مشهور بود کرابائی و خوب میگردد و خوان وحشی را چون بهم کرد ...
و بیا بوزند ... خوان ایمنی باشند در شعب ... و خو کو دشان زیرا که ... حلیم ...
... یکدیگر چون ... دیگر ... که خو نکنند با هم جنس و اگر چه بکو دکیشان پرورند ... آن ...
وحشی ... و وقت آنکه خر وحشی نر را بر ماده ... آن ... در آید
و وقت زادن خوان یکسال بود از آن روز که حامله شده باشد ○ وصف

گاو کوهی

... الا که از آن بگرد و ... خود را در هم بکند و خون ... کشند و گاو کوهی ...
... برادوی ... با ما ران از ... شوند و ... پس بگیرد و بخورد و اگر ... گاو کوهی
ناپدید و گوشت و استخوان در آتش بسوزانی ... در ... الی ... خانهای خویش ...
... عظیم شود ... آن ... و اگر ... آنجا ...
پاک ... گاو کوهی ... آن ... را ... شود ○

در وصف سگان ... سگ نر آن بود که تنش بزرگ بود و چشمهاش را سرخی ... بود
چون چشم شیر و رنگ تمام ... بزرگ ... بود و چشمش و ... سیاه بود و در دو
دندانهای ... بود و ... دراز بود و ... کوتاه بود و ... و بسیار موی و فراخ سینه
... ستبر بود و ... بود و ... بود و آوازش بلند بود و گردنش ستبر بود
و فراخ ... بود و اگر ... بود ... که ... باک ... شود و ...
سگان ماده آن بود که ... که ... و ...
... سگان ... ماه بود ... و وقت زادن ... چهار ماه بود و ...
چون زاده باشند ... گاو ... چون ... و ...
... ده
... و ... وار ... باشند ... و ... دیگران
در ... که ... و چون سگ ...
پس ... و ... و از ... دور کنند
... کنند ... که ...
... را دوست دارند ... که ... سگان ... که ...
... آن ... و ... سگ ... گوشهاش و سگ ...
برگ ... و ... دوا ... و ... که ... کشند
... و ... در ... بکند و ... ○

... ○

[illegible]

ضعف اسب

[illegible]

[illegible]

کلمات مصغره که بکثیر نواند
وآن جمله کلمه است گرگیطا نوست
سک میان ناف وریها رباشد وعصفا
نام ستاره مشتری ثریا نام سیری از ستارگان
وتحیا نام تخم بود قصیر پهلوی آوش هوسنا
سکون وارام رتیلا عنده بود وان جانوری است که زهر شد
دارد در طاد جواسان باشد سکیت وآن آخوس ایکسی
که در گرد بتازند محیم نام کوهی است مهیمی کواه راست باشد
مسیطر سطارست مسیطر مسلط حلیفا زمه بلنی
نام ماری است عزرا وحمیتی وسنیتی وعقیب وراعیم
علیتی وارتیق دو حلیس انه ارسعالو ه

کلمات که تازی است وانرا تاری مسوان گفت
وقربان ولیتیم وستعه وطلاق وایلا وقبله و

کلمات که عزی وفارسی آن یکسانست
نظری آنرا نظم آورده است
تاج وتخت ورای وخیم ودین ودینار وزمان ه

معانی اسماهی الف مرد دار بود
ب نکاح باشد ت ریسمان ث خری
باشد از کل که تراسب در آن دو شد ج
برابرده خادم است ح بستان زشت
خ حرث بود د کری بود که دلور کشد
ذ خاکستر بود ر درخت است ز نوسی
خشکست س کوهی است ش شتو
بود ص کوید بود ض اوار بود
ط دمیها نرم باشد ظ برز باشد
پرشده ع چشم سر وچشم آب وزر ازو باشد
وافتاب وزر وجاسوس رام کوند غ
تشکیل واربا شد ف کوشت ران بود
ق موی بعا باشد وکوه قاف کاف
وکیل بود ل تخم مرد باشد ورزه
م موم ور سیام بود ن ماهی و
دات باشد ه ملاذه دهن باشد
و مرکب بود لا دوال نعلین باشد
ی حکایت او ارست ه

فی خواص بعض الحروف

جیم هر که هر روز چهل بار بطریم کند وان آیت بخواند که قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء وتنزع الملک ممن تشاء وتعز من تشاء
وتذل من تشاء بیدک الخیر انک علی کل شیء قدیر تولج اللیل فی النهار وتولج النهار فی اللیل وتخرج الحی من المیت وتخرج المیت من الحی وترزق
من تشاء بغیر حساب حق تعالی بر او اسباب دنیا وآخرت آسان گرداند ح در حسب که هر کسی بوقت طلوع آفتاب در وقت گرما
هر اسمی را از اسماء حق که اول او حا باشد همچو یا حی یا حکیم یا حنان یا حلیم بخواند کارها در او از نکشند واز اسباب احوال بر او آسان
نشیند و روند ودر اساس از نکنند نوسطا ان معرفت آن هر که خ نون نقش کند و بر کسی که درد معده یا صفرا دارد
بر دوستی که درد کند بیاورد آن درد و وجع را زائل کرداند ی هر که اسمی را از اسماء حق که در او حرف یا باشد همچو حلیم وعظیم
بنویسد و بشوید و نزد اعطار بیاساید از ار اسرار بسیار بر او منکشف گردد ق هر که حرف قاف را صد بار بر ورق بنویسد ودر زیر
نگین خاتم نهد و با خود دارد هر کرا وعده ای بر شود نشود وحافظ او گرددد اما باید که لباس بسیار نپوشد ودر حوار بسیار
ط هر که مداومت نماید بر ذکری که در وان باشد همچو الطول والطاهر اللطیف اللطیف دل او بر طاعت ثابت باشد
ورو امور او رواج گرددد و هر کسی که نه ط بعدد او عدد او نقش کند در وقتی که آفتاب در سعود باشد و آن لوح را با خود دارد
حق تعالی دل قهاران را از او ترس و حیا میسر گرداند و سمرا علیه السلام در جوانی بنهد واگر بر طهارت نگاه دارد
بسیار بدولا همی سعود وکل کمان کلکل باشد واحکام آسمان ج و حرف ضیم هر کسی بطالع زهره نقش کند بر نگین خاتم
وقمر مسعود باشد هر که او را ببیند دوست دارد واگر چه دشمن او باشد ح حاجتی که بخواهد بر آید ک هر که ی ح دال بر پارچه حریر سفید
نویسد در وقتی که قمر در برج باشد ومشتری ناظر واگر در هیچ وقت در خاتم خود بنهد و بر طهارت و روزه ودر روز جمعه در انگشت
خود کند حق تعالی روزی بر او رواج کند واگر در دستی باشد در مدت سیکی راه او یافته دارد واگر اسم دائم بسیار بخواند بسم جامع
ح وخا در اسم خبیر طاهر شده است هر که العلیم الخبیر مداومت بخواند ودل از دل خود بیاورد واکثر امور جلیله واقف گردد
ت او هر اسمی از اسماء حق طاهر شده مکرر در اسم مستقیم هر کسی که کارها را از او پرسند که از ان عزر دو استقامت و باخود نگاه دارد
شعار گرداو یکرده و مقصد بدو عاید شود ص در اسماء حق صانع بسیار است صمد صادق صبور مصور هر که از وی صاد
نقص بار بر بطاقه نویسد بر قیم عالی سعد ک ظهور او در اسم ملک است هر که بسبد کاف بر خاتم خود نقش کند از ریزی
بوسه ودر زیر نگین نهد همی او هم بر نگین شنود وار شکار ان ایمن باشد عین هر که حق را بنامهای که عین در او
همچو علی وعالی ومتعالی وعلیم وعظیم ومجمع بخواند در صحی در بحری که بامل صلاحی یابد و هر کس که او را جمعه در او چنین دو علی
حرف عین را اعداد بار بر روز سعد نقش کند و با خاتمی از علی برکشد که قدرانکش دارد علوم حکمت بر او گشاده
شود و هم بر او آسان کردد ام ادر وقت حبس یا مرکب باخود نگاه دارد از اکر جلال بسیار عنده ه
غ حسب که در اسم عالی وغفور وغفار وغنی ظاهر است هر که ذکر غنی مداومت نماید ۲ رزق او فراخ شود و اسباب
دنیوی بسیار کردد و هر که اسلام با خود دارد در تجارت سود بسیار کند ق در اسم عزیز ظهور یافته هر که ذکر عزیز
مداومت نماید اگر عزت دنیا طلبد در دنیا بیابد واگر عزت آخرت طلبد هم در دنیا وهم در آخرت بیابد ه

بو باز کداشتند ه

ابتدا — انفصل وقف کلم زودساموجب دوراگاه حیط حم بنیع اسدارگرد دربیوت واقعه

هوز حطی کلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

فی الخط من کتاب یواقیت العلوم تصنیف الامام المحقق والکامل المدقق الامام فخر الرازی رحمه الله

قال عز وجل ن والقلم وما یسطرون حسن بصری گوید که نون دوات است و قلم قلم کتابت و ما یسطرون خطست که از الخط لسان

الید یا العیشا گوید القلب معدن والعقل جوهر والقلم صانع والخط صیاغة و نیز الخط خیط جواهر الکلم

اما کلمات ابجد شعبی گوید که نامهای ملوک مدین است آن زمان که شعیب را خدای تعالی بدین و رسالت ابو جاد

ملک مدین بود و بت پرستی ما آن هلال شد و او را پسر بود هوز حطی کلمن هوز حطی را خدای تعالی بدعای

شعیب هلاک گردانید و کلمن را اصل از کیل و وزن است که مثال و ترازو کم داشتی شعیب او را گفتی او فوا الکیل و لاتبخسوا

بالقسطاس المستقیم و در اصل سعفص قرشت بود صاعا بصاع این کلم را سعفص کردند و ضحاک گوید که کلمات

ابجد نامهای دورهاست که خدای تعالی در آن دنیا آفرید عبدالله عباس گوید معنی ابا جاد و ابی آدم بجد فی الاکل

الشجرة و هوز از هوی نزل من السماء و حطی حط عنه ذنبه و کلمن اکل الملک و قرشت اقر بالذنب و نشت

فی الارض ٥

اما ترتیب این حروف ابجد اما الف بود زیرا که الف امام حروف است و مدار

همه راوست پس هر چه بشکل الف بود کرسی است دیگر اگر در یک صورت می دارد نهادند چنانکه ب ت ث

الخ ح ح خ بودند این دو دو در یک صورت که نهادند چون د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق

الخ که در یک صورت بودند نهادند چون ک ل م ن و ه الخ و لای نهادند که هر سه را حرف مد و لین باشند

و مقصود از لا الف ساکن بود و الف ساکن در لفظ نمی آید لام را که در طول شبیه او بود با الف کردانیدند تا در

لفظ توان آورد و بعضی معلمان آن گویند که لام الف خطاست عرض از آن الف بیس و این مردمان الف

خوانند همزه است دوری میان الف و همزه آنست که الف حرکت برگیرد و همزه بگیرد و اصل حروف ابجد است

اینست و خط و دایره نهاده است از جهت آنکه کوشش را خط خوانند که اصل دایره بر خطست

این نقطه گوید که اصل خط در صورت الف در الف خط مستقیم است و در خط مدور حمله حروف از این دایره دارد

بیستند چنانکه یاد کنیم اما الف خطیست که علاوه بر طول او سبب یک دارد تا مهیشه یعنی چندان که کسری او

باشد باید که مثل چندان درازی او بود انگاه آن طول را قطر دایره کنند و جمله حروف را مناسب طول الف

و قطر دایره او کنند اما ب ت ث باید که طول او برقدر طول الف بود و سر بر قدر نیمی از طول الف

اما ج ح خ باید که سر او برقدر نیمی بود از طول الف و تقویس او برقدر نیمی محیط دایره الف اما

د ذ باید که برقدر ربعی باشد از دور محیط دایره و آن الف بود دو تا کرده و اما ر ز باید که ربع تقویس دایره

باشد و اما س ش دندانهای ایشان باید که برقدر ثمن الف بود و ضده برابر آن سر نیمی محیط دایره و اما

صاد و ضاد باید دامنشان باید که برقدر دور ربع دایره باشد و اما ط ظ حلقشان از سوی بالا باید که بر

قدر الف بود و باید دامنش برقدر صاد و اما ع غ سرهاشان باید که برقدر ربع دایره بود و مثال ایشان

صاد که معکوس کرده و بار پس کشند و ی باید که برقدر نیمی محیط دایره بود و اما ف بدرستی باید که برقدر الف

باشد و حشو برقدر سر ما که مثلث کنند و اما ق نیم دایره باشد مثلث ف بروی نشانده اما کاف

طولش باید که برقدر الف بود و کش دیگر برقدر سر با و اما لام باید که برقدر دو الف باشد قایم الزاویه و تقعر

حلقهای کشند و او برقدر چهار دانگ از طول الف کنند اما میم مدوره برقدر سرها

ربع دایره بسته اما نون برقدر نیمی دایره باشد اما هاء دایره بود کوچک برقدر سر میم اما واو

سرش بقدر فا باید و تقویس او برقدر ربع دایره اما لا حرکت باید که دو دارد و الف تمام اما ی

باید که نیم دایره بود و جمله مثلث دایره بروی ترکیب کرده ٥

فی القلم اصل قلمها دوات است قلم و باریک بین هر یک از ایشان را سه قسم شود نرم و سخت و میانه و هر یک از ایشان را سه قسم کرد

حروف و راست و مایل میان این و آن اکنون هر یک از ایشان به سه قسم شود چهار سو و سه سو و گرد و این جمله بیست و چهار

گونه قلم باشد زیرا که دو در سه شش شود و سه در شش هجده بود و هجده در سه پنجاه و چهار و بهر قلمی از ایشان خطی

دیگر گون توان نوشت ٥ قلم را بر انگشت میانین باید نهاد و بر انگشت سبابه بر جانب راست قلم و سر

انگشت ابهام بر جانب چپ استوار کردن که هر یکی را از این سه انگشت در خط حروف عملیست چنانکه که دیگر انگشتان را

از آن علاج باشد اما انگشت میانین را جو که در حرف الف باشد که از زیر بالا کشد چون ب و سا اما انگشت

سبابه را جو که در خط الف باشد که از بالا بزیر آید چنانکه ال ب سوی چپ شود چنانکه ب و مدیم و اما

انگشت بزرگ را که ابهام گویند جو که در مدهای معکوس باشد که از چپ سوی راست شود چون ٢٢ ٤ ٤ ٥

اگر با و یا و ثا یا نون و یا رکب کردی دندانه حرف اول بقدر نیمی الف باید کردن و در گرداندن انگاه دوم برابر

بقدر اول برداشتن و کشیدن بدین صورت بب و اگر سه حرف از آن جمع کردی میانی را طول زیادت کنند

بدین صورت و اگر چهار حرف یک دوم را زیادت گردانند و دیگرها برابر هم باشد بدین صورت ببیت

و اگر شش باشد دوم و چهارم را زیادت کنند بدین صورت ببیبت و همچنین اگر بیش باشد ٥

خط نوشتن بر مثال بنای است و بر طاقتست که باید سواد و سفید بکه دارد یا در پیچ نیکو باشد اما کشیدن حروف

در سطر اول در بسم الله خطا باشد و همچنین در سطر دوم و سوم بسم الله و دیگر جای که زشت بود لکن باید که میان سه یا چهار

سطر کشیده باشند و بود و در اواخر سطرها نیکو تر آید که در اوایل و کشیدن لام همچنین نیکو بود و این مقله گوید

که مدس و ها و یا و حیم هم نیکو باشد که حس نویسند با حو هو تا که صورت شود ٥

سؤالات

چرا بسم الله را دراز کشند و با و الف را با سین در یک راه چنان کوتاه کرده اند جواب چون الف از بسم الله افتاد کرت

استعمال ساقط شد درازی وی بر با دادند تا نشان سقوط الف بود و اهل اول با سین در یک صورت استعمال شود

کلاه خود دیگر اسقید سؤال چرا در کتابت الله الف نیفتاد و در ان ما نوشته نوشتند و در کتابت الله او تعدد

لات از آنکه تا حال نوشتند جواب هر جا که فاصله زیادتی بود تا او و اش حرف بیفزودند چنانکه الله آلهه

و ایلاه الله بنیاد بود و حسن است که ان الله آلهه و اینک منذر و هر جا که از آن معنی الوی بود حرف ضعیف نوشتند چنانکه ان

لو بعدو ودر مصاحف نوشته اند اما صنعوا لکید ساحر و لذلک آلهه که از ما جدا باشد الف متابعت تلاوت ٥

سؤال چرا بعد واو جمع الف نویسند چون کفروا و علموا جواب الف از بهر آن نویسند تا واو جمع با واو عطف

مشتبه نگردد چنانکه و کلمات السلطین کفروا یعلمون الناس السحر اگر الف بعد واو بود و کسی شناسد که و یعلمون است

بواو عطف در آن لفظها که واو بکلمه نوشته باشد چون ظلموا همه الف نوشتند تا قاعده لفظ جمع محفوظ گردد ٥

سؤال اللحم واللبن الحام بدو لام نویسند والی والذی والذین بیک لام از جهت جواب از بهر کثرت استعمال

الی والذی والذین بیک لام از کتابت اسقاط کردند تا تخفیف کلام اللحم واللبن و امثال آن کم وقوع است از درج

کم باشد و معنی که چون تثنیه کنند اللذان واللتان بدو لام نویسند تا فرق کنند میان تثنیه و جمع گویند ٥

سؤال حیوة و صلوة و زکوة بواو نویسند و در حیاة و صلاة و زکاة الف اول جواب در این باب سنت

عثمان کرده اند که ان واو نوشته بود و در لفظ آن و در حیاة و صلاة و زکاة متابعت لفظ کرده اند و الف نویسند

و بعضی از علما گویند که حیوة و امثال آن را واو از بهر آن نویسند که لغت قومی از عرب چنانست که الف حیوة و صلوة امال را امال

بواو کنند عثمان متابعت آن با واو نوشت ٥ تمت الفواید من الواضحت

و دیگر خط تعلیق [illegible]

[illegible] سلطانی بوده اما واضع قواعد آن [illegible] خواجه [illegible]

مولانا عبد الحی منشی [illegible]

[illegible] مولانا درویش [illegible] مولانا عبد الحی [illegible]

[illegible] مولانا جعفر [illegible] مولانا اظهر [illegible]

[illegible] مولانا نظام الدین [illegible] سلطان علی [illegible]

[illegible] مولانا سلطان علی [illegible] مولانا [illegible]

[illegible]

[illegible] مولانا [illegible] است [illegible] گرفت

بسم الله الرحمن الرحیم بادی صنعت خط و واضع حروف ابوالبشر آدم بود روحی و حضرت ادریس علیه السلام بیلی صورة کتابت
تمشی معلوم است که روحه بسلوب مکتوب شده و اکرم مشهور است که کلام بعبارت سهای بوده و بسیار از انبیا و حکما و صنع علما کرده
که انواع و علامات آن مکتوب گشته و قبل از کوفی معقلی در میان مردم متعارف بوده و بعد از آن خط سطح است و در اوایل اسلام دور رست
و بعد از آن خط آنست که سواد و بیاض آن از اوایل خواند بعد از آن حکما خط کوفی را وضع کردند که یک دانگ دور و باقی
سطح است و مشهور آنست که واضع آن یعرب بن قحطان بوده و بعد از هیچ کس آن خط را چون بهوا زبان مسجرمان حضرت
امیرالمومنین علی ابن ابی طالب ننوشته و علامت نجابت بالجابت آنحضرت آنست که در سر الف مکتوب آنحضرت بقدر یک نقطه
شکافی میباشد و در هر جا واوی که در طرز صفحه حمادی یکدیگر افتاده سواد بر سواد و بیاض بر بیاض منطبق است و خط
کوفی تا زمان المقتدر بالله که ابتدا خلافتش در دویست و سیصد و پنجاه و شصت و بنج بوده و مدت خلافتش بیست و چهار سال و یازده
ماه و شش روز بوده بر دست متعارف بوده و در آن زمان علی بن مقله که بر این مقله مشهور است حضرت امیرالمومنین را
در خواب دید که خط ثلث و محقق و نسخ را طرز و تعلیم نمود و اصول این خطوط از صفحه حضرت او ثبت نمودند و این خط
را خط عربی نام نهادند و ابن مقله در سوادی علمهای آنحضرت را احاطه داشته همه را تمام همه این خطوط کتابت
و ابن مقله چون وزیر المقتدر بالله بود او را ایامی مصیبت ساخته بعد از آن دو قلم دست او را بریدند و او دست خود را
که قابلیت ذاتی در او بود بعد از آن بدست چپ تعلیم فرمود و آن خط بکمال خوش نویسی مشهور شد
و استاد علی بن هلال که ابن بواب شهرت دارد شاگرد او گشته و شیخ جمال الدین یاقوت رحمه الله علیه که در
زمان المعتصم بالله که آخر خلفای عباسی است تعلیم از ابن بواب یافت و بهای کمال خط ربع الکتابه بوده و المقدار
آثار که از یاقوت یادگار مانده از هیچ استادی نمانده از جمله کتابهای ممون به لطافت چون او کتابه بجد مستعصمیه
سر است و مشهور آنکه کتابه که بقلم شیخ واضع شده در آن محو شد و حکایت کنند که چون سلطان ملک
تیمور گورکان هم بهره بود دست جواب و سواعتبار اوباش و جهال این حکم بر قتل عام اهل هرات کرد و گفته اکثر
در محل عبور تیر در محله مذکور بود و مولانا قطب الدین قزوینی که یکی از صدور بود و کتابه در محله را بانحضرت
نمود که خط شیخ یاقوت است و در ایام لطافه خط عرض کرد که صورتی عجب نوشته چون تیمور از معرکه
آن استفسار کرد حدیث مبارک آن بود که الراحمون یرحمهم الرحمن ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء
و اکابر مجد تینی بر صحت آن متفق اند و معنی آن بیان کرد که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم فرمود جمعی که ناپره
غضب ایشان در کانون درون اشتعال یافته امان که صفت رحم را نصب العین دیده اعتماد کنند و آتش
غضب را بآب رحمت فرو نشانند حق تعالی سطر رحمت بر ایشان نازل گرداند پس رحم کنید بر آنکسانی که در
زمین اند تا رحم کنید بر شما کسانی که در آسمانند صاحبقرانی متاثر شده رقت کرد و حکم نمود که
هیچ آفریده دست تعرض دراز نکند و برکت و یمن حدیث و سعادت خط شیخ که باعث شد صغار و کبار آن دیار از بلیه
قتل و غارت خلاص شدند و شیخ را شش نفر شاگرد صاحب اثر بوده که ایشان را استادان سته میگویند و شیخ
را رخصت داده که خط خوب خود را اگر بنام شیخ کنند آثم نباشند و اسامی ایشان مولانا نصرالله طبیب و شیخ
احمد سهروردی که در میان طائفه خط نسخ زاده سهروردی اشتهار دارد و خواجه ارغون کاملی و خواجه
مبارکشاه زرین قلم و سید حیدر و مولانا یوسف مشهدی و خواجه عبدالله صیرفی که از فضلاء و شعرا هم

اشتهار دارد و شاگرد سید حیدرست و سلسله سادات خطاطان و ایشان بخواجه عبدالله صیرفی میرسد و سلسله اهل عراق باستاد پیر یحیی صوفی که شاگرد خواجه مبارکشاه است
حضرت شیخ بوده اند اما شاگردی بی واسطه سرافراز گشته اند با وجود آنکه در زمان شیخ نه تکتابه و نسخ مشغول بوده اند این کار دولت کیمیا نگران رسید و خواجه عبدالله صیرفی شیخ حاجی محمد بندگیر را که خواهرزاده ایشان بوده
تعلیم کرده اند و او مولانا سعدالدین هروی را و مولانا سعدالدین آن سلسله را بخط مولانا شمس الدین قطابی که اسم شریف خود را در دل خطوط شمس صوفی مینوشته رسانیده و مولانا شمس الدین استاد مولانا فریدالدین جعفر تبریزی است
که در زمان السلطان میرزا ابن شاهرخ اعتبار تمام یافت اما خط نستعلیق مشهورتر بود و اکثر کتابهای آن زمان بقلم است و مولانا شهاب الدین عبدالله که باشپز مشهور است طرز شاگردی مولانا فرید دارد و مولانا شهاب الدین
پسر مولانا محمد آشپز است که فرزند حاجی آشپز شیخ زین الدین خافی شرف بوده و شیخ مذکور قبل از ولادت مولانا شهاب الدین مولانا محمد را بولادت فرزند سعادتمند بشارت داده
و فرموده که در واقعه دیدم که در صفه منزل آشپز اطفال قلم و دوات گرفته درمی آمد و بیرون میروند چون در آنجا طفلی دیدم که زرکش نشسته و همه اطفال تعلیم از او میگیرند
گفتند که پسر مولانا محمد آشپز است و حضرت شیخ ابا را بعد از ولادت عبدالله نام نهادند و مولانا محمد حسام که شمس الدین مشهور است و شاگردی مولانا معروف خود را از
درجه مولانا عبدالله میگذرد و مولانا معروف که وی محمد حسام و استاد او بود خود را در رتبه برابر مولانا عبدالله میدانست اما هر که خط او را در رتبه حط میانه آنکار یافت و مولانا معروف
شاگرد مولانا شمس الدین باعیست و او شاگرد پیر علی مذکور است و خواجه عبدالله کوچک و خواجه شمس الدین محمد مروارید است اجازه از مولانا عبدالله آشپز دارد و ایشان در مانه است و دو لک رسید
ایشان مولانا عبدالحی نورالدین محمد بن سید حسن تکلف در زمان ربان جمهور فرمانروی مذکور است و محرر خط مشهور و دیگر شاگردان ایشان که کوکبی خطی مشهور است خواجه عتاب الدین منصور
میرسند و خط نستعلیق که اسمش مرکب از نسخ و تعلیق است چه آنکه از هر دو خط در اصول بهره دارد از جمله پیش از خواجه میر علی تبریزی از صوره بهره داشته اما ضبط و قاعده آن
خوب با تمام خواجه میر علی انام یافته و او امیر خواند و اکثرا میرزای فیروز ساده و خواجه عبدالله و اولاد آن خویش مسار الیه است و مولانا فریدالدین جعفر در این خط شاگرد او دست

[illegible]

٨٥

وصیت افلاطون شاگرد خود ارسطاطالیس را میگوید خدای را بشناس و حق او نگاه دار و همیشه همت خود را بر تعلیم و تعلم مقصور دار و اهل علم را بکثرت علم امتحان مکن بلکه باجتناب از شرور و فواحش اختیار کن از حق تعالی می خواه که دوال را
بنیت آن راه باشد بلکه از و مافات صالحات طلب کن همیشه بیدار باش که شر و ورا اسباب بسیارست اگر بیاد کرد ما آرزو مخواه [illegible] انعام الهی از بنده [illegible] عیب [illegible] بلکه [illegible] مادت و تهذیب است تمنای حیاتی بایسته [illegible]
تا موی [illegible] منتظم نباشد و حیات را شایسته [illegible] مکرر [illegible] الکتاب بر باشد [illegible] و آسایش منزل [illegible] الا مواد [illegible] بس [illegible] نسبت کرده باشی [illegible] و تامل کنی که در آن دور هم خطا از تو واقع شده باشد دوم آنکه [illegible]
یاد داری و هیچ الکتاب [illegible] بیش از حاجت [illegible] حاجت [illegible] همچنین را اندیشه کن که کارهای عالم در معرض تغیر و زوال است [illegible] عاقبت عاقل بود و از گناه [illegible] خود را
از هر چه [illegible] ملدات دنیوی شاد مشو و بیاد مصیبت [illegible] همیشه یاد مرگ کن و مردگان عبرت [illegible] مردم [illegible] یاد او بود و [illegible]
چیزی که او بر سیده باشد [illegible] نیکو انگاه تحمل آر دوست همه کس باش زود بخشم مرو تا غضب عادت تو نگردد حاجت [illegible] نیکو داند
[illegible] معاونت کن [illegible] گرفتار باشد [illegible] حکمت قول در بین جهان بماند و حکمت عملی بدان جهان رسد و آنجا بماند و اگر [illegible]
[illegible] نیکی بماند و اگر [illegible] لذت نماند و بد بماند [illegible] و نطق [illegible] گوی و توانی [illegible] که موصوف شده [illegible] دشمن [illegible]
موسوم [illegible] که خداوند کار و بنده [illegible] باشد پس [illegible] انکه از عطاهای الهی هیچ چیز بهتر از حکمت نیست و حکیم کسیست که فکر و قول و عمل او موافق باشد نیکی را
[illegible] این عالم [illegible] الکتاب حسنه و [illegible] اول [illegible] اعراض کرده
حکمت را دوست دار [illegible] دو کس [illegible] درهم [illegible] مشغول [illegible] باشد
نخود راه [illegible] معامله [illegible] بحاجت [illegible] اعتماد [illegible] مواضع [illegible]
ملامت مکن [illegible] شادمان مباش [illegible] معذور دار [illegible] خود را
[illegible] همه ملازم [illegible] عدل و مواظبت [illegible] باشی ٥ تمت وصیة ارسطاطالیس الحکیم ٩

وصایای ارسطاطالیس اسکندر را چون ارسطاطالیس که وزیر اسکندر و استاد او بود [illegible] ضعیف [illegible] اسکندر [illegible] عجم [illegible] ارباب عقل [illegible] فساد بود و در آنجای
حرف [illegible] ملک بود [illegible] استیصال ایشان [illegible] در دیار ایران [illegible] خاطر [illegible] حکمت [illegible] عمل [illegible]
حمله در [illegible] ظلمات [illegible] نور [illegible] ملاقات [illegible] ارسطاطالیس [illegible] عقل و سلطان [illegible]
ار حدیث [illegible] عدم رغبت [illegible] ضعیف بنیه و فتور قوت و قصور [illegible] این رساله [illegible]

[illegible] پادشاهان چهار صنف اند [illegible] دوم آنکه با خود بخیل باشند و با رعیت [illegible] سیوم آنکه با رعیت
باشند و با خود [illegible] چهارم آنکه با خود و رعیت [illegible] باشند [illegible] اول [illegible] دوم [illegible] سیوم [illegible] حکمای هند [illegible] محمود است [illegible]
که در حاجت [illegible] رسانی [illegible] این مرتبه تجاوز نماید [illegible] افراط [illegible] انحراف [illegible] باشد [illegible] حکمت [illegible] ملک او شود ای اسکندر
[illegible] اصل سخاوت و کرم آنست که طمع در مال مردم نکنی [illegible] سخا و کرم [illegible] فضل و احسان [illegible] داری
و نام [illegible] جواب [illegible] ای اسکندر عقل [illegible] اول الکل عقل [illegible] چهار سلطنت
و ریاست [illegible] مقصود از آن نام نیکست [illegible] احسان [illegible] اصل همه فضایل [illegible] صاحب رای
و فصیح [illegible] ای اسکندر [illegible] ناموس الهی [illegible] بلند [illegible]
تا [illegible] سلطنت [illegible] مملکت [illegible]
[illegible] ای اسکندر [illegible] جنده هیبت و وقار [illegible] و ضعیف
ار احوال مسکینان و ضعفا غافل مباش [illegible] خدای [illegible] نیکوکار [illegible] اهل صلاح [illegible]
[illegible] ای اسکندر [illegible] وصیت [illegible] حال [illegible] علام الغیوب [illegible]
[illegible] و اعدادی [illegible] علیه السلام [illegible] آسمان [illegible]
[illegible] اگر آن [illegible] اگر [illegible] قصاص [illegible]
[illegible] حال [illegible] غضب خدای تعالی [illegible] و استغفار [illegible] قصاص [illegible]
سوگند دروغ و نقض عهد [illegible] عهد [illegible] که مملکت [illegible]
که این خصلت موجب زیادتی محبت [illegible] و موجب [illegible] ملک [illegible] یونان [illegible] علوم [illegible] فرزندان در خانه پدران

حکما گفته اند از چهار طایفه زن احتراز باید نمود حنانه . منانه . انانه . کیة القفا خضراء الدمن اما حنانه زنی

که او را از شوهر اول فرزندی باشد [illegible] ومنانه زنی متمول باشد که بمال بر شوهر منت نهد واما انانه

زنی باشد که پیش شوهری دیگر داشته باشد [illegible] وکیة القفا

زنی که [illegible] و خضراء الدمن زنی باشد [illegible]

[illegible]

اینه در اتفاق نموده اند که خواص بشر از خواص ملک افضل است اما در عوام بشر با عوام ملک خلاف کرده اند بعضی تفضیل
عوام بشر کرده اند چنانکه در کتب مشهوره کلامیه مسطور است و بعضی بخلاف آن قایل شده اند و شکی نیست که خواص
ملک از عوام بشر افضل خواهد بود و از حضرت مرتضوی علیه الصلوة والسلام که مدینه علم را بابست و ملک او طالبان بشر را
باب منقولست که الله تعالی ملک را عقل و ادب داد و حیوان را شهوت و غضب و انسان را هر دو داد پس اگر
انسان شهوت و غضب را مطیع و منقاد عقل کرد اند و بکمال عقلی رسانند رتبه او از ملک اعلی باشد چه ملک را
مزاحمی در کمال نیست بلکه اختیاری در آن نه و انسان با وجود مزاحم بسعی و اجتهاد مانع مرتبه عالیه شده و اگر عقل را
مغلوب شهوت و غضب سازد خود را از رتبه بهایم فروتر اندازد چه ایشان بواسطه فقدان عقل که رادع شهوة
و غضب تواند بود در نقصان معذورند بخلاف انسان ~~شعر~~ آدمی زاده طرفه معجونست از فرشته سرشته وز حیوان
گر کند میل این شود کم از این ور کند میل آن شود به از آن و خلاف در ترجیح انسان بر ملک از حکما مسئول است و صاحب
اصطلاحات صوفیه اشاره به رفع آن فرموده و طریق توفیق بین الوقتین نموده بر این وجه که شرف غیر کمال است
چه شرف بحسب قرب بمبدا است در سلسله ایجاد و غلبه روحانیت و نزاهت که لازم آنست و کمال بسبب جامعیت
است پس اگر چه ملک بنابر قلت وسایط و غلبه احکام بر اشرف از انسان باشد انسان بجهة جامعیت و احاطه
افضل و اکمل باشد و چون بحث هر طایفه را بر یکی حمل نماید خلاف بر وفاق مبدل شود و نزاع ارتفاع یابد والله اعلم ۵

اخلاق ملکی

سبب وجود خلق نفس را دو چیز تواند بود یکی طبیعت چنانکه مزاج شخصی در اصل فطرت بر آن وجه باشد که استعداد
کیفیتی خاص در وی بیشتر باشد چنانکه مزاج حار غضب را و دیگر عادات و اخلاق باشد که ما حصار مزاول فعلی باشد
و ممارست در آن کار آن خلق بسهولت از او صادر تواند شد و جمعی خلق باشد و نقیض بر آنند که تمامت اخلاق طبیعی
یعنی مقتضای طبیعت اند و قابل زوال نیستند و بعضی بر آنند که هیچ خلقی طبیعی است و نه مخالف طبیعت بلکه نفس در
فطرت خود قابل محض است طرفی نقاد را یا با آسانی و آن وقتی باشد که موافق مزاج باشد یا بدشواری چون مخالف
مزاج بود و جمعی دیگر بر آنند که مردم در اصل فطرت بر خیر مجبول اند و مزاولت شهوات و ممارست جنایات و اهمال
طبیعت ملکات ردیه کسب میکنند و شریر میشوند و جمعی از قدمای حکما بر عکس این رفته اند و گفته اند که انسان
در اصل فطرت از طبیعت مملوء است و نفس او جوهر خود نور است مگر ظلمت پس در اصل طبیعت
او شرور کورست و قبول خیر بوسط تعلیم و تادیب میکند و جالینوس بر آنست که بعضی بطبیعت اهل خیر ند و بعضی
بطبیعت اهل شر و بعضی قابل هر دو طرفند و در اثبات مذهب خود حجتی گفته که اگر همه انسان در فطرت خیر باشند
و شرارت عارض لامحاله استفاده شر یا از خود کنند یا از غیر و بتقدیر اول در ایشان قوتی مقتضی شر باشد و نه
بطبع خیر نموده باشد هذا خلف و اگر در ایشان هم قوه خیر باشد و هم قوه شر و قوه شر غالب باشد هم این محذور
لازم آید و بتقدیر ثانی که استفاده شر از غیر کنند هم آن محذور لازم است چه آن غیر بطبع شریر باشد پس آن همه
خیر نبوده باشد و همین حجت بعینها اجرا میکند در ابطال آنکه همه شریر بالطبع باشند و بعد از ابطال این دو وجه
میگوید بعیان و مشاهده می بینیم که طبیعت بعضی مردم انقیاد خیر میکند و بهیچ وجه از آن انتقال نمیکنند و این
اندک اند و طبیعت بعضی اقتضای شر میکند و بهیچ وجه قبول خیر نمیکنند و ایشان بسیار اند و ما بین متوسطند
که بمجالست اخیار خیر شوند و بمصاحبت اشرار شریر ۵

72

نفس ناطقه انسانی را دو قوه است یکی قوه ادراک و دیگر قوه تحریک و هر یکی از این دو قوه دو شعبه است اما قوه ادراک را یک شعبه عقل نظریست
و آن مبدا تاثرست از مبادی عالیه بقبول صور علمی و دیگر شعبه عقل عملی که مبدا بعیده تحریک بدنست در افعال جزئیه فکریه و رویت و این شعبه از جهت
تعلق بقوت غضبی و شهوانی مبدا حدوث کیفیتی چند شود که سبب فعلی یا انفعالی باشند چون خجل و ضحک و بکا و از حیثیت استعمال وهم و متخیله مبدا
استنباط آرای جزوی و صناعات فکریه شود و از حیثیت نسبت بعقل نظری وارد در وی و منهما سبب حصول آرای کلیه متعلقه با عمال شود مثل حسن
صدق و قبح کذب و نظایر آن و اما قوه تحریک را دو شعبه است یکی قوه غضبی و آن مبدا دفع امر ملایم است بروجه غلبه و دیگری قوه شهوی و آن
مبدا جلب ملایم است و قوه اولی سپاهی که مسلط باشد بر جمیع قوی بدن با اصلاح ارکان قوی مشغول گشته و ملکه هم در دولت تصرف او محصور و مقهور
باشند و هر یک بکاری که از آن قوه تعیین یابد اقدام نمایند و بتسالم ایشان و انتظار در دولت فرمان این قوت احوال مملکت شاه انسانی انتظام
یابد و اگر یکی از قوی بدنی در زمان این قوت بفعلی قیام نماید که موجب اختلال احوال شود و چون هر یک از قوی بفعل خاص خود
بر وجهی که مقتضای عقل باشد اقدام نمایند از تهذیب عقل نظری که شعبه اول از قوه ادراکست حکمت حاصل شود و از تهذیب
عقل عملی که شعبه ثانیه است از همان قوه عدالت پیدا شود و از تهذیب قوه غضبی شجاعت و از تهذیب شهوی عفت و در این مقام
گذارش یافت عدالت کمال قوت عملی باشد و بعضی دیگر گفته اند که نفس ناطقه را سه قوه است متباین که باعتبار آن قوی آثار مختلفه
از و صادر شود در اوقات ارادت و چون یکی از این قوی بر دیگری غالب شود آن دیگر مقهور یا مفقود شود یکی قوت ناطقه که آنرا نفس ملکی و نفس
مطمئنه گویند و آن مبدا فکر و تمیز است و شوق نظر در حقایق امور دوم قوت غضبی که آنرا نفس سبعی و نفس لوامه گویند و آن مبدا غضب
و دلیری و اقدام بر اهوال است و شوق تسلط و ترفع و جاه و سوم قوت شهوی که آنرا نفس بهیمی و نفس اماره خوانند و آن مبدا شهوت و طلب غذا
و شوق بالتذاذ بمآکل و مشارب و مناکح است پس عدد فضایل نفس بعدد این قوی باشد چه هر گاه که حرکت نفس ناطقه باعتدال باشد و شوق او
باکتساب معارف یقینیه باشد از آن حرکت علم حاصل شود و بتبعیت حکمت و چون حرکت نفس سبعی باعتدال باشد و منقاد نفس ملکی شده
قناعت کند بآنکه عاقله قسط او بخشد و بعض را از آن حرکت فضیلت حلم حاصل شود و بتبعیت شجاعه و چون حرکت نفس بهیمی باعتدال باشد
و مطیع عاقله گشته اقتصار کند بر آنکه عقل نصیب او نماید از آن حرکت فضیلت عفت حاصل شود و بتبعیت سخاوت و چون این سه جنس متمازج و متسالم شوند
از ترکیب هر سه حالتی متشابه حادث گردد که کمال و تمامی آن فضایل بآن باشد و آنرا فضیلت عدالت خوانند این است اخلاق ملکی ۵

شجاعت ملکه انقیاد نفس غضبی است نفس ناطقه را تا در معاملات و مخاوف ثبت نماید و تزلزل بخود راه ندهد و عفت آنکه شهوه مطیع نفس
ناطقه شود تا تفرق او بحسب اقتضای رای عقل باشد و از حریت و اطلاق از قید تعبد هوای نفس رفعت دواعی مختلفه در او ظاهر
شود و عدالت آنست که این همه قوتها با یکدیگر اتفاق کنند و قوه ممیزه را امتثال نمایند با اختلاف هوا و تجاذب قوی صاحبش را
در ورطه حیرت نیفکند و اثر انصاف و انتصاف در او ظاهر شود و گفته اند که هر که از این فضایل تا منتهی بغیر نشود صاحب آنرا
استحقاق مدح نباشد و لهذا صاحب ملکه اخلاق در وجوه لایقه را با از نوازش بغیر نرسد سخی خوانند نه سخی و صاحب ملکه عفت را
در حال عفو خوانند نه شجاع و صاحب تهذیب قوه عقلی را مستبصر خوانند نه حکیم اما چون بعلاوه بغیر رسد موجب رجا و خوف
غیر شود و احتشام و ابهت او در قلوب راسخ گردد و مدح او بر مردم هم لازم گردد و بعضا مراد ما یکان مدح در این مقام حکم عقل است بوجوب مدح او ۵

و در تحت هر یکی از اجناس چهارگانه که آن حکمت و شجاعت و عفت و عدالت است انواع بسیارست اما انواع حکمت بحسب مشهور هفت
۱ ذکا ۲ سرعت فهم ۳ صفای ذهن ۴ سهولت تعلم ۵ حسن تعقل ۶ تحفظ ۷ تذکر اما ذکا ملکه سرعت استنتاج مطالب
و سهولت استخراج نتایج از مقدمات است و حصول آن بتواتر کثرت مزاوله مقدمات منتجه مواد بود و اما سرعت فهم ملکه انتقال از
ملزوم است بلازم بی مکثی زیاده و تمامی ما فوق میان این دو آنست که اول سرعت است و آن فکر نیست و ثانی در عدم مکث است در انتقال از ملزوم
تصور به ملازم آن با از قضایا بعکس سنتی که اعکس النقیض اما صفای ذهن ملکه استعداد استخراج مطلوبست بی اضطراب و تشویش
اما سهولت تعلم ملکه توجه کلی بمطلوبست تا بی ممانعت خواطر متفرقه بآسانی اکتساب تواند نمود اما حسن تعقل آنست که در بحث
و استکشاف از هر مطلبی حدی لایق با آن نگاه دارد تا نه اهمال امری واجب نماید و نه استغراق شق زاید و اما تحفظ آنست که صور
معقوله یا محسوسه نیکو ضبط نماید اما تذکر ملکه استحضار محفوظات است در هر وقت که خواهند بی کلفتی ۵

۸۷

در تحت شجاعت یازده است ۱ کبر نفس ۲ نجدت ۳ علو همت ۴ ثبات ۵ حلم ۶ سکون ۷ شهامت ۸ تحمل ۹ تواضع
۱۰ حمیت ۱۱ رقت اما کبر نفس آنست که نفس بکرامت و هوان مبالات نکند و بر یسار و اعسار و اتفاقات ... ملکه
از فرح و ذم و غنی و فقر متاثر نگردد و این ملکه تربیت کند و مع بر تعاون ... آن جز حالا کان را ... طلب ... و اما نجدت
وثوق نفس است بثبات خود تا در وقت اقتحام اخطار و هوایل جزع کند و در اقدام او وکان نا منتظم از و صادر شود

اما علو همت آنست که نفس را در طلب جمیل حقیقی و کمال یقینی نه منافع و مکاره ازین جهان بملحوظ نظر اعتبار نباشد
بلکه از مرگ نیز باک نداشته باشد که الموت تحفة المؤمن اما ثبات قوه مقاومت با آلام و شداید است تا از آن
در او تاثیر نکند و بکلی زیاده از وجدان ما ورا نیابد و اما حلم طمانینت است که نفس آن زود از قوه ملکه
مطلقا مغلوب غضب نگردد اما سکون آنست که در مخاصمات و محاربات که حفظ دین و ملت با حمیت و ناموس
و عصبیت ضروری شود خفت ننماید اما شهامت حرص نفس است بر اقتناء امور عظام از جهة ادخار ذکر جمیل
و اجر جزیل اما تحمل ملکه تکفل استعمال آلات بدنیت در اکتساب فضایل حمیده و ثمایل مستوده اما تواضع آنست
که خود را مزیت بر کسانی که در جاه فروتر او باشند داند اما حمیت آنست که در حفظ ملت و حرمت تهاون جایز ندارد
و در اسباب سعی با قصی الغایه لازم شمرد اما رقت ملکه متاثر شدن است تا ابنای جنس است بی اضطرابی که در احوال او
ظاهر شود ٥
و در تحت جنس عفت دوازده است ١ حیا ٢ رفق ٣ حسن هدی ٤ مسالمت
٥ دعت ٦ صبر ٧ قناعت ٨ وقار ٩ ورع ١٠ انتظام ١١ حریت ١٢ سخا اما حیا و آن انحصار نفس است در وقت استشعار
ارتکاب قبیح بجهة احتراز از استحقاق مذمت اما رفق و آن انقیاد نفس است اموری را که حادث شود از طریق تبرع اما حسن هدی
و آن کمال رغبت نفس است باستکمال اما مسالمت و آن مجاملت در وقت تصادم آراء مختلفه و تراکم اهوای متوقه اما
دعت و آن سکون نفس است در وقت وله و شهوت اما صبر و آن مقاومت نفس است با هوا تا مراولت لذات قبیح از و صدور نیابد
و صبر را دو قسم گردانیده اند یکی صبر از مطلوب دوم صبر بر مکروه و قسم ثانی تعلق بقوه غضبی دارد اما قناعت و آن اتفاق نفس است
با کل و مشارب و ملابس و غیرها و اکتفا بقدر ضرورت از جهة استهانه مال نه از جهة حرص جمع مال که آن تقتیر است و شرعا و عقلا
مذموم است اما وقار و آن اطمینان نفس است و حذر از شتاب اما ورع و آن ملازمه نفس است بر اعمال نیکو و افعال ستوده
اما انتظام و آن آنست که نفس را تقدیر امور و ترتیب آن بر وجه نیابت و حسب مصلحه ملکه شود اما حریت و آن تمکن است از اکتساب مال
از مکاسب جمیله لایقه و صرف آن در مصارف فایقه و امتناع از مکاسب ذمیمه و صرف در مصارف قبیح اما سخا
و آن ملکه عدم مبالات با نفاق مال است مالی که باشد نا اهل ناید چنانکه شاید برساند و امام غزالی روایت کرده که جمع از
کفار بنی عنبر را اسیر آورده و نزد حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم آوردند و حضرت فرمود که همه را بکشند الا یکی را این ان امیر المؤمنین
علی صلوات الله و سلامه علیه فرمود که خدا یکیست و حکم یکیست پس این چه حکمت است که یکی را از میان
ایشان خلاص کنند و فرمود که جبرئیل فرود آمد و گفت که همه را بکش و این یکی را بگذار که او سخی است و سخاوت او نزد ما مشکور است
٥
و در تحت جنس عدالت دوازده است ١ صداقت ٢ الفت ٣ وفا ٤ شفقت ٥ صله رحم ٦ مکافات ٧ حسن شرکت
٨ قضا ٩ تودد ١٠ تسلیم ١١ توکل ١٢ عبادت اما صداقت عبارت است از دوستی صادق و علامت صدق محبت اکثر احکام
اثنینیت در آنکه ترجیحا و عقلا دفع توان کرد دفع نمایند و هر چه بر خود پسندند بر او پسندند اما الفت آنست که آرا و عقاید انسان
در معاونت یکدیگر متآلف و متفق شود اما وفا آنست که از طریق مواسات تجاوز نمایند و بعضی بر این معنی افزوده اند و نیز حقوق
بوده اند اما شفقت تاثر و انفعال از ملایمی که بر کسی واقع شود و قصد همت برازاله آن اما صله رحم آنست که خویشان خود را
در ثروت و رفاهیت با خود شریک گردانند و بمجاملت قرابت صوری راحتی است قرابه معنوی را که بسبب دوام و ارتباط
و ارادة الهی خوانند حق صله دارد و بلکه رعایت حقوق آن او که راجح است اما مکافات آنست که بهر نفعی که از کسی باو رسد
بمثل آن یا زیادت بر آن مقابل گرداند و اگر ضرری از کسی باو رسد کمتر از آن مجازات کند اما حسن شرکت آنست که معاملات
بر وجهی کند که موجب ارضاء خاطر شرکا باشد بحسب امکانی و شرط معاملات بر قانون عداله اما حسن قضا آنست که حقوق
مردم بگذارد و خود را از مذمت و مطالبت دور دارد اما تودد طلب دوستی اکفاست و افاضل است بطیب کلام و انعام و اکرام
و دیگر اسباب که موجب جلب محبت تواند شد اما تسلیم آنست که با حکام الهی و نوامیس شرعی و اوضاع نبوی و نظایر آن از
رسوم ائمه و صناع طریقت رضا دهد و بحسن قبول تلقی نماید و اگر چه موافق طبع او نباشد اما عبادت آنست که تعظیم
و تمجید مبدع حقیقی که اوراز اولی علوم مخصوص و کرم بی سابقه استحقاقی مشهود و مو آورده و نعم نامتناهی از روانه الطاف الهی را او عبادت کرده
اما توکل آنست که در اموری که حواله آن بقدره و کفایه بشری نباشد و اندیشه را در آن مجال تصرف نبود زیاده و نقصان و تعجل
و تاخیر نطلبد ٥
قوی انسانی سه نوع است یکی قوت تمیز دوم قوه غضب سوم قوه شهوت و اعتدال هر یکی یا از جهت کم باشد یا از جهت کیف و ثانی یا
زیادتی بر حد اعتدال بود یا نقصان پس اعراض هر قوتی از سه وجه تواند بود ازاط توسط و تفریط اما افراط در قوه تمیز یا
در شی نظری باشد یا در شی عملی اول مجحوز باشد و از حد نظر و مبالغه در مناقشات و توقف بی نگاه ساز شود و ابه که آنرا لوم فضلان که لذت
سی کشنده آنرا ادقی خوانند و ثانی اگر در امور جزوی باشد آنرا گربزی خوانند و اگر در امور کلی باشد دها اما توسط

در قوت نظری جمود و بلادت و در عملی بلاهت اما ردارت جوده چون شوق بعلومی که مثمر کمال حقیقی نباشد چون علم جدل و خلاف
و سفسطه و امثال آن که در تحصیل نفس نتواند شد و چون کهانت و رمالی و شعبده و چون غرض بر اطلاع بر حقایق آن نیست
و موافقت با دیگران و مطالبه با ایشان طرف افراط عجز و خلاعت و جانب تفریط عزت است و در توسط که محمود است شکست
و ان شب و طلاعت و حس حارث است و حضرت رسالت پناه با اصحاب ایشان مزاح و بودی کان رسول الله یمزح و لا یقول
الا حقا و امیر المومنین علیه السلام مزاح بوده باندازه عنیقی که سلمان فارسی بعد گفت در مزاحی که با او نموده بود هذا الذی اخرنی الی الرابعه
چون سعی شد که احساس بصفت حسارت احساس بر وبله شش شده و دو از اطراف با شند نسبت با حکمت و آن سفه و بلاهت
شده طرف افراط و آن استعمال قوه فکریست در انچه واجب نیست یا زیادت از قدر واجب و آنرا گربز خوانند و بله طرف توسط و آن
تعطیل قوه فکریست با رادت و ترک استعمال آن در واجب یا تقصیر در استعمال آن یکمتر از قدر واجب ٥ و دو از اطراف شجاعت
اند و آن تهور است و جبن اول افراط است و آن اقدامست بر مهالک که عقل آنرا تحمل نتواند و ثانی طرف توسط و آن حذر است
از چیزی که حذر از آن تحسن نیست ٥ و دو از اطراف عفت اند و آن شره است و خمود اول افراطست و آن میل شهوت است زیاده
از مقدار تحسن و ثانی توسط و آن سکون نفس است از حرکه در طلب لذات ضروری که شرع و عقل آنرا تحسن و جایز کرده باشد
او دو یا احسان او را از روی حکمت ٥ و دو از اطراف عدالت اند و آن ظلم است و انظلام اول طرف افراط است و آن تحصیل
در حقوق مردم و اموال ایشان است دوم توسط و آن تمکین ظالمست از ظلم و انقیاد او و در امر تمهی او باشد بطرق مذلت و بعضی
بود و طرف عدالت را جور میخوانند چنان ظلم است بر نفس خود یا غیر و ارای است که عدل را انصاف کنند هر چه بر آرا از ترکانه چه
هم کناه ظلم است یا بر خود یا بر دیگری و همین قیاس توسط در انواع که در تحت اجناس فضایلند اعتبار باید نمود ٥

آداب احصاد ام الاخلاق

باید که بسیار نگوید کذب و خست و ماغت و سخافت عقل و دادیکه حاجت گفت در حال او تقریر کند تلفظ نیاورد و حکمی که انه خلاف اراده فقط دیگر
مکرر نکوید بجز انکه احتیاجی باین واقع شود و آن کلام از کرار متبدل نیابد و هر کس که حکایتی کند اگر چه بر ان واقف باشد ما ما که وقوف خود را
بر ان اظهار نکند تا انکس سخن تمام کند و آنچه که از غیر او پرسند جواب نگوید و اگر از جماعتی پرسند که او داخل باشد بر دیگران سبقت نکند و اگر
کسی بجواب مشغول شود و او بر بهتر از ان قادر باشد صبر کند تا سخن او تمام شود پس جواب خود بگوید بر وجهی که طعن در متقدم نباشد و تا سخن تا داد
گوینده تمام نشود جواب سوال نگردد و مباحثه و مناوره که در حضور او کنند چون با او نسبتی نداشته باشند دخل ننماید و از سر آن را بپوشیده دارد
اسراق سمع نکند و با بزرگان بطریق کنایت نگوید و آواز باعتدال بر کشد به بلند و پست و اگر در سخن متکلفی افتد تمثیلی روشن گرداند و سخن
با علمای نگوید الفاظ غریبه و کنایات بعیده استعمال نکند و از فحش و شتم احتراز کند و اگر احتیاج به تعبیر از ان افتد فحش اصلاح امید
بطریق کنایه اکتفا کند و از مزاح شنیع اجتناب واجب داند و در مکالمه حرکت چشم و ابرو اشاره نکند مگر اشاره که لطف
که مقتضای مقام باشد و خواه حق و خواه باطل اصلا با اهل مجلس خاصه بزرگان و سفیهان لجاج و خلاف نورزد و با کسی
که مبالغه با وی مفید نباشد الحاح نکند و در مناظره شرط انصاف نگاه دارد و تا مهر کس منزد عقل او ی گوید حضرت عیسی فرموده
لا تضع الحکمة عند غیر اهلها فتظلموها و اعمال و احوال اهل مجلس را محاکات نکند و سخن مولش نگوید و انچون مس بزرگی گوید احد اسم کند
که بفال مبارک داشته چون کار دولت و دوام سعادت و از عیبت و نمامی و بهتان و دروغ گفتن و شنودن نیکان احترازا و اجب داند
و با اهل آن مداخلت نکند و ما را که بشنودن از گفتن بیشتر باشد دو گوش داده اند و یک زبان یعنی دو بشنو و یک بگو و در سخن عجله
نکند و چون سخنی از خواهد گفت اول بشنود زبان و انگشتان خود را مشاهده و بسیار باز پس نگردد که آن شیوه ابلهان است و دست بر سر در بغل
نذارد که آن علامه حزن و فکر است و در رکوب سر اعتدال نگاه دارد و در نشستن پای دراز نکند و یکی پای بر دیگری ننهد و بر زانو نشیند الا
در حضرت الاه و حضرت پادشاه و بزرگ استاد و انسان و آن در بر زانو و دست ننهد و اکر دل آنچه بکند و از حرکات عبث مثل بازی بدستی
و دیگر اعضا احتراز کند و انگشت در بینی و دهن نکند و از تقاضای انگشت و غیر آن حلک بیرون نیاورد و از خیازه و تمطی احتراز کند و از آب
دهن و بینی چنان عنید ارد که حاضران مشاهده کنند یا او از آن بشنوند و رو بقبله سخن راند و در تبرید و در آستین و دامن پاک کند و چون
بمجلسی رود فروتر از جای خود و بلند تر از جای شیند و اگر جای خود دنیا به جای نا گردد و ی اکه صدرای با کرامیستی که در آن جایدی کرد
غیر قدم وقوم و حوادث و قیس بر هنه نکند و ادرار انو با ما ف بهیچ حال برهنه نکند مگر در وقت عشل و تطهیر و آن ودر پیش مردم خسته
و اصلاح کنند یار خسته تصور شمارد که در خواب غلیظ کنده هر با ن مینیت حفظی سبب رنیاد ی آن شود و اگر در مجلس خواب غلبه کند بر مکار و

علاج خوف مرگ اولا باید دانست که مرگ عبادات انسانی نیست چون نفس ناطقه از سنخ ملکوت و پرتو انوار مجردات
و عارات حق تعالی او بمحال نطق نیست و مراد ش قوت دانی بجوهر ذات او تعلق نه هر گز بمرد آنکه دلش زنده شد بعشق ثبت است بر جریده
عالم دوام ما و این قاعده در حکمت براهین عقلیه مبرهن و ممهد گشته و آنچه درین محل مناسب مقتضای حال نماید آنکه اگر انسان فرض کند
که عضوی از اعضای او مثل انگشت معدوم شود در ذات خود هیچ نقصان نیابد و همچنین با سایر اعضای دیگر و همچنین تا آن وقت
که تمام اعضا را بتدریج نقصان فرض اسقاط کند و بوجدان صحیح در همه مراتب ذات خود را محفوظ یابد چون این مقدمه ممهد باشد
نموده میشود که خوف مرگ یا از جهل بحقیقت آن باشد و توهم آنکه موت فنای ذات است یا از آنکه نمیداند که در نفس
مولمست یا عقابی که در آن تصور کرده یا از احوال ما بعد الموت و آنها را مجهول باشد چون عقاب در نشأه اخری
یا ما اولاد و مخلفات او یا از حسرة در این امور و عدم دوام بر آنها و اکثر این امور چون نظر عقل دیده شود و معیار تفحص
سنجیده منشاء خوف نمیتواند بود اما اول بنابر آنکه از تمهید معلوم شد که حقیقت موت انقطاع علاقه نفس
است با بدن و ترک استعمال آلات بدنی و احساسات چون الم نفسانی بواسطه حیات است و حیات از تعلق نفس
و موت مرتب بر انقطاع این تعلق پس سبب رفع الم باشد چه آنچه مبدا احساس بغیر ملایم باشد منتفی گردد و اما
ثالث باید دانست که موت متمم آثار حقیقت انسانیت چنانچه قدما حکما در تعریف انسان گفته اند حی ناطق مایت
پس موت تمامی باشد و توهم نقصان در آن نقصان عقل باشد شنیده که هرگز نمرد تمام شد و عاقل باید که
از مشهوره ظلمت آباد طبیعت بفضای واسع آید و حیات عقلی را بر حیات جسمانی ترجیح داند و با کمال او سبب
مایل باشد و با خجسته همت بر فراز هفت آسمان برآمده ذروه ملکوت را ماوای خود سازد زد مرغ طایر قدسم ز سدره چنبر
که درین دامگه حادثه آرام نگیرد و اما رابع چون عقاب بر انجام مرتبه میشود پس باید که از انجام ز معاصی تمام نماید چه
خوف او بحسب از اعمال است پس باید از معاصی باک خوف از عصیان اعمال و اعمال و اقرار و استغفار باشد
باید که بداند که حضرت مبداء اول بمقتضای حکمت بالغه هر ذره از ذرات وجود در احاطه لایق نظام عالم مبدا آنچه
بغایتی که مقصود ست از آن میرساند و هیچکس تغییر و تبدیل آن نمیتواند و بروش حیات او نشو اولاد نه از تعلق
ارادت او بلکه بر تلطف شتت الهی مقدر بود چنانچه مشاهده میرود که بسی از فضلا در تربیت اولاد خود عنایه سعی
مبذول میدارند و اصلا منتج نمی آید و اگر با سبب و لطف در انقطاع از انسان و زوال ملک و مال باشد از
تسلیم جهل است و استعمال الم و مکروه در صرب که چون راه در آن هیچ فایده نیست و در فلسفه مقرر شده که هر کائنی فاسد
و هر انسان را اجله کاینات پس ضرورت الفنا دنیا باشد چه انواع عناصر سکانی افلاک ایشان آمده و میران خود متداعی
باشکال وافر اقیه پس هر آینه روزی از ایشان مبدا شوند گیر سیل متسع بگند روزی از قرار خت ای ما مخلوق بکند تلک الی
پس مرگ وجود ندیدن خود صماف و که لازم آنست مرا دیگری باشد و اگر موت موجود دی بودت مطالب و رعایات بما
رسیدی و اسباب او با مکمل و کنون آورده که اگر روحی گشتم که تخی از کدسکان که القضا بحظ لیسد او مبسوط باشد سیل
حضرت ولایت پناه امیر المومنین علی صلوات الله و سلامه علیه با هر که از ذریت او باشد در مدت هزار عبد
که با زمان علی سکونت بود و هم زنده گردد بعد با زیاده از ده هزار آدمی چه با وجود انواع قتل و مصائب
و محن که در آن حایر آن واقع شده و سعی ظلمه در استیصال ایشان امور عدیده گردنیده و هر آینه ز ارادت ایشان در بلاد متفرقه
هستند و در هم کسی که معاصر اکثر ما بود - چون سعی اعتبار کنند درین مدت هزار صد سال کهک مثل این عدد زیاده
شود و از آن معلوم کرده که اگر هزار صد سال از کسی نمرد و توالد و تناسل بر قرار باشد عددی در غایت کثره حاصل شود
و چون ضعف این عدد بکنیم و تضاعیف اساس رطل تضاعیف بیرون سطح آن عدد و عدد و احصا بیرون رود و بسیط
که مرتع و جهه ربع مسکون که حکمای مهندس مساحت تمامی رهای و مقادیر مقدمات عیان صاحب نموده اند چون
برافراد انسانی قسمت نموده هر یک را از القدر زمین نرسد که پای بر آن نهد و از کرت یکسد تا که خواهند که تمام دست
بر دوشی یکدیگر نهند نیستند در روی زمین نگنجد چه جای نشستن و حرکت و حرکات ضروریه و هم مع عیب الدفع مفلکات

و علاوه و در راحت نماند و چون این حال در مدت شش صد سال بلکه کم از آن باشد در اضعاف آن چگونه بود پس تمنای دوام حیات
و کراهت ممات از جمله ضلالات ارباب محالات و ضلالات ارباب جهالات تواند بود و عاقل باید که مرآت
خاطر را از رنگ زنگ حبّ کدورات جهان دارد و تیز تصور نماید که آنچه در نظام عالم مشاهده میرود بر وجه اجمل
و اکمل است و توهم زیادتی در آن توهم ناسد و اساس ای توسط دوام حیات جسمانی بکند و بیکی از طول امل
آرزوی عمر دراز زیاده از حد اعتدال نماید بلکه پیوند شده که بعضا غرض از امید او عمر لذات مترتبه بر آن تواند بود
و معلوم است که در پیری تمام قوی روی بانحطاط نهد و حواس ظاهره و باطنه کلال یابد و لذت صحت که اصل جمع لذات است مفقود
گردد و بمقتضای و من نعمره ننکسه فی الخلق تمام احوال او مراجع شده موت بضعف و حمق بعد از غرت و ذلت مبدل گردد
جای ایالت و اولاد از و ملول شوند و علاوه هر دم فراق محرمی و هر لحظه فوات محبوبی و مشاهده مصیبتی ام المرار مبتلا گردد
پس بحقیقت هر که طلب عمر را زیاده از حد اعتدال کرده باشد طالب این مصیبات که انواع آن مشهور بوده باشد و چون معلوم
شد که موت ضرورت و حقیقت آن خلاص نفس مجرد شریف است از محل مادی این جای کثیف و تجاه طائر
ملکوتی از قفس قالب ناسوتی و محقق شد که قرارگاه نفس انسانی عالمی دیگرست پس عاقل باید که کسب سعادات سرمدی
و ادراک امور که شده مقدار صحبت ما آن و علف سر فرو نیارد بلکه از صحبت میل عالم بالا کند و قوای جسمانی
در تحصیل اسباب لذات عقلی صرف نماید و درین نشأه قطع تعلق از علائق جسمانی کند بمقتضای موتوا قبل ان تموتوا
بموت ارادی بمیرد تا چون مرگ طبیعی در رسد از مضیق زمان و مکان بسعت اعلا علیین و جوار قدس رب العالمین
و مقعد صدق که مستقر انبیاست انتقال نماید و حیات ابدی طبیعی تمام گردد چنانکه افلاطون گفت

مُت بالاراده تَحیی بالطبیعه

در صحیفه موسی علی نبینا و علیه السلام مسطور است که حکمت
با توانگری بیدارست و با درویشی در خواب

تلخصه الدوانیه

را تجربه معلوم شد در آخر حال
که قدر شخص بعلمست و قدر علم بمال

فی الخط

وقال صلی الله علیه وسلم حسن الخط ... من مفاتیح الرزق وقال بعض الحکما الخط هندسة روحانیة ظهرت بآلة جسمانیة ...

[illegible]

واما ابدال

[illegible]

نسبة الکمال ... الاربعة ... والی النهایة
... ٥

ذکر بعض الفواید فی صناعة الموسیقی منقولا عن اخلاق الجلالی

نغمه آن صوتیست که آنرا لبثی باشد که بهر گاه بر حدی معین از حدت و ثقل بکرر شود از آن باشد که جاصیت تالیف باشد حاصل شد و صناعهٔ موسیقی را در آن نظری باشد چه نظر آن صناعهٔ مقصورست بر نغمات از آن حیثیت که میان ایشان بحسب حدت و ثقل یا بیان از منه متخلل میان ایشان بحسب مقدار نسبتی ملایم یا منافر حاصل شود و شق اول را علم تعلیم خوانند و ثانی را علم ایقاع و چون دو نغمهٔ مختلف در حدت و ثقل حاصل شود لامحاله تفاوت میان ایشان یا بر نسبتی ملایم باشد یا بر نسبتی منافر و اگر تفاوت میان مثل بالفعل باشد یا بمثل بالقوه ملایم باشد والا منافر و مراد بمثل بالفعل آنست که قدر تفاضل مساوی اقل باشد و این در صورتی تواند بود که یکی ضعف دیگری باشد مثل چهار و دو و شش و سه و آنرا بعد ذی الکل خوانند و مراد بمثل بالقوه آن است که مثل بالفعل نیست مضعف مثل بالفعل تواند شد و آن دو قسم است یکی آنکه آن قوه از جانب قدر تفاوت باشد چون شش و چهار که تفاوت میان ایشان به دو است و دو مضعف چهار میشود و آنرا نسبت زاید باید خوانند و دیگر آنکه قوه از جانب احد المتفاوتین باشد چون شش و دو که تفاوت میان ایشان چهار است و دو که احد المتفاوتین است مضعف چهار میشود آنرا نسبت کثیر الاضعاف خوانند و هر نسبتی که از این وجوه باشد یا راجع باین وجوه شود ملایم باشد و هر چه بر خلاف آن باشد منافر بود و از اینجا معلوم شد که هر دو نغمه که میان ایشان نسبتی عددی باشد یعنی نسبتی از نسب چهار باشد که مخصوص بمقادیرست و در عدد و ما فیت ... مشارکت باشد چون نغمه که از کل وتر حادث شود و نغمه که از جزوی از آن حاصل شود که نسبت او بکلی همچون نسبت ضلع مربع با قطر باشد و اگر نسبت میان ایشان نسبت عددی باشد و اقل مفنی اکثر نباشد و نه العادی تفاوت ... باشد که بالقوه عدد را ... باشد و راجع نشود بیکی از نسب ملایمه بر آن وجوه که بعد از این مذکور خواهد شد البته منافر باشد مثل دو نغمه که یکی زیاده بر دیگری باشد بچهار سبع مثلا که یکی هفت باشد و دیگر یازده که تفاوت میان ایشان چهار سبع است نه هفت که اقل است ضعف که زیاده میشود و نه چهار سبع که قدر تفاوت است که اول که میگویا باشد خالی از آن نیست که قدر تفاوت مثل اقل است یا بیشتر اول نسبت ضعف و نصف است و آنرا بعد ذی الکل خوانند و ثانی نسبت کثیر الاضعاف و اگر میان ایشان تفاوت بجزوی است که بالقوه عدد را ... است اگر آن جزو عدد نصف و ما دون او بعد دیگر نبکند همچون نصف و ثلث آنرا ابعاد وسطی گویند و آن منحصرست در ... دو وجه اگر تفاوت بربع ... باشد ... تفاوت عدد نصف کند و اگر سبع و خمس باشد عدد ما دون نصف کند و قسم اول از ابعاد وسطی را بعد ذی الخمس گویند مثل دو و سه و قسم ثانی را بعد ذی الاربعه گویند مثل سه و چهار و اگر تفاوت بجزویست که عد از نصف و ما دون نصف میکند آنرا ابعاد صغار گویند و آن از ... است و آن اقسام که این همه بین البعدین یا متداخلست یا تفاوت بجزوی که بالقوه عدد را ... است ... که تفاوت محسوس تواند شد و حلول آن نیز ممکنست اصدار آن تواند بود ملایم باشد و ... و اگر تفاوت ... باشد که در حس نیاید یا تفاوت قلیل نماید بار حلول آن ... ایجاد آن متعذر آید در حیطهٔ اعتبار آن فن داخل نباشد چه بعد از فوات از حس تا ثلث تفاوت در حس ... معتد به که مطلوبست از تالیف حاصل نشود و بعد از اصیر اگر چه از آلات دیگر اقوام ... ... لیکن چون ... بر منوال ام طبیعی ... است که اصوات حلقی اوست طبیعت را زیاده رغبتی در آن نباشد و فضل ذاتی از آن حاصل نشود و صناعت موسیقی موضوع از برای تتبع افضل است پس مطمح نظر آن فن نشود و از اینجا معلوم شد که نسبتی که نه بر منوال نسب اصوات حلقی انسان ... و نهایت ... اصوات حلقی بحسب استقرا در ابعاد کبار آنست که یکی ضعف ضعف دیگری باشد چون یک و چهار و در صغار آنکه زاید باشد بجزوی از سی و شش چون بیست و یکی ۳۶ باشد و دیگری ۳۷ و مافوق این مراتب معتبر نیست و اصناف کمیت رجوع با آنکه نسبت ضعفی که آنرا نسبت مثلی گویند اصل و اشرف نسب است و از غایت شرف و قرب او بوحدت است آنکه اصطرفی او قایم مقام آن دیگر میشود بر وجهی که بمجانست ملایمت باقی است یعنی اگر نغمه ضعف باشد و دیگری نصف ... نصف ضعف بکار دارند یا عکس ... اعطام انفصام نیابد در رابطهٔ التیام انجرام نپذیرد مثلا نغمه که هشت باشد چون ضعف نغمه ایست که چهار باشد اگر جای چهار هشت نهند و ما نغمه که سه باشد تالیف دهند از هشت و سه بعدی ملایم حادث شود با آنکه میان

ایشان اتفاق اولی نیست و ملایمت ایشان از آن وجه است که چهار که نصف هشت است با سه ملایمت دارد و اگر از جانب سه همین اعتبار کنی و گویی سه نصف شش است و میان او و هشت ملایمه است همین مقصود حاصل شود و بهر تقدیر راجع ببعد ذی الاربعه شود و اگر تضعیف را سه استعمال کنند ملایم آید و راجع بابعاد صغار شود بنا بر آنکه میان ... و شش نسبتی ملایم است از ابعاد صغار و سه قایم مقام شش است یا گویی میان دو و نیم و سه نسبت ابعاد صغار است ... قایم مقام دو و نیم است و از صور تهارا اتمام متعلق باتفاق ثانی گویند و از اینجا حظ صاحب بصیرت را روشن شود که بعد ذی الخمس را ببعد کثیر الاضعاف و بعد ربع را بخمس میتوان داشت و بعد ذی الاربع را ببعد ذی الخمس چه اگر در صورت اول دو را قایم مقام چهار دارند راجع به بعد ذی الاربعه شود و اگر سه را قایم مقام شش کنند راجع به بعد کثیر الاضعاف شود و در صورت ثانیه اگر سه را قایم مقام شش کنیم نیز راجع به بعد ذی الخمس شود و از شرف و اصالهٔ بعد ذی الکل که حاصل مثل بالفعل است آنکه منقسم بعدین اوسطین میشود بهم و اوسط عددی و هم باوسط تالیفی و مراد باوسط عددی عددیست که متوسط باشد میان دو عدد چنانکه نسبت او در قرب و بعد بطرفین علی السوا باشد چون اربعه که متوسطست میان شش و دو و باوسط تالیفی عددیست که نسبت فضل او بر عدد اقل از وی بنصل عدد اکثر از او همچون نسبت عدد اقل باشد بعدد اکثر چون چهار که اوسط تالیفیست میان سه و شش چه فضل چهار بر سه یکی است و فضل شش بر چهار دو و نسبت میان ایشان همچو نسبت میان سه است و شش ... و اول آنکه نسبت چهار بدو بعد ذی الکل است و چون سه که اوسط عددیست در میان ایشان در آورده نسبت حادث شود یکی میان دو و سه و آن بعد ذی الخمس است و دیگری میان سه و چهار و آن بعد ذی الاربعه ... و بیان ثانی آنکه نسبت شش بسه بعد ذی الکل است و چون چهار که اوسط تالیفی است میان ایشان متوسط ساز نه دو نسبت حاصل شود یکی نسبت چهار به سه و آن بعد ذی الاربع است و یکی نسبت چهار به شش و آن بعد ذی الخمس است و از این فضل و حسن نسبت ضعفی ببعد ذی الکل و وجه تسمیه نسبت تالیفی هم دو معلوم شد چون از این مقدار نسبت ... ... که همه ابعاد ملایمه راجع بنسبت مساوات میشود چه در بعد ذی الکل که ... مثل بالفعل است و در دیگر صور بعد از ... مثل بالفعل ... بالقوه است یا از جانب قدر تفاضل یا از جانب احد المتفاوتین یا بالذات یا بالواسطه چنانکه تفصیل رفت پس مرجع ملایمه مماثلت است که ظل وحدت است و قدمای حکما را در تعظیم شان نسب و استنباط وجوه آن و استخراج علوم از نتیجهٔ توسط آن وجوه اعتنایی عظیم بوده و از جملهٔ نسب مشهوره نسبت عددیست و نسبت هندسی و نسبت تالیفی نسبت عددی ... که گویند و نسبت هندسی آنست که نسبت اول بدوم همچو نسبت دوم بثالث باشد و این را نسبت متصله خوانند یا همچون نسبت ثالث برابع باشد و این را نسبت منفصله خوانند و نسبت تالیفی آنست که نسبت ... تفاوت میان اوسط و اصغر ... تفاوت میان اوسط و اکبر همچون نسبت اصغر با اکبر باشد چنانکه گذشت و ... آنرا ... ... نسب ... بذکور ... و در علم هندسه ... میشود و بسی دقایق علوم و اسرار حکمت مبتنی بر احکام نسب است و اکثر از قدما غور رسی ... که اصول موسیقی را از حرکات افلاک استنباط نموده و گفته که ... خوش آینده تر از آواز افلاک نیست ... از افاضل حکما این سخر را بنظام خود حمل کرده اند و گفته اند که نسبت آواز ... در ... ... نسبت حکمت که ... رمز ... اشاره بنسبت شریفه که میان حرکات فلکی بحسب سرعت و بطوء ... که تابع آنست واقعست چه این آیه ... شریف ... بود که مدار انتظام عالم کون و فساد باشد بس عجب که اگر آن نسبت را با حرکات آن ... باصوات و نغمات کنند در غایت ملایمت باشد و ... ... صاحب ... داند که تعلق نفس ... بنا بر نسبت شریفه اعتدالیست که میان اجزای عناصر حاصل شده و لهذا از زوال نسبت

الرجب لبی عزونی خواز کردی جو بش ادمال لیماز کردی

لطایف

سئل عن مولانا قطب الدین لم طول العنق للاصفهانیین وقصره للشیرازیین قال صبیان الاصفهان اذ آقاموا صباحا قالوا بابا نون ویمدون العنق والشیرازیون قالوا بابا کدک ویصوق الراس علی الکتف ویخفضون ذلک

افتری عند مولانا متلام اسمه شهاب یخدمه فالتمس الملاومنه فاجابه فقال سیدا شهاب ثاقب قال مولانا الایکن

افسوس جانه مولانا یوما وپیکی شهاب فقال لا ابش قال قتل مولانا یریدان شیر ابن شیر توجی حسینی قال انا لم یکدمون اما اریدان اجعلها اربعا ٥

فی تضییع الوصیة

من ضیع الحزم جنی لغیبه

ندامة الذع من سفع الذکا

فی الصحبة

لا تصحبن لئام الناس ان لهم

عدوی وان کنت من غیر مناحب

النار آخذة بما تمر به

تنبامس النتن او طیبا من الطیب

فی العزلة

تمنعت نفسی الکاس فتنابها

عن هفوات القیل والقال

عرت بالوحشة مستأنسا

ارخی عیش ناعم البال

تب بوصلی و لزمت بیتی

فتم العز لی ونمی السرور

وادبنی الزمان فلیت انی

هجرت فلا ازار ولا ازور

بت بساحل نادمت حینا

اسار الجند ام رکب الامیر

سبب قطع تعلق میشود پس بحقیقت نفس عاشق همان نسبت است و هم ازین سبب است که لیست هر نغمه در هر جا موجب شود

موجب انجذاب نفس و اهتزاز او گردد و حون حسن که عبارتست از مناسبتی که میان اعضا باشد و فصاحت و بلاغت

که عبارت از مناسبتی حاصل است که میان اجزای کلام و میان کلام و مقتضی مقام مرعی باشد و باز نغمات هم

از جهة مناسبت و حقیقت آنکه یک معنی است که اگر در اجزای مرکب عنصری ظاهر شود اعتدال مزاج باشد و اگر

در نغمات پیدا شود ابعاد شرفیه لذیذه و اگر در حرکات ظاهر شود غنج و اگر در کلام واقع شود فصاحت

و بلاغت و اگر در اعضا پیدا شود حسن و اگر در ملکات نفسانی ظاهر شود عدالت و نفس در هر موطن عاشق

و طالب آن معنی است بهر صورت که نماید و هر لباس که بر آید شعر و انی احب الحسن حیث وجدته

وللحسن فی وجه الملاح مواقع ٥

صفت و بیان اسامی مقامات و طریق استخراج شعبات

مقام اندر عدد هشت آمد و چار	دو شعبه هر مقامی راست ناچار
مقام راست کنج رنج کاهست	مبرقع للارمش چون پنجگاهست
ز اصفاهان کسی کو گرد د آگاه	به نیریز و نشابورک برد راه
حجاز آمد یکی نخلی ثمر دار	سه گاهست و حصار آن نخل را بار
عراق عشرت افزا راست مصحوب	کهی روی عراق و گاه مغلوب
مقام کوچک ار دانی توانکه	که در رکب و بیاتی هست خوانی
حسینی کز مقامات است برتر	دوگاه آمد فرزندش با محیر
چو ساری رد عشاق راساز	نعم در زاول و در اوج برداز
نوا را کافتد اوی در جهان سور	بود نوروز خارا فرع و ماهور
نوا زن بوسلیک از پرده راز	عشیران و صبا را داده آواز
زرک آمد چو چنگ ساز کرده	همایون و نهفت اوی دو پرده
رهاوی شده نوروز عرب دام	به نوروز عجم برد از دل آرام
پس از زنگوله اندر نغمه قوال	نماید چارگاه آنگاه غزال
دو فرع از بهر اصلی پای تا فت	کهن باید به ترتیبش عنان تافت
حسینی هست تابع اصل و اوی	خود را کش بود قوی و موجی
حسینیش فرع اول را بود جای	بود فرع دوم را اوج ماوا

بدین ترتیب تا آخر نوشتم

بی سردار ارکه گشتم

مصلحت ارعوان دین داران کامل عقل جوی

شعر

جمع نواید الدنیا کورد ولا یبقی لمسرور سرور
فقل للشامتین بنا افیقوا فان نوایب الدنیا تدور
رایت الدهر مختلفا یدور فلا حزن یدوم ولا سرور
وکم بنت الملوک بها قصور فما بقی الملوک ولا القصور

من دیوان امیر المومنین علی علیه السلام

تردد رداء الصبر عند النوائب تنل من جمیل الصبر حسن العواقب
وکن صاحبا للحلم فی کل مشهد فما الحلم الا خیر خدن و صاحب
وکن حافظا عهد الصدیق وراعیا تذق من کمال الحفظ صفو المشارب
وکن شاکرا لله فی کل نعمة یثبک علی النعمی جزیل المواهب
وما المرء الا حیث یجعل نفسه فکن طالبا فی الناس اعلی المراتب

وله ایضا

اذا کنت فی نعمة فارعها فان المعاصی تزیل النعم
فکن موسرا شئت او معسرا فلا تقطع العیش الا بهم
حلاوة دنیاک مسمومة فلا تاکل الشهد الا بسم
اذا تم امر دنا نقصه توقع زوالا اذا قیل تم

خاقانی

همت کنیل تست کفاف ارکسان مجوی
دریا سبیل تست نم از ناودان مخواه
گر خوش امید سر اسر شود تلف
از کیل روزگار تلافی آن مخواه
گر در دم نهنگ دهانی نفس مزن
ور در گلوی محیط در افتی امان مخواه
ای مرغ عرشی از طلب دانه گنند
آن دانه جز سنبله آسمان مخواه

حکایت

نقلست که شخصی عزمت حج کرد و در روان کرد دا هزار مثقال زر پیش قاضی برد و بحضور عدول دار القضا
تسلیم او کرد و گفت اگر مراحاتی افتد مولانا وصی است انچه او خواهد بوراوان من رساند آن شخص در راه
حج درگذشت چون خبر بوراوان رسید وارثان پیش قاضی رفتند قاضی بطلبید قاضی زیاده از صد مثقال باشان نمیداد
ایشان فریاد بر آوردند که قاضی بر ما ظلم میکند قاضی عدول و امنا محکمه حاضر ساخت تا گواهی دادند
که ...

چون دایره گر محیط تمامی نشوی چون نقطه اگر ساکن یکجای شوی
از قسمت خویش دست بیرون ننهی ور چون سر پرگار همه پای شوی

اذا قل مال المرء قل بهاوه
وضاقت علیه ارضه وسماوه
واصبح لا یدری وان کان حازما
اقدامه خیر له ام وراوه
وان غاب لم یشتق الیه خلیله
وان عاش لم یسرر صدیقا بقاوه
وللموت خیر للامرء ذا خصاصة
من العیش فی ذل یقل عناوه

الناس طرا ان فحصت عنهم
فی جمع اقطار البلاد والقری
عبید ذی المال وان لم یطمعوا
من غمره فی جرعة تشفی الصدی

بسم الله الرحمن الرحیم آغاز سخن چون کنم ابتدا قلم آید که آغاز همه از تو و انجام به تست
طوائف تتار را یعنی مغول که ساحت معموره ای نبوت از صفت صرامت ایشان حبس خبر داده
لا تقوم الساعة حتی تقاتلوا الترک صغار الاعین حمر الوجوه ذلف الانوف کان وجوههم
المجان المطرقة ویکثر الهرج قیل یا رسول الله ما الهرج قال القتل القتل چند قبایل و شعوب اند
آن قبایل که اجداد چنگیز خان اند قیات سروری افراشته اند و امثال اروت منغوت قتاقین
سلجوت سوغانوت تومات بیسوت بارین جنوشتن بولات بارولاس
اذرقین دوقولات که انتما وابسته داشتند و اورات تنقورات فورالس تاتار
کرایت جلایر بایاغوت سلدوز توبابات کونیلوت ارلات که دهران و دلعادان
بودند و دیگران چون الرتن موتان کوهس ساقایت بنجتین کنکر بروت کری قربان
بداقین قونغتین بیاوت اندکت چیرغن نایمان ساقر و در این عهد تقدم
قبیله نایمان و ساقر و کرایت و چند قبایل دیگر اونک خان داشت و چنگیز خان را
نام تموچین بود پدرش یسوکای بهادر بن برتان بن قبل خان و هشت پسر
داشت جوچی جغتای اوکتای تولوی لولکان جورخدای چاور اورداچو
به بخت و اقبال از جمله اتباع اونک خان درگذشت بل با اونک خان در دو تن می‌بود
نظر او امثال خود بعث نشند با اونک خان متهم و متوهم شد کلک و بایدو از قصد او
چنگیز خان را آگاهی دادند نگاه را بیگاهی با شرذمه قوم چند روان کرد بر سر چشمه
بالجونه یعنی آب گل آلکر اونک خان با لشکر برسید و محاربت در پیوستند بحکم سابقه
ازل چنگیز خان ظفر یافت و لشکر اونک خان منکسر و متفرق شدند و دلکر مشهور شسه بسو و بغیر
و همسایه در این دور ظاهر بود مصاحبان قوم را تازیک و ترک کوچک و بزرگ اسامی
ثبت کرد و در مدت نکشید که هر یک از ایشان را مناصب رفیع و مراتب منیع یافت هر سایسی
صاحب سیاستی و هر خاملی ناصب والی شد بحقیقت در تربیت ایشان ساعی گشت کلما
کلک و بایدو را ترخان نمود و ایشان را بر اولاد و احفاد ایشان مسلسلوا و بوالدا موقوف گردانید
پس ایلچیان بقبایل دیگر فرستاد و اضداد و انداد را بایلی و طواعیت دعوت کرد هر کس که در
دایره امتثال جمع شد امثال قبیله اورات و قنغرات و جلایر بنظر عواطف ملحوظ آمدند
و تایانوز نمود تا از قبیله اورات قضای حقوق ایشان اکثر اولاد و احفاد او دختر خواستند
و طایفه که گردن از ایشان اعلال ادبار امثال سر کشیدند بر سر فکر دیند با کلی قبایل با او
هر یک بلجوان قبایل تنه شدند و شخصی بت تنکری نام بود از قبیله قونغتن جامهای
سعد پوشیدی و بر اسب خنگ سوار گشته بر سر شته ر آمدی و آسمان را قبله دعا ساختی
وکنج

وکنجی استراق الهام می‌کنم بحد و اعتزالی داشت و ملکوت العامات بعین بصیرت اورا کوکچو سالها سکری ایم
پادشاهی ایران است و نام او چیکری کردم و معنی چینکز محکم باشد بعد از آن لوط چنکری را بحکیز صعب
جمع بول کرد و او را چنگیز خان خواندند و مادر چنگیز خان را در حکم زوجیت آورد و گفت باید که بحوقی
نه بر سارتی و علم جهان کیری و الا اعرازی و در آن حالات کویند چنگیز خان را بست سوالی در اثنای
سامات او اوای می‌شنود که چهار سوی جهان ملک است رو لبتان و امارت ریس و احوال از ارکان و سکان
لوطا بود و در مبادی پادشاهی چنگیز خان چون بتبنکری در صورت و معنی او بود و حکمش در ظاهر و باطن
چنگیز خان روان بی مبالات اردنگ بی نشست و بوهای تقابل بر نمی‌خاست از کس سالار قوم
بحلوت عرضه داشتند که این کار است بزرگ دوبی نپذیرد رخصت چنگیز خان او را بهمهم تهماز
قدم لکلکوب عدم کردانیدند پس چنگیز خان وضع یاساق امور کلی و جزوی دریاسیاسات
بزرگ که از انوتجیان گویند روشن کرد که کدیسکان را نامند بشویر و آینکان را عیان کش
بیکر شد و ضبط لشکر و بعضی شان از دهه و صده و هزاره و تومن انواع سلاح و زاده و سوس
و سیم و باری در طعن و لداعت و طاعت و ساعت حو محرج حکم او بود و لشکری در کصح
و انتجام مانند شهاب ساری و صنیع ضاری و هنگام سکون و معام قلابات و عوار صاحب
طاری پایش روی به تسهولت چون آب جاری بحجه معاش چون پلنگ در جنگ او حکم او ساخته
و اندسه سر و سیم جان چون تیر از کیس جوشش دور انداخته شاهین نگاه بحوت و در جنگ چون عقاب
در انس چون کبوتر و در حمله چون عقاب و لطف ممالک چنگیز خان و اوروغ نامی او بیان حامه
اکرر و تصویر ها بیرست ابتدای بسط ممالک از ستدا منتهی اقصی ممالک شرق تا
دیار مغاربه اشهر آن مصر و از کنار دریای سند و ظاهر هند تا باطن روم و بلغار و قرم
مشمل بر بلاد ختای و قرقیز و سلنکای و تنکوت و تبت و قراقرم و انعور و ترکستان
و فرغانه و ماوراء النهر و خوارزم و خراسان و غور و غرجستان و غزنه و کابل و زابل
و سیستان و کرمان و فارس و قهستان و عراقین و دیار بکر و موصل و اربیل و
میافارقین و ماردین و حلب و شام و کرجستان و آس و روس با کلار و باشقرد ملاصق
و بک که طولا و عرضا در بکسر سی هزار فرسنگ زیادت باشد در کم از مدت سی سال
در قبضه تسخیر چنگیز خان و اوروغ او آمد عالم رحم سوکرفت آفتاب ملک آرای جهان بر سر
زدن کیر و آفتاب دولت بر بام پادشاهی چنگیز خانی بلند شد که از ادر بود که چنگیز خان
چون بر قصد کرایت عنان گرای شد برادرش جوجی قاسر که از او مکین کوچک بود بوضع اجماع
تقدر آیین کشتی دیو بر بسند بر آن قاعده خشم آورد و گفت موجب این والی قصور اعتدال کسی
پس یاساق کرد که هم کراورا و اوروغ او را شاهان خانیت نداشند و چون به اردو در آیند
ایشان را از دست چپ راه دهند و سنور این قاعده بر سطور دست و در این یک قرلت

منزلت او و آبروی او با امرا قراچو مقاومت نیابند هر که با دولت او بست به پیکار کمر تسوی پیکر او
آن که او شرح طومار نامه افزون گفت وان که او وصف هنر نامه تو شروان کرد مشکل است که من هم طومار بیان تو
معترف گشته کز این بیش هنر نتوان کرد

استیصال کوچلک بسطوت قهر چنگیز خانی کوچلک پسر تایانک خان اونک خان در مصاف بالجویه
منهزم شد و بحمایت کورخان قراختای تعلق ساخت و لقب کوچلک خانی یافت چون میان کورخان
و سلطان محمد تکش مصافی که مذکور شد بود از کورخان لشکری ستد و مایل قبالیق و امارشد باشاعت
این آوازه تا ساعت وصول افواج سلطان او از قراختای بدو متصل گشتند چون لشکر قراختای اکثر و انبوه
دید و کار او رونق و سامان گرفت خلاف عهد آغاز کرد و با سلطان محمد مواضعه کرد که سلطان و کوچلک
از طرف غربی و شرقی متوجه کورخان شوند اگر سلطان مسابقت نماید تا المالیغ و ختن
و کاشغر سلطان را مسلم باشد و اگر کوچلک پیشتر قراختای را مسخر گرداند تا آب فناکت
او را مسلم ماند بدین شرط از جانبین قاصد قراختای شدند کوچلک سبقت یافت و لشکر کورخانی
داد و سامان و رمان کوچلک با در دی ادنی صاحب شان ندیم بار در شهمان خورد که صافی خورد کس
لشکر کوچلک چون نوبه قاسغان سکیم بشکست و بوس رخمه بی بهار دو لوامار کند و در حصر حال
واسبار حال سعی نموده حیله لشکر کورخان بار عقام عنود رفته کوچلک مادر برکه از سر
بحید باشیل که ازقرا لشکر کند نوبه او باختن برد و لشکر و ملک او را دلیل و سخلص کرد
و کوچلک ترسا بود بواسطه خطبت دختری از کورخان ملک ستد آتش پرست و لیس جان هم از ارد شست
ستد صلیب و لیش جان هم ازعیسی بت پرست شد و اقامت صلوة چون آیین عمل براند
چنگیز خان طایفه از نویمان مقدم ان لحمه رای دمع شر او با لشکری روان کرد و ممالک
التغور که با صطلاع ایشان امری جوت جوانه نصاب ایشان بود در کاشغر العاق نصاف آهاد
صف باکشند بسر گردانند مولان عمال نعاقب بیگ نمود ایشند و اندر موضع که سر هم اتارت
ادای و اقامت صلوة دلیدند و نمادی کرد بوادی برآمد کم هر کس قاعده کیش خود معهود دارد عامه
اورا در دره از حشان بلو رفته و غواهق فنا سراو را جدا کرده و نواحی کاشغر و ختن
تا سرحد ملک سلطان پادشاه جهانگشای را مسلم شد

ذکر المالیغ و قیالیغ و فولاد حاکم این نواحی ارسلان خان بود و تحت اهل کورخان ما او دران مملک
شحنه حیل کورخان آن ایام بر سر خانه کور حوامرسم و از اطراف معاملان خیره سر گشته بود بر سلطان حسن
بساط طغیان گستردند لشکر شد ارسلان خان با او موافقت نمود باز اینست مناسب جانوکشم تر شکر
زمن بلاهل بخرج کرد و در لشکر شد کورخان حالی او به ارسن برادر او دار ستبکرات عادات تحفه ساخت
بود و در نقل او معاودت نمود و پیرکاه پادشاه جهان که ملتجی شده او را نامی از قراخان قونامس
مطاوعت نمود میمون این المالیغ را مسخر کرد و سوی کی بادیه وسیع اسپ دل اهالی فولاد را
رم کرد آیند و بارها با کوچلک محاربه کردلی ممرس چنگیز خان رفت و از خلوص عقیدت اطاعت نمود

ازحضرت معاطفت اختصاص یافت و دختر جوجی بحکم تزویج سیور غامیشی یافت با المالیغ
از عالم بر سنغ مراجعت نمود و در مصحف عادت چون چشم و ابروی دلبران تابه و کمان و تیر پدر شکار دوری
تا چشم کوچلک اورا در مصطادی شکار کردند و او در او غرور نکذاشته پسر ش سقناق تکین بتقلید
بوسع جای پدر گرفت و دختری دیگر از دختران جوجی در عقد نکاح آورد

حرکت چنگیز خان باطراف ممالک سلطان محمد تکش در ممالک سلطانی ابتدای خروج چنگیز خانی
امنیت بود و کار تجار منتظم و تماز راه سکی شعار و مستوی تر بود بدین واسطه اصناف ملبوسات
و مهو سار بیش ایشان چون بر روی جهان عالیه بود و مکاسب معاملات و داد و ستدی عالیه سه تن از ممالک
سلطان اتفاق کرده بضاعتی از هر جنس و دیگر اثواب واجم آورده بمملکت جان آمده قائد بالجیج
نامی در رشته عرفا معلوم شهید و چون از بها سوال کردند بر عادت اعطای تاجرانه و مکسب ده چهل
بهار اصناف متاعهم که از حشم جان اسعار یافت متاع او را در قلم آورده با ایلچ و ضحوه
از دیگر رفقا چون بها قماش پرسیدند گفتند بها آن بطریق قول خانت نو بر ایشان بارضا بپوشید
هر جامه از زربافتی زر و کرباس را باالشی یک نقره دادند و بهمین سبب جامه های بالجیج را تمامی
رسانید بعد از جماعت ایشان ماسار چنگیز خان از مغل پسران و داماد ان و نوکران احتیاج
طوایف اطراف را چهار صد و پنجاه مسلمان جمع شدند چنگیز خان بسلطان اعلام و ستاد که مسقط
بازرگانان ان صوب باشد طایفه امنا و ثقات معین کردانیدیم با مسموعات و ملبوسات آن دیار
طلب دارند و بواسطه موارد سطری موارد مودت مصلحت یابد چون شهر اترار رسیدند غایر خان
از اقربای مادر سلطان حاکم بود موصوف از طالع امارت رانده و لقب سلطان رسول و ساد سلطان
کمانکه بطریق مراقبت در عواقب کار کردی بقتل و نهب ایشان مثال داد غایر خان تمامت را هلاک کرد
و مال ایشان که سود بهره بی شمار برداشت شناعت این حال بحضرت چنگیز خان رسید باس غضب در التهاب آمد
و بر سر پشته بر سسان رو نقرع نمود واز صمیم دل مدد مود نصرت و قدرت انتقام طلبید پس سوی سر
سلطان مشغول گشت و مادیان گکس در اثنای فراغت لشکر پس بیکباری در بهور سیحون و عسر و سپاه
غزمات کار آنها از اترار مصمم شد پسران جوجی و اوکتای و جغتای و تولوی که اورا الغ نویس گفتندی و لشکری
از تتار کین عدد سو عصو صوبی آهن پوش کردن گوش لشکر کش مصاف افروز قلم اندوز
اعدا سوز جنگ آور عمان جهانگیری بحساب نه و مصداق حدیث نبوی علیه السلام اترکوا الترک ما ترکوکم ...
کل الفتنه من ههنا واشار الی الشرق چون آفتاب از شرق عالمیان را روشن گشت در مقدمه سلطان
الکحی و سیاد کی این بادره و حشی بادر و شامه مناو شتی ارسلات را در منهل دیدکانی سور اند
و آتش بلا را باد خود دانسته خرچین جلالیه کار را با فتنه و جنگ را آماده باش که لشکر و طرق از چون
این کمانان حوی خونی ملکه صحوای روان خواهد شد و بهرام دستارها در قتلگاه خواهد کرد خواهد
گشت از المالیغ سقناق تکین و از یس بالیغ ایدی قوت چون مالی تولی بود نموده بودند معاونت
نصب و رحال ملحق کردند تحت ترصه اترار رسیدند و بارگاه ملک شاد روان با ملحق حصار برافراست
سلطان سپاه بهزار سوار در زیر رایت غایر خان مجتمع داشته بود قراجه حاجب را باده هزار دیگر

مدد فرستاد و حصار و فصیل و بارو را استحکامی داده کرد در باطن شهر بسیجیدن بکار شدند تنی چند که در حصار [illegible]
گشودن خار داد از کلک او کار حرج عمارت لشکرهای خانی مرتب شدند جهانی و اوکتای با لشکری بمحاصره
اترار که اشت و جوجی را بجند و چندی از امرا [illegible] بخجند روان کرد و نفس خود عازم بخارا شد
از جوانب عساکر با [illegible] حرب و [illegible] مشغول شدند [illegible] اقامت [illegible]
کار اترار با اضطرار رسید روزی که [illegible] شب در آن [illegible] صاح طلمت یکسر [illegible] بنوعی که [illegible] شکوه همی
نمود صورت [illegible] رهنت [illegible] بالشکر [illegible] در روان [illegible] حاکم
بیرون رفت او را بالاتباع [illegible] لشکر در شهر در آمد ملک
چون [illegible] روی زرد علم جهان [illegible] اهالی را بیرون [illegible] کوشنده صحرا
راندند و کشش عام کردند غایرخان که رستم ثانی بود با بیست هزار مرد بحصار متحصن شد و روز روز
[illegible] می آمدند و [illegible] تا غایرخان تنها ماند [illegible] اظهار [illegible] کرد
چون [illegible] کار در دست [illegible] مراجعت [illegible] رعیت روان گشت
و بعضی از ایشان [illegible] و بعضی بحشر [illegible] راه باران [illegible] رسانیدند

دیگر خجند و آن حدود

از حکم پادشاه الوش ایدی قوت با سپاهی چند روان شد و از قبل [illegible]
و داماد [illegible] امرا و افواج لشکر مصاحب [illegible] اول [illegible] را [illegible] بخجند [illegible] دادند
[illegible] و مردم بی شمار [illegible] روان شدند و [illegible] خلیج گشت [illegible]
[illegible] و [illegible] در حیطهٔ عمارت [illegible] قتل [illegible]
[illegible] راه ایلچی بخجند رفت و [illegible] عازم [illegible]
[illegible] ایدی قوت [illegible] معسکر ساختند [illegible] عمارت [illegible] اهالی [illegible]

دیگر فناکت و خجند

از امرا [illegible] و در رکاب او طغای و [illegible]
فناکت شدند ایلگو ملک از فناکت [illegible] با جماعت [illegible] سه روز مکاوحت نمودند [illegible]
[illegible] زدند و [illegible] لشکریان [illegible] و [illegible]
[illegible] عازم خجند شدند تمور ملک حصار [illegible] کرد چون تیر [illegible] و سنگ منجنیق از [illegible]
قلعه [illegible] بود [illegible] خجند و [illegible] سمرقند [illegible] آوردند [illegible]
جمع [illegible] مغول [illegible] ما بادکان [illegible] سنگ
می کشیدند و مغولان [illegible] تمور ملک [illegible] که روزها کوشش ها نمود [illegible]
که معهود [illegible] بود [illegible]
[illegible] زد [illegible] لشکر [illegible] ترک [illegible]
وار [illegible] تمور ملک [illegible] و چون [illegible]

و دخان [illegible] سوار شد لشکر مغول بر عقب روان شدند مجادلت می نمود [illegible]
[illegible] از کوشش [illegible] تنها [illegible] تیر [illegible] پیکان
که چون [illegible] حطار [illegible] داد و از [illegible] مغول که بر عقب او روان بودند یکی را
[illegible] در [illegible] دو [illegible] که [illegible] دارم شما
[illegible] یکی [illegible] دریغ [illegible] چون [illegible] کمان [illegible] گرفته واو [illegible]
[illegible] لشکر سلطان [illegible] رفت و [illegible] مغول را قتل کرد
باز در عقب سلطان [illegible] سلطان [illegible]
که [illegible] کار [illegible] نمود

حالت ماوراء النهر

حکم چنگیز خان چون [illegible] استخلاص ممالک سلطانی مقصور گردانید
[illegible] در [illegible] اطراف [illegible] راه [illegible]
[illegible] و تولو [illegible] لشکری [illegible] سپاه [illegible]
[illegible] عسل [illegible] راست [illegible] آشد
اهالی [illegible] در [illegible] دانشمند حاجب [illegible]
حکم چنگیز خان [illegible] داند که [illegible] نمودن [illegible]
[illegible] زبان [illegible]
[illegible] صحرا آمدند [illegible] گردند و [illegible] داد
و [illegible] روان شدند [illegible] اعلام [illegible] عالم [illegible]
[illegible] سلطان [illegible] اعتقاد [illegible] تغال [illegible]
رسول [illegible] طاعت [illegible] چنگیز خان [illegible]
[illegible] امثال [illegible] لشکر [illegible] نور [illegible] ظلمت
[illegible] چنگیز خان [illegible] لشکری [illegible] موج [illegible]
[illegible] محرم سنه سبع عشر و ستمایه [illegible] نزول کرد حاکم [illegible]
سلطان [illegible] بود و امرای دیگر [illegible] خان [illegible]
[illegible] ازدواج [illegible] اقوام [illegible] حصار بیرون آمدند
در [illegible] طلایه [illegible] لشکر [illegible] ارادهٔ [illegible] چون [illegible]
[illegible] در روان [illegible] کرد [illegible] جهان [illegible]

بدست بردهمه که بیست چنگز خان بعد بنادیسا بمطالعه شهر و حصار را در مسجد جامع آمد پرسید
که این خانه پادشاه سرای سلطانست و بر در است گفتند خانه خدایست پس بتوسن بر بالای
منبر بر آمد فرمود تا از صحرا از علفات آوردند و در صناديق مصاحف بر بست و علیق دواب ساخت
و اوراق مصاحف در پای عشار رواحاس اعشیه بکار دوات بود و لیکن بر قوائم الغام
و ساقیان بکار باز ملاک از اسب در صعود و قیام و مطاربه شهری بانواع ملاهی و مولان
بر عنا مشهود آواز بر کشیدند و سادات و ایمه و علمای کبار چون سید جلال الدین علی زیدی و رکن الدین
امام زاده بمحافظت ستوران مغول و در ان عجایب بطا اعسار گماشته در سجده بکریه میکوشیدند
پس چنگیز خان بیرون رفت و در مصلای عید عیر بر آمد و با حضار عامه شهر اهل بیاد یافت
و اغنیا را بتفصیل جواب دولت و امنا دین معین شده و بواسطه ترجمان گفت که سلطان
چون و مال حد حملمان ایکماه برکشت و معاطیس عدو و غرور این بلا را کود کشید بدانند
که این لشکر پادشاه بر شما خشم گرفته است و بر خودان ستمها کرده که با خدای با قوت
مرا که صورت عذاب آسمانی ام بر شما مسلط گردانید بعد از اتمام خطبه انذار بر سر متمولان
متمولان جهت تحصیل مال بگماشت و ایشان در کلات از دیگر روز الکه سوخته گشت در بعضه
آلبسی زدن آتش ماهل زامی جمع حصار نوسی رسانید از بیرون و اندرون منجنیقها
راست کردند و بران چون قطره باران و تیر پرتاب چون بود عذاب نازل بود گوی جان
رسانیدند در تو فم و عدد رفعه می برگشته در شمار آمدنی بود ایشان گرفته و قلعه را بالاش بدند و مجموع را به بیابان
اهل شهر مذکور و امام کهول و احداث در صحرا عصیان شکست حصار رفت و حشر جهت
استخلاص سمرقند جدا کردند تا بنای شهر در نواحی بلاد مبدد شدند گاینات القصابد فی البلاد
دلنسو سمرقند اشهر امصار در ممالک سلطان سمرقند بود حسب کثرت جنود و انصار و حصانت قلعه و حصار
بد جهان سانو و ازیا بر است نقمه و بر است ترقوه رستمان عرضات آن لائع سلطان صد و ده هزار لشکر
شصت هزار ترکان بد جون چنگوی و بنجاه هزار تاجیک با نوابر در انتمام خانان که اعوان لشکر
و العمال جمع گوارانیدند مرد جنگ و سپید جرگ طبل با دواطوتهای در از راحصور ام اصل سلطان
لشکر منبت جهاب بسوار هکل تفنگ تهنک انواع اسلحه از کهم کرده و از جام جلالت و اصناع
طراز زیادت ارشد و بیان ساربن مدد چنگیز خان ابتدا عزم بلخ کارا کرده و گفت کار
جوانی اهل شاهد بار تاستخلاص سمرقند پرداخت که گردشم بزرگ بیای اینکه اطناب آن از اطراف
فروگشاید بمیسول ایدا بحیت و دریافت نهضات مرکا با نیلی سیلی لمودند تعیل
مسافرت بممکرد و جای که قدم ممنع سپرده بشد چون دروس و سرپک آنرا شهر اخراب میکردانند

وجمعی ترکان جامع مخاصم لشکری شانه بسمرقند رسید او کتای و جغتای نیز از کار اترار دل برده
و درین معاندان دولت بود و جمیعه خدمت بدر متصل شدند بارگاه فلک مهابت را در کوک سرای اوراسبه
کردند آن روز جماعتی که بدان عارضه سمرقند بهمراه آن بود آنجا و انگار پگاه بکار او بر گرفته الغ خان و دیگر حجاج
و لشکری سر زلف و دیت سیاه و دل از جان بودند با خشم حمایت در مقابله ایستادند و از طرفین
سرها در جاک و بغر بور الامان شد او کان سلطانی در آن روز مهم اهو رود میدان مردانگی جولانها نمودند
و جمعی را اندر لشکر جانی آسمان بر آوردند و جمعی دستگیر کردند چون سایه از پیش بر نشست بر علارزج اوفی روز
امداد دیگر از لشکر چون صحبه ر کاه بارس رفته دیگر چنگیز خان نیس صحبه سحب شد و انگ
مغول از بیرون و احاد سلطان از اندرون جنگ در پیوستند و راه محاربت بستند کس الالعهد و دا اسمیل
و دیگر سداران تحرجه بنشین آمدند و از بادان الحماس عفو کردند اما مغول ساعتی سر فرو را در ولی
بار کار بگشادند لشکر مغول چون سواد خانه در اعضا و اجزای شهر بحشند و ترتیب که عادت ایشان در آن راد
ایشان است مشغول شدند اهالی را از دیگر سر و محبوس همه در جوار و الافی کوس و بوش با ما تم و اروک
کون را اندر بند پس روی بحصار آوردند الغ خان با هزار دو بیس تن از دل از حصار بیرون جست
و با فلك اعواح برفلک کوس شجاعت مغول زد و در آن حمله بسیار تن را رفعه موکه اندر جستند
و جمعی سلامتی بیرون رفتند تا به سلطان پیوستند و بهر دلی ان کان به دیگر اسبان همچون جولان
اشکوبار را بدرگاه جهانی شد منصوب ساخت لشکر حصار را درمیان گرفتند در یک لحظه
دروازه ببستند در حصار و از بسکار اسلحه اخ چشم لشکر آن شهر ساختمان را از قلعه
بصحرا راندند و قاده سلطانی مثل برسماس خان و بغایر خان و اولاغ خان بامید ویکیں
از اعیان امرا کلم بسه چون ان چون حلقه و آن بسته همه مبح کشته شدند با سایر قبغلیان
اعداد ایشان سی هزار نشسته جنگ را کرد ایندند پس بیرون حسکان اند ر بود قتل و درو
حسکان از گردش محنت و روی دهر بعادت شمار کردند و سی هزار نفر جهت حشر
احتیار و بر بقایا که از جان بخشیدند دویست هزار دینار حکم فرمود که از اعیان شهر
وارسید گفته اند بهر جان که از حصار را زکان یافت

ذکر خوارزم نام خوارزم جرجانیه است چنگیزخان خواست که بنفس خود پی سلطان گیرد و جمع معاودان
از عرصه خراسان برداشت درین حالت خوارزم از مظاهرت حوالی خالی بود جغتای و اوکتای با لشکر
مرصع الکا کرده اند راه بخارا جوجی نیز از طرف جند مدد فرستاد در خوارزم خمار تکین نام سلطنت
موسوم بود و جمعی انواع فرق و اصناف امم در اقامت بوده و سواد اعظم سکنه اهالی عالم
از بارگاه ملک دعا ناگاه روزی طایفه مغولان از دروازه رمه اسبان رانده‌اند جمعی اخلاق کوته
کوته نظر و اوباش آشفته لی سر بحسب حال سوار و پیاده از عقب ایشان روان شدند و علیه
عوام بتضاعف و ترادف سکرفت تا باغ خرم رسیدند چون یک مغول از مکامن پاس و اقتدار
ابتدار نمودند و شهریان بدست ایشان علف ارباع خرم سمی عجم چند صد تن از مردم کرکست
بی مرارم در مدرسه شهادت رسیدند و دیگر پادشاه زادگان با لشکر مور عدد جرار عادت
چون باد در تحرک چون سیل در تکدر رسیدند و بر خوارزم محیط شدند تیر چرخ و سنگ منجنیق و پاره
و چوب استعمال نمودند مراتب برتر تا بیش مقاومت رفت عاقبت از لشکر جانب سه هزار مرد در میان
جسر رود بر تا آن جیحون را از شهریان باز دارند ارباب شهر ایشان را احاطه در میان گرفتند
ع که از عشیت یکی بساحل نرسید خوارزمیان بر این جسارت مصارت زیادت نمودند بهبهان سبع
در پای دیوار هرم حلوه پاک کردند و دور ع بافته ... سم کالطیه ... بر خوارزم مستعمل کردند
صد هزار ارباب حرف ... و سپاه صبایا و اطفال را برده کردند و شیوخ و کهول و عجایز را
بصحرا راندند و بر لشکر قسمت رفت هر یک تن از لشکری را بیست و چهار تن مغول رسید شاهزادگان
براه کاشغر مراجعت نمودند بادر هوای کاشغر را خوارزم ثانی ساختند

ذکر کشش و ترمذ چون سمرقند مستخلص شد در آن ربیع در کنار سمرقند بودند تابستان در مرغزار نخشب
میل خاطر بگذراندند پس قاصد صوب ترمذ شدند ارباب آن بلده که هم آن پهلو دارد در آن جیحون
بود استظهاری داشتند از تسلیم امتناع نمودند روز یازدهم را قهرا و جبرا بگرفتند و بر رسوم معهود ع
مردم را ... کشتند و بردند و کردند و سوختند چنگیزخان بحدود سمنگان رانند
و در قمع دشمنان از تیغ سیلاب خون راندند چون زمستان درآمد زمستان ترمذ آنجا ... گرد
و در مقدمه ایمچنان روان ساخت چون بوکه سلطان جلال الدین و توقی ... بود جلال الدین
بر لشکر قسمت ... تا عامت ... در آن دیار ... و طلا یکدر است عرف طالقان و ... کوه
بود چون تولو کار خراسان ساخت از طرف سلطان گشت و قلعه و حصار شهر طالقان طالقان
و کاروانسرای کوه ... تا جبر کرد ایشد ... از ارحام قصبات هم ... پس خبر آمد
که سلطان جلال الدین استقامت یافته ... در پناه ... امانی ... اساسی ... قاصد او شد
اهالی را شقاوت اصلی ... دلالت کرد که ... اقامت نمود نسبت قتل و تخریب ...

وراه

و راه ناهموار بهشت نمود و در اثنای سگاه حدت ... بر بی ... از آن جعیان رسید و کرکاه یافت تا
ربع گردانید و ... صارت یا جنین در شکم مادر نگذاشت انعام نیز موافقت خاص و عام گشتند
و ده راه اوات کردند و تمام آن ماوی بالغ کرد از آنجا دو کوچ در طلب ... مقصود بالنکی ع
در غضب چون باد و دود و در عدد چون نمل و ذره ... تا غزنه مخطر رحل ... جانی اسوت شده
مار را بایستاق نصب کرده روان شد در کنار آب رسیدند سلطان جلال الدین رسید جغتای
و اوکتای نیز از طرف خوارزم کامیاب رسیدند سلطان را سیل محنت از سر گذشت سک با گروه گران
چون کشت رحم یافته بجوشید و در جنبه ... بود در آن ریخت و اولاد صغار و کبار ع بادیده پرآب
وداع کرده سه هزار هفتصد سوار از مردان کار ... شمار داشت گاه ... و گاه ... میرواند
و اسبهای مرکب بخون دلیران ... امثال ... شدند تا او را چون ... لشکر کرد اسد
ع چون دایره لشکر ... از حلقه بنگ شکستی بود و فرصت بلا واقع گشت سلطان ... کرد و ...
سوار گشته عنان بر تافت خود چون دل از سر برداشت ... چون ... جانفشانی
و آنگه از ... هوس سلطنت ... معدار یک نیزه بود از کنار رود جانب ... عنان بر
رهوار برق تاز ... ره چون باد پای ... خاره در را باز پایه ... در آب
افکند و چون ابر و باد آن دریا ... کوه ... چون قطره آب و ... حباب بر روی آب ... گشت
چنگیزخان انگشت تعجب را بدست بر دهان نهاده با پسران گفت ... پدر ... باید از آن پور ع ...
چون از ... چون ... فارغ ... خلاص یافت مرد عاقل تا او را دست دهد در طلب ... شد
اندر طلب ... زپا ننشینم الا که مگر از سر جان بر خیزم تمام دران ... که در عقب او عنان ...
آب دهند چنگیزخان مانع شد پس ... سلطان ... ملک ... و اولاد ... در بحر
... غارت و دست ... بمقتضای ... انتقام ...
از مردان بزرگ ... و ... عواتق و صبایا ... که در ... ملکی کرده اند
... بعضی ... و ... تحشید پس بحکم
... در آب ... غوطه خوردند ... بیرون آوردند در ... را
... وستاد ... خورد و ... عمارت ... بودند بنگاه و قطع
قتل کرد و ... لشکر ... سلطان جلال الدین را ... بگذاشت ملعون
... امرای سلطان ... گرفت و کشتی ... کرد و ...
... رعیت ... داد عورت ... مغولان ... رسوم عادت ... قتل
... کار ... در عقب ... چنگیزخان از راه غزنه روان گشت چنگیزخان در ... لشکر

محکم آغاز نهاد ساخت عفونت هوای آن خطه موجب عفونت طبع لشکریان شد ایلچیان را بقصبات و نواحی فرستاد
والکه ایل کردند و آثار را بعد از خضوع و استیمان بواسطه ظهور عصیان بپای رسانیدند لشکر از راه هندوستان
خوارزم خانان عزم نهضت کرد چون ماه در عقب دو سه منزل رفت راه برو بربستند و هم از آن
رجعت نمود و بنوشاور آمد و عنان کامکاری بار دیگر باصلاح ادراک ما بین معطوف ساخت و تابستان
در مرغزار بگذاشت چون باد خزان وزیدن گرفت بوستان از برگ و کوه از برف و کردوم از عام
گشت از آن جرس و سیمین حلقه و مشکین شعار بر جیحون عبره کرد و زمستان در سمرقند مقام ساخت و ایلچی با حصار
توشی یعنی جوچی روان کرد خانان و کتای بوکول آمدند و قصد بردگان شکار نمودند مر معته
حکم شهوار رقوق سابه شکار مشغول شدند چنانکه باکمان روی زمین در داول و با روا و دید جوالان
میدان موانر تک بر زدن نمی آسودند چون شش ماه بر سر جوی شال خطه طوبان نو و تر و مار داخش
و غم پرداز شد و از ریسمانی چون کمند را ذا ایلچی در فشان و برق بهاری چون برق با مار در فشان آمد
صوحی از برف بکشمیمی مستعد شد از جمله بکشش صد هزار اسب جنگی بر گوش در از کردن کوتاه
لنگ زعلهای سطح زمین گرفته بالال ز گوشها شان روی هوا گرفته سیاه او کامیش کرد راسب سر سکر
ارای لهصب نموده چند روزه شکار رجوع نموده جز آنکه بر ترکه فرو گرفته بودند و آنکه اسیم زکوه کشتی
نعل می بشد در موضع اوتوقا مدار ترکه تنگ شد اول جنگیز خان و دیگر پسران رفت سه رادکان
شکار مشغول شدند و بعد از آن باوان و الغ نوین مر یکی را مخصوص نهادند و در ادرکی کرد

دیگر جبه و سبتای نویان و امارت قراش و رجال ایل را بوقت اقبال جان بر اسلاح تمر قتند حور سیدند
کر سلطان محمد از معبر ترمذ با حشری متنوع و انواع اسباب آن مجمع بگذشت جانان صعود روم دار السلطنه
و قلاع ممالک و جامع ممالک مسدد نظام نکرد است از نوبتان بزرگ و سپاه داران اسرکی که زمه حصون را
گرک بودند جبه و سبتای باسه تومان لشکر بعزم تعقیب سلطان بالا مغرب کتاب چون توقی از خلال کتاب
نمود کردند اول به بلخ رسیدند ارباب آن ناحیت قبول کردند ایلچی بفرستادند و شهر طایسه بهادر در مقدمه بایسم منقلا
روان بود از آنجا آوازه در زاوه در زاوه در افتادند و رهای محنش و قتال برکشادند لشکر بر موار حصار نوکه کشتند
روز سوم اهالی داعیه و ائمه با قصد عمارت نمودند چون بالال ربیع الاول سنه سبع عشر و ستمایه معاینه دیدند بخارا بود
رسیدند از اکی سلطانی نموده اهل اعتصام نموده علوفات و انزال پیش سپاه نهادند اسان را از بوسع و سپاه
نامه چنگیز خان مکتوبی با آن دادند در عداب احصار و سعایت انزال جلاجه اکنون ور ولایت دیار و رعیت بسیار
ندانند که صدای با قوت روی زمین را از اعقاب برآمدن با قوت سلاح جنگیز خان داد آنکه اهل آن شهر بار و ورد
نعمت امان یافت و هر که عصیان و غرور پیش آمد با کلوسیم آن صدای بزرگ داند جبه براه جوین و سبتای
براه جام روان شد سبتای بطوس رسید طرف ترقی ایل کشتند و جای سلامت کوفه ناقت چون از بس
شهر جواب ایلچی نه بر صواب دادند شهریان و اهل رساتیق را بعضی موطلعه بر رفت از ایلچی ع رادکان نمود
ایمی

اسمی رسانید و شحنه بگماشت در خبوشان و اسفراین کشش تمام کردند تا جبه از خبوشان عنان بمازندران کشید در آن حدود
و خطه آمل از قتل و غارت هیچ دقیقه فرو نگذاشت قلاع بکون که حرم سلطان محصور بود مسخر گردانید بعد از جنگیز خان
و پسران لشکران را بر تیغ عرضه داشتند و عورات جنگیز خان فرمود تا در خوارزم برملک سلطان نوحه گر دند
سبتای از ری و قومس بدامغان رسید ارباب آن بکرد کوه تولا جسته بودند لاجرم امان در اخلاص نمودند
و از غاد و قتال در ده شب راه جنگ می کردند ارد و سپاهی گشته شدند عرصه عمارات بغایت براقشاه بودند
و روان شدند در سمنان و خوار ری و امثال قتل عام کردند و عالمی بالکل یک ماه بودند کوشند در شهر ری و پس
هشتصد هزار تن کشته امد و از سر گرفته از حدود دیگر جبه بری سلطان رکاب جمله کران و لشکر عزم سلک گرداند
بطرف همدان گشته و سبتای بجانب قزوین لشکر کشید از هجوم جبه همدان خوب علاء الدوله حاکم همدان
تا ایام الجمار اتباع فرمان قضا دوان کرد و ایلچیان نوب نمود در حال حرایه کراعوان سلطان بیکینس
سلسله دار و کوچ و بغاخان با گروهی اهل ساس در سیاس اجتماع نموده اند تحت اندیشه و غیره ایشان را عنان
کش ده رحمت و بیم راحون رکاب در پای هلاکت انداخت و اکثر بلاد و قصبات تاراج کرد و ارای
برحصه از سلب و حرکت نمود و ملطه مسخر گردانید پس فصل شتا سایه کرد و در برف و چمن سعودان گرفت
در موغان اقامت نمود در عراق جلال الدین اینه سمرجی شهر رور شکار الجبار دست برد یا شحنه
همدان بکشتند و علاء الدوله دانست مطاوعت تتار را محو بر دید مغلول و در قلعه کریت محبوس کشته
در این حال زمستان جنگ روی نهمت و ارجار ریکر یان شکست و برف شش روز بعینی حساب طاحه جنگ یا حمه
حل کرد و نصوب بر ترساد یکشت و آن نواحی را ایل کرد و شحنه کماشت اما مراغه و نخجوان و آن حدود را
عارت و اراهاق نمود باز چون از قطره باران در عرعت و القدار باران دارند و سلطان را استخلاص
و آن نواحی را اوارگرد هر دو نوسان در این حال چون اسب و باد با لشکری ز نجیر ابار بهم بکی نوسه نمودند
و امار گرگ گرسنه در رمه گوسفند و بار خروج در گله تیهو و اس سواران در بیشه جنگ نموده از راه واها
برو بند بیرون رفتند و در دشت قبچاق بکلیک جوجی ملحق شدند و ارای مسعود حرمس جنگیز خان شد بند
اخراج خراسان بر دست تولوخان و اسان عمارت ادبار شهر ک در جهان شهر شاپور
و داصبر جانب س جهو ماک کرد و سه شهر دیگر بر دست تولو دست بر دام هاتت و دیگر قصبات و عرضات
و مسافت شمال الکر و سپار بند و بنیاد و جو میم داشت کرد شهر اعمال ابیورد و بیابند و طوس و جاجرم و جوین
و بیهق و خواف و سرخس و از طرف هراة تا بجستان و شورغان و آن حدود عرضه غارت و اتسال کرد امر بند
اما مرو دار الملک سلطان سنجر بن ملکشاه بود که نصف و سال مربع ما و نصح از الجمله جمل سال دارالسلطنه آن
ای او احصه بود چون ممالک خراسان لطافت حوار ربع اعمال نامه بصحت رفعه و کثرت جامع و باطح
از دیگر بلاد خراسان ممتاز بود و چون که سلطان محمد از معبر ترمذ کتاب انهزام بگذشت نوبسنده و سپاد که از مات
اشغال دوان و مجلس یلوعقص بماند و اصحاب دهقنت و علوم برجای خود مقام کرده و لشکر ما در آ
مراسم استعمال و اموال و شال ایل را امتثال و اهیه دانستند پس پیش امور شرح کشته بهاء الملک

وقوی معارو بحصار یاق باز ساه جستند خوف وهراس بر طباع مستولی شد در حسه وستدای رسیدند
ارباب مرو الطمار اهالی را رسول فرستادند اما طالو مسلم سهر راغب و جمعی از ادرشه مواقب راه درو نهند
غره محرم سنه ثمان وعشرین وستمایه تولوی با هفتاد هزار جنگی از لشکر مغول برسید و خود در کنار شهر از
لشکر محیط مهابت دایره زد از اندرون شهر افواج اعوان سلطانی بیرون آمدند و از سوی دیگر لعابان
صورت جنگ اول از خندق و مجمع بیرون آوردند و محاربت کرده [illegible] دست تعالی کهند
مطاردی اعادانه چون از آن سو گشتند نمودند با هوادی اهم با هوار را تو یم رسالت فرستادند و کلان
امان طلبیدند [illegible] سوار وقضا [illegible] لشکر ایلخان در شهر ریختند و جمعی [illegible] بیرون جر امیدند
و زن و مرد را یکدیگر جدا کردند سو بهر ان بطان کنان که عورات بود کشتی ثم الاوانی مثل الشمس ما ترها
در ساحة الدار لا کحل و لا حار از یکدیگر در پیز بودند و دل برادر بر آذر غرس [illegible] چه جواهر
که چو جواهر [illegible] کاره روی او زیر شیر پوش نسوده بود [illegible] خون سر و پا بسته و چون گل کشاده [illegible]
در برزن و کوی سر زدند عوالی و اکثار و لیران چون نگار اسیر گرفتند و چهار صد نو پیشه ور گزین کرده
باقی زن و مرد بر لشکر محصور [illegible] ساختند و یکدو دخو لشکر برسیدند و حصر فردم کشی
می طلبیدند طالبی بر بودش با مسود ملک [illegible] حصین بوده که [illegible] ساده با جمیع از اکابر مرو
سرده سان زور گشتگان را تعداد [illegible] معنی بودند بیرون مغولان در احوال و معادات و [illegible]
صحادی هزار هزار و سیصد و هزار او کسری بر آمد ○

نشابور

ذکر نیشابور و توابع آن سلطان محمد خوارزمشاه [illegible] روان شده در اعمال
و لواا او امارا [illegible] طاهر بود دوازدهم صفر سنه سبع عشر وستمایه نیشابور در آمد و اهالی [illegible]
دار السلطنه [illegible] که کار لشکر مغول [illegible] قضای [illegible]
به حصانت حصار معتمد ست و به کثرت حشم و انصار [illegible] اول آن روز برسید
که جبه و سبتای [illegible] ازان موقف [illegible] محروق [illegible] سلطان
[illegible] الملک کافی عمر رخی [illegible]
[illegible] منصوبه [illegible]
[illegible] جبه غره ربیع الاول [illegible] رسید [illegible] وصل [illegible] وصل کرده
[illegible] روز بروز لشکر برسید [illegible] طغاجار گورکان [illegible] لشکر در مقدمه
تولو برسید اهالی محاربت آغاز کردند [illegible] روان شد و طغاجار از [illegible]
[illegible] لشکر عازم طوس [illegible] حصارها که [illegible] کردند و [illegible]
[illegible] در [illegible] سوار [illegible] کشتند و [illegible]
[illegible] رمضان [illegible] حکم [illegible] بود [illegible]

اهالی

اهالی نیشابور بر محاربت مظاهرت می نمودند [illegible] از الغوق مغولان [illegible]
و بسیار بود [illegible] چون بهار سنه ثمان وعشرین [illegible] تولو با لشکر [illegible] و [illegible]
سه هزار [illegible] آن [illegible] و سیصد منجنیق [illegible]
[illegible] صفر [illegible] جنگ شد [illegible] را [illegible] از اطراف راه [illegible] اعلام تاتار
بر سر دیوار [illegible] تولو [illegible] مغولان [illegible] عمارت
شهر مغول گرفت [illegible] طغاجار [illegible] که از جوب [illegible]
[illegible] شهر [illegible]
[illegible] نیشابور [illegible] حکم [illegible]
نقاوه [illegible] ربع مسکون [illegible] آن [illegible] طعان
[illegible] اطراف [illegible] لشکر
کشید [illegible] در [illegible]
[illegible]
[illegible] و تولو [illegible]
[illegible] سنه [illegible] وستمایه [illegible]
[illegible] آن حال [illegible]
[illegible] ○ تاریخ [illegible] انوار

۷۷۹

[illegible]
عه ۱۰۰

في القول والقناعة

نظامی

نان جوین می شکن و می شکیب | تا نخوری گندم آدم فریب
تا شکمی نان و کف آب هست | کیمیه مکن بر هنر کاسه دست
یک دو سه هر قانع سوار خاک و آب | نه بهتر آخر تو از آفتاب
چو شیران باندک خورش خوش بزی | که بد بود کاسه لیسی بسی

سنائی

تن چو تو شد کشت و حوصله پر | تا کی ملاف نفس بد آبخور کنم
ابن یمین
در جهانی کوته لعل باش و نیز در کمال | می بعد را نیم که بترضی چو ملک
خلقی زوجود خود عمر افزون کنم | از در شه آرم و بی نان کنم
هر سینه دل که شد از جام هوا مست غرور | [illegible]

جواب و سوال شاه شجاع و سلطان اویس

اول شاه شجاع نوشته

ابوالفوارس دوران منم شجاع زمان | که نعل مرکب مرا ماه قیصرست و قباد
منم که نوبت آوازه صلابت من | چو صیت همتم اندر بسیط خاک افتاد
برده عجز مور کاه هیچ مخلوقی | که بر بنای توکل نهاده ام بنیاد
عقاب دولتم از سلک سلسله ای | همای همتم از جست جان آزاد
چو مهر تیغ گذارم چو صبح عالم گیر | چو عقل راهنمای و چو شرع نیک نهاد
بهیچ کار جهان روی در نیاوردم | که عاقبت در دولت بروی من نگشاد
تو خوی و رسم هنر گیر ای برادر من | که شوهریت نیاید ز دختر کی قباد

سلطان اویس در جواب گوید

ایا شهی که بشریف عقل موصوفی | هنروری چو تو ار ما در زمانه نزاد
ایا شهی شده مغرور پادشاهی خویش | گرفتم آنکه ترا تخت میرود بر باد
ز بزرگان و بزرگان دهر و دانایان | کسی بعجب و بزرگی خود زبان نگشاد
تو بر بنای توکل بگلشن و ایوان | شراب لعل چو زر و کوی مرحبا باد آباد
که بود بنده قیصر چو ار شاه چو تو | کجاست با همه قدرت چو چاکران قباد
کتاب نظم و تواریخ خوانده ام بسیار | ز نامهای بزرگان نیک نیک نهاد
نخوانده ام نشنیدم ندیده ام هرگز | کسی که چشم بد بر کور کرد و ماند در کار

شاه شجاع می جواب خواهد

صبا زعرصه شیراز گر گذشت دگر | قدم برون نه و بگذر کاتب بغداد
بپایگاه سلاطین و خسروا ایران | خدیو جمله شاهان اویس بن دلشاد
سلام من برسان و بگو بحضرت شاه | که چشم بد بکمال بجلال تو مرساد

از سلسله الذهب [illegible]

[illegible]
سلکی [illegible] استخوان [illegible] آب [illegible]
[illegible]
استخوانش از دهان فتاد در آب | بهر انگشت [illegible] کرد

[illegible]

ان نوجوب [illegible]

[illegible]

دست از پوست ساز و استخوان | پوست از من بهر مزد دست | بلکه انگشت نیز در دست شکن

تمت [illegible]

لغات الفرس الالف آسا دهن دره للکبرامی حسان عود
بما دوش ماه نو دیدار؛ جو یار کی کند وقت خواب خویش آسا و بمعنی مانند نیز باشد همچو شیر
والا بزرگ قد پروا فراغت کانا ابله و نادان للرودکی من نخبی یوم تو کانا ی
هر زمانی دست بر دستان زنی مروا فال نیک مرغوا فال بد للمعزی آری چو بخت آمد
قضا مروا شود چون مرغوا؛ جای بمعنی گرد کیا جای طرب بود؛ سمر نیا پدر پدر
و پدر مادر نغوشا مذهب کبرانست هویدا مبین و بخن پیدا اشتر و اهلاث باشد
اورمزدی گوید چند بی وعده دروغ همی؛ چند فروشی تو بر من این اشتروا؛ وستا تفسیر زند است
وزند صحف ابراهیم است علی نبینا و علیه السلام للبخاری از بر آتش نهاد و عکس او که
بشاخ او بر دراج گشت وستا خوان نوا نوای خنیاگرانست و دیگر کسی که او را بر کسی
بگرو بگذارند و دیگر سیاه باشد للفردوسی خان جوع بباید بسازی نوا مگر بزن از بند
کرده رها شکیبا صبور شیدا دیوانه بتا بیغ نهل تا باشد و شکور گوید
بتا بر کاری بر آید برنج؛ که بیش هر کس برآورد گنج آوا آواز ترا دیوار محکم شهید گوید
صف دشمن ترا از استد پیش؛ ور سمه آهنین ترا باشد ساخراج ستا ستایش
کنا سختی و رنج للقصار میر ابواحمد محمد خسرو ایران زمین؛ آنکه بیش آید در شادی خویش آید
الباء تاب طاقه است دیگر پیچ که در رسن و زلف افتد دیگر فروغ و تابش دیگر تپش
للعنصری گفتم متاب زلف و مرای مرا بتاب؛ گفتا زبهر تاب تو دارم چنین بتاب
گفتم که تاب دارد بس باغ تو زلف گفتا که دود دارد با تف خویش تاب گفتم نمی ابن حلم
آن تابدار زلف گفتا که مشکناب ندارد قرار تاب پایاب بن آب را گویند
و حوض را هم گویند للخفاف گل بود که بر تافت آفتاب بدو؛ ز بیم خشم بهان گشت در بن پایاب
و بمعنی طاقت باشد للفردوسی که این باره را نیست پایاب او؛ در نگی شود چرخ از تاب او
شاداب تازه و سیراب فرسب آن درخت سبز که بام را بر وی پوشند ناب
خالص و بی غش رغاب حدیث بیهوده للرودکی تا کی ری غداب ریش را
خضاب؛ تا کی فضول گوئی و آری حدیث غاب چون سقط باشد
زه آب آبی بود که از سنگ یا زمین زاید بتکوب رنج الیسب که کرد و سر کند
و ترش باشد خجسته سرخسی گوید بنده نکردم بتکوب خویش؛ بر آن شدم که
بوب بساط و فرش باشد للرودکی شاه دیگر روز و باغ آراست خوب؛ تختها بنهاد و برگسترد بوب

آسیب

آسیب چون دو کس بهم رسند و دوش بهم زنند یا پهلو به پهلو آن را آسیب خوانند شیب و تیب
سرگشته و مدهوش قریب یکدیگرند وریب خوهلی بود خوهلی یاراستی نه بحث نشیب شیب
بازیانه سیماب جیوه نهیب ترس باشد غرب دانه انگور لالی العلا سکسری بیاورد آن
که گوا ایلی ز جام که برخ؛ چهار گوهرم اندر چهار جای تمام؛ زمرد اندر خاکم عقیق اندر غرب؛ سهیلم
اندر چم و آفتابم اندر جام؛ زیب نیکوئی و ملاحت کب اندرون رخ سراب زمین شوره
التاء لت لت پاره پاره لت دیگر لخت بود کر آلت خلکت پت آماد جولاه
عماره گوید ریشی چگونه ریشی چون ماله پت آلود؛ کوبی که دوش بار و بر ریش کوه پالود
رت برهنه رکیت مکس انکبین جادوی کلات دهی باشد بر بلندی کشت
زشت الجخت طمع زغست ره بهاری باشد که از ابر نیز و نحوید و چهار ماه ان برخورند پر گشت
یعنی معاذ الله آب خوست جزیره پای جست آن باشد که بهای کوفته باشند للعنصری تنی چند
از موج دریا بجست؛ رسیدند نزدیکی آب خوست غوشت برهنه مادرزاد رودکی گوید
شد بکرمابه درون استاد غوشت؛ بود فرتی و کلاه کوشت جمست چیزی بود از جوهرهای
بوهابه کبودی که به سرخی زند ششت آهنی که مرو ماهی گیرند دیگر نیش یک زبان خرانکه جلاهی گویند
آمد آن رگ زن مسیح پرست؛ ششت الماس گون گرفته بدست تباه و تبست هر دو یکیست
زفت فربه و ضخم الجیم تکاج بانک و شغله تاراج غارت وزباج باشد
و آن گیای سبز بود گرد رگ که بر سوی گردد او از ان سوی همی گردد برفنج کابوس بود
که در خواب مردم را بگیرد شکنج فرا گرفتن بود بناخن للعنصری آن صنم را کار ز ر شکنج؛
تن شفته شد و زبان نارنج آرنج بند گاه دست آکنج روده گوسفند آکنده بگوشت و ابریم
اولود زویج عصب و روده و ماسداآن بود که زاهم کرده فرنج
پیراهن دهان للرودکی سر فرو کردم میان آنجوز؛ از فرنج مش خشم آمد مگر فنج دبه خایه
و غر هم بود منجیک گوید عجب آید مرا از تو که همی؛ چون کشی آن کلان دو خایه فنج کولانج حلواهی باشد
که آنرا لابرلانه گویند تابنج مثنی و شتی بعرّ زبان هم شو آخشیج ضد و مخالف بیخ بهم نشود
بروی چون میوه بچه که بپای برهنی گویند بخ شد فرنج زشت تخج زاغ سیاه که کشتکاران دارند
تنج لب ستبر و کسی را که خشم باشد گویند رنج و دهنیه اسب للفردوسی فروشان زبابل همی نعل زال
آهنسته تنج و بر آورده یال غلغلیج آن که پهلو یا زیر بغل یا زیر کش کسی بکاوند تا بخندد کالج
سیلی شد للعنصری مرو را گشت گردن و سر تیپ؛ کوفته سر ببر بکالج و مشت غارج

غارج صبوح بود و غارجی صبوحی شاکر بخاری گوید خوشا نبید غارجی با دوستان یکدله گیتی بآرام اندرون
مجلس ببانگ و ولوله خوچ آن پاره گوشت باشد که بر سر خروس رسته بود و بر سر ترکها نیز کنند و بر تری
طای ایوان فردوسی سپاهی بکردار کوچ و بلوچ سگالیده جنگ و برآورده خوچ بنج راست
بار کردن بود چون علم و نیزه را و اگر چیزی بر زمین افکنی راست و بر زمین راست باستد گویند بنج کرد
ساو گوید کردون الم تحت زبام تو هیچ کرده آماج سوی بازنیج رسنی باشد که دو پا
در کشند و باد خورند از بهر بازی کردن ترفنج راه باریک و دشخوار بود نجکد الخاء
کاخ کوشک سنگلاخ زمین سنگستان دیولاخ جای دیوان آبادانی دروخ آن بود که از بالا نگه
و بیماری بیرون آمده بود و بدرستی رسیده کاخ بهره از زر و سیم و مردم دو روی را نیز گویند
شخ زمین باشد بر کوه و چو کوه بو شکور گوید فرامین کبک بهی به شخ نو کوهی دیبا فکنده به شخ
زنخ بانگ زار و حزن باشد منجیک گوید بوی زلف تو کل چو عنبر اشهب بانگ بر انگیخت بربط با زنخ طنبور
آزخ بتازی ثولول باشد پنخ آبی غلیظ باشد که بر روی چشم بدر آید و در فره خشک شود و مار بعض
خوانند ستیخ راست باشد نقد چون تیر و اگر بدین ماند فردوسی خم آورد پشت و سنان ستیخ
سراپرده بر کند و بنهاد میخ هیدخ اسب نیک ختلی بود تند و تخ کامی بود سنگی که بر سر اسیا
و اشتران نوش کنند تاخ در حسب و نسب گویند و الی و العس مر محرم و واحد و جمعی ... اطاکر
چون صورتی کیزخ بتازی رحل باشد کنجک بلوضا گوید تیلیخ بیجاده بود کخ خیری بود ... بود
زین قلمی نه که ترکیب زنخی الدال آورد جنگ کردنست بمبارزت دهقنی گوید
که مهان دو مبارزست فردوسی نهاد آورد کلاهی بزرگ دو جنگی بکردار آغنده کرگ
شابورد بتازی هاله گویند و در کتب لغت بتازی حبس باشد که الهاله شابورد ماه اروند
رود دجله را گویند فردوسی اگر پهلوانی ندانی زبان بتازی تو اروند را دجله خوان
اورند بها و زیبایی بود فردوسی سیاوش چرا نیکو فرزند بود که با فر و با برز و اورند بود
فرغند کندبینی بود ژند ابله و بی ادب زغند بانگ تندی بود که ددی برند رودکی گوید
کرد روبه پوز وای بک زغند خوشتی داشد بدر بیرون کند فرزد سبزه باشد
در میان آب و مدام سبز بود و بتازی ثیل خوانند بو شکور گوید فروتر ز کیوان ترا اورمزد
درخشانی لاله اندر فرزد اورمزد نام ستاره مشتریست پزاوند چوبیست که در پس در افکنند
عرد خانه بالستانی بود فرکند جای کور آب باشد ... ابوالعباس گوید
نه دروی آدمی را راه رفتن نه دروی آبها را جوی وفرکنه آب کند جای بود که از سیل

بوده باشد و کنده شده و آب اندر ایستاده بر شنند منقار باشد عماره گوید مرغ سفید شنید شد
امروز باو داری بگوز آوریت فرخ کران مرغ سرخ شنند پرند رغست باشد و او را بیاری قبای گونه
لمعنوی به هم قیمت در باشد بلور بنفرنگ کلنار باشد پرند پند رغی باشد مرغ گونت رای و او را
فا ویز خوانند و علیواج گوید پرند در ساده بود و پرنیان منقش غند گرد بهم باز آمده پاکند
یاقوت شند حرامزاده کلوند چون زنگله باشد از گرد و اغر و امثال آن طیان گوید
خواجه مار زهر گشته بسر گرد از خانه شتر کلوند توند بیک و جر کبود رودکی گوید وج حس است
و برنی ره رود لنگ زاهر نیک و زاهر بد توند ریزد مجلس نقص و عشرت باشد رودکی گوید مرغ لقذ
سوگه شاها علام تست جونانکه زهره روز بیژد تو کاه تو برد آن باشد که گویند از راه دور گرد
اغاجی گوید بی ره نزدم نام نکو نیند براه آیی بره نزدم نام نکو نیند زاده برد خسروی گوید
آن جای برت زکشید کوه بازناکه فوت برد بجرد غیبد زنی باشد که دوشیزه بر بهند و دوشیزه
نباشد فرغند چیزی باشد که بر درخت زنند تا شاخها را خشک کند و مجول لعاب زمیوه بجد
تلکفد رشوت ابو العباس گوید بوالب بار تو بود دارم و تا نشان بود سوگند خورد که در راه تلکفد او لودی
پاغند پنبه زده باشد فوند گیاهی باشد چون اسفناخ بو شکور گوید تذرو ماهی اندر خزند خایه نهد
کورنج ماهی از شیر زکند بستان الدال آباد جای آبادان و بکرانی کردست گویند آباد
برفلان خاد زغن باشد لاد دیبای باشد تنک و نرم و دیگر دیواری که از گل بر هم نهاده بود لعنصری
سای بست کند رکشده گردن شیر بدست رخنه کند لاد آهنین دیوار نهاد پدید یعنی بر رسید به بلاد
پای بست دیوارست لاد را بنای محکم نه که بنگه دار لاد بلادست داشاد عطا باشد
لعنصری خواستم با ناز و داشادش بدراتخانی فرستادش کشاد بسیار لرودکی
ام قد با قبال توای میر خراسان هم نعمت فهم روی کو دارم و سپاد جگاد پیشانی را جگاد گویند
در کوه را نیز گویند فردوسی بیامد دوان دیده بان از جگاد که آمد سپاهی ز ایران چو باد
رد دانا و حکیم و بخرد بود هیربد قاضی گبران فنود کسی که فریفته و غره شود گویند بفنود
رودکی بغنودست جهان بر درم و آب و زمین دل تو بر خرد و دانش چونین بغنود غنود
در خواب شد و راذ رود ماوراء النهر است فردوسی اگر پهلوانی ندانی زبان ورازرود را ماوراء النهر خوان
کشکلیذ یعنی نشان و رخنه بر ناخن و انگشت در افکند کسایی یاسمن لعل پوش سوسن کوهر فروش
بر زنخ پیلغوش نقطه زند کشکلیذ شید آفتاب وید کم نهاد ساده موبد عالم که بهند
آن مرد باشد که زرد سم سلطان با وسپارند و ارنیه سپارد سپهبد سپاه سالار نهاذ رسم
سپاه سالار

زاد اصل خوید کشته زار شخوذ چیزی باشد که بناخن خراشند شمیذ و شمیده بیهوش باشد
نوید توان کشته نوید دیگر کسی که کسی را آگاهی دهد غوشاذ خاک کاوان و گوسفندان
خشوذ شاخی باکشته پرانید کفیذ و کفیده و کفته از هم بازشده خشاییذ یعنی بیزان
ریش کرد سرواذ شعر باشد لبیبی گوید دگر بخواهم گفتن همی ثنا و غزل که رفت یکسره بازار
و قیمت سرواذ نماذ نمود باشد شخیذ سرمای سخت اگر کسی را سرما زند گویند شخیده شد
و بشخیذ للدقیقی صورت خشم را ز هیبت خویش ذره گر بدو بنماید خاک دریا شود
بسوزد آب بعنصر ذ آفتاب و بشخاید فلخوذ پنبه دانه ٥ الرّاء
فرخار بت خانه بهار هم بتخانه است ناهار ناشتا نهار عظیم گنبدی نهار بر برده بلند
نه ش ستون از زیر و نه بر برش بند خشنشار مرغیست بزرگ آبی تیره گون سر سپید و حبشی زاهعی
سفیدست للدقیقی ازان کردار کو مردم رباید عقاب تیز رباید خشنشار غنجار سرخی باشد
که زنان در روی مالند خشکامار بتازی اشتقا بود فیاوار شغل باشد للعنصری مهد ایشان
بود فیاوارم غمان بی بهره و یکسارم شذکار زمین تخم شیار زده شیار در بی تخم بکارند
پی تخم اسکدار بریدی بود داربدر شتاب بهر فرسنگی و منزلی باشد للعنصری تو گویی زابرار
ایشان همی فرستد بود آفتاب اشکدار سنسار آبی باشد بر دیگ گل ارتنگی که هم باشد که کشتی را
بگیرد للعنصری و ما همچنان کشتی مار سار که لرزان بود مانده اندر سنسار گوکنار خشخاش بشیار
چون لفظ فلان و بهمان است کیار کاهلی للرودکی مرد فرد و دور اندر آغازند کار بیش او دستان
همی زد بی کیار بیشیار آب بیمار که در قاروره گیرند زاور زهره بود زاغ حوصله مرغ للعنصری
خورندار ان که بماند زمین ملوک زمین تو از پلیدی مردار برکنی زاغ افدر برادر زاده و خواهرزاده
لالی شعیب سلسله جعدی بنفشه عارضی کش سیاوش افدر و پرویز جد زوار آن را گویند
که کسی در بندی یا زندانی او را خدمتی کند للفردوسی بهارش تویی غمگسارش تویی در بن تنگ زندان زوارش تویی
پیکر صورت اختر فال را گویند و ستاره را نیز گویند آخگر آتش پاره که چون آب بودنی ز کار شود
گرزه ده کوه بود آوزتین کیفر پشیمانی بود تو شکور گوهر ما را هرچند بتر بروی چون بکی خشم
کینوری دیگر آتشی را گویند که در دوزخ و ماست کنهد مانند تغاری باشد و لکن دیوارش بلند بر باشد
و تاپره نیز دارد چون پاره بلبله بزکر طوق باشد للعنصری بسیار خوار و کاچال کدبور برزیگر باشد
و صاحب خانه را کدبور بود کیتی آرای که خانه را کد خوانند خاور مغرب باختر مشرق کنداور
مردانه للفردوسی همان یاره و تاج و انگشتری همان طوق و هم تخت کنداوری خوالیگر طباخ شمر
آبگیر و آبدان هشترخج نشتر سایگاه مهر خورشید غرژ دیه خایه زبکو کسی ده لان را برباد کند
و دیگری ایشان بران آنند یا یا دار و پیران بگو خنور آلت خانه چون خنبره و امثال آن ٥

کنور

فرغر غدیر آب و جوی آب

کنور کندوله چیزی بود از خم مهتر و کانون نیز گویند للرودکی از بو دارم هر چه در خانه خنور و ز بو دارم هم جو
غله در کنور تندور و تندر رعد باشد هژیر نیکو ازیر گیاهی زرد رنگ گویند زرد چوبه است آغاز چیزی باشد
نیل سرشته و نیز فرو شدن باشد در پس زغار نوحه و فریاد شور آشوب سور عروسی و ختنه هور
خورشید انبر کلبتین سپهر آسمان مندور عکس بالا در قرب سخر افسانه و سرگذشت
بیوز زبان پهلوی ده هزار باشد گموذر کرمی باشد خرد در آب گبر چیزی باشد که بوقت جنگ پوشند
للفردوسی یکی گبر پوشید زال دلیر بجنگ اندر آمد بکردار شیر نهار کاهش و گدازش فرسنگ بپارسی میل باشد
که از هر ثانی فرسنگ کنند شنخار قلیه خشنور رباط پهلوی عمر باشد کویر زمین بی آب و نبات ٥
الزّاء نهاز پیش رو گله و بر سبیل استعارت پیش رو را گویند گواز چوبی باشد که چهارپا را
رانند فرخی گوید دوستان را بیافتی بمراد سر دشمن بکوفتی بگواز گراز خوک نرست و دیگر گراز
بیلی را گویند که رسنی در وبسته هر دو کس همی کشند و زمین هموار است کنند عماده گوید مجلس و مرکب و رهوار
چه داند همی آن که بر سر و کار بی باکاو زمینست و گراز دیگر گراز بتشی بود سخت در تیغ و بیشتر زبان زایگاه
زادن باشد گراز کوزه سر تنگ بود بغاز چوبی بود که چون چوبی بشکافند در میان آن شکاف نهند
کاناز بن خوشه رطب بود للرودکی بی دان آمدم بخدمت تو تا برآید رطب ز کانازم بگماذ نبید باشد
للفردوسی بگماذ بنشست یکروز شاه همیدون بزرگان ایران سپاه پروز پاره جامه بود که بر او جامهای
دیگر دوزند للفردوسی ندوخت بی خوش کرشبوزم که از نام وز تاب با پروزم تز مرغی بود کوچک
دیکوی خشینه بود و بر جهد و تیز پرد رودکی گوید چون لطف آمد بگاه نوبهار بانگ رود بانگ کبک
و بانگ تز تند بلندی بود و بلند را نیز گویند لغز و خیره بود قلرز هر چوبی که در از ای ببندند
بارکوبی حلویز شرطه باشد تخیز کمین بازارش باشد و کشاده باشد فراز بسته آغاز اول
گرودز طرب و نشاط للخسروی چون دل باده خوار گشت جهان با نشاط و گروز و خوش مینشی
نغز بدیع و خوب بود کوز خمیده و دو تا باشد قفیاز نو دارائی و ش گرد انه و مرد کالی خرسواز سخ شب پره
نی گوید فروش و خوشه و حشای ش وحشت و خنبه و خم نوروز خراسان و فرس و فوسواز ناز
نور باشد در حقیقت شمه مرد بار او چون برکالی باشد عنبه غبیه چون عنبر جوشی لبیبی گوید
ایاز بیم زبانم نزند کشته و نماز کی شد آن دعوی و لاف و آن همه رازش گوئت بگیر آرام و فیه هی
چون اکه بوستان بس بهی کبیر دو بناز هاز متحیر و در مانده کاز احول بازر صد و خراج ژاژ گیاهی
فاز آسا بود یعنی دهان دره لبیبی گوید قیاس کونش چگونه کنم بیا و بگو ایا لکد شده ...
اکوندانی بندیش تا چگونه بود که سبزه خورده بغارد بهار که اشتر پژ عقبه بود و طاجر
سغ خوشت کسی را که بامراد نبود اگر سر اسر کوه و پژ اندر اندیش ذیژ هوا بود و کام و مراد کژ
ایضا احول تکژ استخوان انگور و تکش نیز گویند لبیبی گوید کر بیارند و بسوزند و دهندش برباد
تو بسنگ تکژی نان نذهی باب ترا ذهاز نعره للمنوچهری غنده تو بر در تو از نشاط تو رکشیده ذباز
بزواز جای آرام للعسجدی عهد و میثاق باد تازه کنیم از گاه تا بوقت نماز بازید وار خویش باد گویند
چون دذه بازجبد از بدوار نوز هنوز السّین هراس ترس فرناس غافل و نادان طیلسان گویند
ای بهار سربسر هم فرناس نه زجان می بگانه فرناسم کیوس کج تکس استخوان انگور دیس

ع شیع
دیس خوش باشد یعنی بماما تلوخی یکی خانه کردست فرخاردیس کم نبود دادی او روان
فرخادیس همچو تندیس است یعنی بتخانه شکل ابتریس شیعه میدان باشد للتوزوسی نشانه نهاد بند
براسپریس سیاوش بگرداند باکس کلس برجیس شیعه ستاره مشتری کوس انکه بلنگ کاهها بند
و سووست للتوزوسی بدانکه که حرز خروش فوس بستند بر کوهه پیل کوس دیگر انکه دو تن فراهم رسند
پهلو و دوش بهم کوبند اگر عمدا و اگر نه للتوزوسی زمانه بروی اسرافتاد طوس تو کعنی زپیل زبال بافت کوس
رکابس نشانه نرباس لحت باشد للعنصری تو چگونه رهی که دست اجل بر سر تو همی زند مرباس
سندلیس قوس و قزح باشد تلوخی مع مانند پنبه است و را بادنداف جیسب سد کیس درونه
که بدو پنبه زنند ۵ **الشین** برپش نهجوا فرو فشاندن و دقیق بود از سیم خری فواش
فواشیدن بود و دیگر آغال بود یعنی سقط و بکار وا احتمی هراش قی بود شهید گوید از چه تو بکند
خواجه که هر جا که بود قدحی می خورد راست کند زود بهر اش عماش کسی که کسی را بدوست دارد
گویند عاشق عاش است کنش و وش مانند بود کرنش جانوریست چون ماهی کوتاه و لنگ دست و پای
دارد و سنگ دود و اکثر بوده باشد و مرکز انکلذ خنیع دهان در چمگاه بگذارد للعنصری
شد مژه کرد چشم اوراتیش نیش دو دهان کژدم و کرنش نیش بیشه بزرگ بود که در صحراها اشکافند
و سکسته پتش بندی بود آهنی یا سیمین یا مسین که بر روی صندوقها در ها زنند و مسمار بود بند للتوزوسی
چو اکنت بکرفتمش رندکش بی بر کس ساختم بیند و یش درخش برقست و در پارسی هم کلمه یست
که اول او دال باشد الالی آذرخش صاعقه پوزش عذر نیایش دعای نیک و آفرین سروش فرشته
خلالوش غلغل و مشغله لوش کرد ها طیان گویند زن جوانی شنیده شد خاموش بود
کنشک کایا و مردی لوش بود زوش تند بیلغوش بیلکوش نشت و ان کلی است از جنس آبنوش
که آنها لکوش خوانندش و بر کناره او نقطی سیاه باشد دکیاره رخنه کوچک هوش زبان پهلو هلاک بود
للتوزوسی و راهوش در دابستان نود بدست نیم بود دستان بود و فد دنیه باشد آذرخش عکس باشد
للعنصری زخون دشمن او شو بحر موج جوش نکنند تیغ بمانش رخش بر عمان وغیش بسیار
و انبوه باشد درفش علم باشد و دیگر باشد که کفش گران بران کفش دوزند منش همت کش
یاران و شادمان نبش موی کردن اسب آغالش کسی کسی را بر بار دبر دیهه فرغیش آن موی کبر
از پوستش فرو آورده باشند رخش هوش و قزح رخش مبدا کردن زالاوی گوید نیک خواهد
بر آن عمل دائم زانکه دخش از تو کور دشمن برفال حرکش کوباتو ردو کر بکوکست و قدور با آن جل قش
بکن بدنکس کمر بخواهی بخویش **الغین** تیغ هیزم کوهی بود یوغ چوبیست که بر کردن گاو و دراز نهند
بوشکور گوید همی گفت از این گونه با او دروغ بکمر کیند آز دیرش بر یوغ امیغ آمیزش زیغ باطل با
از وغ و دغ کیاهی نرم باشد که حصیر بافند تیغ سه گونه است یکی هر کاردو سیم است دیگانه کشمیر راهم خوانند
وتیغ دوم

وتیغ دوم شعاع دادن شمشیر و ماه و امثال آن بوی مانند و تیغ دیگر بر کوه را گویند آمرغ قدر کساز گوید
نداند دل آمرغ پیوند دوست ندانکه که با دوست کارش نکوست راغ دامن کوه باشد که اینجا صحرا
نغاغ نحف بود یعنی قدح کسائی گوید دل شاد دار و بنه کسایی سهاد دار بکی جشم زد جدا شود از طاق
ورنغاغ کناغ نازی باشد از ابریشم طیر فارماکی گوید کناغ چند صنعتی رخون دل بتند بجلس آری
کین اطلس است و آن سیفود نغ گبر باشد شغ سروی گاو باشد للتوزوسی بیاری و خنده گرفتن نشست
شغ گاو و دنبال آرگ بدست شغ گاو و دنبال گرگ دو نوع ابزار ساده فغ دوست و معشوق باشد
وربانی فرغانه صنم وبت گویند للعنصری کنیم فغان کنم زنوای فغ هم از بار گمش از فغان تو انور جهان فغان
باغ مرغیست سیاه خام زود کی گوید باغ در آنگه گشته زواغ راست چون کشتی است قیر اندود بالغ بردی گاو
پاک کرده بود چون قدحی عماره گوید بلشاغ بطارم انوز مرزکت حوش زلنا چنگ سغدیانه دیابالغ وکدو
ستاغ اسب زین ناکرده بود آزیغ سردی که از کسی در دل کسی افتد سپریغ خوشه انگور کیغ ایگ باشد
کار چشم برآید و بر پشت چشم بگسترد **الفاء** زنوداف هزار دستانست للعنصری و ران شاخ خوی از بام و بلاف
سرایند بشان ارکلو زنوداف خاف خاف زن قحبه بود بوشکور گوید زدانا شنیدم که بسیار شگفتی نیل حاف خفت
آسان نکرج ژرف دور اندر بود چون مغاکی خف رکوی سوخته شکرف نجمت باشد گزف گروهی مرا گویند و گروهی
سیم سوخته را و سیم سوخته را است کسائی گوید زر گر و دوشانه گزف سیه سیم تن باز زرشان دم سیم سیه گزف
نوف تبارتی صدا گویند للعنصری از تک اسب و بانگ و نعره مرد کوه برنوف شد هوا بر کرد کوف جغد است از مرغان
بوم نیز خوانندش نثف گرمی باشد سندف دهل و طبل باشد ۵ **الکاف** چالاک جابک ناک درخت
انگور فوشاک مذهبی است از مذهب گبران بوشکور گوید بجای گرم کسی سلمات کرد فوشاک بود مسلمانی کرد
گراک مرغیست سیاه و سپید حد خطائی و دمی دراز دارد در کنار آب نشیند خباک حضره کوسفندان هم آگ
انکه و ناوادج هیناک تارک سر باشد زدوسی گوید بکی گرز زد ترک را بر هیناک کرا اسب اندر آمد هیمابکه نماک
مغاک گو باشد در زمین و در پیش چه باشد و لان بر گویند پشاک باجی بود که از سر غمها و کلها کنند فغاک
ابله بود و نیز حرامزاده را گویند یک عول باشد خبک فشردن حلق باشد خبنه نیز گویند بلالک
جنسیست از پولاد کوهر دار زک کسی که حقد همی دهد و همی گوید توم بوم نبندی و خشم آلودگی کسائی گوید
ای طبع سارکاد چه کردم بر اه بود با من همی براتی و دایم همی زکی بوشاک بلغت ماوراء النهر کربه بود جهد کوید
چند بردارد اسپ شرح خوش نشود باده بر سر تدرس بوتش راست گویی که در جلوش کسی بو سکی را می بالد گوش
بوبک ماهد بامی خنجک خار خسک بود نهلک تنی باشد چون برهنه بوشکور گوید ای همیرا دی
تنی و تنهاک مردم تردکان بود و را بابد ویک کجای و یک گویند کلک باصل نه اسب قلم را
از سجه کلک خوانند ■ شنلک کلی باشد سخت که پای کرد چکوک مرغیست بازی قبره خوانند

وکردمی چکاوک خوانند کوک کاهو خذوک کی که طیره شود گویند خذوک است توک طبق باشد رشال
دتی منجیک گوید من ترا بوش بکردستم و نخواهم کرد آن توک جو و آن ناو و اشنان ترا
کاوک جای مرغ خانه باشد پوک غله را زیر جای پنهان کنند و زیرش خاشاک نهاده بود و برو
آنرا پوک خوانند طیان گوید غله کردی بزیر پوک پنهان چون بدانند پوک بزیر تو سنگ ریالیم
بابش بگر کش گویند شوک مصیبت غالوک مهره کمان مهره خسروی گوید کمان گروهه
شده محاق ماه ستاره یکسر غالوکهای سیم اندر زد کلیک احول بود مطوی
زسیم حسود چون تن را کلیک سازم زود منجک آن بود که شعبدان چیزها برجهانند چون ببینم ترا
ارطاس کاو یک جار واریک بود بلنجک طره باشد بلقنچک را ماف جاق کرده ام بلنجک
کفیده اصل فنج غنج است و غنج دلال و ناز باشد سنایی گوید یا بوبیع الدال والغنج لک سلطان علی المع
شغک نابکار و حیله ستال شاخ تر ساریک مرغیست کوچک خوش آواز شوشک و
شاشنک هر دو رباب چهار رودی باشد تموک شاه تیر شترک لجوج و تند بود بر کافی که ما
ساک بود کاف تازی باشد بلکافی باشد که در بازی ساده است و آن کاف را اگر خواهند معرب کنند
حیم کرد و جانکه گذر را جند کرده اند در جند دار و آن جامه سک آنی باشد اورنک تخت باشد آرنک
چیج ارو باشد گنارنگ صاحب طرف باشد و بزبان دیگر او را مرزبان خوانند تشالنگ کعب پای باشد
غنگ با یک نرم باشد بگلو در بگیرد زنگ زگوبی باشد ارژنگ کتاب اشکال مانی است و در لغت دری
ال کتاب را هیچ یک نام دیدم باشنک خوشه انگور بود و جذ و دیگر جمار زرگست که از تهه چم بار گیرند
وغاوشن نم گوید منجیک گوید آن سگ ملعون برفت ان سندرا از خوشتن تخم را مانند باشنک
ایدرش برجای مانده نارنگ نارنج بود زراغنک زمین زاک بود و زاغ هم گویند عسجدی گوید زمین زراغنک
وراهی درازش همه سنگلاخ و تیمم شود بکسر زرنگ درخت کوهست سخت بارش نار دهد هر موردا
شایه وعجب سخت باشد وایش اوکه بیترش سه یا بنده روز بماند ششنک دمشنک شنکل منکل
این همه تکیب دمشتک و شنکل بود و ششال و شنکل این همه دزد راه زن باشد منکوک دیدانه
کلید داح غزنک ابله و نادان منک قمار یا درنج ترنج خیار باد رنگ معی خیار که تخم یا در نک کرد اند
نه درار آذرنک بمعنی هلاک و دمار و رنج بود نیم نک کمان دان باشد و شغا ریز دان نشک
ناریاشد رودکی گوید ایکه نشک آفرید و سرو سهی ایکه بید آفرید و نار و بهی نرشک گل قطره باران
وآن خشم و مانند آن ع سیرشک دیگر شت گل سپید دارد و کوچک بر حرجی گرایه و گویند که چو دان
درخت این گل را نرشک خوانند و بنامی دیگر آزاد درخت عنصری گوید ز وی زد بهار ناشمر شک
وآن سیر کشش برنگ تازه نرشک تمبنک بیاری زغ دمت آرنک گونه باشد و یمانک مطوی است مهر کیسه
ازمن خوش چنان که کرد انگور زانگور رنگ و ازرنگ زنگ ماک ولایت زنگبار است دیگر زنگار است
دیگر دو شنای ماهست عماره گوید خوشه چون عقد در وبرک چو زر باده بیجون عقیق و آب چو زنک
شتر نکل

شغرنک صنی میوه باشد حکیم سنایی گوید استرنگ مردم گیا باشد آن کو بشه مردم ازو میرود و هر که آنرا
بکند بمیرد و چین روید غاوشنگ حولی باشد که گاو رانند کنک سیاه خانه است ترکستان و کنگ
نیز هم تهرست دکنک مرغی بره باشد و کنک هم او دست هند و سیاه و کنک جدیکه آیت کو به بیش برآمده
آفرنک جل ربا است و بیشتر مردم او را نک می گویند تو او زشک غیرت و حسد تیک کدن آهنگران
ترنک زنبه خنک فتاله باشد و ازان نیز لیلة الفک شب برات تعنی چه آن شب از حضرت عزت براه
عمر و روزی بنویسد هر کسی را کسایی گوید هم بگذریم سوی تو هم بیارم سوی تو دل باد دم سوی تو آنکه حکل ترا خالیسک
معلوم بالهنک محره بود دیگغی غمام تو نوک سر قلم و آن نیزه دان همه سلاحها باشد نرنک صنوبر و سحاب
برگ سازد فذرنک دستوزار و آن نیز باشد که ازپس درنهند محکمی را خلشنگ کوره باشد از کل با گچ کرده
و دیگر کان کنند نخلی و رنگ کرده باشد مجاجنک کهی باشد از پوست دوخته سفرباره دارند ابو عاصم گوید
مال رمیسیان همه قابل و رای وان تو بکینشگی رنج مجاجنک خرمنک مهره باشد که از بهر چشم بد بر گردن
کودکان سه بند لنک احمق و یاوه درای باشد تنلک دانه باشد آنرا امارزی جلبان گویند پشنک
سوراخ کوچ باشد که بنایان بدان سوراخ در دیوار کنند السّلام پاک کردن تال بازو تارک
قرار و آرام للدقیقی کمان بهر که مرا بی تو های حال بود هر تو دوست گزم خون من حلال بود فتال
گویند زره فنال و مردم فتال و این از بهر آن گستی بود و بربانی و از بیم بکشغنش عماره گوید یاد را امد شاخ
بیت شکفته بر سر خوار برگ کل بوشالید نهال درخت فرد بوش سبزه زال ز توت و بر چال مرغی
بود خند زاغی خرچال هم مرغیست تال نی باریک و گفته اند نال آن چوبکهای در ارست که در میان قلم
دیران باشد بهال انباز و همتا کلال چکاد بود از بالای پیشانی حکاک گوید بازنوم یاکدم
بازنوم کاردیکی بر هلاک کوتوال دزدار نیجال برکین مرغ بود و بتازی فرق گویند آغال سوطها
افکندنی ذخی گوید ازین کل محول که در باغ بکند نزدیک همه کس کل موقوف شد آغال کاچال آلات
خانه بود از بهر لون عنصری گوید زود بردند و آزمودندش همه کاچال خانه بودندش گنجال تغل هر موی
که روغنش از وی بیرون آید گنجال گویند هیکل پهلوی بهار خانه بود چنین للعنصری جان جان که این
هیکل از پهلوی بود نام بتخانه از شنوی تنبل مکر و حیلت کسی گوید ای انکه واز سم غول شو که خود او
هرگز نکنی سپر دل از تنبل و ترفند داپل علامتهاست که در پس اسب زنند و از براو دام بکسته به ناچیر
از داپل ترسه و آهنگ دام کند نخجل پشکنج بود و بتازی قرطی گویند و این بس دوخنجی بی اکثر
بود وادشه بدون آنرا که ظاهر تشبیل شست ماهی بود فرغول تاخیر بود در کار فرغول اگر برگیده
پشکول مردی کوه و قوی بود و زنح کش انگل ابله دی ابرام بود و دیوث تکل سپار ز
بمثل بنید مثول خط غمت سنداک بکنش باشد للعنصری گرفتم کرجایی اسیای زنان که از زر کری

مول نعطی است که گویی مول یعنی مه است للفردوسی بمولیم تا زدخم و شونه ** هر گاه او لشکری بر شوند
فرو مولیدن آنست که پیش کسی نشسته باشی یا ایستاده و هنگامه او نداند خویشتن را فرو کشیده و برای و بعضی
اهل عجم می گویند کالیات برخوانند ودر قرآن یتسللون منکم لواذا این معنی دارد یعنی از میان جمع فرو مولید
و در پس نهان شوند و بعضی اهل عراق می گویند فرو کالی و فرو کالید نول کسی باشد که در ماتس …

المیم پیژرام فرم وار دسته انجام آنکار شوم نام اندک رام فرمان بر اوستام معتمد ستام
ساخت ومرکبست سیام کوهیست بجانب ماوراءالنهر که مقنع از وماه بر آورد و مو وشی نعدی کوه
نه ماه سیامی نه ماه فلک ** که اینت علامت وآن عشکار کنام شکارگاه شیر ودد و مرغ باشد
فرام دفتی بنار و کشتی نغام تیره گون درشت فام گونه باشد اندام کاری بنظام باشد تهم همتا بود
… جسم وقامت فهم چادری بود چوب بسته بود و نثار چنان دارند یا از هوا نثار کنند کالکرزنی
بود که نکی شوی کرده بود کاودم توق گوشکست فرم دلتنگی و فرومانده گی کرم اندوه با قدم عاقبت کار
خلم آب بینی بادزم چون بیهوده و کار باد باشد نزم آن بخار باشد که چون ابر باشد ولیکن پیش بزمین
نزدیک بود وبتازیش ضباب گویند درم عکس شم خانها باشد زیر زمین کنده للفردوسی بیابان
سراسر همه کنده شم ** هم از روغن گاو در بیم خم شیم ماهی باشد سپید بر و دصحو ح دیهیم کلاهی بود گوهر
رصع کرده در پیش ملکان داشتندی و گروهی گویند تاجی باشد خیم تکی خو وطبع بود للفردوسی
بلو رخیم ذمود کس را نکوی ** ز دار اندر آورد برتاب روی دیگر واحد بود عنصری گوید یعنی چیمها
کرده بود او درست دیگر ریزش شکسته و در و دکان بود تیم کاروانسرا بود کوم آن گیاه جنگل بود که
که در شنزار بیابند که بیخش بچوب دری تی باشد غرم صره انگور بود که شیره و تکش در میان وی باشد
للبهرامی رکونه سیاهی خمست غرم او ** هم بر مثال مردم چشم اندر تکش دیگر خشم آهون باشد بود دل
بشیر خشیم آورد و جست از جای خویش ** و امدان خرگوش را از غرم میش غرم گوسفند کوهی بود غرم
رغیست که شب می هند خام حند پخته باشد دیگر کستد باشد خم فرشه باشد وایوان را نیز خم گویند تیجام
سرای بجت گرم تیره باشد بر کنار جوی و حوض رسته

النون ششبان فرا و منکافات کنان
خیمه کرده بود ساق شنگی نرم که کار در کنند و ترفان شنیع للمسعودی دادم بده وگرنه کنم حال …
مح امیر و نزد تو آرم بوز فام کیان باشد دهنده بود و فروغ زبان خشم آلود بوکان زه دان …
ترکان گدایان ستودان گورستان گبران باشد که مردگان زادران نهند گرزمان بپارسیان گویند عرش است
وشوا گویند آسمان است نوبان شلها بود خانک تنگ بتازی ثبان است برود شتان است سرپایان عمامه
زیبان زیبا بجشبان کداران للعنصری ای ترک … مسلمانی ** کم عیش بو علاها نیجانی کیوان …
تولان حسیدن باشد رحو لستن شان رسم بازیان آهنگ کمان مالان دهلیز ترکان کسی بود که در جوی
می دوند للفردوسی هشیوار ورتخه کمو کان ** که بردرد و سختی بکرد در ترکان ماهان اندازه اوان
بهر طاق ونشستنگاه در غان نام شهرست از ان سوی سمرقند میتیغ تیری بود که بدان جامها کنند
وسک

وسنگ تیر برند وگروهی کلنگ خوانند آفرین دعای نیک نفرین دعای بد آذین قبها که در عید …
آیین رسم باد برور دین باد دبور باد برین باد صبا برزین آتشگاه بسب نکنند هیش یعنی نشاب
دهر بیع سیل دتیبی در بهر دو معنی گوید از کوهسار دوش برنگ مرهیبن ** آمری ای نگار تن آور هیبن
پلندین پیراهن در هیون اشتر جماره نرون آن سیم بود که بیش از کار بمزدوران دهند بازی
الدیون زبون طبرخون چوبی باشد سرخ واروس بدبخت وشوم بون … نندرین برماون کاو ابرون بود
کرشتون کیان برهون دایره بادخون جای گیاه زیاد کشتن انبوه و بسیار خماهن مهره سپه باشد
کباد … زند فلاخن کلاسنگ شمن بت پرست باب زن ربخ که کباب کنند فراکن پلید
فروغن گورستان للعنصری هر کراراه برزغن باشد ** کله او بمرزغن باشد زغن …
جمع راه باشد در ایوان … چون نشستگاهی بود وبراموش درخانه باشد فرکخ چوبی پرن
پروین مهرج جای خان و مان و راد … جوس تروین روبناس جندن صندل زلیفن تهدید
کزان نیم باجی باشد برزن محلت باشد نشیمن جای مقام عن تنک عطاران وعنکن نیز
گویند واران بند دست باشد زونرین آهنی باشد که بر درها زنند رخبین دوغ تیرشده باشد

الهاء کاه وقت دیگر آنست که بر عشق جان … نشست را دیگر جا میانه سیم بالای
باشد باد فراه عقوبت و باداش داه یکی ده بود که در شمارست دیگر پرستار بود فروه
رباوت … بلشت و پلید شکوه حشمت … براه زیب و نکوبی گاو زر که به زر
شود براه ** ز ره زر … سیار و گاو نجواه خشینه رنگ … بود پوزه واگون سوخته شنجه
خربزه خام که کالک خوانند خوذ خود ببستان افزور تخله نعلین وعصاره گویند کازه کوپچه
بود که از بهر سایه و باران بندند دیگر چون شاخهای درخت بود که صیادان بزنند برابر دام با …
از و بر بند فانه آن چوب باشد که درودگران در سوالی زنند تا محکم کنند یادر میان جوی نهند تا
بکافند شله سر کمر دان و جای جاک بود چغاله جوزی از مر عالج پرکاله فضله که در جامه کنید
کاپیله هاون طاس گوید خاکان نو چو کاپیله شده است ** ز رنگ او چون کون پاتیله شده است پوشه
گوش داشتن بود تسهها دیگر کریستی بگلو در باشد طارفضل اشک بار … وسوشه گوفت
بازنبود کنفهای دراز غازه گلگونه کلاذه فاسد کار کلانه زنی بدکاره دشنام ده برزده قباله
باغنده از پنبه بحده باشی که حلاجان گرد کرده باشند پخچه تکرگ کنبکله ابله وبادان جزویده
چاره جستن کلفته چهار پای پیر وگویند دم بریده یو به آرزومند للنوجی چون مرا تو به درگاه تو
خرد حکیم ** رهی آموز رهی را و از ن غم رهان فروهیده رفته غلبه عقعق کپه محجمه حجامان

پغله کنج غنده عنکبوت زنوخه هر وقت که جماع شهوت و خوشی رسد گویند بود شد آبید گومید
که زنوخه کرد داور شست نوه که شود زیرش زنوخه خواهرست آسغده هیزم سوخته سود که گوید الستاده بسالی کوباد
بچو آسغده درمیان تنور ریکاسه خارپشت عنصری گوید نتوان یافت از کدو کوراب نه زریکاسه جامه کاسه
النغنه ابر رخشه آذه صف هرزه حق بیهده باطل تازه مادر و یهدست واسب رانیه پاره گویند تپتیان
بلا باشند و چیزی که دشمنش دارند انکاره جریده شمار بود آواره دیوان زغاره نان کاورس باشد والغونه گلگونه
فمیان حکل راواله گویند زکاره لجوج و ستیهنده گوذره مرغی بود که در آب تیر نشیند لکوره پاره پاره
و درید شده کانوره برگشته رودکی گوید هر راحت می نبینم در سرود و رود نوه چو که از رهبای زحمت حلق را
کانوره خواست تپیره دهل پچیره جمع گشتن للفردوسی پذیره شدن را پچیره شدند سیاه و سپهبد
نوسه قوس و قزح آیشه مداد با خون باچری که بسته شود و بد شواری شود فرشته رسول
غیشه گیاهست میل گیاه حصیر کالفنج آشفته بود فسیله رمه اسب جامه للفردوسی
یکی جامه گوی و یکی چنگ زن یکی های گوید شکی لر شکی گذر نامه جواز قله ماتی بود که سای کسه
دروکنه کمان حلاجان لنبه مردم فربه پالوانه عنبیت کوچک چند گنجشکی سیاه و سپید و کوتاه های ارد
نشیند یا بر دیوار بر رسن نشیند نمونه نابکار فرهخته ادب یافته کوباره ره کاو شفته
کسی را چیزی دهند شهری و در شهری دیگر بستانند بجیک که بجیکی جامه الصاف راجی بجیک که چیل جامه
بجام امرود و روبری نوجم روره مدو شکند دل ابدال خلکه جوی باشد که سفینه بدو رانند دحکر
هرزه و کم باشد شاره دستاری باشد جند جادوی هندوان دارند ششته شیهه اسب بیغاره طعنه
آسیمه آشفته یافه بیهده یاوه و هرزه پخته در مازه میلاوه شاگرد راه و نو دارانی زاله گیاهی بود
خاتوله دولی و دغاهی سنه لعنت مشته خورش اسبکره ترنجیده پژمرده فریدون شله ثرم
شوله سوراخ هاآنیه ناچار فرخشه قطایف غژنه بانگ و تشنیع و خشم باشد نشتوه ستیهنده
بنانه کلیچه نهنجه اسم عجم بود که دوم روز از بهمن ماه که بهمن بود طعامها کردندی الهی سعد
در طعام کردندی **الواو** مینو بهشت خستو مقر تنزو عنده بیم عنکبوت کنشتو سابست
اراج دست شوره سارنه خیزدو ضعفا خستو مادر زن پالو آزج و کنه شه بادرو تره الت
تازیش خوک نیگلو صندوق و خاشکدانج آهو عیب باهو دستوار و آن چوبست که سامان
دارند نیرو قوت پهلو شیرمرد گو مهتری محتشم دیگر مغاک باشد غرونی غرنو کوه و بانگ
تیو طاقت للعنصری بدلشان نبد زاتش مهر تیو بیک ره زهر دو برامد غرنو نیو مرد دلیر
چاو چاوان درست جونان است چکاو چکاوک تباری قنبره ساو باژ و رصد کشتو میوه نا رسیده

بختو

بختو عذر باشد **الیا** دیو پای عنکبوت پالای اسب جنیبت للفردوسی پالای های اندر آورد زود
بچشم و بکین پیزه را در ربود تای جایگاه جادوان است رزغوی مزغیست مانند بار تکاپوی ابهر سوی
دویدن شلنوی بانگ پای بود نرم آسوی سهرست بر لب جیحون مشکوی تبخانه است کی
ملک و پادشاه زنی آبدان خوی عرق بیبی رامعی نکوست بربری عامل شده فی حکر
کوبند و خیر بر کوبند هواری غلتی و ناکامی برد ○ تم لغات الفارسیه علی ید کمال تکور
الطسف الشرازی عوالله دی [illegible] ○

[illegible]

وصایای هوشنگ طهمورث را

وصیت اول آنکه در امور مصالح جمهور بی حجتی قاطع و دلیلی ساطع و نفتی روشن هیچ حکم با مضا نرساند و بی تامل و امعان و تدبر و اتقان روانه و فرمان ندهی چرا که احکام پادشاهان بمنزله قضا و تیر تقدیر باشد که از محیط افلاک چون سوی مرکز آید و از قبضه مشیت بر عالم بشریت گذر اند و منع آن هیچ سپر عصمت و وقایه قوت در حیز امکان نیاید و نباشد لسند برده عقل و شرع که می جنت شاه و بان دهد که مجرمان مقتضای قضا حاکم او کهی جانستاند کهی جان دهد

وصیت دیگر آنست که از موافقت و مطالبت اصحاب اغراض دامن احتراز در چیند که صاحب غرض از غرض خود برای الفت و صداقت کند و دعوی محبتی و مودتی چنانکه دانی در میوندد و عاقلانه حسنات ایشان عند الفهم چراهی حسنات باد در رشته سیات کشند و فعل جمیل را در کسوت قبیح بیرون آرند ... صاحب حسن ... ماحی ...

وصیت دیگر آنست که ... ارباب فسق و فجور را ... و شر و فساد را مقهور گرداند و دل و راه زبان از مسالک دور گرداند ○ وصیت دیگر آنست با ... راه خدعت و مکیدت دشمن بر خود بسته دارد و از موجبات مکاید خصم و سکالش دشمنی ایمن و غافل نباشد و از دوستی و وفای دشمن بهیچ وجه اعتماد نکند ○ وصیت دیگر آنکه از بنام کرد انیدن خاندان عفاف و صلاح که موروث کمال و وبال است دامن در چیند ... کشیده دارد ○

وصیت دیگر آنکه از مکر و نکث عهد احتراز لازم داند و احتراز واجب ... و لا یحیق المکر السیئ الا باهله ... و من نکث فانما ینکث علی نفسه

وصیت دیگر آنکه سعی ساعی و نمام را گوش نکند و از مضمون اطع عنک اهل النمیمة فانهم یغشون الناس الملک و یعضونک الی الناس نصب العین خاطر و سمیر ضمیر دارد ○ وصیت دیگر آنست که نام کاری که اقدام کند باید که ... صبر و سکون حظ بیدار ... و مضمون ان الظن ... حدود امر ... عضب فرمید کار را بتانی بکرد داند ○

وصیت دیگر آنست که در تمشیت امور سیاسی شتاب زدگی ننماید و هنگام سورت خشم و حدت غضب زمام اختیار بدست اضطرار نوهد ... اهل حزم که من فکر فی العواقب امن من المعاطب ... هر حد فکر بتمام کار انداز د تکن در امور سیاست شتاب زراه نانی عنان برتتابد که صد خون بکلام توان ریختن ولی کشته نتوان برانگیختن

وصیت دیگر آن که در عموم احوال جاده اعتدال و اقتصاد که الاقتصاد فی الامور اقرب الی السداد نگاه دارد که الواسطة جنة بین الشقین ○ وصیت دیگر آنست که در سوابق مهمات از تسویف و توقف و آفات فوات فرصت بر حذر باشد که ... کار در دیده فرصت مشکل کار امروز بفردا مفکن ○

وصیت دیگر آنست که در میدان آمال که بس فراخ ... عنان آرزو ... کند و از متابعت هوا و هوس ... که ثمره آن حرمان و ندامت است بپرهیز د و از ... لا تترک من اجل حظوظ الدنیا الفانیة طلب الفوز بنعیم الآخرة الباقیة عاقل نباشد ○ وصیت دیگر آنست که بر مضمون لا اصواب مع ترک المشورة در هر حال که روی نماید و هر کار که پیش آید بی مشورت عمل شروع نکند و او را در کشف معضلات ممرزی علی شناسد و خطاب مستطاب لقحوا عقولکم بالمذاکرة و استعینوا علی الحکم بالمشاورة نکوش هوش استماع کند ○ وصیت دیگر آنکه در امور و حکم مسلک طرف افراط و تفریط نکند و غلو در کارها که کبرتی ... و عادتی ناپسندیده است نماید و از جاده اقتصاد و اعتدال قدم بیرون ننهد وصیت دیگر آنست که متی داند که صورت مردی و مردمی و دانایی در آینه نیکوکاری و احسان جمال دهد و مخایل آزادگی و شمایل شاهزادگی در کسوت کم آزاری و شعار مردم داری شاهد افتد ○

وصیت دیگر آنکه خود را از امور ناشایسته و بر اخصال ناپسندیده بالسیه عاطل نکرداند ولا تحسب المرء ... لانه طلسانه ... نه عاقلانه ... وصیت دیگر آنست که در سمح خو خلعت خلق کسوت کرم و حرارت ... که در هر کلمتی ... زنده ... و در هر ... مقتدای ... تواند بود ...

علی ثیاب دون قیمتها الفلس فیهن نفس لا تقاس بها الانس ... کالشمس ... ولی ... الشمس

وصیت

وصیت دیگر آنست که عمول و الطاف را شعار و دثار روزگار خود سازد و در طلب مال که با مال هر کس و دست رسو دهر حسن است با وجهه سعادت نکند و صدم و حشم را با طالبت نا موجه از خود متنفر و از درگاه دور نکرداند عدل کن زانکه در ولایت دل در پیغمبری زند عادل شه چو عادل بود ز قحط منال عدل سلطان به از فراخی سال

وصیت دیگر آنکه صورت مطلوب و چهره مقصود هر سعی را در جمال عفو و ... کمال اعمال در حمی دولت و شکوه فزاید در باغ مملکت شکفته ... اذا هبت ریاحک فاغتنمها فان لکل عاصفة سکون و لا تغفل عن الاحسان وافعل فلا تدری الکون متی یکون ○ وصیت دیگر آنکه بس از آنکه دیر دشمنی خوی دوست روی چاپلوسی چرب زبان اظهار کند و عهد نامه دوستی که با امارتی الوف و صداقت با ... نطرفة العین کطی السجل للکتب در نوردد ... شاق و ... مرد ... حرادات مالک ... من قبل ان تتلافی ولون ... حالک ○ وصیت دیگر آنکه بر ... انتقام ... کم لوم ... ذنب ... العفو دلیل عفو یکتر آنه که ادا قدرت علی عدوک فاجعل العفو عنه شکر القدرة علیه و داب ... لو علم الناس ... العفو ... التزیوا الیسا بالجناد ... از اسبه ... داند ○ وصیت دیگر آنست که ... حود و ظلم ... مکوس دارد و ادیان ... مظلوم ... ستم رسیده و ملهوفان ... کشته بر حذر باشد و از سوز ... حاجت ...

تمت الوصایا

منقول از جامع العلوم

یاقوت — اجناس و رنگهای یاقوت چهار است سرخ و زرد و کبود و سیاه اما یاقوت سرخ اقسام است اول رمانی
دوم بهرمانی معروف گلناری میگویند لون او چنان باشد که معصفری که اگر آب برد کشند ما در آن آب اسور کند
سوم ارغوانی چهارم لحمی پنجم گلناری ششم وردی و از همه با قیمت‌تر یاقوت سرخ خود و رمانی از انواع
سرخ قیمتی‌تر است گفته‌اند که هر یاقوت رمانی که مستوی باشد و در شکل مربع مستطیل اگر نیم دانگ باشد
قیمت او ده دینار بود و یک دانگ را صد دینار و دو دانگ را صد و بیست دینار و نیم مثقال را چهار صد دینار
و یک مثقال هزار دینار و دو مثقال از قیمت در گذرد و جمله انواع یاقوت را شش خاصیت است اول آنکه جمله سنگها را سوراخ
کند الا الماس که یاقوت را بدان سوراخ کنند دوم آنکه چون خواهند که دیگر احجار را جلا دهند [illegible]
با خون آهک شود آنکه در آن [illegible] بسایند آنکه و صفحه مس کنند و یاقوت را [illegible]
سیوم آنکه یاقوت را شعاع بود و جواهر دیگر را چندان شعاع نبود چهارم آنکه از همه جواهر سنگین‌تر باشد
پنجم آنکه بر آتش پایدار بود و سبب این هر دو خاصیت آنست که در میان این هواست [illegible] در میان
هوا باشد [illegible] در آتش نهند آن هوا [illegible] بزرگ شود و چون هوا [illegible] شود آن جسم را [illegible] کند لا محاله
و چون [illegible] آتش در میان او [illegible] طریق آن [illegible]
شود و یاقوت چون در میان آن هواست لا جرم از هم نگسلد و بر آتش نسوزد اینست علت این خاصیت
خاصیت ششم آنکه رنگ او در آتش زایل نشود و این خاصیت یاقوت سرخ را بود و بس و اما رنگهای دیگر
لابد زایل شود اما موضع یاقوت کوهی است عظیم در [illegible] سرندیب آن را کوه [illegible] گویند
یاقوت آنجا باشد و چون باران ببارد سیلاب آن یاقوت پاره‌ها [illegible] آرد و میگویند چون [illegible]
[illegible] روشن شود [illegible] یاقوت پاره‌ها [illegible] و از خاصیتهای او یکی آنکه [illegible]
و هر کسی که او را با خود دارد به چشم مردم معظم باشد و بر او [illegible] دارد ○

لعل — بوریحان میگوید در روزگار قدیم این جوهر نبوده است [illegible] وقتی در بدخشان زلزله افتاد و آن کوه [illegible]
سبب شکافته شد و در میان آن شکاف چیزها چون خایه مرغ [illegible] بزرگتر پیدا شد چون [illegible] آن را بشکستند جوهر
لعل از میان آن بیرون آمد پس استادان صنعت عاجز شدند در جلا دادن آن تا آن وقت [illegible]
یافتند [illegible] و آن را بدان جلا دادند و او چهار نوع است سرخ و [illegible]
و سبز و زرد و بهترین همه سرخ است که بیازکی گویند ○

زمرد — [illegible]
[illegible]
در شهرهای که بالای [illegible] آنست که [illegible] یاقوت باشد [illegible]
[illegible]
[illegible]
در [illegible] خواب ناخوش [illegible] ○

کلمات الصوفیه [illegible]

[illegible]

منقول از جامع العلوم

یاقوت — اجناس و رنگهای یاقوت چهار است سرخ و زرد و سفید و سیاه اما یاقوت سرخ اقسام است اول رمانی
دوم بهرمانی معروف کنون میگویند لون او چنان باشد که معصفری که اگر آب سرد کنند یا در بن آن ...
سوم ارغوانی چهارم لحمی پنجم گلناری ششم وردی و از همه با قیمت‌تر یاقوت سرخ بود و رمانی از انواع
سرخ قیمتی‌تر است گویند ... یاقوت رمانی که مسموع باشد و در شکل مربع مستطیل اگر نیم دانگ باشد
قیمت او ده دینار بود و یک دانگ را سی دینار و دو دانگ را صد و بیست دینار و نیم مثقال را چهارصد
و یک مثقال هزار دینار و دو مثقال را قیمت در گذرد و جمله انواع یاقوت را شش خاصیت است اول آنکه جمله سنگها را
کند الا الماس که یاقوت را بدان سوراخ کنند دوم آنکه چون خواهند که در اصلاح ... عالی کنند
یا چون ... شود آنکه در آن بنگرش بساید آنکه و صفحه مس کنند و یاقوت را ...
سیوم آنکه یاقوت را شعاع بود و جواهر دیگر را چندان شعاع نبود چهارم آنکه از همه جواهر سنگین‌تر
پنجم آنکه بر آتش پایدار بود و سبب این ... دو خاصیت آنست که در میان این هواییست ریز که هیچ در
هوا باشد ضعف ... آن هوا بمقدار بزرگ شود و چون هوا در مقدار زیاد شود آن جسم را بشکند لاکا...
و چون شق کرده باشد آتش در میان او رود و هم بر این طریق آن ... را پاره کند تا آن وقت که کلی
شود و یاقوت چون در میان آن هوا نیست لاجرم از هم نگسلد و بر آتش ... علت او
خاصیت ششم آنکه رنگ او در آتش زایل نشود و این خاصیت یاقوت سرخ را بود و بس و اما دیگر
لابد زایل شود اما موضع یاقوت کوهی است عظیم در ... آن را کوه راهون گو
یاقوت آنجا باشد و چون باران بود ... سیلاب آن یاقوت پاره‌ها را فرود آرد و میگویند چون آنجا
بر آن کوه افتد آن کوه سخت روشن شود ... یاقوت پاره‌ها را خاصیتهای ...
و هر کسی که او را با خود دارد بچشم مردم معظم باشد و ... دارد ○

لعل — ... میگویند در روزگار قدیم این جوهر نبوده است ... در ... زلزله افتاد و ...
... شد و در میان آن شکاف ... سرخ ... بزرگتر ... پیدا شد چون ...
لعل از میان آن بیرون آمد ... در جلا دادن آن ... وقت ...
یافتند که ... گویند ... دهی و آن را ... جلا دادند و او چهار ... است سرخ و سفید
و سبز و زرد و بهترین همه سرخ است که ... گویند ○

زمرد — ... باشد که ... گویند ... که ...
و بهتر او آن باشد که ... و آن را ... گویند ...
در شهرهایی که بالای ... او آنست که ... یاقوت باشد ... در روی ...
... بود و او ... و ... او ... و قیمت ... دینار
بود و خاصیت او آنست که هر کس انگشتری از آن ... در انگشت کند ... چون ماه ...
در ... خواب ناخوش نبیند ○

... فیروزه

فی انواع الجواهر وخواصها

مروارید مثل اشتهار است که چون قطره در سینهٔ صدف می آویزند و معدن او نزدیک عمان و کیش باشد و از معبر نیز خیزد و مروارید را شکل
چهار گوشه دارد و ... بهتری مروارید را رسم چنین معلوم کنند رنگ و شکل و مقدار و بهترین انواع او آن رنگ است که سفید و آب دار باشد
و بهترین آنکه ... سفید مانند ... خوانند و مرواریدی که در وی اندک زردی باشد ... رنگ بیش آب دار بود و
... آب دار ... افتد و اصل آن ... مروارید را ... که پوست بیرون ... باشد و چون ...
... [illegible] ... ستاره مانند ... که ... رنگ ...
... آب که آن را ... خوانند بهتر از ... باشد و ... گویند و اگر ... و رنگ ... ازان ... خوانند
و اگر ... زردی ... آن را ... خوانند و اگر ... زردی ... آن را ... خوانند و ... اعلی ...
... باشد و نوعی از مروارید باشد که ... و چون ... مانند ...
آن را ... خوانند ... آب ... باشد ... رنگ ... و ... آن را ...
خوانند و باشد که رنگ ... میان زردی و سرخی و آن را ... گویند و ... آن را ... گویند و اگر رنگ
... سبز ... آن را ... گویند و نوعی باشد رنگ ... آن را ... خوانند و بهترین انواع او ... شکل
آنست که گرد ... باشد و آن را ... خوانند و ... و مقدار آنکه میل ... دارد و ... اعلی ...
و اگر ... آن را ... خوانند و اگر ... دارد آن را ... خوانند و اگر ... باشد ...
آن را ... خوانند و ... که ... باشد ... و اگر ... باشد و ...
... خوانند و نوعی باشد که ... آن را ... خوانند و اگر ...
... باشد ... خوانند و اگر ... آن را ... خوانند و ...
... و بهتر از ... مقدار آنست که یک مثقال ...
... خوانند ... [illegible] ... در ... آورده ...
... بود ... مثقال بود و آن از دریای فارس ... بود و ... نام ... دو مثقال که آن را ...
منصور ... هزار دینار ... و منصور داد و ... دو یاقوت بود ...
این چهار گوهر ... است و از خواص مروارید آنست ...
و ... و ...
...
... **یاقوت** معدن او در حدود ...
یاقوت سرخ باشد و یاقوت ... سرخ و ... زرد و سفید و ...
و ... بهترین انواع ...
و ...
...
... سلطان ...
... سلطان ابراهیم ... سلطان محمود ...
... سلطان ابراهیم ...
... یاقوت ...
...
...
یاقوت ...
... یاقوت زرد ...

... و یاقوت سفید رنگ بلور بود و فرق میان او و بلور ... توان کرد که یاقوت ... تر بود ...
یاقوت ... و ... یاقوت ...
... که یاقوت ...
... خواص یاقوت آنست که ...
... **لعل** ...
... معدن او ... بدخشان ...
و معدن او ...
لعل ...
...
...
...
...
...
... یاقوت ...
...
...
... لعل ...
...
...
...
...
... **زمرد** معدن او ...
... بهترین انواع ...
...
...
...
...
... زمرد ...
الماس معدن او ...
...
...
... الماس ...
...
الماس ...
...
...
...
فیروزه معدن او ... نیشابور و ...
...
...

للوصاف

عمرك لا بد من زوال
فان كان يوما وان كان الخ

الصائب

تو در دیار مسلمان زلف بیجو صلیب
چه کافری که نکردی ازین مسلمانان

الصائب

ادمی خرج چند آکی و برای
هستی زود قادهد یکباره بریا

[illegible]

پا ز ازل با نقش دو صد جا ره داری

الصائب

زبان تیغ نیلوفر شالش
نیارد کرد سوسن ده زبانی

بعهد دولتش هر کز نیابند
بجز در ظل باده دل کرانی

بعهد نصفتش با بازو شاهین
کبد کبک دری هم آشیانی

عجب نبود که از دوران عدلش
ستانند کرکی و رسوم شبانی

[illegible]

روض الشمس حالك حالك

[illegible] علی الحالات عند [illegible]

[illegible] ومملوك وملك ومالك

لا یمنع الاعدا من خوف بأسهم
سوی السیف یتلو کل شیء لهالك

فی السفر متواع من فانس الشتود

تنقل فلذات العلی فی التنقل ورد كل صاف لا تقف عند منهل
ولا تتبع قول امرئ القیس انه المضلل من ذا یقتدی بمضلل
فلا خدر الا وهی خدر عنیزة ولا دار الا وهی دارة جلجل
وفی الارض احباب وفیها منازل فلا تبك من ذكری حبیب ومنزل

داكان الطباع طباع سوء
فلیس بنافع ادب الادیب

تغرب عن الاوطان فی طلب العلی وسافر ففی الاسفار خمس فواید
تفرج هم واكتساب معیشة وعلم وآداب وصحبة ماجد
وان قیل فی الاسفار ذل ومحنة وقطع فیافی وارتكاب الشداید

عموا بان الصقر صادف مرة
عصفور بر ساقه المقدور فلموت خیر للفتی من قعوده
بدار بهوان بین واش وحاسد

فتكلم العصفور تحت جناحه
والصقر منزل تارة ویطیر

[illegible]

کی ازان طراوت خوانه حاله دریای [illegible] آورده اند که سلطان [illegible] چون پارس [illegible]

[illegible]

معدن او [illegible]

[illegible]

از حضرت امیر المؤمنین علیه الصلوة منقولست
که العفو زکوة الظفر

در توریت مسطورست اذکرنی اذا غضبت
اذکرک اذا غضبت ه ابو العتاهیه شاعر گوید

ولم ار نفع الاعداء حین اخرتهم
عدو عقوبة المرء اعدی من الغضب

مثل من لم یصبر علی کلمة سمع کلمات
لیست الاحلام فی حال الرضا
انما الاحلام فی حال الغضب

عجبت لصبری بعده وهو میت
وقد کنت اکبه دمًا وهو غائب
علی انها الایام قد صرن کلها
... عاتی الناس منک الی الصبر
تصبرت مضطرًا اوان کنت کارها
کاصبر العطشان فی بلد القفر

انی رایت وفی الایام تجربة للصبر عاقبة محمودة الاثر
وقل من جد فی امر یطالبه فاستصحب الصبر الا فاز بالظفر
... در ... و ... که باداود ... ماخلاقی
وانی من اخلاقی انی اناالصبور ه

حق تعالی به یکی از انبیای بنی اسرائیل وحی فرمود اگر خواهی که در
حضرت قدس لنس بگیری کن فی الدنیا وحیدا حزینا وحشیا
کالطائر الفرد یرعی فی القفار ویاوی الی رؤس الاشجار تا
جنة الله لم یاو مع الطیر استینا شا بربه واستیحاشا من غیره ه

حکایت قومی از بنی عبس بیش ولد ... بزهری با املاکها ... بود
ولد اطفال آن رسید گفت در قوم من از من توانگر نبود شی در وادی
خیمه زده بودیم واهل ومال مجموع بیش من بودند ناگاه سیل در آمد
ومجموع اهل ومال ببرد یک طفل کوچک ماند وشتری بی طفل را
بر دوش نشاندم ومهار شتر گرفتم ودر آن شب از انگه بر فتم ناگاه
شتر رمید ومهار او از دست من کشید من طفل بر زمین نشاندم وازپی
شتر رفتم ناگاه آواز صیحه از طفل برآمد باز گشتم دیدم که گرگی
سر طفل در دهن بود ومیخورد او را بگذاشتم ودر پی شتر رفتم چون
... شتر رسیدم بامی بجنبانید وبر روی من آمد وهر دو چشم من کور شد
اول صاحب اهل ومال وچشم بودم با چشم بینا وچون صبح
رسید نه اهل بود ونه مال ونه چشم بینا ه

[illegible]

صورت مکتوبات که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم وموده ...

نامه مکتوب بهرقل بسم الله الرحمن الرحیم من محمد بن عبد الله الی هرقل عظیم الروم سلام علی من اتبع الهدی
اما بعد فانی ادعوک بداعیة الاسلام ان اسلمت تسلم یؤتک الله اجرک مرتین وان تولیت فعلیک اثم الاریسیین
یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمة سواء بیننا وبینکم الا نعبد الا الله ولا نشرک به شیئا ولا یتخذ بعضنا
بعضا اربابا من دون الله فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون ه

جواب نامه نجاشی که رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرموده بود علی الکتب جوابه واوجز امیر المؤمنین
علی علیه السلام نوشت بسم الله الرحمن الرحیم اما بعد فکانک من الرقة علینا منا وکانا من الثقة بک منک
لانا لا نرجو شیئا الا نلناه ولا نخاف منک امرا الا آمناه وبالله التوفیق ه

صورت نامه که بپرویز نوشت بسم الله الرحمن الرحیم من محمد بن عبد الله الی کسری ابرویز
اما بعد فانی ادعوک بداعیة الاسلام اسلم تسلم والسلام علی من اتبع الهدی ه

١٢٣

کتب علی بن ابی طالب علیه الصلوة لما اشتهر الخلافة له لعامله فی الیمن وهو حبیب المنتجب ه
بسم الله الرحمن الرحیم من عبد الله وابن عبده علی ابن ابی طالب اما بعد فقد ولیتک ما کنت علیه من قبلی
امکث علی عملک وخذ لی البیعة علی من حضرک فانی اوصیک بالعدل فی رعیتک والاحسان الی
اهل مملکتک واعلم ان من ولی رقاب عشرة ولم یعدل بینهم حشره الله یوم القیامة ویداه مغلولتان
عنقه لا یفکه الا عدله فی الدنیا فاذا ورد علیک کتابی هذا فاقرأه علی من قبلک وخذ لی البیعة
من حضرک فاذا بایع القوم بیعة الرضوان فاسعد الی بعشرة من فصحائهم وبلغائهم والسلام ه

نوشت که دو شخص بحضرت رسول صلعم آمده یکی از ایشان پرسید العقیقة ... علی ... شخص
... فحمل علیه ... ودیگری رسید که ... فانفق وترک
بلاد ... رسول صلعم ایشان را حواله بصحابه کرد هیچ یک از ایشان جواب ندادند امیر المؤمنین
در آن وقت غایب بود چون حاضر شد بر وی عرض کردند در جواب اول فرمود جرح العجماء جبار
جواب دوم گفت ... رسول صلعم در آن دو فرمود انا مدینة العلم وعلی بابها
سوال اول آنست که اگر شتر مست بر در ... شخصی حمله برد واو را هلاک کند دیت و قصاص
ثابت نشود باشد در جواب فرمود جرح حیوانات عجماء هدر باشد وسوال دوم آنست که
... در ... ولاک شد واز ... مانند ... او را از آن که ... جواب
... او را از ... در حالی که ... را ... داد ... نفی القصاص ... ه

[illegible]

حکایت در بنای مکه و طواف آدم آنجا مسطورست که کعبه عرش از آفرینش دیگر اجزای زمین گوی خاک آمد سرخ رنگ بر روی آب گردان بود تا دو هزار سال که رب العزه دیگر اقالیم را از وی پیدا کرد و او را بیاد گستر اینجا ارتجاس که مکه را ام القری خوانند پس آدم چون بزمین آمد بالای داشت که فرق وی بآسمان رسیده بود و آواز فرشتگان می شنید و از جنت دنیای آشنود حاضران از وی می ترسیدند از دعای بالای او را بقصد کم آوردند و آنچه از تسبیح آواز فرشتگان بازماند مستوحش شد و ملول و نالید جبرئیل آمد و گفت خدا میگوید مرا در زمین خانه ایست برو و گرد آن طواف کن چنانکه فرشتگان را در آسمان دیدی که گرد بیت المعمور طواف میکردند آدم بر خاست از زمین هند و در پای عمان برآمد بحج پس چون بکعبه رسید فرشتگان با استقبال وی آمدند و گفتند یا آدم بر حجک طف فقد طفنا قبلک بالفی عام چون آدم بمکه آمد فرشتگان از برای او خیمه آوردند از بهشت که در دو دشت در موضع کعبه زدند یکی در از سوی مشرق و یکی در از سوی مغرب و قندیل در او کشیده و کرسی آوردند از بهشت از یکدانه یاقوت سرخ و در میان خیمه نهادند تا آدم بر آن می نشست پس چون آدم از دنیا برون آن خیمه را با آسمان بردند و کرسی یاقوت همچنان بماند بود در جهان و روشن جهانیان تا آن برکت میکردند از آنکه در دست کافران و ظالمان و نا کسان بود یک سنگ سیاه شد و در وقت طوفان نوح صلی علی نوح را فرمود که آن را برگرفت و در کوه ابوقبیس پنهان کرد همانجا که بود تا روزگار ابراهیم علیه السلام خواست که کعبه را از دست وی آبادان کند و بود و بر آنکه و را جای آنست در زمین زد و وانرا بنا کرد ابراهیم بر آن کرد و سکینه با وی و جبرئیل با وی بمکه آمد اسمعیل علیه السلام دست یار گرفت جبرئیل کار فرما بود و سکینه در هوا ایستاده چون باری میخ چهار سو و آوازی می داد که بن علی بنا رین نه ابراهیم بر ساخت و ابراهیم نهاد اسمعیل سنگ می آورد و جبرئیل بردی داد و جبرئیل اشارت می کرد و ابراهیم بر جای نهاد چون کار بجای رسید که جای حجر اسود نهاده است گفت ای اسمعیل رو مرا سنگی جوی که بر آن نهم که جهانیان را علامتی باشد اسمعیل شد که سنگ جوید جبرئیل آمد بکوه ابوقبیس و آن سنگ که از آنجا پنهان کرده بود بیاورد و بدست ابراهیم داد و ابراهیم بر آن موضع نهاد اسمعیل چون باز آمد و سنگ دید گفت ای پدر از کجا آمد ابراهیم گفت ای اسمعیل آورد که ما را به سنگ تو تکلیف نکرد پس چون تمام کردند ابراهیم و اسمعیل گفتند ربنا تقبل منا انک انت السمیع العلیم چون دعا کردند خدای تعالی اجابت کرد و جبرئیل و سکینه ما را مناسک حج ایشان را در آموخت آنکه خدای تعالی ابراهیم را فرمود که جهانیان را بزیارت خانه خوان گفت خداوندا الهی آواز من چگونه شنوند و ایشان از من دور فرمان آمد که علیک الندا و علی الاسماع و الابلاغ پس ابراهیم بکوه ابوقبیس برآمد و ندا کرد و گفت ایها الناس ان ربکم قد بنی بیتا فحجوا فاسمع الله تعالی ذلک فی اصلاب الرجال و ارحام النساء و ما فی المشرق و المغرب و البر و البحر تسمع علم الله سبحانه انه یحج الی یوم القیمة و اجابه لبیک اللهم لبیک گفته اند که هر کس یکبار اجابت کرد یکبار حج کرد و هر که دو کرت دو بار و کسی بود که سه بار و کسی بود که بیشتر ولی بود که اجابت نکرد حاکم جهان هیچگونه در عمر خویش حج نکند گفته اند که اول خانه که در جهان نهاده اند کعبه است و در ماه ذی الحجه بنا نهادند و مناسک حج در این ماه ارض پدید آمد و جستند و هم اندر ابراهیم حاج را و جهانیان را در این ماه بود و گفته اند که آن سال که ابراهیم ساخته از آن و اشتر بود که درو آن و حجر در خانه بود و دو در داشت یکی از سوی مشرق و یکی از سوی مغرب پس روزگار اعراب از آن ایمنی جست و بادها آن را می زد و سنگ از آن می ریخت تا زمان جرهم و جرهم آن را در گرفت و از نو بنا کرد و عمارت کرد هم بر هیات ابراهیم و بعد از ایشان عمالقه ملک آن نیز از نو کرد و در ده برکشاند پس بروزگار در از بار چهار دیوار که در مانان قریش بس قریش چون شرف خانه دیدند و دانستند که از هم مسلحت با تمام فشا و در کردند و باز از نو بنا کردند و دیوار کشیدند وب آنها هشت و رکن دند تا حضرت رسول صلی الله علیه و سلم که آن سال پنج ساله شد و اتفاق کرده و خانه را شکافته بخوب حاجت افتاد

دعائی که حضرت ابراهیم علی نبینا و علیه السلام در وقت انداختن او با آتش خواند اینست

اَحَدٌ یا صَمَدُ بِکَ اَسْتَعِیرُ وَ بِکَ اَسْتَغِیثُ وَ عَلَیکَ تَوَکَّلْتُ حَسْبِیَ اللهُ لا اِلهَ اِلّا هُوَ وَ نِعْمَ الوَکِیلُ ۞

حکایت کسی که عارفی قصد حج کرد پسری داشت پدر را گفت ای پدر گفت خانه خدای چون پس پدر گفت که هر گاه پیش خانه خدا رسی پدر را گفت مرا با خود بر پدر مصلحت آن ندانست پسر بگریست پدر را رحم آمد او را با خود برد چون بکعبه رسید پسر لبیک زنان می رفت تا بخانه رسید پس علامت تحیر در وی پیدا گشت و خدا را می طلبید گفت کو خدای من او را گفتند در آسمان است در حال بیفتاد و دم بداد و هر چند جستند باز نیافتند پدر گفت که او را کجا بردی آواز آمد که تو خانه را می جستی یافتی او رب صاحب خانه را میجست بازیافت بر تو فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر ۞

خبر الهی حضرت بکور کانی ازین اتاق ولاتیه وجود کریت کیف السلام علیکم و رحمة الله و برکاته یا اهل القبور اوحشتم سکنت و دورکم ونحن بالاثر اوایلکم هم عندنا فلکت حرم ما غنتم ان شاء الله بکم لاحقون و ماقدمنا وجدنا و ما خلفنا خسرنا ۞

نقلست بحضرت داود وحی آمد که

ذکری للذاکرین و جنتی للمطیعین و کفایتی للمتوکلین و زیادتی للشاکرین و رحمتی للمحسنین و انا خاصة للمحبین ۞

علما نسبت با معانی کلام ربانی بر چهار گروه هستند اول آنها که از متفق الکلمه کنند دوم آنها که تا اول رسند سوم آنها که بفهم رسند و انتها از همه بالاتر نه نفس بهرات حاصل شود و تاویل موفق و هدایت و فهم تو بحول مبدا و غایت و الله رسول آشنا بود سالکوا العلماء و خالطوا الحکما و جالسوا الکبرا اشارت به این معنی است عالی الحکمة

از حضرت رسول منقولست که فرمود در آسمان سائلی شود که آسمانی حضیره از خضاء جهنم است میتها عمارم وشاهها شاطر و شیخها جاهل و المومن عندهم کجیفة الحمار ۞

شخصی بود مشهور بانکه اسم اعظم میدانست گفت از او پرسیدم که اسم اعظم کدام است گفت تو دل بی شمار ای کنم بلی کس هر گاه رقت در دولت پیدا شود حق تعالی را بهر نام که بخوانی اسم اعظم است ۞

[illegible]

حکایت عصای موسی. عصای او شاخی بود از مورد بهشت که آدم صلوات الله علیه با خود آورده بود
پس از آدم پیغامبران میراث می بردند تا بشعیب رسید و شعیب بموسی داد بالای آن ده گز بود و سر آن دو شاخ بود
در شب تاریک هر دو شاخ چون دو قندیل می افروخت و آن عصا موسی را بجای چهارپا بود زاد راه و مطهره و چون
که دایم بران نهادی و بران سوار شدی مثل الاسب براه رفتی و چون بزمین زدی طعامی و شرابی که موسی را در بایست
بودی از ان برآمدی چون شب درآمدی موسی را پاسبان کردی و خزات و جانوران را باز داشتی و اگر گرگ در گله فتادی
چون سگی شدی و مشکل کار شدی و اگر موسی را دشمنی پیدا شدی چون مرد جنگی با آن دشمن جنگ کردی و چون موسی بسر
چاه آب رسیدی آن عصا چون دلو و رسن گشتی تا آب از آن بیرون آوردی و اگر موسی آرزوی میوه داشتی عصا بر زمین
فرو بردی آن میوه که آرزوی وی بودی بیرون آمدی و از عجایب آن اینکه موسی را چون رفیق و مونس بود اندوه و شادی
خود با وی گفتی چون قوم بنی اسرائیل در تیه ماندند و تشنه شدند گفتند یا موسی ما تشنه ایم آب است و بالسعه خدای تعالی
بموسی وحی رسانید که عصا بر سنگ زن تا از ان چشمها روان شود [illegible] مخصوص نبودی بلکه عصا بر هر سنگ که زدی
آب روان شدی بنی اسرائیل گفتند اگر موسی عصا گم کند ما از تشنگی بمیریم [illegible]
تا آب بیرون دهد موسی چنین کرد
که الکون که چنین میگویند سنگی با خود میدار
که موسی از طور برگرفته بود
ادی از هر طرف سه جوی روان شدی جداگانه برای هر سبطی هر سبط میدانست که جوی او کدام است هر روزی
ششصد هزار از ان آب میخوردند پس ازان که از آب خوردن فارغ شدندی دیگر باره موسی عصا بر آن
سنگ زدی تا آب در وی نهان گشتی و خشک شدی

دقیقه
حضرت موسی آتش بر دست و دهن نهاد از ان دست
آن گرفته دست او را که نشد اینکه دست او عاری بود
یک بار که بروی دعوت زده بود و مار چون در دهان نهاد
زبان او سوخت و آن عقده گشت و بمانند
دعا که بر زبان ما از عقده رفتی میکرد و او را پدر میخواند
صانع نبات شد و اسم حلبی اثر ماند

اصل یعنی پسران یعقوب و اسم اصل نام یعقوب است و اصل بزبان عبری
و در معنی اسم ایشان اختلافست بعضی گفته اند
اسیر خدای و در حدیث است از معنی
و بعضی گفته اند اسم برگزیده و برگشته

كلام بعض الملوك فان كلام الملوك ملوك الكلام

منوجهر الدنيا اشبه شي بظل الغمام وحلم النيام ○ الجند للملك بمنزلة الاجنحة للطير ○ الملك للرعية
كالراس للبدن والروح للجسد ○ عفو الملك ابقى للملك ○ الحلم حجاب الآفات ○ ان بلوغ الامال
في ركوب الاهوال والفرص تمر مر السحاب والتعود من اخلاق العجائب والقناعة من طباع البهائم ○
افراسياب من جاد ساد ومن ساد قاد ومن قاد بلغ المراد ○ مثل الترك كمثل الدرة لا يشرف ما لم
يفارق وطنه ○ ينبغي ان يجمع في قائد الجيش صولة الاسد واستلاب الحداة وروغان الثعلب
ووثوب الفهد وصبر الحمار وبكور الغراب وصيد العقاب وجراة النمر ○ كيقباد
الاعوان كالجبات والخزائن كالمياه ○ بناء كل ملك على قدر خطره وهمته ○ لا ينبغي للرعية
ان يكون اول معرفة بالحاجة الى الرؤساء النحل والكراكي فانها لا تخلو من امير خاص منها عليها والانقياد
له والتصرف بتصاريفه كالاسيع ان يغفلوا عن اشياء ... النمل في اعداد الاوراح على مقادير الاوقات ○
كيكاوس احسن الاشياء واطيبها العافية ○ الاعمال بالنيات ○ اللجاج اقل الاشياء منفعة في العاجل
واكثرها مضرة في الآجل دستان سام لا ظفر مع البغي ولا مال مع الاسراف ○ ان من اعظم المصائب
محاربة من لا يطلب الصلح لتيقنه عن عناق الخيل ان اصحاب الحمير ينفردون على الفرار فهم اشد لقتالهم ○
يا بني ان شريك الوفاء الكرم وشريك الغدر اللوم رستم دستان كل شي النفقة عليه من الاموال الا الحرب
فان النفقة عليه من النفوس ○ الراي السديد من احدى الايدي الشديد ○ حسن الصبر طليعة النصر
ان الوالي اذا كلف عبده ما لا طاقة به فقد اخام غدره في مخالفته كيخسرو اعلم ان الكسرى نعمة بمادته
والملكية بربه ارضيه فيجب على مستحق هذا الاسم ان يلزم احكام تدبير الحلاج فيما يجري على يدي من
امور الخلق ○ من طلب عزا بباطل اورثه الله ذلا بحق ○ اعلم ان دوام الملك بالملك الذي جعله اسم الملك باستصلاح
المعاش والمعاد ○ والعمال بنوح الاموال ومعدنها ○ لهراسب مثل الملك فيما يتعاطاه من معاقبة المذنبين
ثم العطف عليهم بالاحسان مثل الطبيب المشفق الذي يقطع الى شق الاعضاء وقطعها ثم لزمته الحاجة الى
ان يصلح ما افسد ويخيط ما شق ويلحم ما خرق ○ العفو عند الاقتدار من علو الاقتدار ○ قرب صحت
الاجسام بالعلل كشتاسب ان الميت ومن لا دين له سوا ○ ولا امانة لمن لا دين له ○ ليس للملك
ان يحسد الملوك الا على حسن السيرة ○ فضل الملك على السوقة انما هو بقدرته على اصطناع الصنايع
واقتناء المحامد ○ احق الناس بالوضع من احسن اليه ولسط بالقدرة بيده اسفنديار الشكر
افضل من النعمة لانه يبقى وتلك يفنى ○ لا تعمل عملا في السر تستحي ان تذكره في العلانية ○ من كان اصل
عداوته اضطرته نوايب الزمان الى الصداقة فما اقل يعود الى العداوة بهمن بن اسفنديار
بالافضال تعلو الاقدار ○ حسن الذكر ثمرة العمر ○ الرفق مفتاح النجاح ○ تجربة المجرب تضيع العمر ○ الانصاف
احسن الاوصاف داراب الاكبر مثل العدو الضاحك كمثل الحنظلة الخضرة اوراقها القاتلة مذاقها
داراب الاصغر لا تطمع في كل ما تسمع ○ من عتب على الدهر طال عتبه ○ يا اخي انظر الى ملك الملوك وصاحب
الاقاليم السبعة جريحا ساقطا على التراب منزوعا عن الاصحاب والاحباب قرنا الملكه وخان هلكه
فاعتبر بما ترى قبل ان تصير عبرة للرائين سكندر ان القضاء لا تهوله كثرة الغنم ○ ان البيات
سرقه

سرقه والملك لا يكون سارقا ان يودي بسبب حوتي الباقيه و الاتى بسبب حوتى الفانيه ○ تعلم الذكر بالسيرة الحسنة
والسنن الصالحة ○ والجبن من غلبت الرجال ان تغلبه النسا ○ جنب الى عدوك الفرار بان لا تتبعهم
اذا انهزموا كل من في عسكرك عين لعدوك ○ يا امراء الموت حلوا اسركم بالحكمة بطليموس لا تشرب السم اعتمادا
على ما عندك من الترياق ○ ان كون العداوة في الفؤاد كمون الجمر في الرماد ○ موت الصالح راحة لنفسه وموت
الطالح راحة للناس ○ لا تطلب سرعة العمل واطلب تجويده ○ افلاطون لا تقسروا اولادكم على اداتكم
فانهم مخلوقون لزمان غير زمانكم ○ الذهب في البيت كالشمس في العالم ○ حرام على الملك السكر لانه حارس الملك
ومن القبيح ان يحتاج الحارس الى من يحرسه ارسطاطاليس لا يضبط الكثير من لا يضبط نفسه وهي واحدة ○
الاخيار يتقربون الى الملوك بذكر محاسن الناس والاشرار يتقربون اليهم بذكر مساويهم ○ اذا اهل عدو افي ملك
خرج من جملة اعدائك ودخل في عداد حشمك ○ سر الملوك لا تفشه لانه مهلك ○ قرائن الاحوال دلائل على حقائق
الاسرار ○ المسي لا يظن بالناس الا سوءا لانه يراهم بعين طبعه ○ الجهل مصيبة لا يوجر عليها صاحبها ○
حسن التدبير نصف المعيشة ○ فغفور صين اخمار الغضب على من فوقك مهلك ○ اذا ادمت
ملكا فلا تلبس ما يلبسه ولا تركب ما يركبه ولا تستخدم ما يصلح له وان ملكت ما يصلح له تسلم اليه ولا تبتها للهلاك ○
عن الملوك في كثرة المهالك خاقان ملك الخزر اذا شاورت العاقل صار عقله لك ○ الذ السماع ما يكون
الحسن في خلقها والطيب في خلقها شابور بن فغفور ما اطيب الملك لو دام قال الوزير لو دام ما وصل اليك ○
اجود الناس على الاسد اكثرهم له رويه ○ الدنيا فانية والمال عارية اردوان الاكبر قلوب الرعية خزائن
ملكها فما اودعه اياها وجده اردوان الاصغر انعم على من شكرك واشكر على من انعم عليك اردشير بن بابك
لا سلطان الا بالرجال ولا رجال الا بالمال ولا مال الا بالعمارة ولا عمارة الا بالعدل وحسن السيرة ○
سلطان عادل خير من مطر وابل ○ اسد حطوم خير من ملك غشوم وملك غشوم خير من فتنة تدوم ○
شر السلاطين من خافه البري ويعتمد عليه الجري ○ الملك يبقى مع الكفر ولا يبقى مع الظلم ○ لا تركنوا
الى هذه الدنيا فانها لا تبقى على احد ولا تتركوها فان الآخرة لا تنال الا بها ○ بهرام بن بهرام الخطاط الذي
من العلية اخذ عاقبة من ارتفاع احد من السفلة شابور ذو الاكتاف ان من الكلام ما هو امر من
العيش ومنه ما هو اوطى من السيف ○ الملك يظهر حيل العقول اردشير بن بهرام الاحقاد
مخوفة حيث كانت واشد مخافة في قلوب الملوك يزدجرد ثلاثة لا امان لها البحر والنار والسلطان ○
اعول الملوك من يوخر العقوبة في حال الغضب ويعجل المكافاة للمحسن عند القدرة والامكان ○
اليد الفارغة تتنازع الى الشر والقلب الفارغ تتنازع الى المأثم بهرام شوبين حفظ اللسان منع العثار والالسان ○
ان لم تصد قلوب الاحرار بالبر فباي شي تصيدها انوشروان وصيانة العفو ما لم تخل في العقوبة ○
كثير الحطب يكونه قليل النار ○ مثل الملك الذي يعمر خزائنه باموال رعيته كمثل من يطين سطح بيته بما يقلع
من اساس بنيانه ○ يوم الريح للنوم ويوم الغيم للصيد ويوم المطر للشرب ويوم الشمس للحوائج ○ ان ابناء
السفل اذا ادبوا بلغوا معالي الامور فاذا نالوها انهمكوا في ذليل الاشراف ○ لا يستغني اجود الملوك
عن الوزير ولا اعقل الكلاب عن الروح ولا اكرم الخيول عن السوط ولا احد السيف عن الصقل ○ كسرى بن برويز
اطع من فوقك يطعك من دونك ○ ثلث لا حيلة له فيهن مرض كسل وعداوة لينتسبها حسد ومرض تمازته
هرم ○ الهرب في وقته ظفر ○ لا توسعوا على جندكم فيستغنوا عنكم ولا تضيقوا عليهم فيضجروا منكم
اعطهم عطاء قصدا وامنعهم منعا جميلا يزدجرد بن شهريار القضا غالب والاجل طالب والمقدور كائن ○
يوسف بن يعقوب اخاف ان اشبع فانسى الجياع ○ يا ابت لا تسال عن صنيع اخوتي واسال عن صنيع ربي ○

[margin note, left edge:] يزدجرد بن ... الجيش ... ايام

منتخبات من كلام القوم

مثالكم كاعمالكم وكما تكونون يكون عليكم ❁ احذروا من لا يرجى خيره ولا يؤمن شره ❁ حسن العهد من الايمان
انظروا الى من تحتكم ولا تنظروا الى من فوقكم ❁ السعيد من وعظ بغيره والشقي من شقي في بطن امه ❁ استعينوا
على قضاء الحوائج بالكتمان ❁ ثلث من كن فيه كن عليه البغي والمكر والنكث ❁ من كتم سره كان الخيار
في يده ❁ من كثر ضحكه قلت هيبته ومن مزح استخف به ومن اكثر من شيء عرف به ❁ من كثر كلامه كثر سقطه
اتقوا من تبغضه قلوبكم فانهم ينظرون لكم على مثل ما تنظرون لهم ❁ استعينوا باهل من شرار الفساد
وكونوا من خيارهم على حذر ❁ يجب على الوالي ان يضيف الى العدل الاحسان قال الله تعالى ان الله يامر بالعدل
والاحسان ❁ يكفيك من الحاسد انه يغتم بوقت سرورك ❁ ان السكوت ما هو ابلغ الجواب ❁
وجهوا آمالكم الى من تحبه قلوبكم ❁ المرء يسعى بجده والسيف يقطع بحده الناس من خوف الذل في الذل ❁
الملك من غلب جد هزله وقهر رايه هواه وعبر عن ضميره فعله ❁ الكلام كالدواء ان اقللت منه نفع
وان اكثرت منه قتل ❁ من كثر اصدقاؤه كثر غرماؤه ❁ لا يجمع سيفان في غمد ولا فحلان في شول
المتقي جند الله الاكبر يذل به كل جبار عنيد متكبر ❁ العفو عن المقر لا عن المصر ❁ ضعف السلطان
اضر من جوره لان ضعفه يعم وجوره يخص ❁ كاتب السلطان نصفه وصاحبه كله ❁ العقل في
الدولة ان اقبلت اقبل وان ادبرت ادبر ❁ عجبت ممن يشتري العبد بماله ولا يشتري الحر بفعاله ❁
يا اخي الليل والنهار يعملان فيك فاعمل فيهما ❁ لا تدخلوا في امركم الطويل المفرط في الطول ولا القصير الفاحش
في القصر ولا الواسع حلقته ولا الناقص للامر ولا الناقص في الفهم الهرم ولا الغر الحديث ❁
اذا انقضت العدة فلا ينفع العدة ❁ اذا جاء القضا ضاق الفضا ❁ اياكم والشاعر فانه يطلب
على الكذب مثوبة ويهجو جليسه في ادنى زلة ❁ البضاع جنون ويكفي يتوصل الى الحي نفسه
في السنة مرة او مرتين ❁ الملوك يحتملون كل شي الا ثلث خصال القدح في الملك وافشاء السر والتعرض
للحرم ❁ ادوات الرجل تركه الشر من الحسد منه ما يخفي ويكتم ومنه ما يخفى وينمى ❁ الحرف اربع
امارة وكتابة وزراعة وصناعة فمن لم يكن من اهلها كان وبالا على الناس ❁ الملك عقيم لا ارحام
بين الملوك وبين احد ❁ في لسانك طول وفي عملك قصر واخاف من جنايته احمر كما في اسود ❁ ذلك
الطير بالطير يصطاد والدرهم بالدرهم يكسب والرجال بالرجال يستمال ❁ ان لحزم الملوك رسوما
لا تعرف ولا تدرك الا بالمشاهدة والممارسة ❁ الدنيا كصور في صحيفة اذا طوي بعضها نشر بعض
الولد اذا افترك او عاداك ❁ شر المال البخل لحادث او وارث ❁ السفر والمرض والحرب كلها اشياء
متعادية فالسفر سفينة الاذى والمرض حريق الجسد والحرب بيت المنايا ❁ الصاحي بين السكوتي
كالحي بين الموتى ياكل من لحمهم ويضحك من عقلهم ❁ مثل اموال الملوك كالانهار الكبار التي ترى الملك
غزارة مائها ولا يرون آخذ الحراول الصغار منها ❁ من طلب غنى بباطل اورثه الله ذلا بحق ❁ عند
تقلب الاحوال تعرف جواهر الرجال ❁ من سعادة المرء ان يطول عمره ويرى في عدوه ما يسره ❁
شموس النصر تشرق تحت ظلال السيوف ❁ الخواتم اربعة ياقوت للقيمة وفيروزج للفال وعقيق
للسنة وحديد للحرز ❁ العيش في ثلثة سعة المنزل وكثرة الخدم وموافقة الاهل ❁ اذا جاء
لجل البعير يحوم حول البير ❁ اهم شرائط السياسة العدل ❁

تمت

مذمت شعرای روزگار

شعر در نفس خویشتن بد نیست پیش اهل دل این سخن دو نیست ناله من زخست شرکا ست که چو ما لم ز شر ایشان گاست
پیش ازین فاضلان شعر شعار گشت گردی فضائل بسیار بودی آراسته بفضل و هنر بودی آزاده از هوا اسیر
حکمت اصل و فرع ورزیده بترازوی شرع سنجیده ستمر بمکارم اخلاق مشتهر در مکارم آفاق
طیب انفاسشان مروح روح جنبش گلستان کلید صبوح همه را دل ز همت عالی از قناعت پر از طمع خالی
و بگرا ان بحرف نه بهانه جو سخنی هم در میانه بهانه گیست شاعر کنون یکی مدبر کو نماند ز جهل هر از بر
کنند فرق شعر را ز شعیر راحت خلد را ز زای سعیر همت او خسیس و طبع لئیم همه آفاق را خلیس و ندیم
او در اوش کو بکوی و جای بجای میدود چون سگان سوخته پای تا کجا بو برد که یک دو سه کس گشته جمع از پی هوا و هوس
کرده ترتیب عیش را اسباب از شراب و کباب و چنگ و رباب افکنده خویشتن را بمکر و دروغ پیش آن جمع چون مگس در دوغ
کاسه چند زهر و مار کنند با همه چنگ و کار زار کنند ژاژ خاید لطافت انگارد هرزه گوید ظرافت انگارد
کس کم آید از این گروه درشت سیلیش بر قفا و بر رو مشت بر آید از آن میانه گر بود پس سر رخ و چشم خانه کبود
با جهان خشم خانه و پس سر اوی از جا نهد بجای دگر تنها دست هیچ کس خوانی در همه شهر بر نهد خانه
که برفتت بار خویش نشسته طفیل مهمانش بگرفتت کس بی گشتی تا بجای برای جانب دستی
کر تخته سرای وی ازلی طی نکرده بسلط عرت وی رو بیکی کر بغار کرد فرار تا بی انکس شنیده در بن غار
ورد و کس ز او باشعار شده از عقب بالث تلنثر شده ور کسی از جانش برده کم چون سگ کلف گشته را نیعم
تجه کوتاه هیچ فرد و فریق رو بر سته بجلیمای وحق گشته زین گونه جنت و ابرام شعر مذموم و شاعران بد نام
هر کس محذول وجاره حق خوانند خوش آید که شاعرش خوانند لیطا شاعر اگر جه محترف جامع صد هنرا ز شین و ز نرشت
بیکی کی بخلق و ژرت مذموم که بکرد و از این لقب مفهوم شاعری گرچه دل بدو نیم است طرفه حالی کران گزیرم نیست
نکته الشعر جد و یو کل دیده ام در عرب زین مثل مفخر آن مثل مفخم امور به خوشی آن مثل زنم امروز
بیکلم عیب و شعر میگویم میزنم طعن و خاک فرق بوم جلکنم در شب و لکن مست و ز آن سر نوشت ایست
بدراین کو دیده اند فرا جانب ای شده الله فرا بهر حق ساخت طوی دنگ کی توام گشته اران گردان

117

[illegible]

در مذمت آنان که همت ایشان تمام مصروف شراب و طعام است من سلسلة الذهب جامی

خواجه‌ای کو ز چاشت تا شام دارد اندیشهٔ شراب و طعام
شکم از خوشدلی و خوش حالی گاه پر میکند گهی خالی
فارغ از خلد و ایمن از دوزخ جای او مزبله است یا مطبخ
کار او بد نفسی بر ورد وا روز و شب رند ... خورد ولا
معده پر شد ز آشهای دروغ مرد هم تیر و می‌زند آروغ
زین دو باد عفن ز طبع کثیف داد بر باد نقد عمر شریف
سنگ زد معده پرده غش دود روزن عقل شد بر او مسدود
چون شود پر ز نان دامن شکم گردد از سینه علم و دانش گم
در نبود دانشی ز جهل گمست زانکه از بند فرج یا شکم است
دانش خویش را چو خرج کند بهر شهوات بطن و فرج کند
هر کرا اندیشه‌ای که در شکم است قیمت او به قدر همت است
هر کرا همت این بود که مدام رود ش در درون شراب و طعام
قیمت او اگر بپرسی آید آن بود کز درون برون آید
چه از این زشت‌تر بود جهان که طفیل شکم کنی دل و جان
دل و جان را به آب و نان خواهی عقل و دین هر دو را از آن خواهی
همتت تو همه شکم باشد هرچه غیر از شکم عدم باشد

تعریف اسب
باد پای خاک نورد آب سیر آتش نعل ه

تعریف بهار
در این موسم که رواج گل بنیاد تنعم کرد
دزبان عندلیب آغاز ترنم و بیسا
جیب لاله نکشاد و بساط گریبان غنچه
چاک زد

ایضا منه
سحر با کرانی بسته داری نفس
بکلی و بغرداری یا بی بند نفس
چو کنی قفس باقفس بروی شکست
طوطی کمبل ارواح کو آید نیست

تعریف لشکر
عصفور جوش گردون کوش آهن پوش خارا کن
مصاف اندوز جنگ افروز اعدا سوز شیر افکن

اصبر علی حسد الحسود فان صبرک قاتله
کالنار تاکل نفسها ان لم تجد ما تاکله

ان قیدون لم یکن ملکا ولم یکن بالعبیر معجونا
بالبر والجود نال مرتبه فحبه واحسن یکن فریدونا

و منی تلطف گوی کا سالار قوم را
زکنت وگوی خلق بباید تحملی
و منی تقهر گوی که صد گونه نبات
که کند جهان بکام دنیا بدلم حصطلی

ده وفاق روی آشتی به از جنگ
گرفت خصم به اخر جواب او بشکست

واذیم بن المعالی منتهاها
ولا یرضی لم به دین

غبن داند مرد دانا کل عوض کردن بکار
هر چه در پوشید لباس عاریت فانیش دار

از نهفته عضو بسته این بهشت منظوم
در صلوات ارادت اهل دل آوردم

نداستی چو خطل می نشاندی که انجانی شکر نتوان درون
با سفلها را ندک مایه زبانک پلاک حمال بود زهر اندرون

تحت الخنثان ط
عجوز تمنت ان تکون فتیة وقد لحت الحسان واحدودب الظهر
تدبین الی العطار میرة اهلها وهل یصلح العطار ما افسده الدهر

حکم سنایی راست
از پی رد و قبول عامه خود را خر مساز
زانکه نبود کار عامه جز خری یا خرخری
گاو را باور کنند اندر خدایی عامیان
نوح را باور ندارند از پی پیغمبری

زوال سر الملوک عجز مسته عبده
جو در امری دولت قوی دو ماید
رصد مرد گواهی ده به آمد

اگر بصلح میسر شود کم با دشمن
در جنگ نباید باشی چو کلوخ

زشت باشد مرد عامل زر بدل کردن بخاک
هر چه بر روی خط کشد دست فا معدوم دان

روزش همه چاره پنج که در شد بجات
جهدی کنم مگر دل گمراه خویش را

واسود لون المرء وابیض شعره
نتیض من ایامه مستطابها

اشتق علی الدرهم والعین
تسلم من العتبه والدین

نقل بعضی اخبار از تاریخ بناکتی

حضرت آدم و حوا علیهما السلام چون جان در آدم درآمد عطسه داد و حمد گفت جواب [illegible] و چون جان بسر رسید که
که برخیز و بنشین و چشم باز کرد [illegible] بهشت [illegible] و جامهای خوب از بهشت بیاوردند [illegible]
آدم برکت بنشست و تخت بر آن موضع بود که کعبه است [illegible] ابلیس [illegible]
آدم را درآوردند [illegible] پانصد سال آنجا بود [illegible] روز آن جهانی و گویند تا بهشت [illegible] بر زمین [illegible] و چهل سال
و اختلاف کرده‌اند که حوا [illegible] بهشت و چون گندم خورد [illegible] رسید [illegible]
[illegible] بود که عورت پوشش ایشان بود و [illegible] که خلال دندان آدم بود [illegible] سلیمان رسید [illegible]
[illegible] ملک سلیمان [illegible] آدم و حوا [illegible] و از هم جدا شده بود
آدم به مکه آمد و حوا [illegible] در کوه عرفات [illegible] خانه کعبه بنا کرد [illegible] و چون
آدم نهصد و سی سال [illegible] وفات یافت و حوا بعد از وی [illegible] سال دیگر بزیست و گویند یک سال [illegible]
و گویند بکوه ابوقبیس و گویند [illegible] و گویند نوح [illegible] طوفان [illegible] بیت المقدس [illegible]
شیث [illegible] است که [illegible] آدم [illegible] سال [illegible] در وجود آمد و آن روز [illegible] آدم [illegible]
[illegible] سال بود [illegible] سال [illegible] سال [illegible]
[illegible] آدم [illegible] سال [illegible] سال
[illegible] سال [illegible]
[illegible]
انوش [illegible] سال [illegible] در وجود آمد [illegible] سال
[illegible] سال [illegible] سال بود
[illegible] قینان [illegible] مهلائیل [illegible] در وجود آمد [illegible]
[illegible] سال [illegible] مهلائیل [illegible] آدم [illegible]
[illegible]
[illegible] سال [illegible]
[illegible] سال [illegible] اخنوخ [illegible] در وجود آمد [illegible]
[illegible] سال [illegible] ادریس [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] طوفان [illegible] در وجود آمد [illegible]
[illegible] متوشلخ [illegible] سال [illegible]
[illegible] سال [illegible] در وجود آمد [illegible] سال [illegible]
[illegible] سال [illegible] لمک بن متوشلخ [illegible]
[illegible] نوح [illegible]
نوح بن لمک [illegible] سال [illegible]
[illegible] سال [illegible] آدم [illegible] سال [illegible] سال
و دو دست
[illegible] تا وفات نوح [illegible] و از نوح تا ابراهیم [illegible]
[illegible] سال و از ابراهیم تا موسی [illegible] سال و از موسی تا داود [illegible] سال و از داود تا عیسی [illegible] سال
[illegible] از ابتدای عهد آدم تا زمان [illegible] تا آدم [illegible] ۱۰۵۹

و از نوح تا ابراهیم ۹۴۳ سال بود و از ابراهیم تا موسی ۵۰۵ سال و از موسی تا سلیمان ۵۸۰ سال و از سلیمان تا اسکندر [illegible] و از اسکندر
الی یومنا هذا [illegible] و مسعودی آورده که از هبوط آدم تا زمان مولد مصطفی [illegible] نوح را چهار پسر بود
سام حام یافث یام [illegible] و گویند [illegible]
[illegible] که [illegible] حام [illegible] بود [illegible]
[illegible] سام [illegible] کوش [illegible]
[illegible]
ولایت ترکستان را عمارت کرد [illegible] ماجوج [illegible] همدان شهر همدان و نهاوند را عمارت کرد خراسان ولایت خراسان را عمارت کرد
[illegible] ولایت پارس را عمارت کرد [illegible]
[illegible]
[illegible] یاجوج و ماجوج [illegible]
[illegible]
طبقه دوم [illegible] ارسام بن نوح تا ابراهیم خلیل [illegible]
دو هزار و چهار صد [illegible] سال و گویند دو هزار [illegible] سال [illegible] سام بن نوح را
[illegible] ارفخشد ارم لاود عیلام آشور [illegible] را عمارت کرد [illegible]
آشور [illegible] ارم [illegible]
ارفخشد [illegible] در وجود آمد [illegible] طوفان [illegible] سال [illegible] سام [illegible]
[illegible] سال [illegible] در وجود آمد [illegible]
[illegible] در وجود آمد [illegible] سال [illegible] عابر [illegible]
[illegible] سال بود [illegible] ارفخشد [illegible] شالخ [illegible] قینان [illegible]
[illegible] ارفخشد [illegible] شالخ [illegible] و شهرها [illegible]
[illegible] شالخ [illegible] عابر [illegible] سال [illegible]
[illegible]
[illegible] دمشق [illegible]
[illegible] سال [illegible] هود بن عبدالله [illegible] عاد [illegible]
[illegible] هود [illegible] سال [illegible]
[illegible] قحطان [illegible]
[illegible] و او را ابوالیمن گویند
[illegible] سبا [illegible]
واحاط بن سعد [illegible] حمیر [illegible]
در عرب پادشاهی کرد [illegible] حارث [illegible]
بن جشم بن عبد شمس بن وائل بن غوث بن قطن بن عریب بن [illegible] بن [illegible] بن قیس بن معاویه
تبع [illegible] حارث
[illegible] سال
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سلیمان
[illegible]
[illegible]
[illegible] ذو جیشان [illegible]
اسعد [illegible] کلال [illegible] بن عمرو [illegible]

بن ابراهیم بود برادر مطاط که جد عارث است وازو عرس بن مرثد رسید وازو عرش ولیعه وازو بدوجدن وازو بابوجه صباح برادرزاده عبد کلال وازو تصعان بن نوشیعم زاده ابرهه وازو بسراز ابرهه صباح وازو مارکسان بن عمرو بن ابورج وازو تبع الاصغر وازو میزب آمد و یهودی شد و خواهرزاده جد عمرو بن حجر را یادشاه کرد بعد پسرعم بان کرد وامرء القیس شاعر پسر حجر بن حارث بن عمرو بن حجر است وازو یوسف وا وبادشاهی بزرگ بود یهودی شد و حبشه بر او مستولی شدند و او خود را در دریا غرق کرد و ملک یمن در دست حبشه بماند تا زمان سیف ذی یزن و چهار پادشاه مستولی شدند و اول ایشان مسروق بود پسر ابرهه که صاحب الفیل در شان او سوره نازل شد و او در عهد ۴۰ رسید سیف ذی یزن کشته شد و بعد پادشاهان ایشان یک برادر او معدیکرب آمد که حبشه حون سیف دید که حبشه بر بلاد یمن مستولی است که به قیصر روم رفت ومعاونت طلبید قیصر بدان سبب که حبشه از ملت او بودند ... براد او ... باید بر اردشیر رفت ... نوشیروان ... و ... سیف ذی یزن ... کسی ... گرفت ... وان ... که ملک یمن ... گرفت و پادشاهی ... و او ... داشت و او پسر داود ... ویکی ... بر جانب ... ملک ... والعداد و ... خسرو ... ملک ... بنی ... بود که در روزگار رسول دعوت اسلام ... بعداد ... و ... ملک ... اعراب ... مصطفی علیه الصلوة والسلام

ک

وازین کهلان نحاه و ملک بن ... در عرب پادشاهی کردند از بنی قبیله ازدی غسان و بنی لخم و بنی دوس از بنی غسان اول ایشان ماء السماء و آخر جبلة نام که بر دست عمر مسلمان شد و ماء السماء ... عمرو ... بود ... که ... بعدا در ... ماء السماء ... ماء السماء نام کردند وار و جبله ... پادشاه بوده اند ... ماء السماء پسر حارثة الغطریف بن امرء القیس بن ثعلبه بن مازن است وان مازن را غسان نام نهادند آن که بر کنار رود ... مقام داشت که از اغسان ... و نسل او را غسانیان گویند و او پسر ازدی عوث بن نبت بن مالک بن زید بن کهلان است وازین لخم اول ایشان ... که او را امرء القیس نام بود ... قابوس النعمان ... در حیرة ... پادشاهی کرده اند و ابو قابوس النعمان بن منذر بن ... که او را ابن ماء السماء گفتندی ... و ... ماء و ... پادشاهی او ... ملوک عجم او را معزول کرد و پادشاه شد بعد از و ... فارس ... عادل ... ملک حارث ... بن ... مدت ... سال ملک ایشان ... ملوک عجم ملک ایشان ... منذر رسید ... امرء القیس بن اسود بن منذر بن نعمان بن امرء القیس بن هند بن ... بن عدی بن نصر بن ربیعه بن عمرو بن حارث ... بن مالک بن غنم بن نماره بن لخم است ... و او پسر عدی بن حارث بن مره بن ادد بن زید بن یشجب بن عریب بن زید بن کهلان است وازین دوس ... پادشاهی کرده اند مالک بن فهم اول پادشاهان حیره در عراق عرب او بود ... الارض ... ملک ... که ... وسیار ... الوقدین نام ... ارادشت ... مالک بن فهم بن غنم بن دوس است ... واز نسل ... دوس ... ومدت پادشاهی ایشان ... سال بود ... جابر ... ایران ... ملطی ...

... کار رسید و فرزندان حام را خبر یافته که ... و مصر و نوبه و بربر و حبشه و سند و هند و فرزندان یافث را ... اندلس و ارمنیه و بلاد ... و صقالبه و بلغار و ترکستان رسید و مدت عمر نوح نهصد و پنجاه سال بود ارغو بن فالغ او را پسر بود ساروغ نام ... بعد از آن کوش بن حام در بابل پادشاه بود و حجی عظیم ... ... عاص ... ارام ... و ... نمرود برد و او را پسری بود بلوس نام و او را پسری بود نینوس نام ... شهر ... موصل ... و مدت عمر ارغو سیصد و ... سال بود ... شد ... رعو ... و مدت عمر ... دویست و ... سال بود و چون ... سال ... ناحور ... آمد و مدت عمر او دویست و ... سال بود و چون ناحور ... ساله شد تارخ در وجود آمد و مدت عمر او صد و ... سال بود و چون تارخ هفتاد ساله شد ابراهیم علیه السلام در وجود آمد و مدت عمر تارخ دویست و پنج سال بود ساروغ بن ارغو ... سکه دینار و درم ... و در آن ... بن ... ساروغ سیصد و ... سال بود ناحور بن ساروغ او را پسری بود تارخ نام که آذر عبارت از وست و مدت عمر ناحور دویست و ... سال بود تارخ بن ناحور او را سه پسر بود ابرهیم ع و ناحور و هاران ... لوط ع پسر هاران است ... عوض ... ناحور ... ایوب ... بن موص بن رازح بن روم بن عیص بن اسحق بن ابراهیم است ... و مدت عمر ایوب ... سال بود ... البنا ... ولادت ... یوسف ع ... شعیب ... ماء ... لیا ... راحیل ... یوسف ... اسرائیل ... ملک فلسطین ... دمشق ... تارخ دویست و ... سال ... ابراهیم بن تارخ ... اسمعیل اسحق ... میشاق ... صعودا ... موسی ع ... شعیب ع ... یوسف ... ملکی صدق ... ابراهیم ... ابراهیم ... ساره ... هاجر ... اسحق ... اسمعیل ... ساره ... ابراهیم ... اسحق ... ولادت اسحق ابراهیم ... سال بود ... ولادت ... اسحق ابراهیم صد ساله بود یعقوب صد و ... سال ... یوسف بعد از یعقوب ... سال ... عمر یوسف صد و ده سال بود و وفات ابراهیم ... روز ... اسحق ... اسمعیل ... ابراهیم اسمعیل چهار سال زیست و اسحق ... دویست سال بود و گویند صد و هفتاد و ... سال ... ابراهیم ... سه هزار و ... سیصد ... سال است و گویند سه هزار و ... سیصد ... سال و گویند سه هزار و ... سال ...

قسم پنجم در تاریخ یهود و ذکر ملوک و انبیای بنی اسرائیل از عهد موسی ع تا اوان پادشاهان ایشان تا متینا که بخت النصر او را
صدقیا نام نهاد و ایشان سه طایفه اند عدد ایشان یکصد و سه تن و مدت حکومت ایشان هشتصد و چهل و یک سال
طایفه اول موسی ع تا ایشبوشت بن شاول که اول او را طالوت گویند و ده تن بودند مدت پادشاهی ایشان
پانصد سال بدان که این طایفه [illegible] موسی کلیم الله
بن عمران بن قهات بن لاوی ابن یعقوب بن اسحق بن ابراهیم است [illegible]

[illegible]

قسم نهم در تاریخ یهود و ذکر ملوک و انبیای بنی اسرائیل از عهد موسی علیه السلام تا اوان پادشاهان ایشان تا [illegible]
صد تمام [illegible] و ایشان سه طایفه اند عدد ایشان [illegible] و مدت حکومت ایشان [illegible]
طایفه اول موسی علیه السلام تا ایشبوشت بن شاول [illegible] طالوت گویند [illegible] مدت پادشاهی ایشان
پانصد سال و تاریخ این طایفه [illegible] ایشان [illegible] یهود [illegible] اول ایشان موسی کلیم الله
بن عمران بن قهات بن لاوی بن یعقوب بن اسحق بن ابراهیم است و ما بین دخول [illegible] بمصر و خروج موسی ع
و یوسف بعد از پدر [illegible] سال زیست [illegible] وفات یعقوب [illegible] سال بود و مدت عمر یعقوب [illegible]
و موسی [illegible] سال [illegible] بود و خواهرش [illegible] زن کالب بن یفنا [illegible] و مادرش [illegible] نام بود
یوخابث دختر لاوی و یعقوب را دوازده پسر بود روبین شمعون لاوی یهودا دان نفتالی جاد اشر
زبولون یوسف بنیامین مادر روبین و شمعون و لاوی و یهودا لایا بود و مادر یوسف و بنیامین راحیل
[illegible] روبین را چهار پسر بود حنوخ فلو حصرون کرمی و در دیوان ایشان [illegible]
بودند که عمر ایشان بالای بیست و پایین شصت بوده [illegible] بالای شصت [illegible] ایشان [illegible]
کرد در [illegible] کوه سینا سال دوم از تاریخ خروج بنی اسرائیل از مصر موسی بار دیگر ایشان را شماره کرد و در شماره اول [illegible]
و پانصد [illegible] و [illegible]
یامین [illegible] شاول [illegible] شمعون [illegible]
لاوی [illegible] جرشون قهات مراری [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] نفتالی را چهار پسر بود [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] یوسف [illegible]
[illegible] بنیامین [illegible]
[illegible]
و موسی علیه السلام [illegible] ... هارون [illegible]
[illegible] العازار [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]

یوشع بن نون بن الیشامع بن عمیهود [illegible] بن افرایم بن یوسف علیه السلام و موسی علیه السلام در آخر عمر یوشع بن نون را
[illegible] یوشع [illegible] بنی اسرائیل [illegible] و مدت عمر [illegible] صد و [illegible] سال بود [illegible]
[illegible] آب اردن [illegible] شهر ریحا [illegible] آب اردن [illegible]
[illegible] آب اردن [illegible] صندوق [illegible]
[illegible] آب [illegible]
[illegible]
[illegible] اردن [illegible] بنی اسرائیل [illegible]
[illegible] شهر ریحا [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] شهرها [illegible]
پادشاهان آن ولایت [illegible]
[illegible]
یوشع [illegible]
[illegible]
یوشع [illegible]
[illegible]
[illegible] بنی اسرائیل [illegible]
مدت عمر او صد و [illegible] سال بود [illegible] سبط یهودا [illegible] یوشع [illegible]
[illegible]
و مدت پادشاهی او چهل سال بود و [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] بنی اسرائیل [illegible]
[illegible]
[illegible] پادشاه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سال [illegible] پادشاهی [illegible]

عوده و از فرزندان افرائیم بود و بعد از او پادشاه شد و هشت سال بود شمسون بن مانوح علیه السلام از سبط دان بود
پهلوان و دلاوری عظیم بود چنان که لشکر فلسطین را بیک جانب در ازکوش شکست و در آخر عمر بعلت زن خود گرفتار شده
و در حالت کشته شدن چندین هزار مرد را هلاک کرد و در ایران جدعون است و مدت پادشاهی بیست سال بود عالی امام
از فرزندان ایتامار بن هارون علیه السلام بود و از سبط لاوی بعد از او پادشاه شد چون فرزندان او راه بد میکردند و ایشان را
منع نمیکرد حق تعالی بر ایشان خشم فرستاد [illegible] شموائیل [illegible] سام [illegible] او و فرزندان او از حکومت بنی اسرائیل
و مدت پادشاهی او چهل سال بود شموائیل علیه السلام از فرزندان [illegible] بود از سبط لاوی مادرش حنا نام داشت
و نبیه بود او را بعالی امام داده بود و ملازم حضرت بیت المقدس بود شبی ندایی شنید گمان برد که عالی امام او را خواند
رفت و پیش عالی رفت عالی گفت من ترا نخوانده ام باز بجایگاه خود رفت تا سه نوبت ندا آمد و پیش عالی
و باز مراجعت میکرد عالی امام دریافت که حال چیست گفت ای فرزند اگر نوبت چهارم ندا شنوی بر جای خود جواب ده و بگو
بگو که میشنوم چون نوبت چهارم ندا بشنید جواب داد [illegible] رسالت حق تعالی [illegible] بنی اسرائیل [illegible]
داوری خواهم نمود [illegible] عالی [illegible] نبایستی کرد [illegible]
کرد [illegible] گناه [illegible] عالی را [illegible] میکرد و [illegible] سوگند یاد
سوال کرد [illegible] عالی در جواب گفت [illegible] خدای [illegible] بعد از آن حکومت بنی اسرائیل شموائیل رسید
و او در همه عمر خود [illegible] پسران او [illegible] بنی اسرائیل [illegible] فرزندان [illegible]
بار پادشاهی [illegible] شموائیل [illegible]
شخصی را هم در زمان خود بر ایشان پادشاه گردانید و مدت پادشاهی او [illegible] سال بود شاؤل
و او را طالوت خوانند و اول کسی که در بنی اسرائیل اسم پادشاهی بر او اطلاق کردند او بود [illegible] پادشاهی از [illegible]
و دیگر [illegible] ایشبوشت [illegible] حکومت میکرد بعد از او
یهودا داود را [illegible] پادشاه گردانیدند و امرا لشکر داود [illegible] بر [illegible] ایشبوشت [illegible]
[illegible] ایشبوشت [illegible] پادشاه [illegible]
پادشاه بود [illegible] بعد از آن [illegible] بنی اسرائیل [illegible] داود علیه السلام [illegible]
پادشاهی ایشبوشت دو سال بود

طایفه دوم داود علیه السلام و فرزندان او [illegible] و مدت پادشاهی ایشان [illegible]
[illegible] داود علیه السلام پسر ایشای بن عوبید بن بوعز بن سلمون بن نحشون بن عمیناداب بن رام بن حصرون بن پرص بن یهودا بن
یعقوب [illegible] دلاوری او آن بود که وقتی در پی گوسفندان پدر بود [illegible]
[illegible] خلاص گردانید در آن وقت [illegible] داود حمله کرد و او را [illegible]
از طالوت گویند پادشاه بنی اسرائیل بود لشکر فلسطین [illegible] جالوت [illegible]
[illegible] جالوت گویند چون هر دو لشکر بهم رسیدند لشکر طالوت از جالوت [illegible]
[illegible] طالوت [illegible] لشکر او [illegible]
[illegible] داود [illegible] و داود گفت [illegible]
[illegible] داود [illegible] لشکر [illegible] رسید و داود [illegible]
[illegible] داود [illegible] طالوت گفت [illegible]

[illegible] زره پوشید و بهمه حال [illegible] یادشاه [illegible] و در زمان عیسی علیه السلام [illegible] و نوح علیه السلام
بدرها بیند [illegible] فرزندان [illegible] شموائیل [illegible] ابراهیم والحی عوسر و موسی
[illegible] ملهاسنگ [illegible] جالوت را [illegible] سنگ [illegible]
[illegible] آسمان [illegible] داود [illegible] سنگ [illegible] جالوت [illegible]
[illegible] جالوت [illegible] داود [illegible] جالوت [illegible]
[illegible] طالوت داود را [illegible] طالوت [illegible] پادشاهی
بنی اسرائیل [illegible] داود [illegible] سلیمان [illegible] ادونیا
[illegible] الیشامع الیاداع الیفلیط الیشامع الیفالط نوغه [illegible]
[illegible] پادشاه [illegible] ادونیا [illegible] سلیمان
[illegible] سلیمان [illegible] پادشاهی داود چهل سال بود سلیمان
داود علیه السلام داود او را [illegible] پادشاهی [illegible] سلطنت [illegible]
بنی اسرائیل [illegible] موسی علیه السلام [illegible]
[illegible] مرا [illegible]
[illegible] سلیمان [illegible] سلیمان گفت [illegible]
[illegible] پادشاهی [illegible]
[illegible] آنچه [illegible] علم [illegible]
[illegible] مال و عظمت [illegible] پادشاهی [illegible]
[illegible] حکومت بنی اسرائیل [illegible] اول [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سلیمان
[illegible]
[illegible] پادشاهی [illegible] عمارت بیت المقدس [illegible]
[illegible] پادشاهی [illegible]
[illegible] پادشاهی [illegible] رحبعام بن سلیمان [illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]
[illegible]
[illegible] سلیمان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] بنی اسرائیل [illegible]
[illegible] پادشاهی داود [illegible] بنی اسرائیل

هم کلی اران را محاسب بی اسرائیل حاکم شد و آن دو سبط بر دعام بر نواظ را ار مو پادشاه کردند و مدت پادشاهی رحبعام رسید بهودا
و محاسن ابعد سال بعد او ابیا بن رحبعام بعد ار سه سال پادشاه شد و مدت پادشاهی او سه سال شد آسا بن ابیا بعد او پادشاه
بی روی داود عمل کرد و سخاوت کرد مدت پادشاهی او چهل و یکسال یهوشافاط بن آسا مدت پادشاهی او بعد او بیست و پنج سال
یورام بن یهوشافاط یهورام کویند هشت سال پادشاه بود اخزیا بن یورام مدت پادشاهی او یکسال حونا مرد مادرش عتلیا
نام پادشاه رادها را که از نسل داود بودند بکشت و خود پادشاه شد سه سال ما جواهر اخزیا یهوشبع پسر اخزیا یوآش را از زمان
کشتن بر ربود و در بیت المقدس پنهان نگاه داشت و شوهر او و [illegible] مرد یهوداع را ملک کرد یوآش را پادشاهی نشاندند
یوآش بن اخزیا بر روی داود عمل کرد و بیت المقدس را که شده بود عمارت کرد و آخر علمای او را بکشتند مدت پادشاهی او چهل سال
امصیا بن یوآش بعد از پدر بیست و نه سال پادشاهی کرد عزیا بن امصیا او را عزریا نیز میگویند مدت پادشاهی او پنجاه و دو سال
یوتام بن عزریا بعد از پدر شانزده سال پادشاه بود احاز بن یوتام مخالفت پدر کرد و بت پرستی کرد مدت پادشاهی شانزده سال
حزقیا بن احاز بر روی داود عمل کرد و بتها را خراب کرد و بتخانه و بت پرستی را برانداخت و در سال چهارم از پادشاهی او
[illegible] و تمام صناع و علما و مهتران بنی اسرائیل را اسیر کرد و حزقیا و اهل او در بیت المقدس [illegible]
[illegible] که خدای تو حزقیا را [illegible] و او را [illegible] پادشاه [illegible]
[illegible]
و حزقیا بیست و نه سال پادشاه بود منسی بن حزقیا در دوازده سالگی پادشاه شد [illegible]
در بیت المقدس [illegible] و در سه و دو سال [illegible]
[illegible]
[illegible]
و وارث [illegible] آمون بن منسی [illegible] پادشاهی [illegible]
[illegible] و دو سال آمون بن منسی [illegible] پادشاهی او دو سال
یوشیا بن آمون در هشت سالگی پادشاه شد [illegible] مدت پادشاهی او سی و یک سال
[illegible] بیت المقدس [illegible]
[illegible]
[illegible] بیت المقدس [illegible]
[illegible]
[illegible] بیت المقدس [illegible]
جمع کرد [illegible] یهوآحاز بن یوشیا [illegible]
در بیست و سه سالگی پادشاه شد [illegible] یهویاقیم بن یوشیا [illegible]
الیاقیم [illegible] از اعمال حیاة [illegible]
کرد و نامش یهویاقیم نهاد [illegible] یهویاکین بن یهویاقیم [illegible] پادشاه
[illegible] او بخت نصر که [illegible]
رسید [illegible]
و مدت پادشاهی او یازده سال بود و ارمیا و [illegible] علیهما السلام [illegible] صدقیا بن یوشیا
در بیست و یک سالگی پادشاه شد [illegible] بخت نصر پادشاه بغداد به بیت المقدس آمد
و آن موضع را حصار کرد [illegible] بخت نصر [illegible]
او را در سال [illegible] پادشاهی [illegible]

در بعضی کتب آسمانی گفته شده کثرة العفو زیادة فی العمر
و در قرآن وارد شده اما ما ینفع الناس فیمکث فی الارض
بلی از پادشاهان گفته که من نمک میدانم از آن که در عالم
جهلی باشد که در علم من نگنجد یا گناهی باشد که در
عفو من نگنجد یا حاجتی که در جود من نگنجد

شقیق بن ابراهیم بلخی با ابراهیم ادهم گفت درچه
حالی ابراهیم گفت اذا رزقت اکلت و اذا
منعت صبرت گفت سگان بلخ هم این حال دارند
گفت پس تو در چه حالی گفت اذا رزقت آثرت
و اذا منعت شکرت

زاهدی را گفتند که تو تنها چه داری گفت انا جلیس ربی
اذا شئت ان یناجینی قرأت کتبه و اذا شئت ان
اناجیه صلیت یعنی چون خواهم که با من راز گوید
قرآن خوانم و چون خواهم که با او راز گویم نماز گزارم

فی الصمت
بود عالمی جمعی نشسته بودند و بحث می‌کردند و یکی حاضر
بود و خاموش بود گفتند چرا سخن نمیگویی گفت از برای آنکه
سخن شنیدن خاص بر ورد است و سخن گفتن خاص گوش
و حظ سمع از آن سامع است و حظ نطق از آن غیر

فرزدق شاعر کوید هیچ
کس انفعال من خال نداده که
شخصی نطقی روزی آرامی بسید
[illegible]

للستراط مثل اکسیر یبطی ما عنده تغییر آن کل اناء یرشح بما فیه

فی البیطره

بدانک استدلال بکمیت اعمار اسبان از دندان کنند و چهار دندان پیش اسب دو زبر و دو بالا که آنرا ثنایا خوانند از ولادت او تا دو ماه
بر آید و چون از دو ماه بگذرد و چهار دیگر که آنرا رباعیات خوانند بر آید پهلوی هر یکی که انرا انیاب خوانند پس چون شش ماه رسید
دوازده دندان او بر آمده باشد لکن همه یک سفید باشد و در ماه هشتم دو ثنیه زیر سپید شود و در ماه دهم دو ثنیه بالا و چون تمام سال گذشت
همه سفید شود و بر آن سفیدی باقی باشد تا آنوقت سال دوم بعد از آن بزردی میل کند تا سال سوم و گاه باشد که در سال چهارم انیاب سفید و در سال پنجم
انیاب چهار گانه سفید و ... دوازده دندانهای دیگر که عدد آن بسی رسد چنانکه مجموع دندان چهل دو باشد گاه بود که در
سال بر آید و گاه باشد در چهار سال و گاه باشد که در سال پنجم و چون در سال ششم رود در اطراف ثنایا او خطهای سیاه باریک پدید آید
تا سی سال تمام شود چون در سال هفتم رود میل آن خطها در رباعیات نیز پدید آید و چون در هشتم رود میل آن در چهار دیگر که بعد از رباعی
اند هم پدید آید چون در سال نهم رود سیاهی که در ثنایا بود برود و بجای آن خطوط رنگ عسل مایل بزردی و سرخی پدید آید و چون سال
یازدهم رسید سیاهی که در رباعیات بود هم برود و بجای آن هم خطوط رنگ عسل پدید آید و چون سال دوازدهم در آید
آن خطها که در ثنایا بود رنگ عسل زایل شود و بجای آن خطهای تمام دارد از آن اعراض کرده شد ٥

اگر اسب را تمار زنگ کنند و علف بسیار دهند و اثر آن بر او ظاهر گردد و فربه شود علاج آن ... را ملداومت ...
و او را از خشمه کنند رنجی که در درون او باشد برود و فربه شود و اگر کسی خواهد که اسب ما حماری دیگر را نه کند ...
مار را سحق کنند ... تمام و با جو بیامیزد و بدهد که بعادت فربه شود و از امراض ایمن شود و اگر ... ریش تازه و روغن
زیت و آب ... و بر آب کنند ... در رطل ... او با دیگر دواب از ... رود فربه شود و آن قربی با مدام
رطل بول کودکان اگر در ... بریزند هم خاصیت دهند و اگر اسب را سعال باشد انگور شیرین او را بسود داد و اگر
اصل کبر را خشک کنند و ... و با جو بیامیزند و بدهند نافع آید و اگر سعال مستحکم بود ... شش او ...
اصل ... ما ... بکوبند و ... روغن زیت بیامیزند و در حلق او بریزند نافع آید و اگر اسب ... موادها...
و بول ... اندک ... بکرد ده رطل از ... تا آن ... و ... شود ... در حلق او ریزد
نافع آید و اگر ... باشد که تا آن ... کنند و آن ... باشد و اگر بول ... کردن ... دشوار ...
درد ... اسب کند در حال بول ... بکند و اگر ... دست ... فرج او کنند و اگر اسب را ... ال ...
و کبر ... دو درم بکوبند و ... کنند ... او را ... شود و اگر ... دو درم بکوبند و ... او ...
هم نافع بود و اگر ... آمده ... سرد ... دو درم ... بکوبند و هم ... باشد ... کنند
و ... او ... نافع بود و اگر ... اصل ... ساید ... جاگیر ...
و بکوبند ... بهم ... موضع را ... کودکان ... و ... ریاست ... دفلی ... ذراع دارند
و ... آنرا ... طلا کنند نافع بود و ... بسوده ... طلا کنند نافع بود
و ... دیگر ... طلا ... کنند ... تنگ شود و اگر ...
یا چهارپایان دیگر ... که ریش ... کنند و ... تنگ شود و اگر ...
بکوبند و ... باشد ... و اگر ... نافع ... و ...
و ... و اگر ... سکم ... باشد ... علل ... تنگ باشد ...
و اگر ... باشد ... علت ... تنگ شود و اگر ...
و اگر ... باشد ... که آن ... کنند ... تنگ شود
و اگر ... کنند ... باشد ... و در ... وما
بوند تنگ شود ٥ تمام الفصول

کثیر گوید

رأیت قوم عشیرة من عیشهم ... فی سرور و نعیم و غدق
سکت الدهر زمانا عنهم ... ثم ابکاهم دما حین نطق

حکایت

... ابن ... چون بجلجله ... رفت ... که ...
... چون ... گفت ... که ... در ...
کنت من شرف انضع ... وضیعة شرفت ... یعنی از شرف ...
... و ... شد و از ... وقع که شرف شد ٥

حکایت

شیخی همدانی گفت که در جاهلیت مرا پیش بی الکلاخ
کار ... باکمال شوکت و ... دندان
... که ... شد که ... ما ... بگمال
یکروز ... جمیع ... اورا
... نعدار ... اورا ... درهم
... که ... بیاده ... و ...
... و سکت

اُفٍّ للدنیا اذا کانت کذا ... انا مهنا فی بلاء و لوی
ان صفا عیش امرء فی صبحها ... جرعته ممسیا کاس القذی
ولقد کنت اذا ما قیل من ... انعم الناس معاشا قیل ذا

امثال عرب

آفة الجمال الخيلاء

حضرت رسول صلعم ... در وقتی که ... از صوفی ... اول عجب ... که با دشمنان ... الكبر من الملك ...

ان البغاث بارضنا يستنسر

بغاث مرغیست که ... از ... مثل ... بارضنا لا يستنسر

ان المعاذير يشوبها الكذب يعنی عذر ... در وغ تواند بود

ان المقدرة تذهب الحفيظة

ان علا الليل فالصبح رخص

الباحث عن حتفه بظلفه ... وآن ... الباحث على الشفرة ... کارد ... بسر ... کاردی ... کرد

بين الارض وبين جهنمه جبابة ای بعد یعنی ... کنار ... دارد

ثمرة الجبن لا ربح ولا خسرة

ثمرة العجب المقت

ثوراء الوراء ينطح ...

اثقل من رقيب بين المحبين

خراء حراء سنمار ... نعمان ... ساخت ... تمام کرد ... اورا ازبالای آن ... انداختند

الحر حر وان مسه ضر

خط ... شد في صبغ

الحيلة انفع من الوسيلة

الحاجة تدعو الى السئلة یعنی ... مردم ... داد

آفة المرء خلف الموعود

الذ الشيئين ... موضع ... آن ... اندرشد ... آن ... که ... ناو ... مباد ... آید

الكلب ساق الحديث ... که ... در ... الحديث ... گفته

اذا ازل القدر بطل الحذر

اذا افتقر اليهودي نظر في حسابه العتيق

بالبر يستعبد الحر

بلغ السيل الزبى ... ربوه ... باشد ... ربوه است

التعب من رايض مهر ...

تفرع الى الطبيب قبل ان تمرض

التوديحي ... بردقه ...

جاوز الحزام الطبيين ... همچو ... است ... عثمان ... مصر ... على ... بلغ الزبى ... جاوز الحزام الطبيين وجاوز الامر ... وطمع في ... لا يدفع عن نفسه ... دون ... شعر ... فان كنت ماكولا فكن انت اكلى والا فادركني ولما امزق

خذه ولو بقرطي مارية ... مارية ... بود ... كوشوار ... بود ... کس ... عرب ... کند ...

آفة الملوك سوء السيرة

آفة الوزراء خبث السريرة

آفة الرعية مخالفة الطاعة

آفة الجند مخالفة القادة

آفة الزعماء ضعف السياسة

آفة العلماء حب الرياسة

آفة القضاة شدة الطمع

آفة العدول قلة الورع

آفة المنعم قبح المن

آفة المذنب حسن الظن

ان من البيان لسحرا ... رسول ... عليه ... عمرو ... زبرقان ... حال ... رسول ... عمرو ...

بعلة الورشان تاكل رطب المشان ... ورشان ... رطب ...

تعاشروا كالاخوان وتعاملوا كالاجانب

الثكلى يحب الثكلى

جعجعة ولا ارى طحنا یعنی آواز آسیا ... آرد ... در حق کسی گویند که ... دروغ ...

جزاء مقبل الاست الضراط

الخضوع عند الحاجة رجولية

خذ القليل من اللئيم

ادع الى طعامك من يدعوك ... یعنی ... کسی ... معاونت ... تو نشنید

الدراهم مالدراهم ...

الدراهم مراهم

ذهب بصيري ... تجير ... مثل ... گويند

من كلام امير المؤمنين ويعسوب المسلمين امام المشارق والمغارب

جل من لا يموت ٥ خف الله تامن غيره ٥ توكل على الله يكفيك ٥ ياتيك ما قدر لك ٥

ذكر الموت جلاء القلوب ٥ نسيان الموت صداء القلب ٥ ثلث مهلكات بخل وعجب وهوى ٥

ثمرة الحرص لا يسدها الا التراب ٥ دواء القلب الرضا بالقضا ٥ ثلث الايمان حيا وثلثه عقل وثلثه جود ٥

جلاء النفس الحرص ٥ تدارك في آخر العمر ما فاتك في اوله ٥

بع الدنيا بالآخرة تربح ٥ بركة العمر حسن العمل ٥ طوبى لمن لا اهل له ٥ عش قنعا تكن ملكا ٥

بلاء الانسان من اللسان ٥ طوبى لمن رزق العافية ٥ ذل المرء في الطمع ٥ كفاك من عيوب الدنيا ان تبقى

كفاك بالهم تملك بالموت ٥ شيبك ناعيك ٥ كفى بالشيب داء ٥ زوايا الدنيا مشحونة بالرزايا

دوام السرور رؤية الاخوان ٥ رؤية الحبيب جلاء العين ٥ ضرب الحبيب اوجع من كل ضرب ٥

صمت المرء تهلكه ٥ غلام عاقل خير من شيخ جاهل ٥ ضرب اللسان اشد من ضرب السنان ٥

عدو عاقل خير من صديق جاهل ٥ فعل المرء يدل على اصله ٥ ضاقت الدنيا على المتباغضين ٥

حرم الوفاء على من لا اصل له ٥

فخر المرء بفضله اولى من فخره باصله ٥ قول المرء يخبر عما في قلبه ٥

ادب المرء خير من ذهب ٥ استراحة المرء في الياس ٥ رزقك يطلبك فاسترح ٥

بطن المرء عدوه ٥ بكر تسعد ٥ جد بما تجد ٥ كافر سخي ارجى الى الجنة من مؤمن شحيح ٥

دينار الشحيح حجر ٥ شحيح غني افقر من فقير سخي ٥ تراحموا على الطعام بركة ٥

سمو المرء في التواضع ٥ بركة ابطال المنة ٥ بشاشة الوجه عطية ثانية ٥

ذنوب صدقة المنان اكثر من اجره ٥ تم احسانك بلا اعتذار ٥ وضع الاحسان في غير موضعه ظلم ٥ خالف نفسك تسترح ٥ جالس اهل العلم تزدد شكرا ٥ صاحب الاخيار تامن من الاشرار

طال عمر من قصر تعبه ٥ ثبات الملك بالعدل ٥ ظلم الظالم يقوده الى الهلاك ٥ اداء الدين من الدين

جودة الكلام في الاختصار ٥ لين الكلام قيد القلوب ٥ وضع المرء خير من ...

خير النساء الودود الولود ٥ فخر المرء بفضله اولى من فخره باصله ٥ لا اثم للقانع ٥

ظماء المال اشد من ظماء الماء ٥ منقبة المرء تحت لسانه ٥ ما ندم من سكت ٥

جمال المرء في الحلم ٥ هيهات من نصحة العدو ٥ ويل للحسود من حسده ٥

لكل عداوة مصلحة الا عداوة الحسود ٥ يا من ... اذا وصل لما خاف ...

ليس لسلطان العلم زوال ٥ ثلمة الدين موت العلماء ٥ عليك بالحفظ دون الجمع بالكتب

ولاية الاحمق سريع الزوال ٥ اخوك من واساك في الشدة ٥ دولة الارذال آفة الرجال

في المحاسبات

حشو و بارز حشو در لغه بمعنی اگنده است و بارز بمعنی خارج و در اصطلاح اهل صناعت حشو عبارتست از کمیتی یا حکایتی که ذکر آن بحسب [illegible]

مطلوب نباشد اما باید فی الجمله از مطلوب تعلقی داشته باشد و بارز عبارتست از کمیتی که ذکر آن بحسب مطلوب باشد [illegible]

[illegible]

دفتر روزنامچه [illegible]

[illegible]

ذكر الشباب حسرة ٥ ويل لمن ساء خلقه ٥ هموم المرء بقدر همته ٥ يسود المرء قومه بالاحسان ٥ صحة البدن في الصوم ٥ صمت الجاهل ستره ٥ ثواب الآخرة خير من نعيم الدنيا ٥ نور قلبك بالصلوة في الظلم ٥ يزيد الصدقة في العمر ٥ زينة الباطن خير من زينة الظاهر ٥ بشر نفسك بالظفر بعد الصبر

تمت كلام امامنا وامام كل مسلم ومسلمة ٥

[illegible]

٢٦٢٠

لو كانت الدنيا تدوم لاهلها لكان رسول الله فيها مخلدا

تسبيح افلاطون

تبارك علة العلل وازل الازل واول الاول قبل الازمان الغابره والدهور الداهرة القديم الطاهر القادر القاهر مكون الكيان رب المكان والزمان تبارك في جوهرية العلوية والعنصرية الصمدية الديمومية الفردانية الربانية في صفاء قدس الانوار اللاهوتية والعلة الازلية العالية عن الريب الثابته في الاذهان الزكيه تباركت يارب الذي منه نسوح الحجاب للارواح المتصلة بالقوى العلوية اسالك يارب يا ازل ازليتك في ديمومية وحدانيتك ان تنقذني من امواج هذا العالم الدنى ومن الظلمات تخلصني واوجب لي برحمتك المرائر السماوية واعتقني من غلبة النفس ومن الشهوات والحمية واجعلني بالعقل متخلقا ولستر انوارك متعلقا وبمحبتك متحققا واعطني نفسا طاهرة وعقلا صافيا وسددني بعز سماوي وقوى روحاني واذا انقلبني من طبايع الناسوتيه الباليه فالى الطبايع الباقيه في دار البقاء آه على بلوغ ماتد تشبح للوهم آه على ادراك العقل اجعل عقلي سايقا ودرجا تابعا الى معدن المعادن في ملكوت ازل الازل بلا ازل يا ازل اصرف همي عن الاعراض الفانيه ولسرع لطلب الباقيه واجعلني قرة دايم ازلك يا فرد الافراد واوصلني الى معادن جودك ولا تبتليني باحرف متشابهه والصور مختلفه يا هو يا هو بجودك وكرمك

ترجمه خطبه [illegible] كه ايرج را بر تخت شاهي نشانيد [illegible]

الحمد لله المعبود بالملك والبقاء المتوحد في الحسن المتعالي عن الاكفاء والنظراء العادل بالحكم والقضاء الغالب بالقسط [illegible] احمده على جميل الافضال واشكره على جزيل النوال واتوكل عليه في جميع الاحوال وارغب اليه [illegible] والابتهال ايها الناس من ارباب الملوك وسواس الرعايا تحكيم من اعدائكم وتبادروا الى ما ندعوا الى الرفق بكم وتجهدوا في حصول منافع ودفع مضاركم فالويل ثم الويل لمن لم يكن من حزبنا ولا لايف من ياسنا القوا الحسد فانه يورث الهم واجتنبوا البغض فانه يرجع الى [illegible] وكونوا احوانا هرادفين واعوانا متساعدين اقول قولي هذا واستغفر الله العظيم

كتابخانه مجلس شوراى [illegible] تأسيس ١٣٠٢

ن
٤٩٨-٤٧